

Latvijas Republikas Zemkopības ministrija

Latvijas lauksaimniecība 2012

Saturs

TEKSTĀ LIETOTIE SAĪSINĀJUMI UN ABREVIATŪRAS.....	4
1. LAUKSAIMNIECĪBAS, ZIVSAIMNIECĪBAS UN PĀRTIKAS NOZĪME TAUTSAIMNIECĪBĀ.....	6
1.1. Ieguldījums tautsaimniecības izaugsmē.....	6
1.2. Lauksaimniecības ekonomiskās darbības raksturojums	7
1.3. Lauksaimniecības zemju izmantošana	13
2. LAUKSAIMNIECĪBAS NOZARU ATTĪSTĪBA	15
2.1. Nozaru raksturojums	15
2.2. Piena un piena produktu ražošana.....	16
2.3. Cūkgaļas ražošana	22
2.4. Liellopu gaļas ražošana.....	27
2.5. Olu un putnu gaļas ražošana	34
2.6. Aitkopības un kazkopības nozaru attīstība.....	38
2.7. Zirgkopība	42
2.8. Graudu ražošana	44
2.9. Augļu un dārzeņu ražošana	51
2.10. Kartupeļu ražošana.....	56
2.11. Eļļas augu un šķiedraugu ražošana.....	58
2.12. Lauksaimniecības augu un dzīvnieku ģenētisko resursu saglabāšana	62
2.13. Biškopība	63
2.14. Netradicionālās lauksaimniecības nozares.....	65
2.15. Bioloģiskā lauksaimniecība	69
3. PĀRTIKAS NOZARES ATTĪSTĪBA.....	73
3.1. Pārtikas ražošanas nozares raksturojums	73
3.2. Pārtikas kvalitātes shēmas	78
4. ZIVSAIMNIECĪBA	80
5. NACIONĀLAIS ATBALSTS LAUKSAIMNIECĪBAI UN LAUKU ATTĪSTĪBAI	86
5.1. Nacionālās subsīdijas.....	86
5.2. Kredītu garantijas lauku uzņēmējiem.....	87
5.3. Nodokļi	87
5.4. Kooperatīvu un nevalstisko organizāciju atbalsts	90
6. ES PASĀKUMI LAUKSAIMNIECĪBAI UN LAUKU ATTĪSTĪBAI	92
6.1. Kopējā lauksaimniecības politikas nākotne.....	92

6.2.	Tiešie maksājumi	97
6.3.	Savstarpējā attīstība, vidi saudzējoša lauksaimniecība	106
6.4.	Kopējā tirgus atbalsta instrumenti	108
6.5.	Lauku attīstības programma 2007.-2013.gadam	115
6.6.	Valsts lauku tīkls	116
7.	ĀRĒJĀS TIRDZNICĪBAS POLITIKA	120
7.1.	Starptautiskās tirdzniecības līgumi.....	120
7.2.	Ārējās tirdzniecības analīze	122
8.	IZGLĪTĪBA UN ZINĀTNE	132

TEKSTĀ LIETOTIE SAĪSINĀJUMI UN ABREVIATŪRAS

a/s	akciju sabiedrība
ACM	atsevišķais maksājums par cukuru
ALDG	Augsta līmeņa ekspertu darba grupa piensaimniecības jautājumos
ASV	Amerikas Savienotās Valstis
BDUZ	Lauku attīstības programmas 2007.-2013.gadam pasākuma „Agrovides maksājumi” apakšpasākums “Bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālājos”
BI	Lauku attīstības programmas 2007.-2013.gadam pasākuma „Agrovides maksājumi” apakšpasākums “Buferjoslu ierīkošana”
BLA	Lauku attīstības programmas 2007.-2013.gadam pasākuma „Agrovides maksājumi” apakšpasākums “Bioloģiskās lauksaimniecības attīstība”
BSS	Baltijas Jūras Stratēģija
BVZ	Bioloģiski vērtīgie zālāji
CETA	ES tirdzniecības un sadarbības līgums ar Kanādu
cnt	centners
CSP	Centrālā statistikas pārvalde
DDA	Dohas attīstības programma
DV	dalībvalsts
dzīv.	Dzīvnieks
EBA	Īpašais režīms vismazāk attīstītajām valstīm
EI	Lauku attīstības programmas 2007.-2013.gadam pasākuma „Agrovides maksājumi” apakšpasākums “Erozijas ierobežošana”
EK	Eiropas Komisija
ELFLA	Eiropas Lauksaimniecības fonds lauku attīstībai
ELGF	Eiropas Lauksaimniecības garantiju fonds
EN RD	Eiropas Tīkls Lauku attīstībai
EP	Eiropas Parlaments
EPS	elektroniskā pieteikšanās sistēma
ES	Eiropas Savienība
EUR	eiro
EUROSTAT	Eiropas Savienības Statistikas birojs
EZ	ekonomiskā zona
EZF	Eiropas Zivsaimniecības fonds
FEDFA	Eiropas briežu audzētāju federācija
G-20	Pasaulē 20 lielākās industriāli attīstītās valstis
ha	hektārs
ICAR	Starptautiskā dzīvnieku pārraudzības komiteja
IDIV	Lauku attīstības programmas 2007.-2013.gadam pasākuma „Agrovides maksājumi” apakšpasākums “Integrētās dārzkopības ieviešana un veicināšana”
IKP	iekšzemes kopprodukts
ĪLK	Īpašā lauksaimniecības komiteja
IT	informācijas tehnoloģijas
kg	kilograms
KLP	Kopējā lauksaimniecības politika
KN	kombinētā nomenklatūra
L/s	lauksaimniecība
LAD	Lauku atbalsta dienests
LAP	Lauku attīstības programma
LBB	Latvijas Biškopības biedrība
LDC	valsts aģentūra „Lauksaimniecības datu centrs”
LDGRS	Lauku attīstības programmas 2007.-2013.gadam pasākuma „Agrovides maksājumi” apakšpasākums “Lauksaimniecības dzīvnieku ģenētisko resursu saglabāšana”
LEK	Lauksaimniecības ekonomiskais kopaprēķins
LGLAA	SIA „Latvijas gaļas liellopu audzētāju asociācija”
LIZ	lauksaimniecībā izmantojamā zeme
LLKC	sabiedrība ar ierobežotu atbildību „Latvijas lauku konsultāciju un izglītības centrs”

LLU	Latvijas Lauksaimniecības universitāte
LLVN	laba lauksaimniecības un vides stāvokļa nosacījumi
LOSP	Lauksaimnieku organizāciju sadarbības padome
LPKS	Lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvā sabiedrība
LR	Latvijas Republika
Ls	lats
LSAB	Latvijas sīkdzīvnieku audzētāju biedrība „Trusis un citi”
LTVC	Lauksaimniecības tirgus veicināšanas centrs
LVAEI	Latvijas Valsts Agrārās ekonomikas institūts
Mercosur milj.	Merkosūras valstis (Argentīna, Brazīlija, Paragvaja un Urugvaja) miljoni
MK	Ministru kabinets
MLA	Lauku attīstības programmas 2007.-2013.gadam pasākums „Maksājumi par nelabvēlīgiem apstākļiem citās teritorijās (izņemot kalnu teritorijas)”
MP	ES Lauksaimniecības un zivsaimniecības ministru padome
MPS	mācību un pētījumu saimniecība
NACE	Saimniecisko darbību statistiskā klasifikācija Eiropas Kopienā
NAFO	Ziemeļrietumu Atlantijas zvejniecības organizācija
NEAFC	Ziemeļaustrumu Atlantijas zvejniecības komisija
NIM	Natura 2000 maksājumi (meža īpašniekiem)
NNFSP	netieši novērtētie finanšu starpniecības pakalpojumi
NPKS	Nacionālā pārtikas kvalitātes shēma
NVS	Neatkarīgo Valstu Savienība
PTO	Pasaules Tirdzniecības organizācija
PVD	Pārtikas un veterinārais dienests
PVN	pievienotās vērtības nodoklis
PVTM	papildus valsts tiešie maksājumi
RLP	Reģionālā lauksaimniecības pārvalde
RLZP	Lauku attīstības programmas 2007.-2013.gadam pasākuma „Agrovides maksājumi” apakšpasākums “Rugāju lauks ziemas periodā”
SDAA	Biedrība „Savvaļas dzīvnieku audzētāju asociācija”
SIA	sabiedrība ar ierobežotu atbildību
SUDAT	Saimniecību uzskaites datu tīkls
t	tonna
t.i.	tas ir
t.sk.	tai skaitā
THC	tetrahidrokanabinols
TKO	Tirgus kopējā organizācija
tūkst.	tūkstotis
utml.	un tamlīdzīgi
VAAD	Valsts augu aizsardzības dienests
VAS	Valsts akciju sabiedrība
VID	Valsts ieņēmumu dienests
VLT	Valsts Lauku tīkls
VPM	vienotais platības maksājums
VPS	vispārējo preferenču sistēma
VPS+	īpašais veicināšanas režīms ilgtspējīgai attīstībai un labai pārvaldībai
VRG	Vietējās rīcības grupas
VZD	Valsts zemes dienests
z/s	zemnieku saimniecība
ZM	Zemkopības ministrija

1. LAUKSAIMNIECĪBAS, ZIVSAIMNIECĪBAS UN PĀRTIKAS NOZĪME TAUTSAIMNIECĪBĀ

1.1. Ieguldījums tautsaimniecības izaugsmē

Lai arī ir pieaugusi nenoteiktība ārējos tirgos, Latvijas tautsaimniecībā turpinās izaugsme. Latvijas IKP 2011.gada 4.ceturksnī par 5,7 % pārsniedza iepriekšējā gada atbilstošā ceturkšņa līmeni un 2011.gadā kopumā par 5,5 % pārsniedza 2010.gada līmeni (salīdzināmās cenās). Aizvadītajā gadā ekonomikas izaugsmes tempi bija vieni no straujākajiem ES.

Saskaņā ar CSP datiem, Latvijas kopējais IKP faktiskajās cenās 2011.gadā bija 14 275 milj.Ls, pieaugums salīdzinot ar iepriekšējo gadu ir par 1491 milj.Ls jeb par 11,7 %. Straujākais pieaugums pret iepriekšējo gadu bijis izmitināšanas un ēdināšanas pakalpojumu (I) +24 % un transporta un uzglabāšanas (H) +20 % nozarē. Jāatzīmē, ka neviena no nozarēm 2011.gadā nav piedzīvojusi samazinājumu salīdzinot ar 2010.gadu.

Pievienotā vērtība lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un zivsaimniecībā (NACE 2.red.A, fakt.cenās) salīdzinot ar iepriekšējo gadu ir pieaugusi par 13 %. Lauksaimniecības (A01) vērtība kopējā IKP saglabā stabili vietu - ik gadu tie ir 1,6 %.

1.1.tabula

Iekšzemes kopprodukta rādītāji 2009.-2011.gadā, faktiskajās cenās (NACE 2.red.)

	2009.		2010.		2011.	
	tūkst. Ls	%	tūkst. Ls	%	tūkst. Ls	%
Iekšzemes kopprodukts	13 070 448	...	12 784 137	...	14 275 285	...
Pievienotā vērtība kopā	11 794 764	100%	11 463 112	100%	12 791 076	100%
Augkopība un lopkopība, medniecība un saistītas palīgdarbības (A01)	171 245	1,5%	181 295	1,6%	203 245	1,6%
Mežsaimniecība un mežizstrāde (A02)	248 093	2,1%	378 146	3,3%	432 507	3,4%
Zivsaimniecība (A03)	25 146	0,2%	16 467	0,1%	17 255	0,1%
Pārtikas produktu un dzērienu ražošana (C10-11)	370 329	3,1%	375 788	3,3%	413 974	3,2%

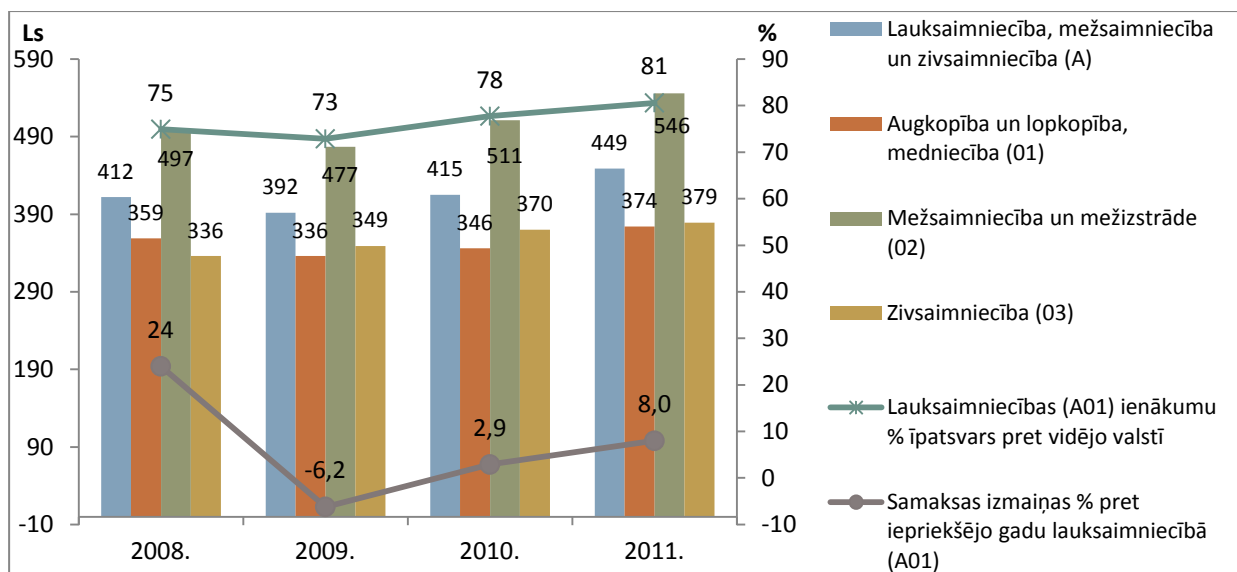
Avots: CSP

2011.gada 4.ceturksnī, nodarbināto iedzīvotāju skaits vecuma grupā no 15-74 gadiem, salīdzinot ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu, palielinājās par 3,7 % un bija 986,6 tūkstoši. Kopumā 2011.gadā nodarbināto skaits ir pieaudzis par 3,1 %, salīdzinot ar 2010.gadu un **darba meklētāju īpatsvars** ekonomiski aktīvo iedzīvotāju kopskaitā, salīdzinot ar 2010.gadu, ir samazinājies par 3,3 procentpunktiem un vidēji 2011.gadā tas bija 15,4 procenti. Augstākais reģistrētais bezdarba līmenis 2012.gada martā bija Latgales reģionā (20,4 %), bet zemākais – Rīgā (7,8 %). Kopš 2010.gada vidus ir vērojams arī salīdzinoši stabils reģistrēto **brīvo darbavietu** pieaugums. 2012.gada marta beigās kopumā bija reģistrētas 2987 vakances, kas bija par 16,9% vairāk nekā 2011.gada atbilstošajā periodā.

Sākot ar 2010.gada beigām, vidējais **atalgojums** pakāpeniski palielinās. Kopumā 2011.gadā mēneša vidējā bruto darba samaksa, salīdzinot ar 2010.gadu, palielinājās par 19 latiem jeb 4,4 % un bija 464 Ls. Sabiedriskajā sektorā pieaugums bija 4,7 %, bet privātajā sektorā – 4,6 %. Pēc krīzes pārvarēšanas atalgojums visātrāk atsāka pieaugt lauksaimniecības un mežsaimniecības nozarē un elektroenerģijas, gāzes un siltumapgādes nozarē. Arī 2011.gadā kopumā viens no straujākajiem atalgojuma pieaugumiem bija lauksaimniecības un mežsaimniecības nozarē, kā arī nekustamā īpašuma un saistīto pakalpojumu nozarē. Savukārt lēnākais atalgojuma pieaugums ir bijis transporta un uzglabāšanas nozarē.

2011.gadā lauksaimniecībā, medniecībā un mežsaimniecībā (NACE 2.red. A) bija nodarbināti 91,8 tūkst. cilvēku jeb par 11 % vairāk nekā iepriekšējā gadā. Nodarbinātība augkopībā, lopkopībā un medniecībā (A01) palielinājusies par 9,9 tūkst. cilvēkiem (70 tūkst.cilv.) jeb par 17 % un kopā veido 7,2 % no valstī nodarbināto skaita. No visiem 2011.gadā augkopībā, lopkopībā un medniecībā nodarbinātajiem 45,2 tūkst. bija vīrieši un 24,8 tūkst. sievietes.

1.1.attēlā redzamas darba samaksas izmaiņas – augkopības, lopkopības sektorā samaksa pieaugusi par 8%. Kopā tautsaimniecībā darba samaksa pieaugusi par 4,4 % un bija 464 Ls.

Avots: CSP

1.1.attēls. Strādājošo mēneša vidējā bruto darba samaksa pa darbības veidiem (NACE 2.red.) 2008.-2011.gadā

Latvijas iedzīvotāju skaits turpina samazināties (1.2.tabula): pēc 2011.gada Tautas skaitīšanas datiem tas ir 2,1 milj. kas ir par 12 % mazāk, nekā 2001.gadā Tautas skaitīšanā, taču lauku iedzīvotāju skaits samazinājies tikai par 4 %. No visiem iedzīvotājiem laukos dzīvo 33 %.

Pēc nacionālā sastāva 2011.gadā 59,5 % bija latvieši, 27,4 % krievi, 3,5 % baltkrievi un 2,4 % ukraiņi.

Tautsaimniecībai nozīmīgākais ir ekonomiski aktīvo iedzīvotāju (15–74 gadu vecuma grupā) īpatsvars, kas kopējā iedzīvotāju skaitā nedaudz pieaudzis no 65,3 % 2010.gadā līdz 65,4 % 2011.gadā. Ekonomiskā aktivitāte samazinājusies sievietēm (no 61,5 % līdz 61,0 %), bet vīriešiem pieaugusi (no 69,5 % līdz 70,2 %).

1.2.tabula

Latvijas iedzīvotāji gada sākumā 2005.–2011.gadā

	Vienības	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.
Iedzīvotāji, kopā	tūkst.	2306	2295	2281	2271	2261	2248	2070*
Iedzīvotāji, laukos	tūkst.	739	735	731	730	729	727	724
Lauku iedzīvotāju īpatsvars	%	32	32	32,1	32,1	32,2	32,3	32,5
Iedzīvotāju blīvums, vidēji valstī	iedz./km ²	35,7	35,5	35,3	35,2	35,0	34,8	34,5

Avots: CSP, *Tautas skaitīšanas dati

1.3.tabulā atspoguļoti darba meklētāju īpatsvara rādītāji. Darba meklētāju skaits 15-74 gadu vecuma grupā samazinājies par 39,7 tūkst.cilv. un 2011.gadā bija 176,4 tūkst.cilv. Sieviešu darba meklētāju īpatsvars ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaitā bija 13,1 %, vīriešu – 17,6 %, savukārt jauniešu (15-24 gadu vecuma grupā) 29,1 %.

1.3.tabula

Darba meklētāju īpatsvars (15-74 gadu vecuma grupā) un nodarbinātības līmenis (15-64 gadu vecuma grupā) 2008.–2011.gadā

	2008.	2009.	2010.	2011.
Darba meklētāju īpatsvars % ekonomiski aktīvo iedzīvotāju kopskaitā jeb bezdarba līmenis, valstī kopumā	7,5	16,9	18,7	15,4
Darba meklētāju īpatsvars % ekonomiski aktīvo iedzīvotāju kopskaitā, laukos	6,8	16,2	17,3	14,6
Darba meklētāju īpatsvars % ekonomiski aktīvo iedzīvotāju kopskaitā, pilsētās	7,9	17,2	19,3	15,7
Nodarbināto iedzīvotāju īpatsvars iedzīvotāju kopskaitā	68,6	61,1	59,3	61,8

Avots: CSP

1.2.Lauksaimniecības ekonomiskās darbības raksturojums

Lauksaimniecības sektora ekonomisko rādītāju analīze par 2011.gadu ir veikta, izmantojot Lauksaimniecības ekonomisko kopaprēķinu (LEK). Tas aptver visu lauksaimniecības sektoru kopumā, iekļaujot visas saimniecību

kategorijas un lauksaimniecības darbības veidus, tajā skaitā arī nelauksaimnieciskās blakusdarbības, ja par tām netiek veikta saimniecībā atsevišķa uzskaitē.

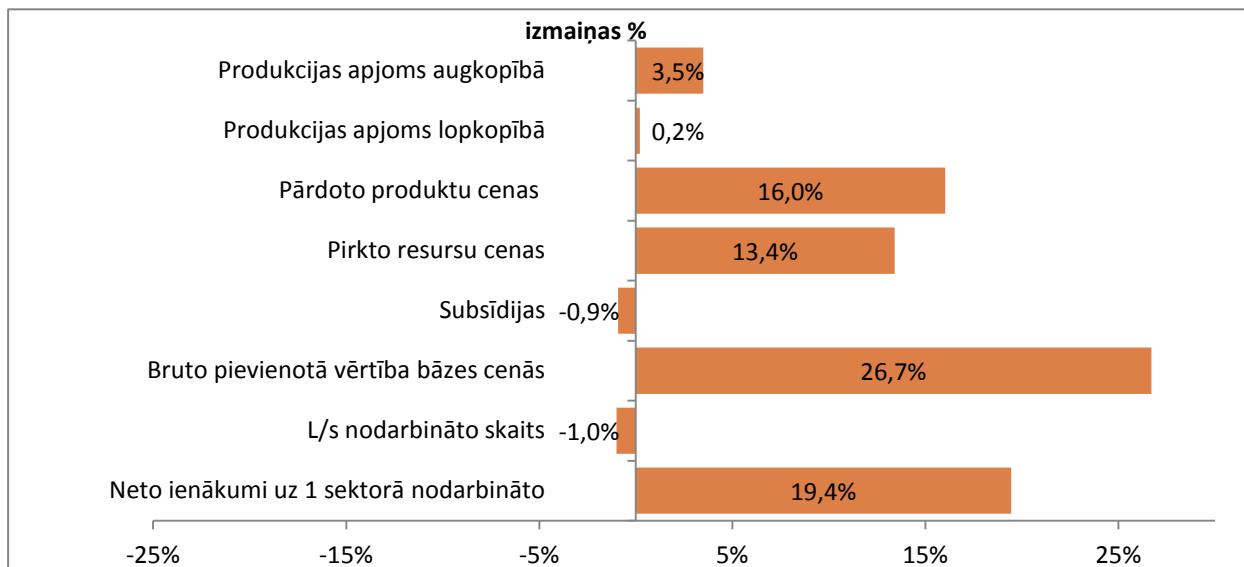
Ienākumu novērtējums iegūts, apkopojot visa sektora datus par ražotās produkcijas apjomiem, tās izlietojumu, cenām, atbalstu, ražošanas izmaksām un ienākumu pārdali. Galvenie izmantotie informācijas avoti ir Centrālās statistikas pārvaldes, Saimniecību uzskaites datu tīkla (SUDAT) un Lauku atbalsta dienesta dati, nepieciešamības gadījumos veikts to pārrēķins vai uz tiem balstīts novērtējums. Datu precizēšanas rezultātā koriģēti 2010.gada rādītāji. Sakarā ar to, ka informācija par 2011.gadu vēl nav pilnībā pieejama, iegūtie rezultāti ir provizoriski, īpaši izmaksu jomā.

Ienākumu analizē, saskaņā ar ES pielietoto LEK metodiku, tiek izmantota galaprodukcija, kura no kopējās saražotās atšķiras ar to, ka tajā neietilpst atsevišķi izlietojuma veidi – galvenokārt patēriņš pašu saimniecībā tā paša produkta ražošanai, kā arī blakusprodukti u.c.

2011.gada rezultāti lauksaimniecības sektorā kopumā rāda, ka turpinājusies atgūšanās no iepriekšējo gadu krīzes un, ņemot vērā augšupejošās cenu tendences lauksaimniecības produktu tirgū, ir turpinājies ienākumu pieaugums.

Aplūkojot 1.2.attēlu, redzams, ka produkcijas apjomi ir nedaudz pieauguši - par 3,5 % augkopībā un par 0,2 % lopkopībā, taču pārdoto produktu cenas ir palielinājušās ievērojami – vidēji par 16 %. Kaut arī 2011.gadā kāpa arī pirktu resursu cenas (vidēji par 13,4 %), tomēr straujāks cenu kāpums pārdotajām precēm kopā ar nelielu apjomu kāpumu bija galvenie iemesli bruto pievienotās vērtības kāpumam – par 26,7 %. Nodarbināto skaits, saskaņā ar CSP darbaspēka apsekojuma datiem, lauksaimniecībā 2011.gadā ir aptuveni 2009.gada līmenī, tādēļ pilna laika vienību skaits ir novērtēts par 1 % mazāks kā 2010.gadā (precīzi dati par šo rādītāju tiek iegūti reizi 3 gados). Tā visa rezultātā vidējie ienākumi uz vienu nodarbināto, saskaņā ar provizorskajiem datiem, pieauguši par nepilniem 20 %. Izmaksu dati tiks vēl precizēti gada otrajā pusē, tādēļ galīgajos rezultātos vēl iespējamas korekcijas. Kopumā sektora rezultāti 2011.gadā vērtējami kā pozitīvi, turklāt atzīmējams, ka produkcijas vērtības pieaugums novērots gandrīz visās nozarēs (viens no būtiskajiem izņēmumiem ir putnkopība). Ienākumu novērtējums gan ir pieejams tikai visai Latvijas lauksaimniecībai kopumā, tādēļ tas neparāda atšķirības starp dažāda veida saimniecībām un reģioniem, kur ienākumu līmenis un tā dinamika mēdz būt ļoti atšķirīga.

1.2.attēlā apkopoti galvenie rādītāji, kas raksturo izmaiņas lauksaimniecības sektorā 2011.gadā.

Avots: LVAEI (LEK)

1.2.attēls. Galveno sektora rādītāju izmaiņas 2011./2010.gadā

Fizisko apjomu izmaiņas

Gala produkcijas apjomi lauksaimniecības sektorā 2011.gadā ir nedaudz pieauguši – par 2 %, pēc 1,5 % samazinājuma 2010.gadā. Sējumu platības ir saglabājušās aptuveni iepriekšējā līmenī, taču nedaudz palielinājušies ražība (graudaugiem gan tikai par 1,1 %, bet dārzeņiem par 8 % un kartupeļiem par 4,5 %).

Lielākajai daļai lopkopības produktu 2011.gadā gala produkcijas ieguve nedaudz palielinājās – par 2-4 % (tajā skaitā piena ieguve, liellopu un cūku audzēšana), bet samazinājās putnu gaļas, olu un kažokādu ieguve. Liellopu un cūku izaudzēšanas pieaugums ir saistīts ar dzīvnieku audzēšanu eksportam. Samazinājums kažokādu

ieguvē par 13 % ir sekojis pēc ievērojamā kāpuma šajā nozarē 2010.gadā. Savukārt putnkopībā cenas nav spējušas kompensēt lopbarības izmaksu kāpumu.

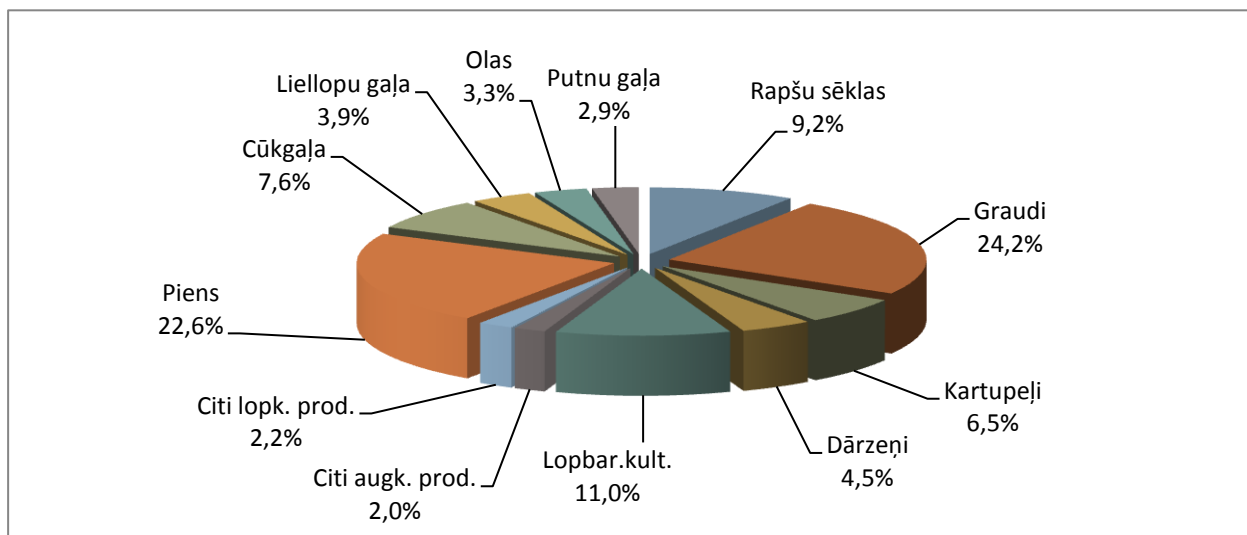
Cenu izmaiņas

Cenu izmaiņas lauksaimniecībā mēdz būt ievērojamas gadu no gada. Pēc straujā samazinājuma 2008.-2009.gados turpmākos 2 gadus vērojama strauja cenu celšanās, kas daļai produktu (īpaši augkopībā) pat pārsniedza 2007.-2008.gados novēroto augstāko līmeni. Cenu kāpums novērots gandrīz visiem nozīmīgajiem produktiem, tajā skaitā rudziem pat par 39 %, rapšiem, miežiem un auzām par 30 %, kviešiem par 22 %, kartupeļiem par 17 %, pienam par 16,5 %, dārzeņiem par 4 %. Nozīmīgs cenas pieaugums (par 16,5 %) atzīmēts liellopiem, kā rezultātā vidējā liellopu iepirkuma cena pirmoreiz Latvijā pārsniegusi 650 Ls/t dzīvsvāra. No galvenajiem produktiem samazinājusies vienīgi olu cena (par 8 %).

Vidēji lauksaimniecības nozares galaprodukcijas ražotāju cenas 2011.gadā ir palielinājušās par 13,8 % (2010.gadā – par 16,4 %). Tā kā Latvijā maksātspēja nav būtiski pieaugusi, šādas cenu izmaiņas izraisa ārējie tirgi. Būtiskāks cenu kāpums kopumā, tāpat kā 2010.gadā, bija augkopības produktiem – par 16,8 %, bet lopkopībā – par 11,3 %.

Produkcijas vērtība un struktūra

Kopējā lauksaimniecības preču izlaides vērtība bāzes cenās (ar produktu subsīdijām) 2011.gadā sasniedza Ls 700 milj., kas ir nozīmīgs (15 %) palielinājums pret iepriekšējo gadu. No tā 57,4 % veidoja augkopība, un tikai 42,6 % - lopkopība. Ir vērojams, ka pēdējos gados tieši augkopības nozare attīstās straujāk, jo 2006.gadā augkopība veidoja 52 % no lauksaimniecības preču produkcijas.

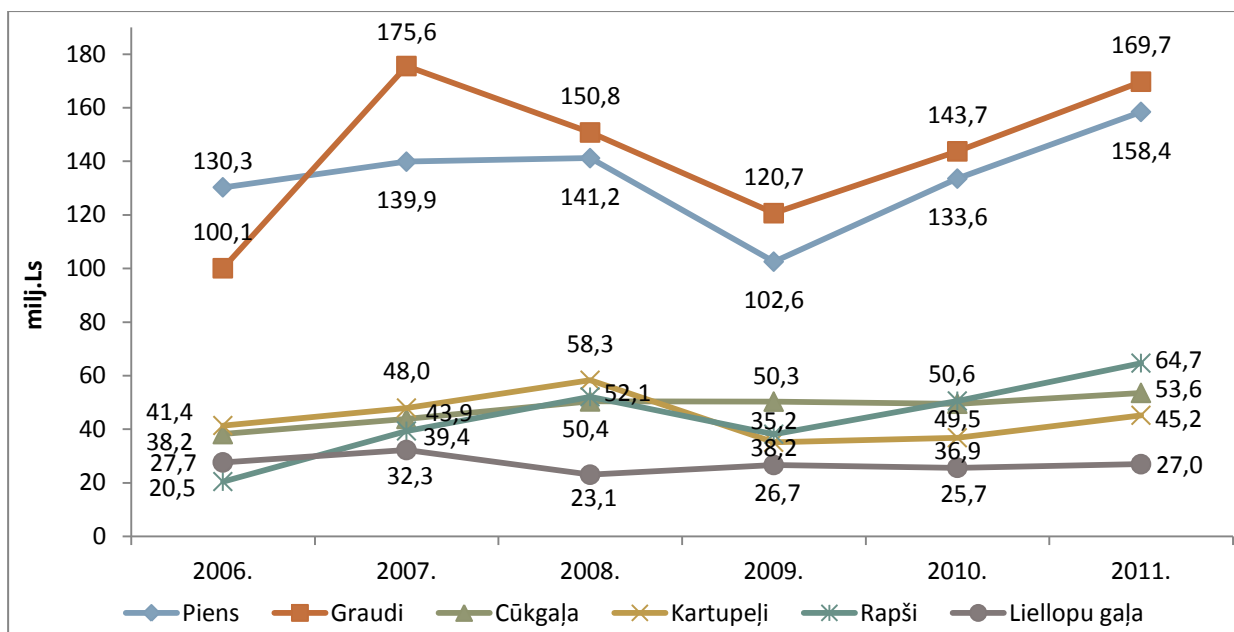

Avots: LVAEI (LEK)

1.3.attēls. Lauksaimniecības preču galaprodukcijas struktūra 2011.gadā (bāzes cenās)

Produktu struktūrā 2011.gadā nav piedzīvotas lielas izmaiņas. Par 0,6 procentpunktiem ir pieaudzis galveno produktu – graudaugu un piena – īpatsvars, kas saistīts ar šo produktu cenu kāpumu. Straujāk – par 0,9 procentpunktiem ir audzis rapša īpatsvars, sasniedzot rekordu – 9,2 %. Arī šo pieaugumu šajā gadā ietekmēja cenu kāpums, rapšu vidējai cenai sasniedzot teju 300 Ls/t. Savukārt samazinājies ir gaļas īpatsvars (trīs galvenie gaļas veidi kopā – par 1,5 procentpunktiem) un olu īpatsvars – par 1,4 procentpunktiem.

Nozīmīgāko lauksaimniecības produkcijas veidu vērtības izmaiņas bāzes cenās apkopotas 1.4.attēlā. Nozīmīgāko produktu vērtība 2011.gadā sasniegusi teju maksimālas vērtības naudas izteiksmē kopš 1993.gada, bet dažos gadījumos to pārspēj (piens, rapši). Visstraujāk kopš 2009.gada pieaugusi graudu, piena un rapšu vērtība – tie ir produkti, kuriem iepriekš gan bija lielākais vērtības samazinājums.

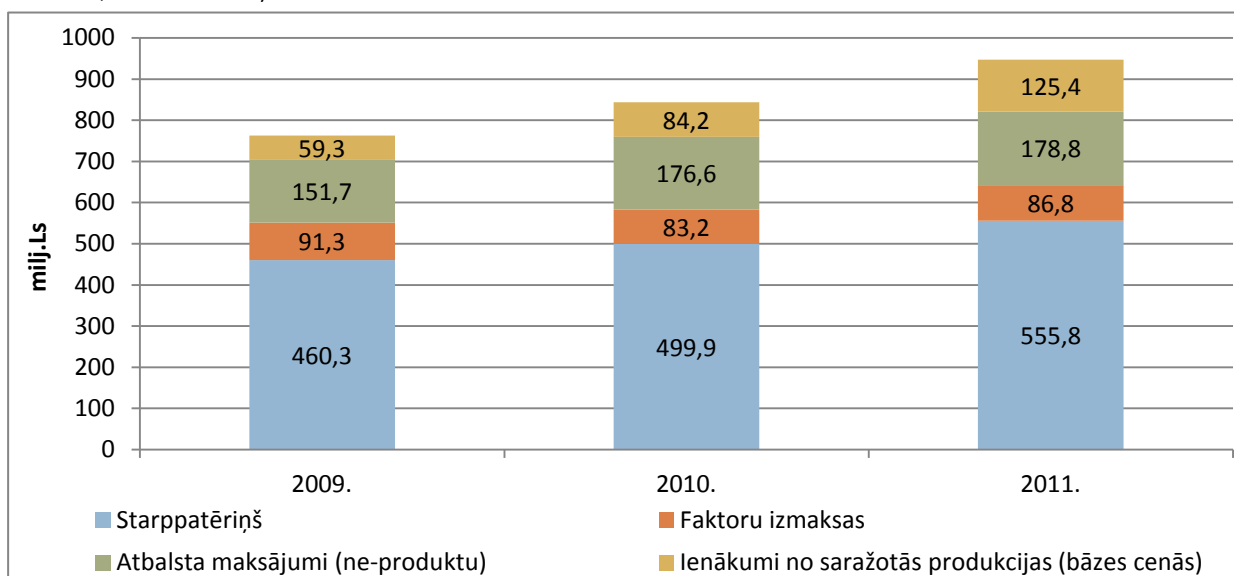
Avots: LVAEI (LEK)

1.4.attēls. Atsevišķu produktu vērtības dinamika 2006.-2011.gadā (bāzes cenās)

Resursu izmantošana

Ienākumi no lauksaimnieciskās darbības ir atkarīgi ne tikai no saražotās produkcijas vērtības un subsīdijām, bet tos nosaka arī ar ražošanu saistītās izmaksas, no kurām galvenais ir starppatēriņš.

1.5.attēls parāda ieņēmumu no lauksaimnieciskās darbības struktūru – kāda daļa ir starppatēriņš, faktoru izmaksas, un cik liela daļa ir lauksaimnieku ienākumi.

Avots: LVAEI (LEK)

1.5.attēls. Izmaksu apjoms lauksaimniecības sektora ieņēmumos 2009.-2011.gadā

*Faktoru izmaksas ietver: pamatlīdzekļu patēriņu, ar ražošanu saistītos nodokļus, zemes nomu un kredītprocenu maksājumus (no tiem atņemti netieši novērtētie finanšu starpniecības pakalpojumi (NNFSP))

Starppatēriņa daļas izmaiņas īstermiņā galvenokārt ir atkarīgas no produktu un resursu cenu attiecības. 2011.gadā minētā attiecība saglabājās lauksaimniekiem izdevīga, jo produktu cenas pieauga kopumā straujāk nekā resursu cenas. Līdz ar to starppatēriņa īpatsvars nozares izlaidē samazinājās no 75 % līdz 72,4 %. Tomēr jāatzīmē, ka salīdzinot ar vidējo līmeni ES, Latvijā starppatēriņa īpatsvars ir augsts.

Produkcijas un starppatēriņa, kā arī faktoru izmaksu izmaiņu rezultātā, ienākumi no saražotās lauksaimniecības produkcijas (neskaitot atbalsta maksājumus, kuri nav tieši saistīti ar produktu ražošanu)

2011.gadā ir palielinājušies gandrīz par 50 % un būtiski pārsniedz 2008.-2010.gadu līmeni, tomēr atpalielē no 2006.-2007.gadu rādītāja, kas bija aptuveni 160 milj.Ls. Līdz ar to audzis arī reālās lauksaimnieciskās darbības (produktu ražošanas) īpatsvars lauksaimnieku ienākumu veidošanā 2011.gadā sasniedzot 41 % - 2009.gadā tas bija nokritis līdz 28 %, bet 2010.gadā veidoja 32 %. Pārējo daļu sastāda atbalsta maksājumi, kas nav tieši saistīti ar konkrētu produktu ražošanu (lai gan prasa noteiktu nosacījumu izpildi). Kopumā jāatzīst, ka produktu ražošanas īpatsvars lauksaimnieku ienākumos joprojām uzskatāms par zemu (līdz 2007. gadam minētais īpatsvars bija virs 50 %), līdz ar to lauksaimnieku atkarība no subsīdijām ir ļoti liela.

Saskaņā ar tirgus pētījumu datiem, resursu cenas 2011.gadā kopumā bija augošas: visstraujāk kāpa kombinētās lopbarības (par 36 %) un sēklu (par 30 %) cenas. Būtiski pieauga arī energoresursu (par 16 %) un minerālmēslu (par 13 %) cenas, kā arī tehnikas uzturēšanas izmaksas (par 10 %). Taču atsevišķiem resursiem vidējās cenas ir samazinājušās (augu aizsardzības līdzekļiem par 5 %, ēku ekspluatācijai par 1 %), vai arī mainījušās tikai par dažiem procentiem (tehnika, būvniecības izmaksas, pakalpojumi un pārējās izmaksas).

Vidēji lauksaimniecības starppatēriņa cenas, saskaņā ar rīcībā esošo informāciju, 2011.gadā pieaugušas par 11,8 %, tajā skaitā pirktajiem resursiem par 13,4 %. Šo pieaugumu vēl sedza pārdoto preču cenu kāpums, taču 2012.gadā tas vairs netiek novērots. Līdz šim bijis raksturīgi, ka produktu cenu kāpumam ar nelielu laika nobīdi seko resursu cenu pieaugums.

Ziņojuma sastādīšanas laikā vēl nav pieejami precīzi dati par lielākās daļas resursu apjomu izmaiņām, tādēļ tās ir novērtētas, ņemot vērā ražošanas apjomu izmaiņas, pieņemot, ka ražošana sakarā ar veiktajiem ieguldījumiem kļūst efektīvāka. Ir zināmi dati par mēslojuma iestrādi, kuri rāda, ka minerālmēslu patēriņš 2011.gada ražai ir audzis par 5 %.

Pievienotās vērtības un ienākumu izmaiņas

No lauksaimniecības nozares izlaides vērtības bāzes cenās atņemot starppatēriņa izmaksas, iegūta bruto pievienotā vērtība, kas 2011.gadam aprēķināta Ls 212,1 milj. Tā par 27 % pārsniedz 2010.gada līmeni. Kā rāda 1.4.tabulas dati, šāds rezultāts iegūts galvenokārt produkcijas cenu kāpuma ietekmē (par Ls 28,8 milj.), tomēr arī salīdzināmās cenās ir novērots pievienotās vērtības kāpums (par Ls 16 milj.). Tas liecina par labvēlīgu apstākļu kopumu, kas šo pieaugumu ir veidojis.

Lauksaimniecības nozares neto pievienotā vērtība faktorizmaksās, kas aprēķināta, bruto pievienotajai vērtībai pieskaitot citu atbalstu ražošanai, bet atņemot nodokļus un pamatlīdzekļu nolietojumu, sasniegusi Ls 321 milj. (+16 %).

1.4.tabula

Lauksaimniecības ienākumu veidošanās svarīgākās pozīcijas 2009.-2011.gadā

Rādītāji	Vērtība bāzes cenās, milj.Ls			Izmaiņas (+/-)	
	2009.	2010.	2011.(p)	2010./2009.	2011./2010.
Augkopība	306,1	336,4	402,2	10%	20%
Graudaugi	120,7	143,7	169,7	19%	18%
Rapši	38,2	50,6	64,7	33%	28%
Lopbarības kultūras	72,2	62,4	76,8	-14%	23%
Dārzeni	28,2	27,9	31,7	-1%	13%
Kartupeļi	35,2	36,9	45,2	5%	23%
Augļi un ogas	3,1	3,5	3,9	15%	9%
Citi augu produkti	8,6	11,3	10,2	31%	-10%
Lopkopība	242,5	271,8	298,6	12%	10%
Piens	102,6	133,6	158,4	30%	19%
Liellopi	26,7	25,7	27,0	-4%	5%
Cūkas	50,3	49,5	53,6	-2%	8%
Mājputni	23,5	21,4	20,5	-9%	-4%
Olas	30,2	28,5	23,4	-6%	-18%
Citi dzīvnieku produkti	9,2	13,1	15,7	43%	19%
Lauksaimniecības preču izlaide	548,6	608,1	700,8	11%	15%
t.sk. izlaide ražotāju cenās	514,6	598,6	695,2	16%	16%
ar produktiem saist. subsīdijas	34,0	9,5	5,6	-72%	-41%
Pakalpojumi	10,4	16,2	17,0	55%	5%
Neatdalāmās blakusdarbības	51,9	42,9	50,2	-17%	17%
Lauks. "nozares" izlaide	611,0	667,3	767,9	9%	15%

Starppatēriņš	460,3	499,9	555,8	9%	11%
Bruto pievienotā vērtība	150,6	167,4	212,1	11%	27%
Subsīdijas, nesadalītas pa produktiem	151,7	176,6	178,8	16%	1%
Ar ražošanu saistītie nodokļi	5,0	6,1	6,4	22%	4%
Pamatlīdzekļu nolietojums	63,5	61,8	63,6	-3%	3%
Neto pievienotā vērtība (faktorizmaksās)	233,8	276,1	321,0	18%	16%
Noma	6,5	8,3	9,5	27%	15%
Kredītprocenti	16,3	7,0	7,3	-57%	5%
Ienākumi no lauksaimn. darbības	211,0	260,8	304,2	24%	17%
Nodokļi no ienākuma	25,9	23,3	23,3	-10%	0%
Algoto darbinieku ienākumi	42,6	44,0	44,0	3%	0%
Ģimenes darbaspēka ienākumi	142,5	193,5	236,9	36%	22%
Nodarbināto skaits lauksaimniecībā, tūkst. pilnās gada darba vienības	93,4	85,9	85,0	-8%	-1,0%
Ienākumi uz vienu pilna laika nodarbināto, Ls gadā	1982	2766	3304	40%	19%

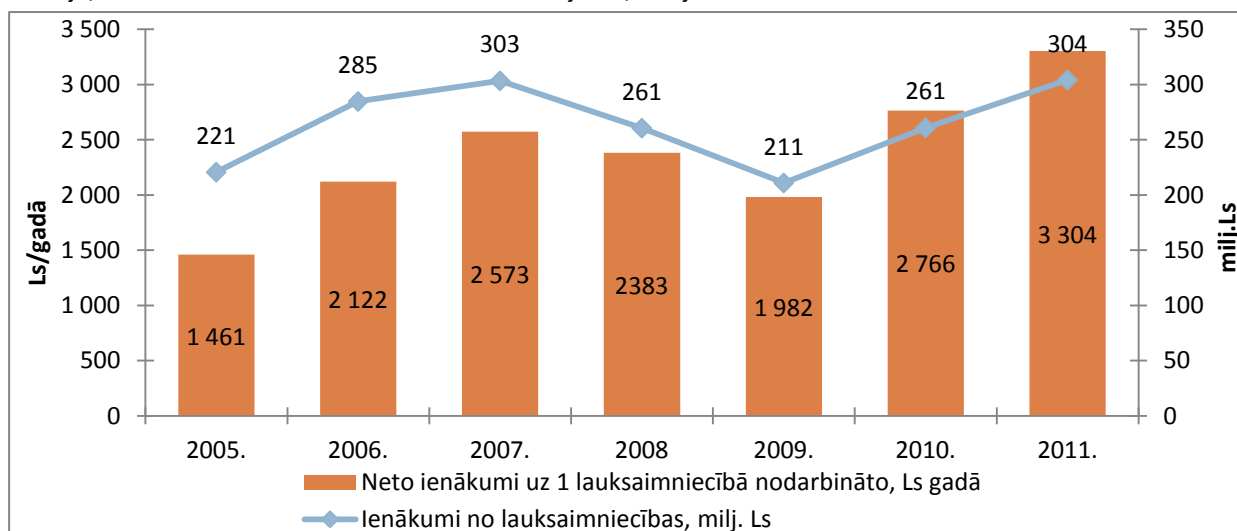
Avots: LVAEI (LEK)

Pamatlīdzekļu nolietojums (kas tiek aprēķināts kā nepieciešamie līdzekļi esošo pamatlīdzekļu pilnai aizvietošanai, ņemot vērā to kalpošanas ilgumu) ir pieaudzis nedaudz, jo to cena gada laikā augusi tikai par 0,8 %.

No neto pievienotās vērtības faktorizmaksās atņemot nomas un kredītprocentu maksājumus, aprēķināti bruto ienākumi no lauksaimniecības darbības Ls 304,2 milj. apmērā, kas ir par 17 % vairāk kā iepriekšējā gadā.

Tabulā attēlotie kredītprocenti veido tikai daļu no faktiskajiem maksājumiem – no tiem ir atņemti NNFSP (netieši novērtētie finanšu starpniecības pakalpojumi), kuri saskaņā ar ES metodiku tiek iekļauti starppatēriņā kā finanšu sektora pakalpojumi citiem sektoriem. Kopējie procentu maksājumi, kurus lauksaimnieki maksā par kredītiem, novērtēti Ls 20 milj. apmērā (2010.gadā – Ls 18,6 milj.).

Aprēķinātie neto ienākumi uz vienu lauksaimniecībā nodarbināto 2011.gadā veidoja aptuveni Ls 3300 gadā jeb Ls 275 vidēji mēnesī. Tas ir par Ls 110 mēnesī vairāk nekā 2009.gadā. Pie tam, kā redzams no 5.attēla datiem, tas ir jauns rekordlīmenis, kas par 19 % pārsniedz līdz šim lielāko – 2010.gada ienākumu līmeni. Arī kopējie ienākumi lauksaimniecības sektorā (Ls 304 milj.) saskaņā ar veikto aprēķinu ir praktiski vienādi ar 2007.gada rādītāju, taču sakarā ar nodarbināto skaita samazinājumu, vidējie ienākumi ir cēlušies.

Avots: LVAEI (LEK)

1.6.attēls. Ienākumi no lauksaimniecības 2005.-2011.gadā

Līdz ar to, lauksaimniecības sektors ienākumu jomā būtiski uzlabojis savas pozīcijas starp citiem tautsaimniecības sektoriem. Ņemot vērā, ka Latvijā kopumā vidējā neto alga 2011.gadā sasniedza 330 latus (CSP dati), iegūstam, ka vidējie lauksaimnieku ienākumi (rēķinot uz pilna laika nodarbināto) veidoja jau 83 % no vidējās neto darba samaksas tautsaimniecībā. Salīdzinājumam – 2009.gadā šis rādītājs bija 49 %, 2008.gadā – 57 %, bet laikā no 2004. līdz 2007.gadam - 70 līdz 80 %.

Ienākumi atsevišķās saimniecībās būtiski atšķiras no vidējā rādītāja, ko galvenokārt nosaka saimniecības lielums, specializācija, ražošanas efektivitāte un pieeja tirgiem.

Aprēķins salīdzināmās cenās

Izsakot rādītājus salīdzināmās iepriekšējā gada cenās (1.5.tabula), aprēķināts, ka 2011.gadā ienākumu kāpums izveidojies gan cenu, gan apjomu izmaiņu rezultātā. Cenu izmaiņas sekmējušas ienākumu kāpumu par Ls 30,6 milj., bet apjomu izmaiņas par Ls 14,5 milj. Savukārt subsīdijas atšķirībā no iepriekšējiem gadiem ir pat nedaudz samazinājušās – par Ls 1,7 milj.

1.5.tabula

Apjomu un cenu izmaiņu ietekme uz lauksaimniecības rezultātiem 2011.gadā Latvijā

Rādītāji	2010.g. (milj.Ls)	2011.gada vērtība (milj.Ls)		Starpība 2011./10. (milj.Ls)			Apjomu indeksi	Cenu indeksi
	Faktiskās cenās	2010.g. cenās	2011.g. cenās	Faktiskās cenās	Salīdz. cenās	Cenu ietekme	2011/10	2011/10
L/s "nozares" izlaide (bāzes cenās)	667,3	680,3	767,9	100,7	13,1	87,6	102,0%	112,9%
t.sk. izlaide ražotāju cenās	657,8	670,7	762,4	104,6	13,0	91,6	102,0%	113,7%
produktu subsīdijas	9,5	9,6	5,6	-3,9	0,1	-4,0	101,1%	58,0%
Starppatēriņš	499,9	497,0	555,8	56,0	-2,9	58,9	99,4%	111,8%
Bruto pievienotā vērtība (bāzes cenās)	167,4	183,4	212,1	44,7	16,0	28,8	109,5%	115,7%
Faktoru izmaksas	83,2	84,6	86,8	3,5	1,4	2,1	101,7%	102,5%
Atbalsts (ne- produktu)	176,6	176,6	178,8	2,2	0,0	2,2	100,0%	101,2%
Ienākumi l/s "nozārē"	260,8	275,3	304,2	43,4	14,5	28,9	105,6%	110,5%

Avots: LVAEI (LEK)

Salīdzinājums ar citām ES valstīm

Saskaņā ar LEK 2.novērtējuma datiem, lauksaimnieku ienākumi 2011.gadā palielinājušies arī ES kopumā. Ienākumu indikators (reālā neto pievienotā vērtība uz darbaspēka vienību) vidēji ES palielinājies par 7,1 %. Tātad Latvijā, salīdzinot ar ES vidējo rādītāju, ienākumi pieauguši nedaudz straujāk (Latvijā reālo ienākumu kāpums ir aptuveni 13 %). Starpība starp atsevišķām ES dalībvalstīm ienākumu izmaiņu ziņā ir ļoti liela: straujākais pieaugums novērots Rumānijā (+57 %), kur iepriekš bija zemākais ienākumu līmenis ES, bet lielākais kritums – Beļģijā (par 22,5 %). Dati par pārējām Baltijas valstīm rāda, ka Lietuvā un Igaunijā ienākumi 2011.gadā palielinājušies par 20 %, tātad pieaugums orientējoši bijis lielāks nekā Latvijā.

1.3.Lauksaimniecības zemju izmantošana

Vienotajam platības maksājumam (VPM) 2011.gadā deklarētā lauksaimniecībā izmantojamās zemes (LIZ) platība bija 1 538 065 ha, jeb 71,6 % no lauku bloku platības (2 147 206 ha uz 20.03.2010.).

Atbalstam deklarētās kultūraugu platības 2011.gadā ietvēra 648 544 ha (1.6.tabula), jeb 42,2 % no VPM deklarētās platības.

1.6.tabula

Atbalstam deklarētās kultūraugu platības (ha)

Ziemas kvieši	Vasaras kvieši	Rudzi	Triticāle	Ziemas mieži	Vasaras mieži	Auzas	Griķi	Ziemas rapsis	Vasaras rapsis	Kartupeļi
200 573	110 024	28 324	9765	3754	92 895	57 495	9327	44 083	77 244	15 060

Avots: LAD

Pa novadiem kopā atbalsta maksājumiem nepieteiktā lauksaimniecībā izmantojamā zeme 2011.gadā aptvēra 609 141 ha, jeb 28,4 % no Lauku bloku platības.

2011.gadā saskaņā ar normatīvajos aktos noteikto Lauku atbalsta dienests vizuāli apsekoja lauksaimniecībā izmantojamās zemes vienības, kuru platība ir lielāka par vienu hektāru. Apsekojumā tika noteiktas lauksaimniecībā izmantojamās zemes platības, kas netiek uzturētas labā lauksaimniecības un vides stāvoklī. Apsekojuma rezultātā konstatēts, ka neapstrādātās lauksaimniecībā izmantojamās zemes platības 2011.gadā bija 312 607 ha, jeb 13,4 % no visas apsekotās LIZ (1.7.tabula). Apsekoti tika 2 335 349 ha lauksaimniecībā izmantojamās zemes.

1.7.tabula

LIZ apsekošanas rezultāti pa novadiem 2011.gadā

Teritorija	Kopā LIZ	Kopts LIZ		Neapstrādātā LIZ	
		ha	%	ha	%
Kopā	2 335 349	2 022 746	86,6	312 607	13,4

Avots: LAD

2010.gadā LIZ apsekojumā tika konstatēts, ka neapstrādātā LIZ ir 368 900 ha.

Meža statistiskās inventarizācijas dati (uz 01.04.2009.) uzrāda, ka lauksaimniecības zemēs 136,4 tūkst. ha platībā ir izveidojusies mežaudze.

2. LAUKSAIMNIECĪBAS NOZARU ATTĪSTĪBA

2.1. Nozaru raksturojums

2011.gadā piensaimniecība joprojām ir sadrumstalota un ir ļoti liela daļa saimniecību ar nelielu govju skaitu, taču šādu saimniecību skaits katru gadu samazinās. Saimniecības ar lielu govju skaitu veiksmīgāk spēj piesaistīt finansu līdzekļus ražošanas modernizācijai un līdz ar to tās spēj efektīvi darboties un nodrošināt labu piena kvalitāti. Tā kā govju ģenētiskā kvalitāte lielā daļā saimniecību ir ļoti laba, ir pieaudzis pieprasījums pēc vaislas telēm eksportam.

Latvijā cūkkopības nozare ir tradicionāla lopkopības nozare un joprojām veido lielāko saražotās gaļas produkcijas daļu ar augstu uzturvērtību un labu kvalitāti, arī patērētāju pieprasījums pēc cūkgaļas ir augsts. Cūkkopības nozari negatīvi ietekmē svārstīgās resursu cenas un neprognozējama cenu politika, kas pazemina Latvijas cūkaudzētāju konkurētspēju Eiropas tirgū. Izvērtējot esošo situāciju pēc cūkkopības saimniecību skaita ir vērojama tendence samazināties gan cūku saimniecībām, gan cūku skaitam, jo augsto lopbarības un ražošanas resursu izmaksu dēļ cūkkopības nozare mazajām saimniecībām kļūst nerentabla. Latvijā cūku audzēšanas saimniecībām jādoma un jāattīsta ražošana ilgtermiņā, lai ekonomiskās situācijas izmaiņu negatīvā ietekme nebūtu tik spēcīga. Cūkkopības nozares pārstāvjiem, lai attīstītu ražošanu un uzlabotu konkurētspēju, jāturpina samazināt izmaksas un optimizēt cūku skaitu, kā arī ļoti būtiska ir kooperācija un konstruktīva sadarbība ar lopbarības ražotājiem un cūkgaļas pārstrādātājiem. Savukārt, lai panāktu cūku ražotspējas ģenētiskā potenciāla vēl labāku izmantošanu ir jāturpina sāktais darbs ciltsdarba jomā, jo cūkkopības nozarē lielus ieņēmumus garantē pareizi virzīts selekcijas darbs, kurā svarīgākais ir šķirņu izvēle un to krustošana, produktivitātes kontrole, dzīvnieku ciltsvērtības noteikšana un ātra selekcijā gūto sasniegumu ieviešana ražošanā.

Latvijā gaļas liellopu nozares mērķis ir augstvērtīgas un kvalitatīvas liellopu gaļas ražošana, patērētāju nodrošināšana ar Latvijā audzētu gaļas liellopu gaļu, kā arī konkurētspējas un eksporta iespēju palielināšana. Latvijā ir piemērotas lauksaimniecībā izmantojamās zemes, kas izmantojamas gaļas liellopu audzēšanai. Tā ir vidi saudzējoša nozare, kas piemērota bioloģiskās lauksaimniecības produkcijas ražošanai. Eiropas tirgū joprojām ir liels pieprasījums pēc kvalitatīvas liellopu gaļas. Gaļas liellopu skaits katru gadu palielinās un uzlabojas to produktivitātes rādītāji.

Latvijā pēdējo gadu laikā aitkopības nozarē vērojamas pozitīvas tendences, palielinās aitu saimniecību skaits un kopējais reģistrēto aitu skaits tajās. Aitu skaita palielināšanos pozitīvi ietekmē pieaugošais pieprasījums pēc aitu gaļas gan vietējā, gan ārējā tirgū, kā arī dzīvu aitu eksports uz Vāciju, Beļģiju, Dāniju un Bulgāriju. Mērķtiecīga ciltsdarba rezultātā ir izdevies palielināt aitu māšu auglību, jēru saglabāšanu un ātraudzību, līdz ar to ir jāturpina iesāktais darbs ciltsdarba jomā. Aitkopības nozares mērķis ir izveidot stabilu aitu audzēšanas un pārstrādes nozari.

Tā kā Latvijas agroklimatiskie un vides apstākļi piemēroti augstvērtīgu kazu piena produktu ražošanai un kazkopības saimniecības izveidei nav nepieciešami lieli ieguldījumi, kazkopības nozare ir ieņēmusi stabilu vietu starp pārējām tradicionālajām lauksaimniecības nozarēm. Vairums kazkopības saimniecības ir ar mājražotāju statusu un piedāvā tirgū pašražotus nišas produktus. Kazkopības nozarē vēl veicami produkcijas popularizēšanas pasākumi, jo liela daļa patērētāju nav informēti par kazas piena produktu pozitīvajām īpašībām.

Zirgkopības nozare ir viena no specifiskākajām un tai pašā laikā tradicionālākajām lauksaimniecības nozarēm Latvijā. Pašreizējā ekonomiskajā situācijā ir ierobežotas iespējas zirgus pārdot vietējā tirgū, jo pieprasījums pēc sporta un atpūtas zirgiem, kā arī pēc darba zirgiem ir neliels. Šobrīd visa selekcionāru uzmanība tiek veltīta sporta tipa zirgu izkopšanai kā labai tirgus precei, jo ārvalstīs (pārsvarā Skandināvijas un NVS valstīs) ir pieprasījums pēc sporta tipa zirgiem. Lai Latvijas zirgaudzētāji varētu paaugstināt konkurētspēju starptautiskajā tirgū un zirgus pārdot par augstākām cenām, ciltsdarbs zirgkopībā jāvērs uz augstvērtīgu ķēvju izlasi, augstvērtīgu vaislinieku izmantošanu ķēvju lecināšanai un augstvērtīgu pēcnācēju iegūšanu, kā arī nozarē ir jāveicina kvalificētu speciālistu – sertificētu zirgu treneru sagatavošana, lai tie spētu attīstīt zirgu darbaspējas un tos sagatavot starptautiskām izsolēm.

Biškopībā svarīga nozares strukturēšana un kooperācijas veicināšana, kā arī centieni paplašināt biškopības produkcijas īpatsvaru tirdzniecības tīklos vietēja un ārzemju tirgos. Pieaugot lauksaimnieciskās ražošanas apjomiem, palielinoties monokultūru audzēšanai un pesticīdu lietošanai, samazinās biškopībai labvēlīgās teritorijas un iet bojā savvaļas apputeksnētāji, kas būtiski palielina biškopju pārraudzīto bišu saimju lomu ne tikai kultūraugu apputeksnēšanā, bet arī visas ekosistēmas dzīvotspējas uzturēšanā kopumā. Latvijas Biškopības biedrība ir izstrādājusi un realizē medus bites ciltsdarba programmu, kuras ietvaros tiek uzlabota medus bites ģenētiskā materiāla kvalitāte un stabilitāte. Turklāt ilgtermiņā jāpanāk, ka Latvijas biškopības industrija ir neatkarīga no ārvalstu bišu māšu audzētavām. Ņemot vērā, ka Latvijā bišu selekcija ir tikai attīstības stadijā, tad ciltsdarbs biškopības nozarē var būt būtisks pavērsiens un instruments straujai bišu selekcijas attīstībai valstī.

Viena no lauksaimniecības pamatnozarēm Latvijā ir graudu ražošana. Visvairāk audzētā graudaugu suga ir kvieši. 2011.gadā kvieši kopā aizņēma 59 % no visām graudaugu sējumu platībām. Ar graudkopību Latvijā nodarbojas 23,5 tūkst. saimniecību, tomēr par nopietnām graudu preču produkcijas ražotājām būtu jāuzskata apmēram 4-5 tūkst. saimniecību, pārējās graudus pārsvarā ražo pašpatēriņam. Graudu sektoram ir būtiska ietekme uz citu lauksaimniecības sektoru attīstību, īpaši uz cūkkopību, kur lopbarībā apjoma izteiksmē graudi ir nozīmīgākā sastāvdaļa. Graudkopības nozares attīstīšanai ir nepieciešams vērst uzmanību uz ražošanas modernizāciju un graudaugu ražības paaugstināšanu.

Latvijā 2011.gada beigās reģistrētas 44 lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvās sabiedrības (LPKS), kas savu darbību veic Latvijas teritorijā. No tām dārzenkopības un augļkopības nozarē Latvijā darbosies 3 LPKS (Augļu, dārzenu bioloģiskais kooperatīvs, Augļu ražotāju kooperatīvs un Augļu, ogu audzētāju kooperatīvs).

Augļkopības produkcija tiek audzēta mazos 1-3 ha dārzos, kas ir viens no šīs nozares vājajiem punktiem. Augļkopības nozarē trūkst specializētās audzēšanas tehnikas un ierīču (mazjaudas traktortehnikas, miglojamās ierīces, irigācijas/pretsalnu sistēmas), šķirošanas līniju, kā arī modernu (ULO tipa – zema skābekļa satura) glabātuvju trūkums. Lielākie produkcijas zudumi ir uzglabāšanas laikā, līdz ar to pārstrādes uzņēmumi netiek nodrošināti ar pietiekamu izejvielu daudzumu un tie nespēj attīstīties.

Novērtējama ir Latvijas augļkopības zinātnieku pētījumi pie pārtikas produktu, pārtikas piedevu un farmaceitisko preparātu izstrādes no smiltsērķšķiem, dzērvenēm, krūmīdijām un upenēm. Attīstot šo augļkopības produktu pārstrādi varētu veicināt specifisku nišas produktu radīšanu.

Kartupeļu audzēšana kā lauksaimniecības nozare veido 5,5 % no lauksaimniecības galaprodukta kopējās vērtības. Starp citām augļkopības nozarēm, kartupeļu audzēšana ir pēc kārtas trešā nozīmīgākā lauksaimniecībā izmantojamās zemes izmantošanā lauksaimniecības sektora kopējās pievienotās vērtības radīšanai. Kartupeļu audzēšanas vājā vieta ir moderno tehnoloģiju trūkums, lielais nestandarta produkcijas iznākums, liela energoietilpība kartupeļu audzēšanas un uzglabāšanas procesā, kā arī neprognozējams tirgus pārtikas kartupeļiem. Nozares attīstībai nepieciešams izveidot speciālās kartupeļu glabātuves, kā arī ieviest jaunus pārstrādes produktu veidus un attīstīt tos citos Latvijas novados, jo šobrīd kartupeļu pārstrāde ir koncentrēta tikai Vidzemes pusē.

Dārzenu audzēšanai ir piemērota visa Latvijas teritorija, bet saimniecību specializāciju nosaka noieta tirgus vietas atrašanās, pamatā pilsētu tuvumā. Pēdējos gados uzsākta atsevišķu saimniecību modernizācija, taču jaunas ražošanas tehnikas, it īpaši sevišķi glabātavu un irigācijas iekārtu skaits vēl ir nepietiekams, lai nodrošinātu stabili ražu un kvalitatīvu ražošanu. Lielākā daļa no saražotajiem dāržiem tiek realizēti svaigā veidā, un tikai neliela daļa tiek pārstrādāta. Pārstrādes uzņēmumu skaits un to modernizācijas pakāpe ir nepietiekama, lai varētu efektīvi nodrošināt iedzīvotājus ar kvalitatīvu pārstrādātu dārzenu produkciju.

Linu nozare ir tradicionālā dabīgo šķiedru ražotāja Latvijā un piemēroti agroklimatiskie apstākļi visā valsts teritorijā. Tomēr kā jau vēsturiski tas attīstījies, galvenais šķiedras linu audzēšanas reģions Latvijā ir Latgale. Eļļas linu platības Latvijā nav lielas, tomēr šis kultūraugs uzskatāms par perspektīvu, jo ir vieglāk izaudzējams un tā raža nav tik ļoti atkarīga no meteoroloģiskajiem apstākļiem kā šķiedras liniem. Latvijā linu nozares pašreizējais stāvoklis norāda uz atbalsta sistēmas maiņas nepieciešamību, stimulējot augstas ražas, kvalitātes un kooperācijas attīstību, pārstrādes uzņēmumos pārsvarā ir tikai novecojušas tehnoloģiskās iekārtas, kas neveicina augstas kvalitātes linšķiedru ražošanu. Šobrīd galvenokārt linu audzēšanas saimniecībām nav modernas specializētās linu tehnikas, līdz ar to darbi netiek veikti savlaicīgi, kā dēļ cieš raža un stiebrīņu kvalitāte, daudzās saimniecībās linu sagatavošanai joprojām izmanto roku darbu.

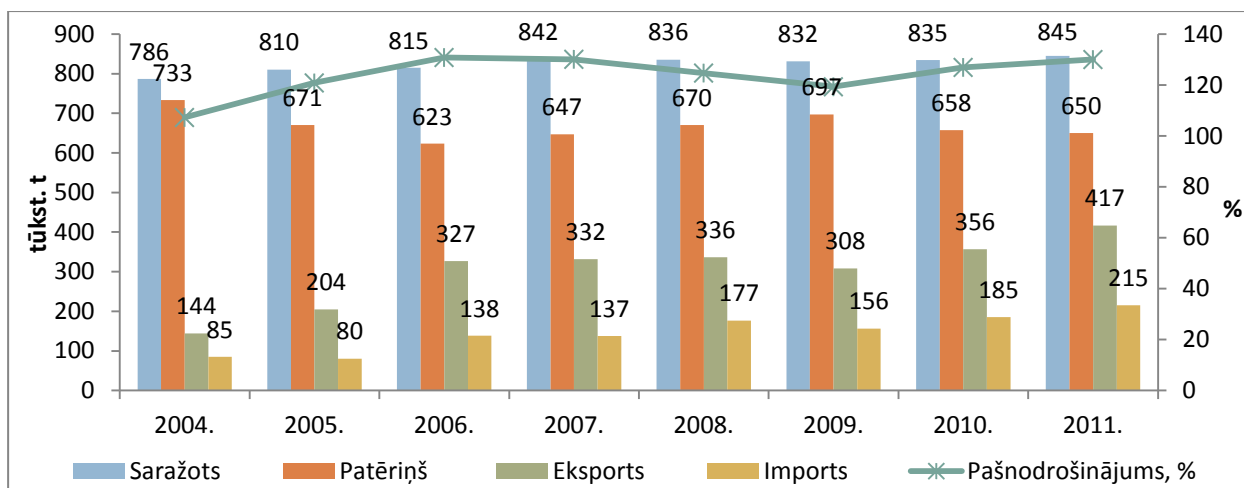
Kaņepju nozare ir jauna nozare, kuras attīstība Latvijā vērojama pēdējo trīs gadu laikā. Tuvākajos gados Latvijā varētu plašāk attīstīties kaņepju audzēšana, jo Eiropas Savienībā pieaug pieprasījums pēc dabīgajām šķiedrām, kuras izmanto kā kompozītmateriālus, papīrrūpniecībā, pārtikā, mašīnbūvē un daudzās citās jomās. Kaņepju platību pieaugumu turpmākajos gados varētu veicināt kaņepju pirmā pārstrādes rūpnīcu izveide.

Pēdējos gados pieaug ar rapsi apsētās platības. Tas saistīts ar pasaulē un Latvijā pieaugošu interesi par atjaunojamiem energoresursiem. Rapsa audzēšanas attīstību papildus arī stimulē tas, ka rapsis ir vēlama suga augmaīnā, īpaši saimniecībās ar lielu graudaugu platību īpatsvaru un rapsi var audzēt tie zemnieki, kas nodarbojas ar graudu audzēšanu, jo nepieciešama (izmantojama) tieši tāda pati tehnika.

2.2. Piena un piena produktu ražošana

Piensaimniecība ir viena no pamatnozarēm Latvijas lauksaimniecībā un aizņem 23 % no kopējās lauksaimniecības galaprodukcijas vērtības, pret pagājušo gadu savu īpatsvaru palielinot par 2 procentpunktiem.

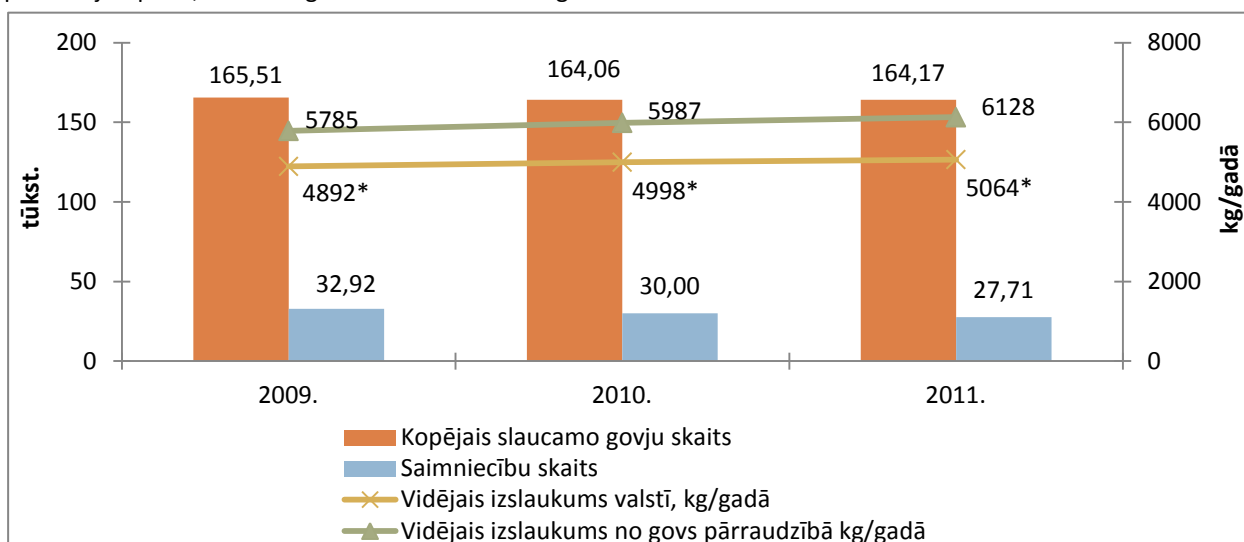
Piena un piena produktu bilancē (2.1.attēls) redzams, ka par 10 tūkst.t pieaugusi piena ražošana, savukārt patēriņš samazinājies par 1 %. Nozīmīgas izmaiņas bijušas ārējā tirdzniecībā – par 17 % pieaudzis eksports un par 16 % imports.

Avots: LAD pēc CSP datiem

2.1.attēls. Piena un piena produktu balance 2004.-2011.gadā

Kopējais slaucamo govju saimniecību skaits turpina samazināties – 2011.gadā tas salīdzinot ar 2010.gadu ir samazinājies par 7,7 %, taču slaucamo govju skaits saimniecībās saglabājas salīdzinoši stabils (2.2.attēls). 2011.gadā dzīvnieku reģistrā reģistrētas 164,2 tūkst. slaucamās govīs. Vidējais izslaukums no govīs valstī 2 gadu laikā palielinājies par 1,3 % 2011.gadā sasniedzot 5064 kg.

Avots: LDC, *CSP

2.2.attēls. Slaucamo govju skaita un vidējā izslaukuma dinamika Latvijā 2009.-2011.gadā

Piensaimniecība joprojām ir sadrumstalota un ir ļoti liela daļa saimniecību ar nelielu govju skaitu. Mazās saimniecības ar 1-5 govīm sastāda 82,4 % no visām saimniecībām, taču šādu saimniecību skaits katru gadu samazinās (2.1.tabula). Samazinās arī kopējais govju skaits, kas tiek turētas mazajās saimniecībās. 2010.gadā mazajās saimniecībās ar 1-5 govīm tika turēti 25 %, bet 2011.gadā - 22,6 % no visām govīm, jo mazajām saimniecībām trūkst apgrozāmie un investīciju līdzekļi saimniecību pārstrukturēšanai un modernizācijai un šādām saimniecībām biežāk ir problēmas ar lopbarības sagādi, govju pareizu ēdināšanu un piena kvalitāti.

Katru gadu stabili palielinās to govju skaits, kas tiek turētas saimniecībās virs 50 govīm. 2010.gadā šādās saimniecībās tika turētas 37,2 % no visām govīm, bet 2011.gadā – 39,4 %.

Saimniecību sadalījums pēc slaucamo govju skaita

Slaucamo govju skaits saimniecībā	2009.				2010.				2011.			
	Saimniecības ar attiecīgo govju skaitu		Slaucamās govīs grupā		Saimniecības ar attiecīgo govju skaitu		Slaucamās govīs grupā		Saimniecības ar attiecīgo govju skaitu		Slaucamās govīs grupā	
	Skaits	%	Skaits	%	Skaits	%	Skaits	%	Skaits	%	Skaits	%
1	17 506	53,1	17 506	10,6	15 855	52,8	15 855	9,7	14 463	52,2	14 463	8,8
2	6 176	18,8	12 352	7,5	5543	18,5	11 086	6,8	4 902	17,7	9 804	6,0
3-5	4 454	13,5	16 382	9,9	3784	12,6	13 894	8,5	3 471	12,5	12 817	7,8
6-9	1 901	5,8	13 802	8,3	1857	6,2	13 409	8,2	1 858	6,7	13 444	8,2
10-19	1 535	4,7	20 594	12,4	1578	5,3	21 176	12,9	1 584	5,7	21 260	13,0
20-29	518	1,6	12 308	7,4	512	1,7	12 200	7,4	532	1,9	12 686	7,7
30-49	383	1,2	14 338	8,7	408	1,4	15 332	9,3	400	1,4	15 002	9,1
50-99	276	0,8	18 800	11,4	291	1,0	19 892	12,1	307	1,1	20 878	12,7
100-199	103	0,3	14 138	8,5	104	0,3	14 397	8,8	112	0,4	15 092	9,2
200-299	27	0,1	6668	4	31	0,1	7538	4,6	34	0,1	8 368	5,1
> =300	40	0,1	18 623	11,3	41	0,1	19 281	11,7	43	0,2	20 347	12,4
Kopā	32 919	100	165 511	100	30 004	100	164 060	100	27 706	100	164 161	100

Avots: LDC

 Piena kvotu sistēma

Latvijas kopējā piena kvota 2011./2012.kvotas gadam noteikta 765 741 tonnu apmērā, no kā 747 127 tonnas veido valsts piegādes piena kvota un 18 614 tonnas – tiešās tirdzniecības piena kvota. Tāpat, kā iepriekšējā kvotas gadā (97,4 %), piegādes kvota 2011./2012 kvotas gadā veidoja 97,6 % no kopējās piena kvotas.

2.2.tabulā ir apkopoti un izvērtēti dati par piena kvotas izpildi valstī laika periodā no 2009.–2011.gadam pa kvotas gadiem. 2011./2012. kvotas gadā piegādātā piena apjoms pirms izlīdzināšanas ir 677 327 tonnas, kas salīdzinot ar iepriekšējo kvotas gadu ir palielinājies par 6,5 %. Savukārt analizējot datus ir redzams, ka piegādātā piena apjoms pēc izlīdzināšanas bija 684 606 tonnas, līdz ar to piegādes piena kvotas izpilde sastāda 92,25 %, kas ir par 5,6 % vairāk kā iepriekšējā kvotas gadā. Tiešajā tirdzniecībā 2011./2012. kvotas gadā tika pārdotas 18 662,64 tonnas piena, kas salīdzinot ar iepriekšējo kvotas gadu ir par 6,9 % mazāk un tās izpilde ir 79,04 % apjomā.

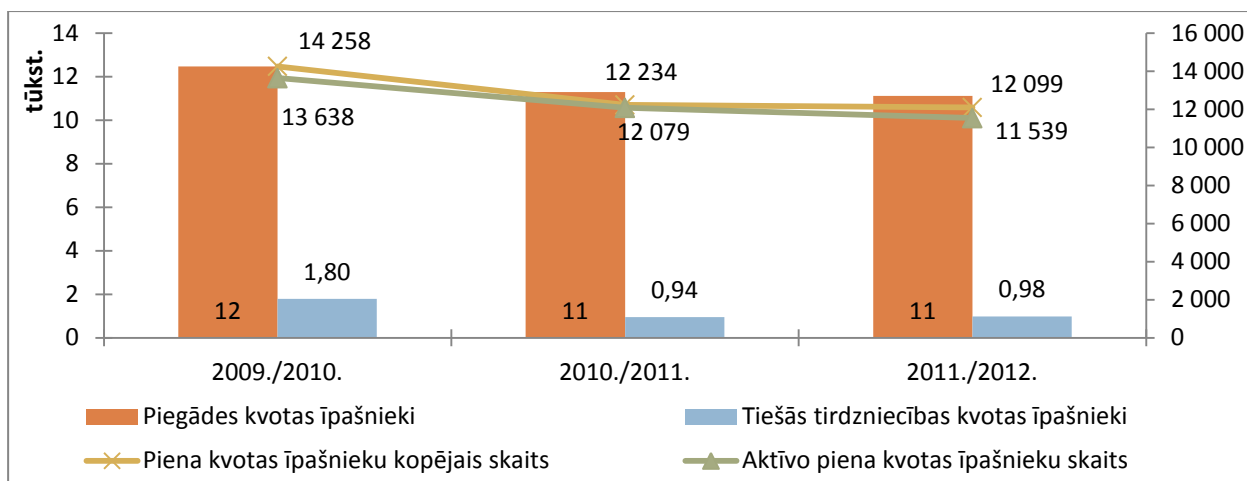
2.2.tabula

Latvijai piešķirtā piena kvota pa gadiem (uz kvotas gada sākumu) un tās izpilde, tonnas

Kvota	2009./2010	2010./2011.	2011./2012.
Piešķirtā kopējā valsts kvota, t.sk.:	750 653,17	758 159,7	765 741,29
Kopējā valsts piegādes kvota	719 683,007	738 964,27	747 127,36
Piegādes kvotas izpilde pirms izlīdzināšanas	594 301,042	635 595,31	677 327,18
Piegādes kvotas izpilde pēc izlīdzināšanas	608 973,566	647 795,35	684 605,78
Piegādes kvotas izpilde %	84,87	88,37	92,25
Izmaiņas pret iepriekšējo periodu, %	- 7,1	+ 4,1	+5,6
Tiešās tirdzniecības kvota	30 970,163	19 195,43	18 613,93
Tiešās tirdzniecības kvotas izpilde	26 425,1	20 058,940	18 662,646
Tiešās tirdzniecības kvotas izpilde %	79,81	79,86	79,04
Izmaiņas pret iepriekšējo periodu, %	+ 104	- 24	- 6,9

Avots: LDC

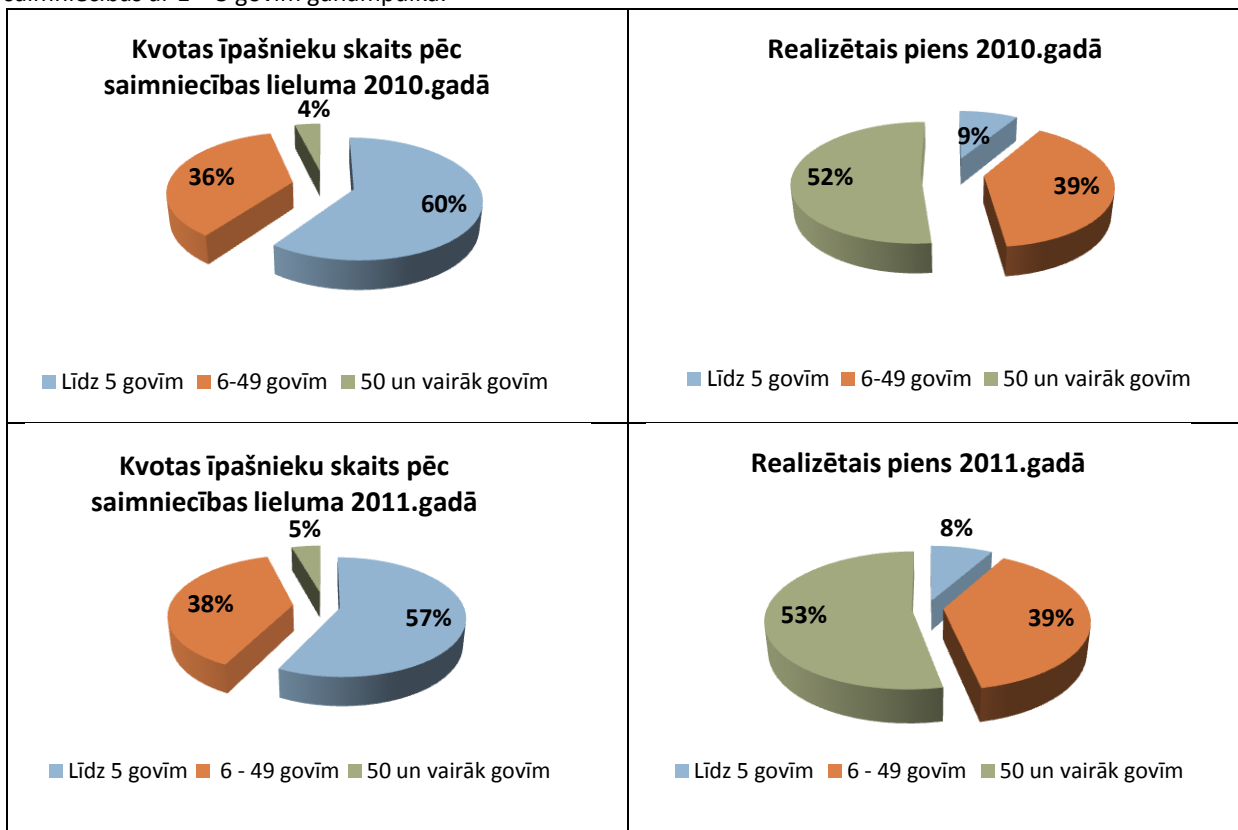
Kvotas īpašnieku sadalījums pa kvotas veidiem redzams 2.3.attēlā. 2011./2012.kvotas gada beigās bija reģistrēti 12 099 kvotas īpašnieki, kas ir par 1 % mazāk kā iepriekšējā kvotas gadā, aktīvie piena kvotu īpašnieki sastāda 95,3 %. Analizējot 2011./2012. kvotas gadā piena ražotāju skaita izmaiņas pa piena kvotas veidiem ir redzams, ka piegādes piena kvotas īpašnieku skaits samazinājies par 0,7 %, bet tiešās tirdzniecības piena kvotu īpašnieku skaits palielinājies par 3,6 %. Izvērtējot esošo situāciju varam secināt, ka sakarā ar piena iepirkuma cenas pieaugumu 2010.gadā un tās stabilitāti 2011.gadā īpašas izmaiņas piena kvotu īpašnieku skaita ziņā nav notikušas.

Avots: LDC

2.3.attēls Piena kvotas īpašnieku kopējais skaits un sadalījums pa kvotas veidiem 2011./2012.kvotas gada beigās

Piena ražošana joprojām ir sadrumstalota un lielākā daļa kvotas īpašnieku sastāda īpašnieki ar 1– 5 govīm ganāmpulkā (2.4.attēls). Tomēr jāatzīmē, ka mazo saimniecību īpatsvars ir samazinājies un 2011.gadā veidoja vairs tikai 57 % no kopējā saimniecību skaita. 2011.gadā būtiski palielinājies piena kvotas īpašnieku skaits ar 6 – 49 govīm ganāmpulkā. Kvotas īpašnieki ar 50 un vairāk govīm ganāmpulkā joprojām veido ļoti nelielu daļu no kopējā skaita – 5 %, bet tai pat laikā realizē vairāk nekā pusi (53 %) no kopējā piena daudzuma. Būtisku piena daudzumu (39 %) realizē saimniecības ar 6 – 49 govīm ganāmpulkā. Tikai 8 % no kopējā pārdotā piena apjoma pārdod saimniecības ar 1 – 5 govīm ganāmpulkā.

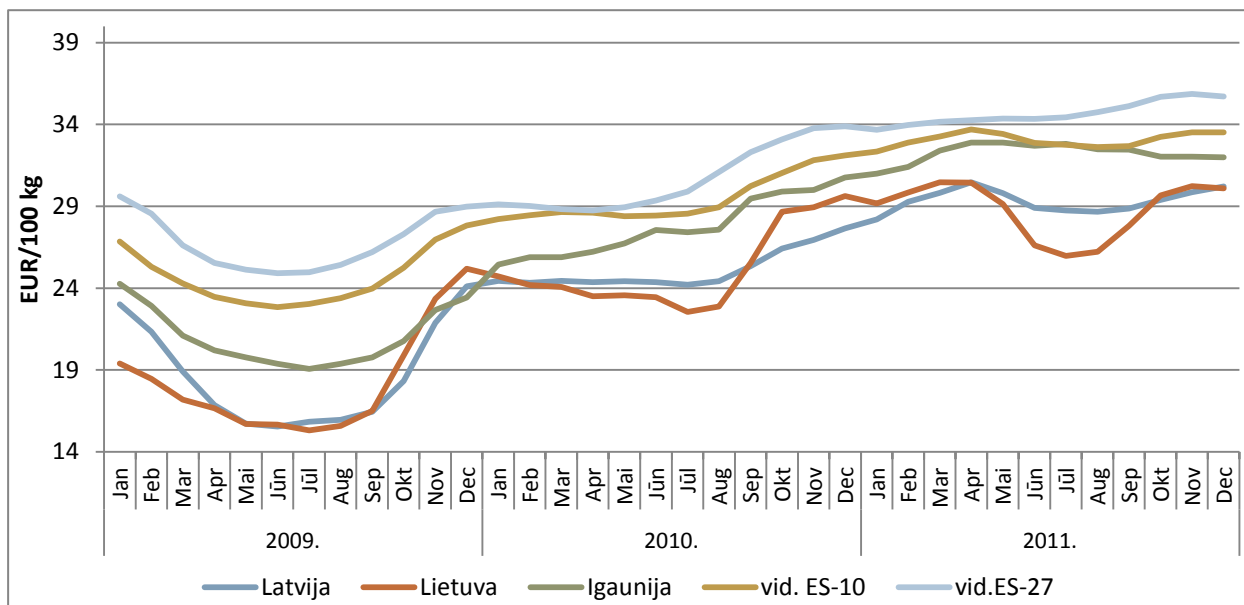
Avots: LDC

2.4.attēls. Kvotas īpašnieku skaits pēc saimniecības lieluma un realizētā piena apjoms

Cenas

2011.gadā Latvijā un arī visā ES turpinājās iepriekšējos gados aizsāktā iepirkuma cenu pieauguma tendence (2.5.attēls), taču vasaras mēnešos jau bija vērojams zināms cenas pazeminājums sezonālītātes ietekmē. Tādējādi

kopš krīzes dziļākā punkta 2009.gada jūnijā līdz 2011.gada decembrim piena iepirkuma cena Latvijā bija pieaugusi teju 2 reizes, sasniedzot 211 Ls/t jeb 302 EUR/t līmeni.

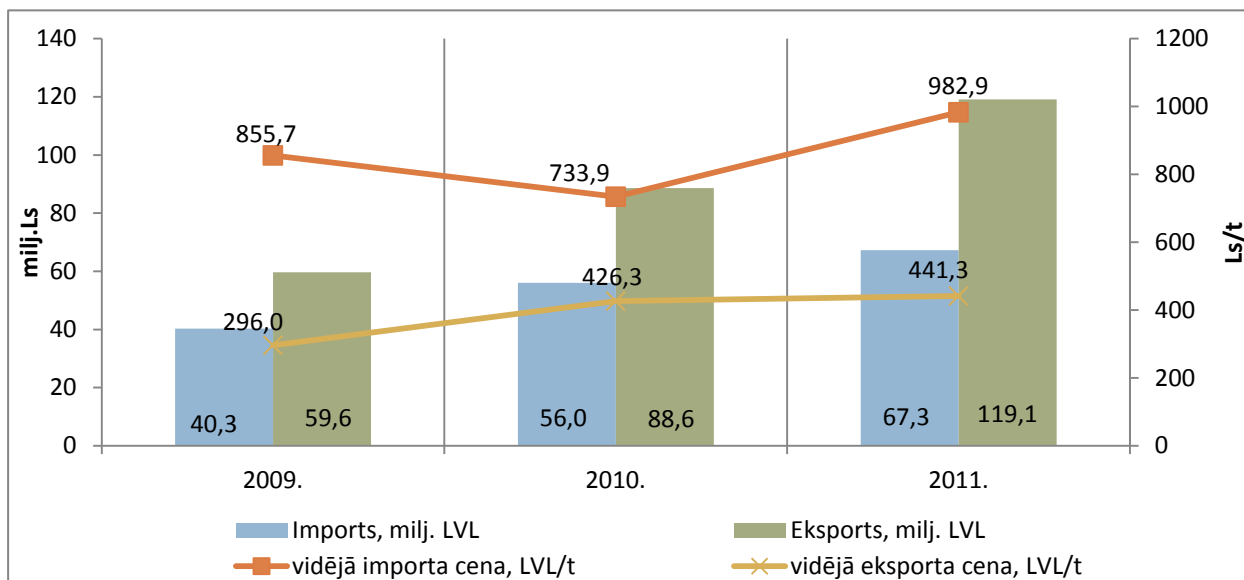
Avots: EK

2.5.attēls. Piena iepirkuma cenu attīstība 2009.-2011.gadā Latvijā, Lietuvā, Igaunijā un vidēji ES, EUR/100 kg

Tomēr vairākās ES dalībvalstīs (Vācija, Nīderlande, Polija) jau 2011.gada pēdējos mēnešos iezīmējās piena iepirkuma cenu pazeminājums, kas nozarei radīja nopietnas bažas par situācijas pasliktināšanos tuvā nākotnē piena produktu tirgos.

Ārējā tirdzniecība

Latvijas piena produktu eksporta vērtība pasaules ekonomiskās krīzes ietekmē būtiski samazinājās 2009.gadā, kad visā pasaulē bija raksturīgas zemas tirgus cenas. Šī iemesla dēļ arī Latvijas importēto piena produktu vērtība 2009.gadā bija viszemākā. Taču, sākot ar 2009.gadu Latvijas ārējās tirdzniecības plūsmas pieauga, pateicoties tirgus situācijas un cenu uzlabojumiem.

Avots: Eurostat

2.6.attēls. Piena un piena produktu nozares eksports un imports no/uz Latviju 2009.-2011.gadā

Latvijas piena un piena produktu eksporta vērtība 2011.gadā bija par 34 % lielāka nekā 2010.gadā un par gandrīz par 100 % lielāka nekā 2009.gadā. Savukārt Latvijas piena un piena produktu importa vērtība 2011.gadā

par 20 % pārsniedza 2010.gada rādītāju un par 67 % - 2009.gada rādītāju. Pārskata periodā pieaugušas arī importa un eksporta vidējās vērtības.

Lielākā daļa Latvijas piena produktu tiek eksportēti uz ES dalībvalstīm (2011.gadā 93% no kopējā eksporta apjoma izteiksmē jeb 80 % vērtības izteiksmē). Turpretī piena un piena produktu nozares imports praktiski pilnībā (2010.gadā 99,9 % no kopējā importa) ietilpst no ES dalībvalstīm.

Lielāko īpatsvaru piena un piena produktu eksportā ieņem **piens un krējums** – 2011.gadā piena un krējuma kopējais eksports no Latvijas sasniedza 216,8 tūkst.t jeb 80 % no visa Latvijas piena un piena produktu eksporta apjoma. Vērtības izteiksmē piens un krējums sasniedza 44 % kopējās piena un piena produktu eksporta vērtības.

Savukārt importā svarīgākais piena produkts Latvijai ir **dažādi sieri un biezpiens**, 2011.gadā sasniedzot 51,4 milj. EUR kopējo importa vērtību jeb 54 % kopējās piena un piena produktu importa vērtības.

Ciltsdarbs

Latvijā piena lopkopībā darbojas trīs šķirnes dzīvnieku audzētāju organizācijas: Latvijas šķirnes dzīvnieku audzētāju savienība, Latvijas Holšteinas šķirnes lopu audzētāju asociācija, kā arī **Lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvā sabiedrība „ABC Projekts”** (turpmāk - ABC Projekts), kas darbību piena lopkopības nozarē uzsāka 2011.gadā.

Latvijas šķirnes dzīvnieku audzētāju savienības sastāvā 2011.gadā darbojās 60 šķirnes dzīvnieku audzēšanas saimniecības. Latvijas šķirnes dzīvnieku audzētāju savienības speciālisti 2011.gadā ciltsgrāmatā ierakstīja 10 308 dzīvniekus, sagatavoja un izsniedza 230 izcelsmes sertifikātu vaislas materiāla tirdzniecībai, sertificēja 94 vaisliniekus. Latvijas šķirnes dzīvnieku audzētāju savienība 2011.gadā noslēdza līgumus ar 34 govju vērtēšanas ekspertiem, kuri kopā novērtēja 43 129 govus. Novērtētas 674 bulļu pārbaudes meitas. Veikta pāru atlase 356 ganāmpulkos, sastādīti 58 758 pārojumi. Realizēts projekts, izvērtējot Latvijā plašāk izmantoto šķirņu un asinības pakāpes ietekmi Latvijas brūnās šķirnes piena tipa govju veidošanā, noteikta atbilstošākā šķirņu kombinācija un asinības īpatsvars augstākāgu pēcnācēju ieguvei. Projekta rezultāti prezentēti ganāmpulku īpašniekiem un Lauksaimniecības universitātes Lauksaimniecības fakultātei.

Papildus minētajiem pasākumiem, organizācijas speciālisti izbraukuši uz 176 saimniecībām, lai konsultētu ganāmpulku īpašniekus un turētājus par ciltsdarba jautājumiem, govju apsēklošanu, pārraudzību, ēdināšanu.

2011.gadā Latvijas šķirnes dzīvnieku audzētāju savienība turpināja sadarbību ar Turcijas uzņēmumu "Genova" un 2011.gadā uz Turciju eksportēja 347 grūsnas teles.

Latvijas Holšteinas šķirnes lopu audzētāju asociācijas (turpmāk Holšteinas asociācija) sastāvā 2011.gadā darbojās 21 šķirnes dzīvnieku audzēšanas saimniecība. Holšteinas asociācijas speciālisti 2011.gadā ciltsgrāmatā ierakstīja 2151 dzīvniekus, izsniedza 54 sertifikātus importēto vaislinieku spermas izmantošanai, kā arī 148 sertifikāti pagarināti. Holšteinas asociācija aktīvi strādā zemnieku izglītošanas jomā, rīkojot praktiskus seminārus, lai veicinātu kvalitatīvu dzīvnieku izaudzēšanu ganāmpulkos.

ABC Projekts līdz šim darbojās tikai gaļas liellopu nozarē un no 2011.gada uzsāka darbību arī piena lopkopībā. ABC Projekts 2011.gadā sertificēja 8 vaisliniekus, kā arī izsniedzis 5 sertifikātus vaislinieku bioprodukta izmantošanai. Izsniegti arī 5 izcelsmes sertifikāti.

Tā kā piensaimniecībā ganāmpulka atražošanā pārsvarā tiek izmantota mākslīgā apsēklošana, saimniecībām ir nodrošinātas iespējas izvēlēties atražošanā labākos vaisliniekus un tādējādi samērā īsā laikā uzlabot ganāmpulka ģenētisko kvalitāti. Tomēr efektīvi veikt ganāmpulka izkopšanas darbu var tikai veicot ganāmpulkā pārraudzību. Pārraudzībā esošo govju skaits saglabājas stabils - 2011.gadā pārraudzībā bija 75 % slaucamo govju. Salīdzinot govju produktivitāti par pēdējiem diviem gadiem, 2011.gadā vidējais izslaukums pārraudzībā esošām govīm ir palielinājies, vidēji no govus izslaucot 6128 kg piena, t.i., par 141 kg vairāk kā iepriekšējā pārraudzības gadā (2.3.tabula).

2.3.tabula

Govju ganāmpulku kvalitāte 2009.-2011.gadā

Rādītāji	2009.	2010.	2011.
Govju skaits pārraudzībā, tūkst.	123,2	122,0	123,1
Vidējais izslaukums no govus kg/gadā*	4892	4998	5064
Vidējais izslaukums no govus pārraudzībā kg/gadā	5785	5987	6128
Piena tauki govīm pārraudzībā %	4,38	4,29	4,26
Piena olbaltums govīm pārraudzībā %	3,36	3,31	3,31

Avots: LDC, *CSP

Tā kā govju ģenētiskā kvalitāte lielā daļā saimniecību ir ļoti laba (2011.gadā 12 % govīm ar noslēgtām laktācijām izslaukums ir virs 8000 kg un labākās govus sasniegušas pat 18 000 kg izslaukumu), ir pieprasījums pēc

vaislas telēm eksportam. Neskatoties uz izslaukumu kāpumu, Latvijā ir vēl pietiekami daudz ganāmpulku, kuros govju izslaukuma līmenis ir zems. 2011.gadā no visām govīm, kurām bija noslēgtas laktācijas, 26 % govīm izslaukums bija zem 5000 kg.

Pārraudzībā atrodas dažādu šķirņu govīs, kuru produktivitātes rādītāji ir apkopoti 2.4.tabulā.

2.4.tabula

Pārraudzībā esošo dažādo šķirņu govju produktivitāte 2008.-2010.gadā

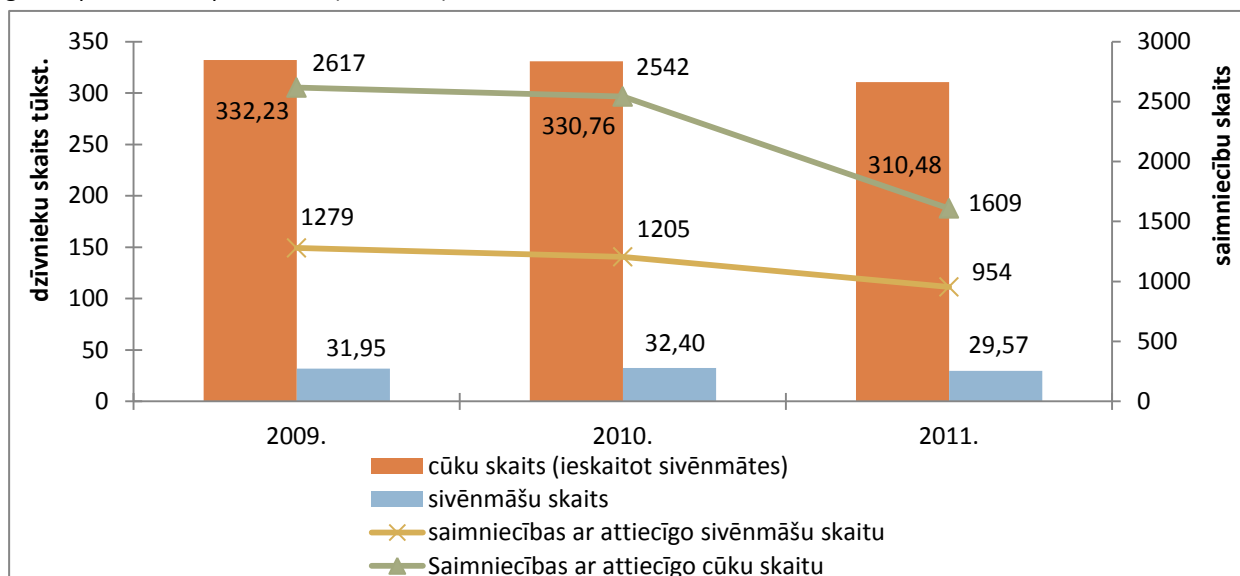
Govju šķirne	Slēgto laktāciju skaits			Izslaukums no govīs, kg/gadā			Piena olbaltums, %			Piena tauki, %		
	2009.	2010.	2011.	2009.	2010.	2011.	2009.	2010.	2011.	2009.	2010.	2011.
Latvijas brūnā	53 930	48 276	45 555	5233	5493	5602	3,35	3,36	3,33	4,48	4,47	4,40
Holšteinas melnraibā	33 321	32 876	34 912	6465	6724	6868	3,23	3,22	3,20	4,19	4,16	4,08
Angleras	239	198	185	6331	6189	5931	3,37	3,38	3,32	4,55	4,55	4,43
Dānijas sarkanā	646	944	1354	5703	5632	5758	3,36	3,39	3,38	4,51	4,52	4,50
Zviedrijas sarkanraibā	598	655	711	6331	6182	6102	3,35	3,38	3,36	4,67	4,56	4,48
Holšteinas sarkanraibā	1531	1794	2346	6015	6097	6142	3,29	3,26	3,24	4,30	4,25	4,20
Latvijas zilā	554	514	506	4307	4666	4759	3,36	3,37	3,37	4,39	4,35	4,26
Šveices	137	175	136	5570	6012	6299	3,45	3,44	3,47	4,42	4,32	4,25

Avots: LDC

Labākos rādītājus piena izslaukuma ziņā turpina uzrādīt Holšteinas melnraibās šķirnes govīs, kuru vidējais izslaukums ir 6868 kg. Piena olbaltuma ziņā vislabākos rādītājus 2011.gadā uzrāda Šveices šķirnes govīs – 3,47 %, bet visaugstākais tauku procents pienā ir Dānijas sarkanās šķirnes govīm – 4,50 %.

2.3.Cūkgaļas ražošana

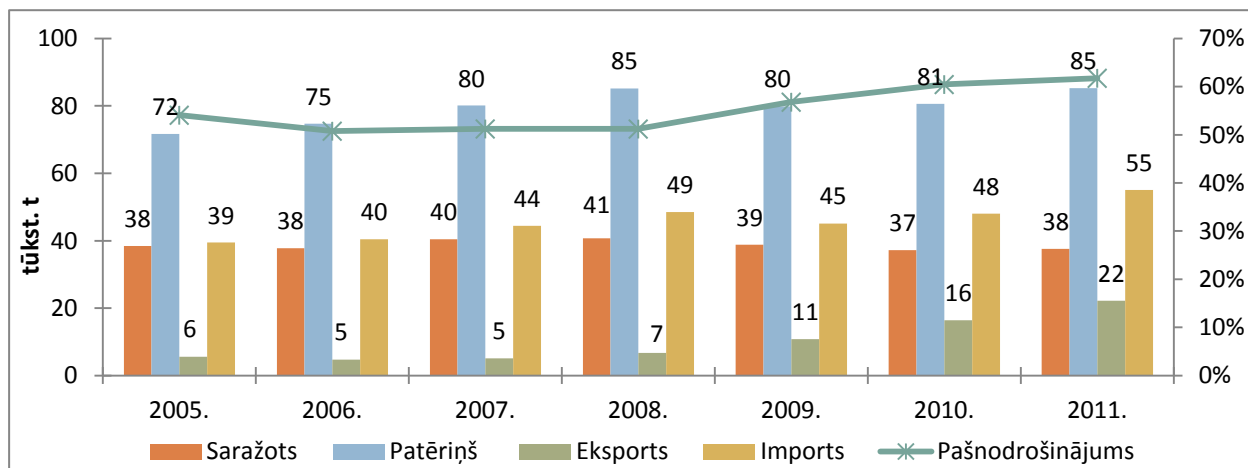
2011.gads cūkkopības nozarei bija sarežģīts, jo gada sākumā krasi paaugstinājās lopbarības graudu cenas, kas būtiski sadārdzināja ražošanas izmaksas un būtiski pazemināja Latvijas cūkaudzētāju konkurētspēju tirgū. Izvērtējot esošo situāciju pēc cūkkopības saimniecību skaita ir vērojama tendence samazināties gan cūku saimniecībām, gan cūku skaitam. 2011.gadā, salīdzinot ar 2010.gadu, kopējais cūku skaits samazinājies par 6 %, bet ganāmpulku skaits par 36,7 % (2.7.attēls).

Avots: LDC

2.7. attēls. Cūku un ganāmpulku kopējais skaits 2009. – 2011.gadā

Cūkgaļas ražošana (2.8.attēls) pret iepriekšējo gadu pieaugusi tikai par 1 %, tajā pašā laikā patēriņš par 6 %. Eksporta apjomi pieauguši par 35 %, savukārt imports kāpis par 15 %.

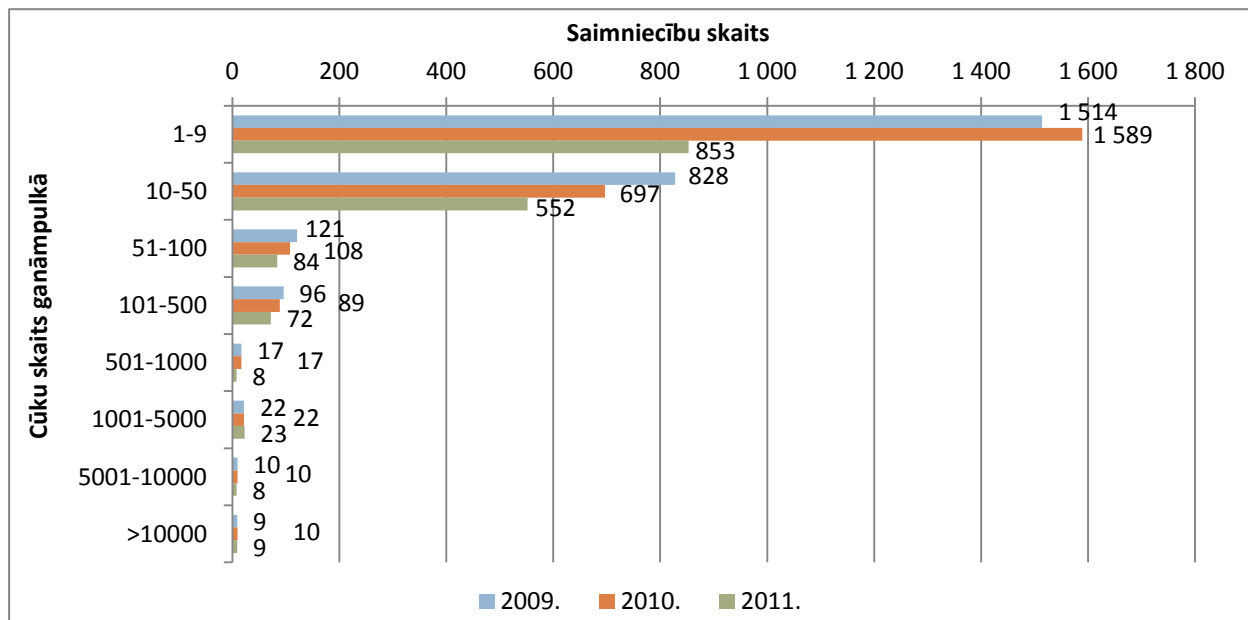

Avots: LAD pēc CSP datiem

2.8. attēls. Cūkgaļas un tās produktu bilance 2005. – 2011.gadā

Analizējot datus par cūku audzēšanas saimniecību daudzumu un to sadalījumu pēc audzējamo cūku skaita (2.9.attēlu), var secināt, ka salīdzinot ar 2010.gadu vislielāko samazinājumu 52 % sastāda saimniecības ar 500 līdz 1000 cūkām, kurās dzīvnieku skaits samazinājies par 56 %. Saimniecības ar dzīvnieku skaitu no 1 līdz 9 samazinājušās par 46 %, bet cūku skaits tajās par 38 %. Pārējās saimniecību grupās cūku skaits ir samazinājies aptuveni par 20%. Savukārt pieaugums par 4,5 % ir vērojams tikai saimniecību grupā ar cūku skaitu no 1000 līdz 5000, kurās dzīvnieku skaits palielinājies par 23 %.

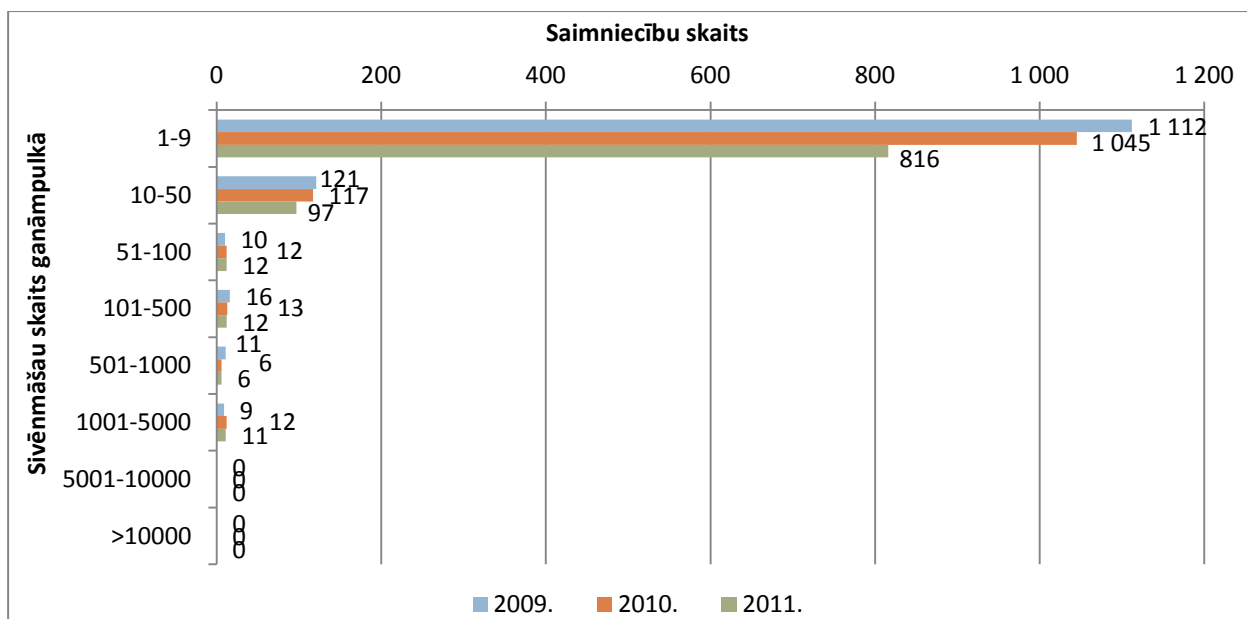
Vismazākais samazinājums par 4,6% ir saimniecībām, kur cūku skaits ir lielāks par 10 000, līdz ar to var secināt, ka 2011.gadā cūkkopības nozarē noturēties iepriekšējā līmenī spēja saimniecības ar cūku skaitu no 5000, bet attīstība vērojama tikai ganāmpulku grupā, kur cūku skaits ir no 1000 – 5000. Viens no iemesliem, kāpēc lielās saimniecības spēja noturēt ražošanu bija dzīvo cūku eksports uz Krieviju.

Avots: LDC

2.9.attēls. Saimniecību sadalījums pēc cūku skaita 2009.–2011.gadā

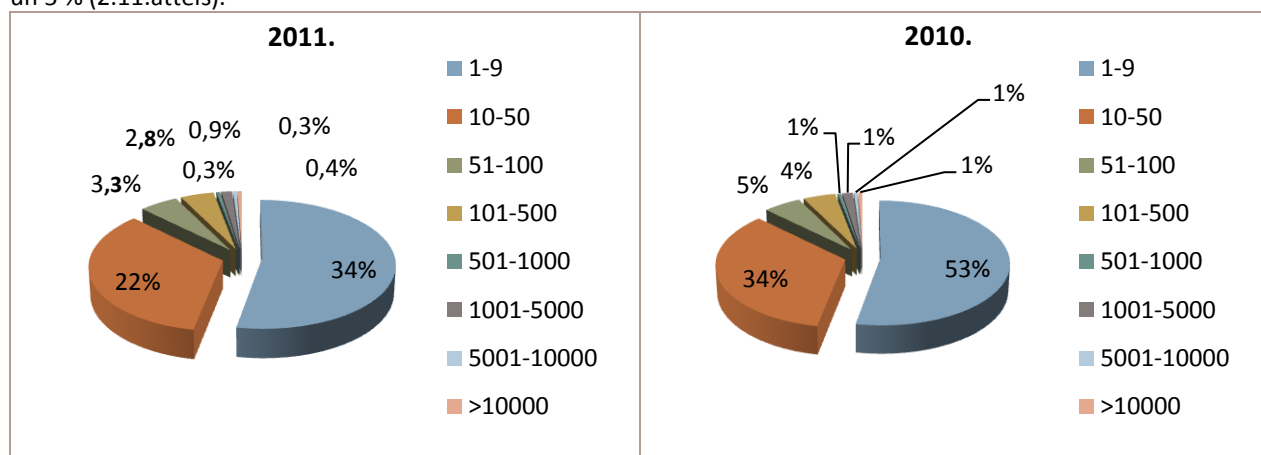
2011.gadā saimniecībās bija 29 570 sivēnmātes, kas ir par 8,7 % mazāk kā 2010.gadā, bet sivēnmāšu saimniecību skaits ir samazinājies par 20 %. Vislielākais samazinājums ir vērojams saimniecību grupās ar sivēnmāšu skaitu no 1 līdz 9 un no 10 līdz 50, kuras ir samazinājušās attiecīgi par 21 % un 17 %. 2011.gadā nevienā saimniecību grupā pieaugums nav vērojams (2.10.attēls).

Avots: LDC

2.10.attēls. Saimniecību sadalījums pēc sivēnmāšu skaita 2009. – 2011.gadā

Varam secināt, ka ekonomiskajai situācijai pasliktinoties cūkkopības nozarei ir grūtības pilnvērtīgi darboties un attīstīties – nozare joprojām ir sadrumstalota un lieli ganāmpulki ar cūku skaitu virs viena tūkstoša sastāda tikai 2,5 %, bet lielākā daļa ir ganāmpulki ar cūku skaitu no 1 – 100 un 101 – 1000 cūkām, kuri attiecīgi sastāda 92,5 % un 5 % (2.11.attēls).

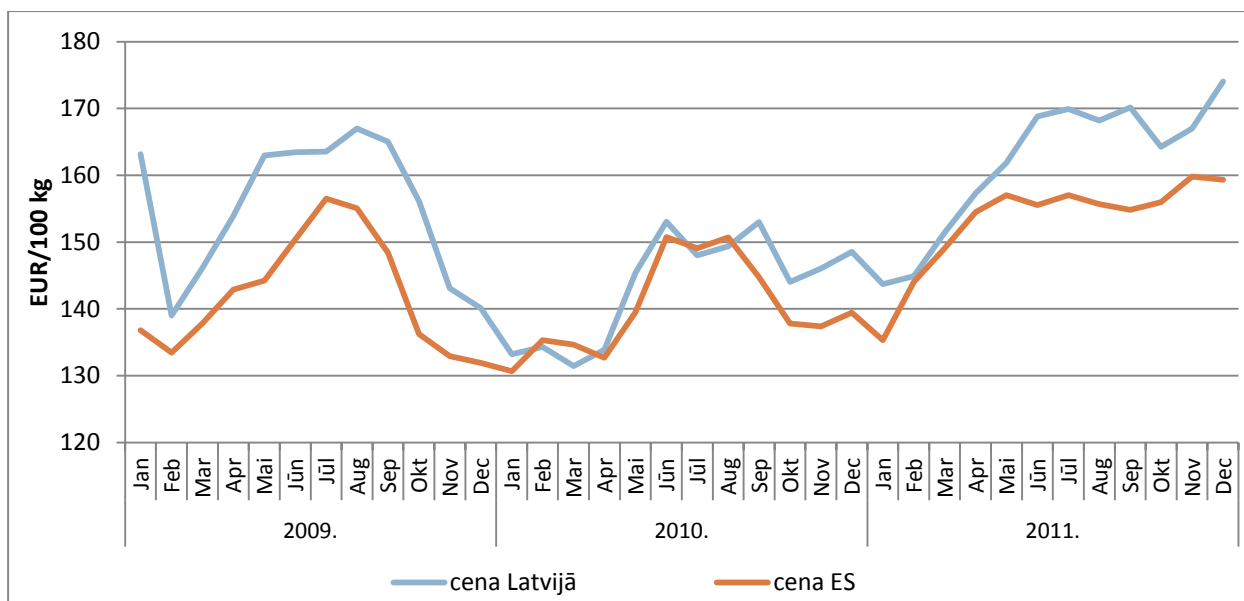

Avots: LDC

2.11.attēls. Ganāmpulku skaits % ar attiecīgo cūku skaitu 01.01.2011. un 01.01.2010.

Cenas

Cūkgaļas iepirkuma cenas pārskata periodā no 2009. līdz 2011.gadam praktiski nemainīgi bijušas augstākas nekā vidēji ES, turklāt gan Latvijā, gan ES cenu tendences bijušas līdzīgas – samazinājums 2009.gada trešajā ceturksnī un pieaugums jau sākot no 2011.gada sākuma. 2010.gadā gan Latvijā, gan ES cenu līmenis bijis zemākais visā pārskata periodā.

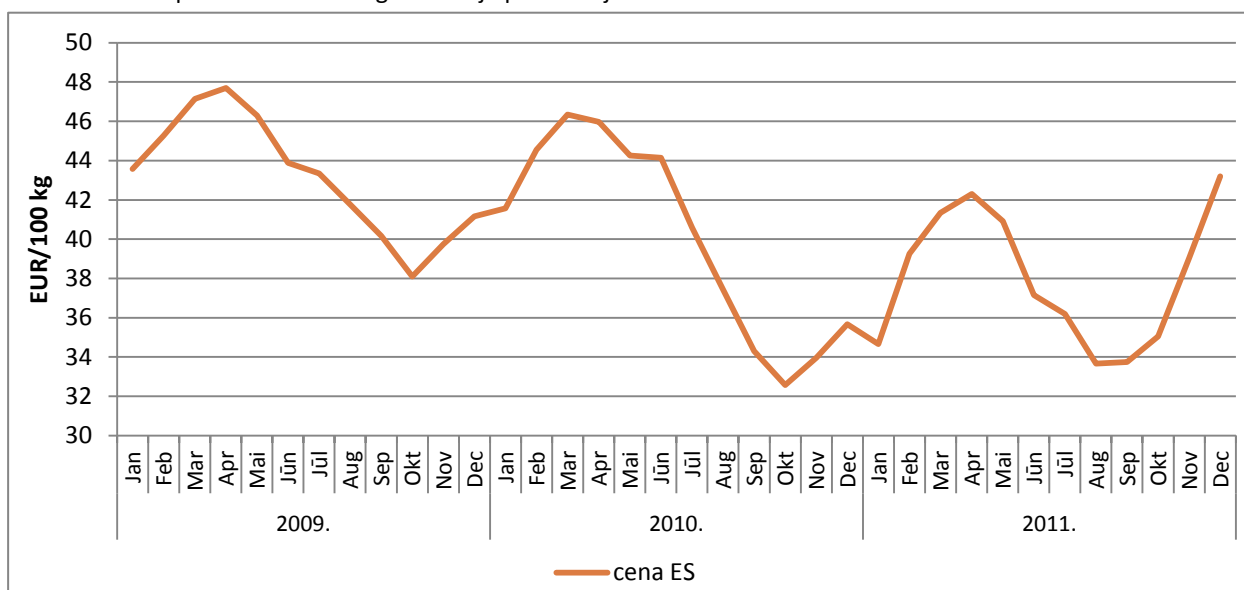

Avots: EK

2.12.attēls. Cūkgaļas iepirkuma cenas Latvijā un ES 2009.-2011.gadā, EUR/100 kg

Kopumā no 2009.gada janvāra līdz 2011.gada decembrim cūkgaļas cena Latvijā pieaugusi par 6,7% un vidēji ES attiecīgi par 16,5%.

Savukārt dzīvu sivēnu cenas ES pārskata periodā ar katru gadu nedaudz pazeminājušās, taču sezonālā tendence cenai pazemināties tieši gada otrajā pusē ir bijusi izteikti saskatāma.

Avots: EK

2.13.attēls. Dzīvu sivēnu iepirkuma cenas ES 2009.-2011.gadā, EUR/100 kg

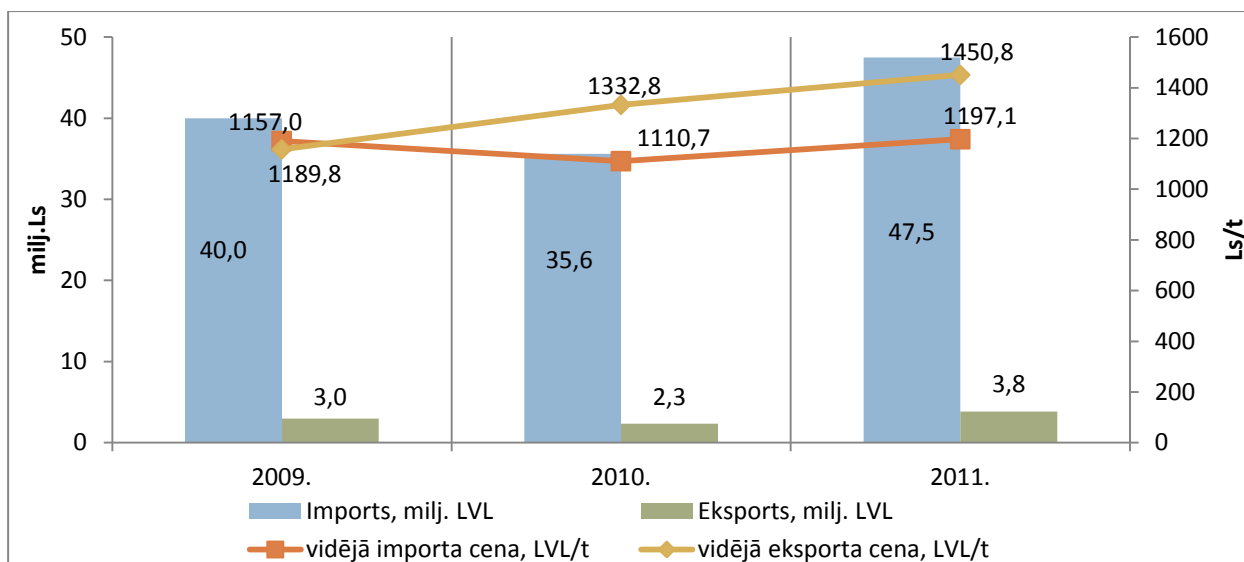
Kopumā no 2009.gada janvāra līdz 2011.gada decembrim sivēnu cena ES pazeminājusies par 0,9 %.

Latvijā sivēnu cenas netiek reģistrētas.

Ārējā tirdzniecība

Cūkgaļas tirdzniecībā Latvija ir neto importētāja, eksportējot tikai nelielus gaļas daudzumus. Pēdējos trijos gados Latvijas cūkgaļas eksporta vērtība pieaugusi par 26,7 %, tomēr jāatzīmē, ka 2010.gadā eksporta vērtība samazinājās, tādēļ pieaugums 2011.gadā ir jo īpaši būtisks. Arī cūkgaļas eksporta vidējā cena pārskata periodā ir diezgan ievērojami pieaugusi (par 25,4 %).

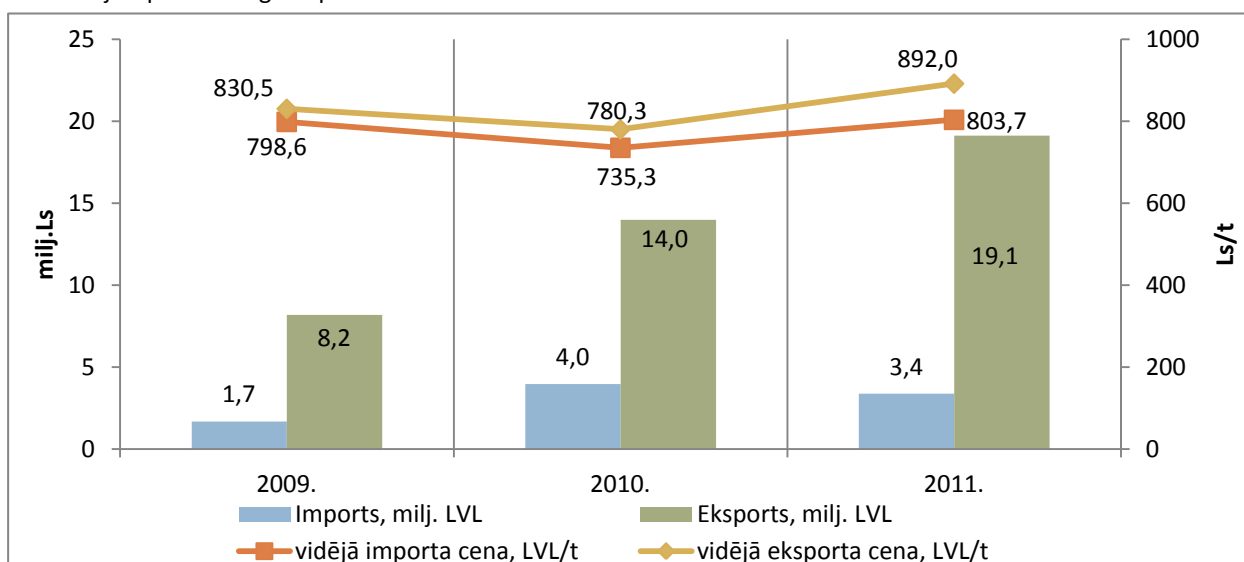
Cūkgaļas imports pieaudzis par 18,7 % laikā no 2009. līdz 2011.gadam, bet cūkgaļas importa vidējā cena saglabājusies praktiski nemainīga (+ 0,6 %).

Avots: Eurostat

2.14.attēls. Svaigas, atdesētas un saldētas cūkgaļas eksports un imports no/uz Latviju 2009.-2011.gadā

Dzīvu cūku eksports no Latvijas pēdējo triju gadu laikā ir būtiski pieaudzis – par 133 % salīdzinājumā ar 2009.gadu. Turpretī cūku imports Latvijā, kaut arī 2011.gadā bijis par 100 % lielāks nekā 2009.gadā, tomēr ir samazinājies pret 2010.gadu par 15 %.

Avots: Eurostat

2.15.attēls. Dzīvu cūku eksports un imports no/uz Latviju 2009.-2011.gadā

Savukārt gan vidējā importa cena, gan vidējā eksporta cena dzīvām cūkām pārskata periodā ir pieaugusi - cūku vidējā importa cena par 0,6 % un cūku vidējā eksporta cena par 7,4 %.

Ciltsdarbs

Šķirnes cūku audzēšanas saimniecību un cūku audzēšanas saimniecību darbību koordinē divas šķirnes dzīvnieku audzētāju organizācijas statusu ieguvušās organizācijas - SIA „Cūku ciltsdarba centrs” un SIA „Agrosels”. Ciltsdarba mērķu un uzdevumu sasniegšanai, minētās organizācijas realizē cūku ciltsdarba programmu, kura ir balstīta uz Latvijā audzējamām cūku šķirnēm – Jorkšīras, Landrases, Pjetrenas, Djurokas un Lielā Baltā. 2010.gadā ar šķirnes cūku atražošanu nodarbojās 14 saimniecības, bet 2011.gadā 13 saimniecības, kas ieguvušas šķirnes dzīvnieku audzēšanas saimniecības statusu un kurās salīdzinot ar iepriekšējiem gadiem cūku selekcijā sasniegti labi rezultāti.

Istenojot ciltsdarba programmu un mērķtiecīgi izmantojot augstvērtīgu vaislas kuiļu spermu, 2010. un 2011.gadā ir izdevies šķirnes saimniecībās sivēnmāšu auglību Latvijas Landrases šķirnes cūkām noturēt nemainīgā

līmenī 12,4 sivēni gadā. Iegūto sivēnu skaita rādītāji no 2008.gada līdz 2010.gadam pieauga līdz 26,2, bet 2011.gadā bija vērojams neliels kritums līdz 26 sivēniem metienā. Jauncūkas 163 dienu vecumā sasniedz 100kg, spēka biezuma rādītāji arvien tiek uzlaboti – 2011.gadā tie bija 9,2 mm, bet 2010.gadā 9,4 mm, bet liesās gaļas iznākums palielināts līdz 60,9 % un diennakts pieaugums līdz 843 g (dzīvmasas pieaugums testa laikā) (2.5.tabula). Plānveida ciltsdarbs kopumā ir ļāvis uzlabot gaļas kvalitāti.

2.5.tabula

Latvijā audzētās Landrases šķirnes cūku kvalitātes rādītāji 2008.-2011.gadā

Rādītāji	2008.	2009.	2010.	2011.
Sivēnmāšu auglība, sivēnu skaits metienā	12,2	12,0	12,4	12,4
Gadā iegūto sivēnu skaits no sivēnmātes	24,9	24,8	26,2	26,0
Jauncūku vecums dienās, sasniedzot 100 kg	165	165	163	162
Jauncūku spēka biezums, mm	9,5	9,5	9,4	9,2
Jauncūku liesās gaļas iznākums,%	60,8	60,9	60,8	60,9
Jauncūku diennakts pieaugums (dzīvmasas pieaugums testa laikā), g	817	803	816	843

Avots: SIA „Cūku ciltsdarba centrs”

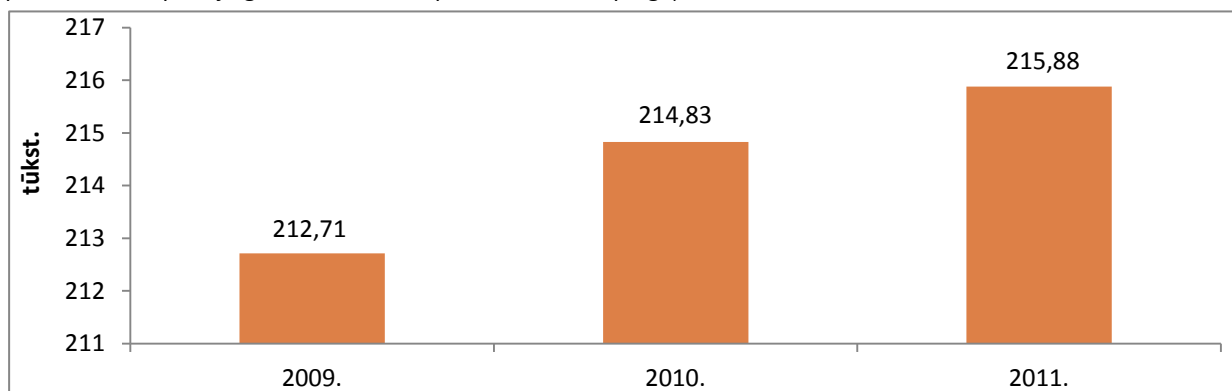
Nozarē ir jāturpina sāktais darbs ciltsdarba jomā, lai panāktu cūku ražotspējas ģenētiskā potenciāla vēl labāku izmantošanu, jo cūkkopības nozarē lielus ieņēmumus garantē pareizi virzīts selekcijas darbs, kurā svarīgākais ir šķirņu izvēle un to krustošana, produktivitātes kontrole, dzīvnieku ciltsvērtības noteikšana un ātra selekcijā gūto sasniegumu ieviešana ražošanā.

Latvijā ir jāveicina speciālistu apmācība cūkkopības nozarē. Pieejamās izglītības programmas ir jāmodernizē un jāpielāgo reālajām nozares vajadzībām, lai nozarei būtu jauni profesionāli un kompetenti speciālisti.

2.4.Liellopu gaļas ražošana

Latvijā gaļas liellopu nozarē galvenais mērķis ir augstvērtīgas un kvalitatīvas liellopu gaļas ražošana, patērētāju nodrošināšana ar Latvijā audzētu gaļas liellopu gaļu, kā arī konkurētspējas un eksporta iespēju palielināšana.

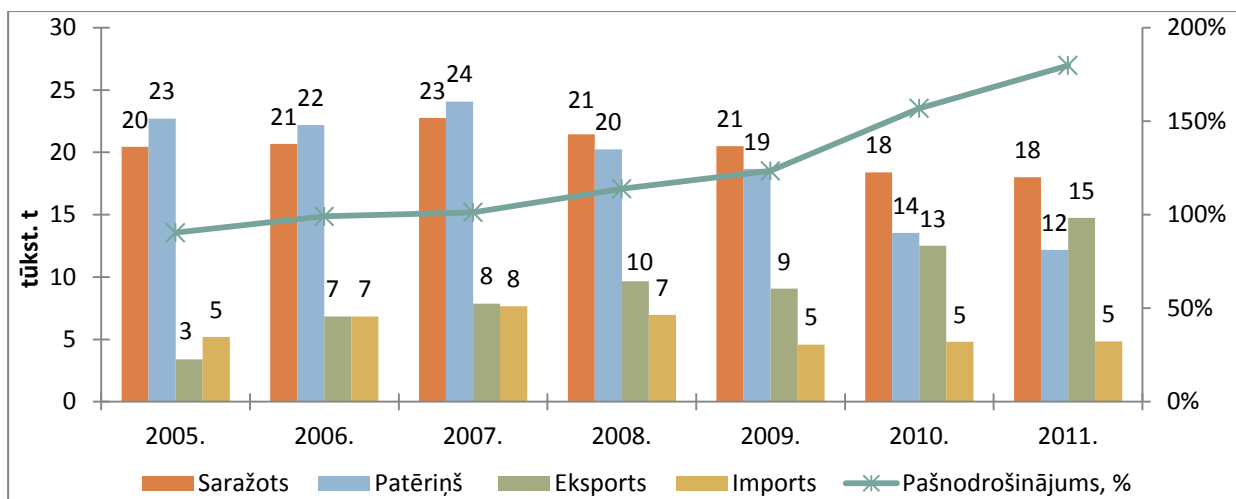
Dzīvnieku reģistrā 2011.gadā bija reģistrēti 215 883 gaļas liellopi. Izvērtējot 2.16.attēlā atspoguļotos datus var secināt, ka salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu gaļas liellopu skaits palielinājies par 0,5 %. Gaļas liellopu skaita palielināšanās pēdējo gadu laikā liecina par zināmu liellopu gaļas ražošanas nozares stabilitāti un attīstību.

Avots: LDC

2.16.attēls. Gaļas liellopu skaits 2009.–2011.gadā

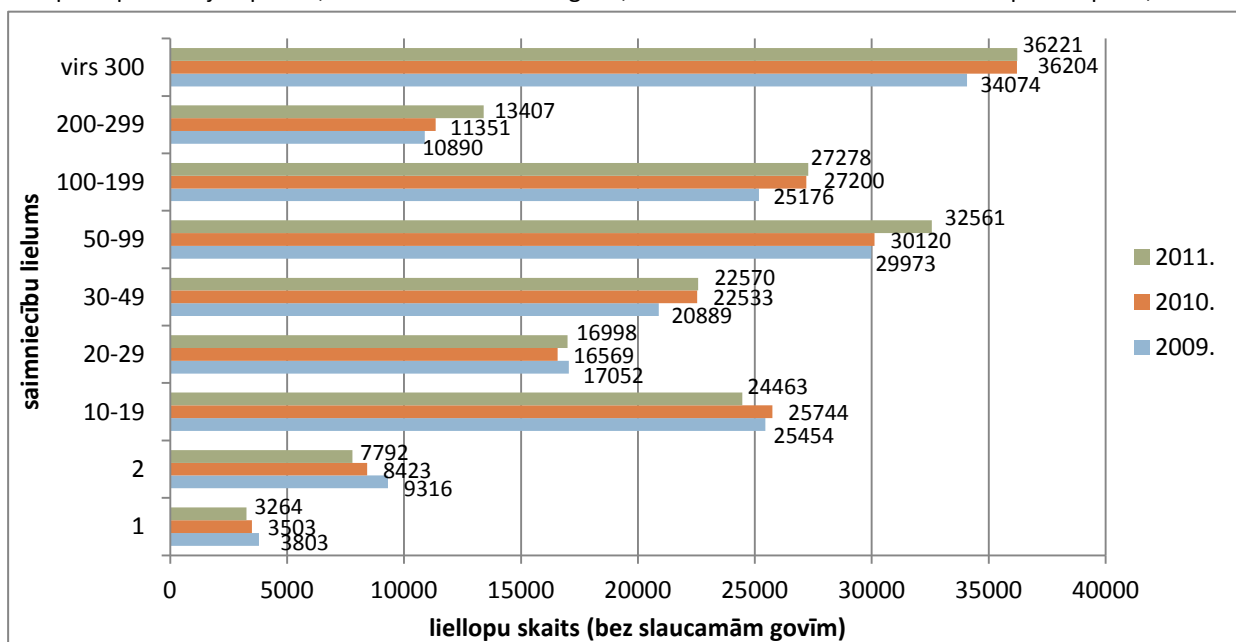
Liellopu gaļas un tās produktu bilance (2.17.attēls) rāda, ka gaļas ražošanas un importa apjoms kopš pagājušā gada palicis praktiski nemainīgs, patēriņš sarucis par 10 %, eksports kāpis par 18 %.

Avots: LAD pēc CSP datiem

2.17.attēls. Liellopu gaļas un tās produktu bilance 2005.–2011.gadā

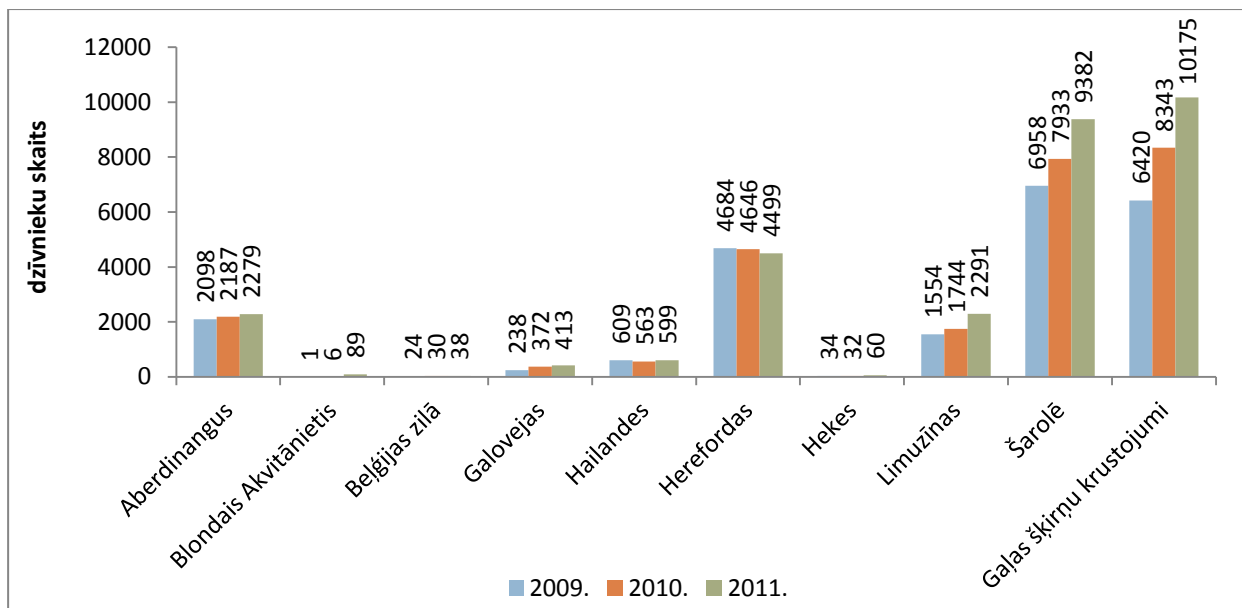
Analizējot 2.18.attēla datus par kopējo gaļas liellopu skaita sadalījumu pēc to skaita saimniecībās var secināt, ka 2011.gadā turpināja samazināties gaļas liellopu skaits mazajās saimniecībās ar 1 līdz 9 liellopiem. Savukārt lielajās saimniecībās vērojams gaļas liellopu skaita pieaugums: liellopu skaits saimniecībās ar 200 līdz 299 liellopiem palielinājies par 18,1 % salīdzinot ar 2010.gadu, bet saimniecībās ar 50 līdz 99 liellopiem – par 8,1 %.

Avots: LDC

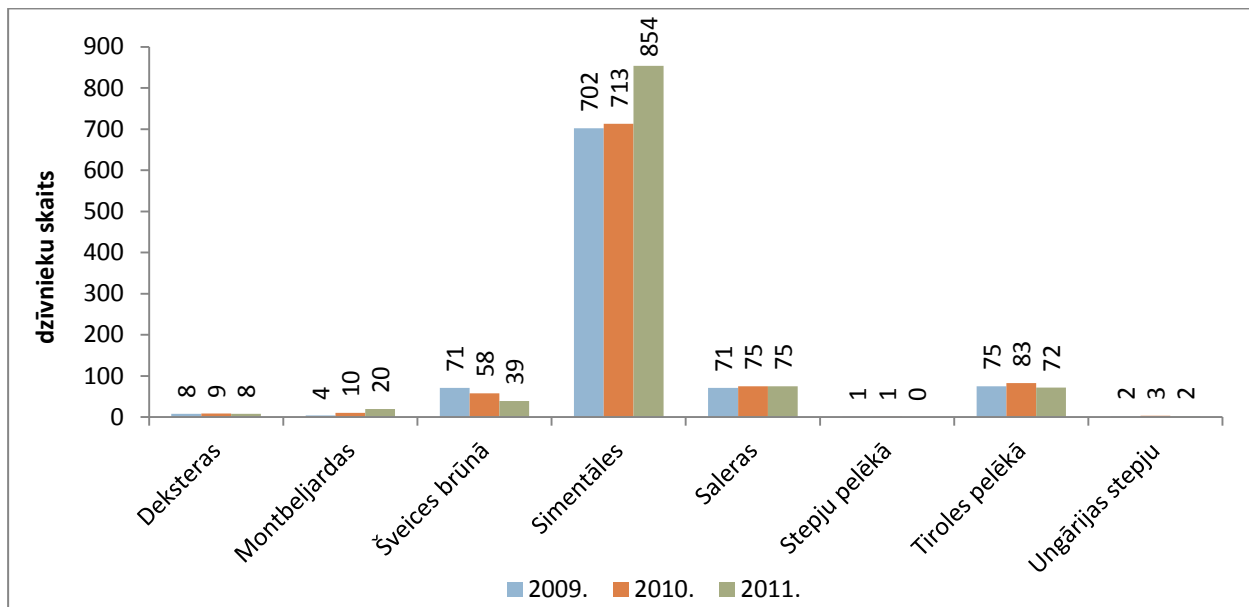
2.18.attēls. Liellopu sadalījums pēc to skaita saimniecībā 2009.–2011.gadā

Pēc 2.19. un 2.20.attēla datiem var redzēt, ka ar katru gadu palielinās gaļas šķirņu krustojumu, Šarolē, Limuzīnas, Aberdinangus un Simentāles šķirnes liellopu skaits. Analizējot 2.19. un 2.20.attēlu var secināt, ka 2011.gadā gaļas šķirņu krustojumu liellopu skaits palielinājies par 22,0 %, salīdzinot ar 2010.gadu, bet Šarolē šķirnes liellopu skaits palielinājies par 18,3 %.

Avots: LDC

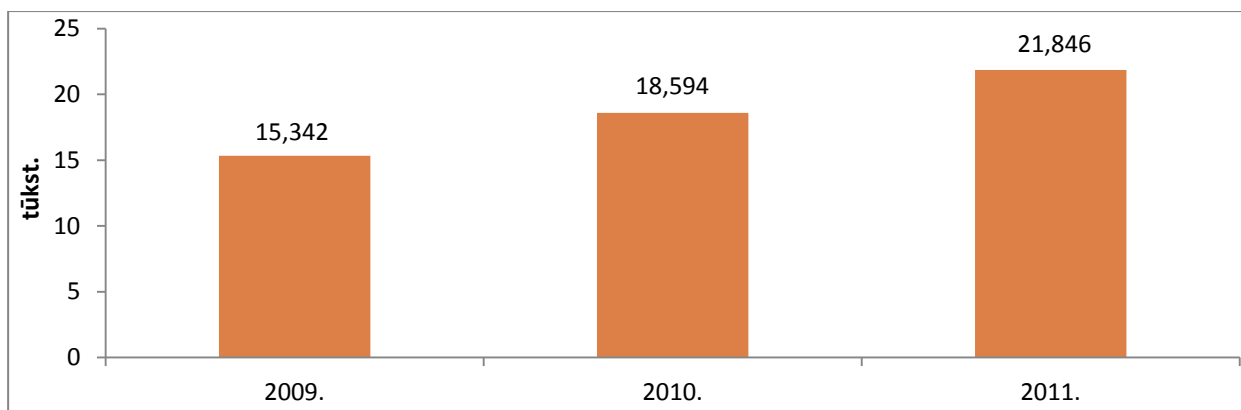
2.19.attēls. Specializēto gaļas šķirņu liellopu skaita izmaiņas pa šķirnēm 2009.–2011.gadā

Avots: LDC

2.20.attēls. Piena - gaļas šķirņu liellopu skaita izmaiņas pa šķirnēm 2009.–2011.gadā

2011.gadā ir reģistrētas 21 846 zīdītājgovis (tīršķirnes un gaļas šķirņu krustojumu liellopi). Salīdzinājumā ar 2010.gadu zīdītājgovju skaits ir palielinājies par 17,5 % (2.21.attēls).

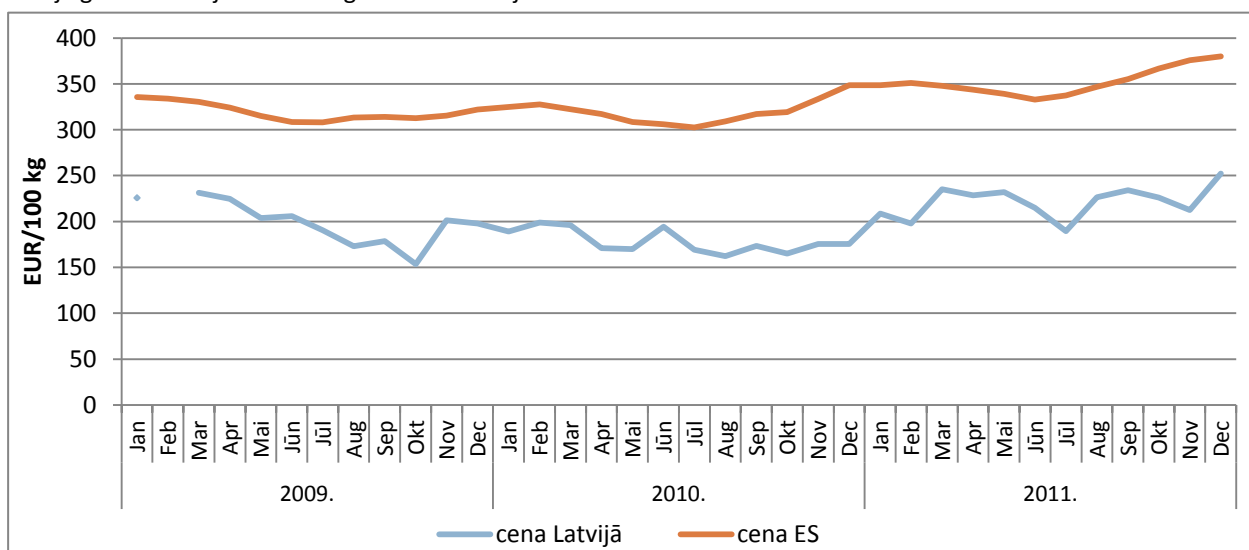
Avots: LDC

2.21.attēls. Zīdītājgovju skaits 2009.–2011.gadā

Iepriekš minētie dati liecina par to, ka Latvijā pakāpeniski palielinās saimniecībā turēto gaļas šķirnes liellopu un zīdītājgovju skaits. Kā arī palielinās audzēto gaļas liellopu šķirņu dažādība.

Cenas

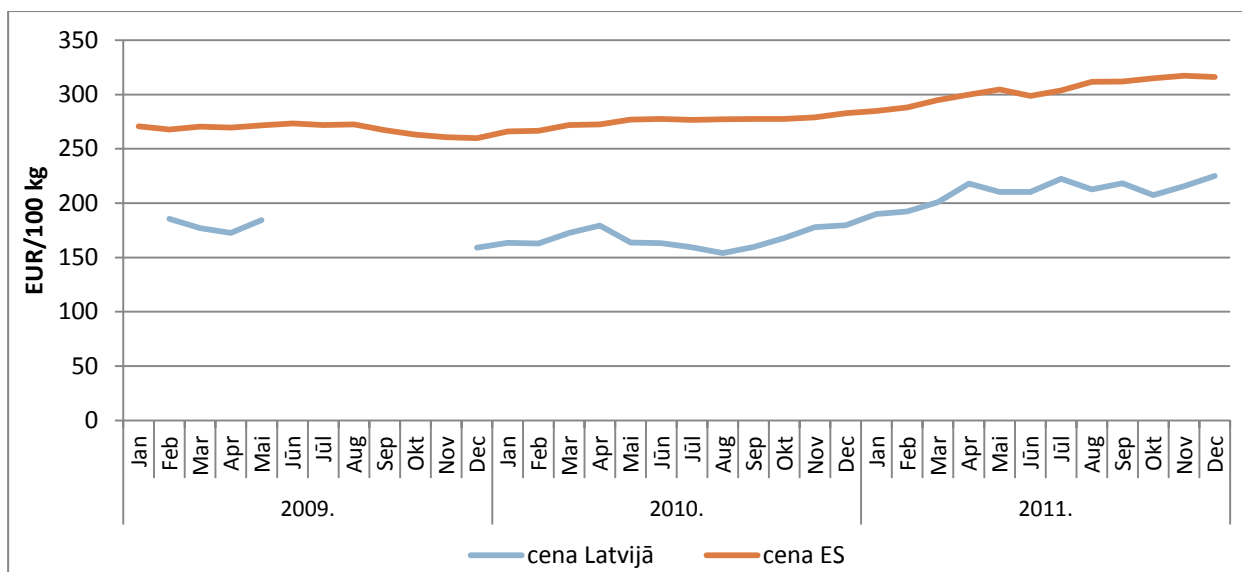
Liellopu gaļas iepirkuma cenas Latvijā konstanti ir zemākas nekā ES, kas izskaidrojams ar ievērojami zemāku specializācijas līmeni liellopu gaļas ražošanā Latvijā nekā ES kopumā. Taču cenu tendences gan Latvijā gan ES pārskata periodā no 2009. līdz 2011.gadam bijušas līdzīgas – salīdzinoši stabilas, ar nelielu pieauguma tendenci. Latvijā gan cenas bijušas svārstīgākas nekā vidējās ES cenas.

Avots: EK

2.22.attēls. A kategorijas (bulļi) liemeņu iepirkuma cenas Latvijā un ES 2009.–2011.gadā, EUR/100 kg

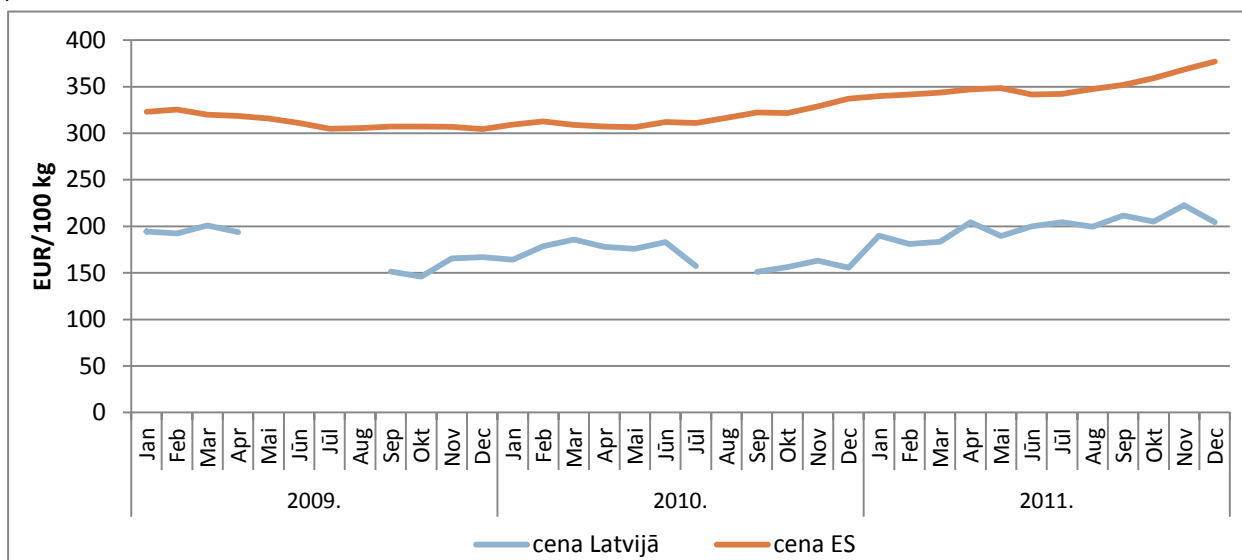
Tā, piemēram, A kategorijas jeb bulļu liemeņu cena Latvijā no 2009.gada janvāra līdz 2011.gada decembrim pieaugusi par 12 %, bet ES – attiecīgi par 13,2 %.

Avots: EK

2.23.attēls. D kategorijas (govis) liemeņu iepirkuma cenas Latvijā un ES 2009.-2011.gadā, EUR/100 kg

Savukārt D kategorijas jeb govju liemeņu cena Latvijā pārskata periodā pieaugusi par 40 %, bet ES vidēji – par 16,8 %.

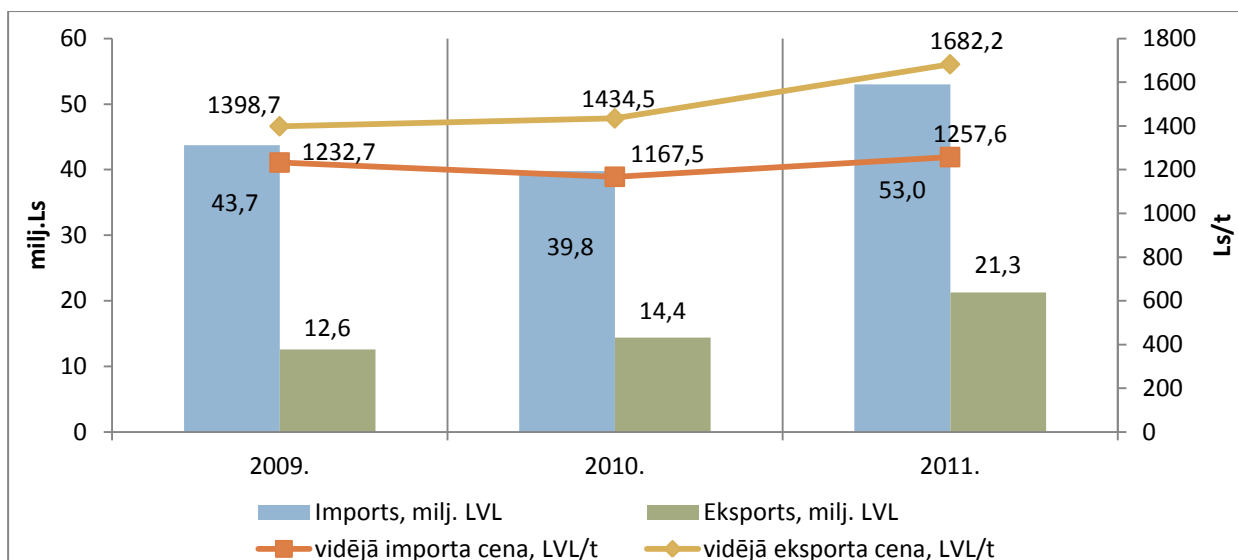
Avots: EK

2.24.attēls. E kategorijas (telītes) liemeņu iepirkuma cenas Latvijā un ES 2009.-2011.gadā, EUR/100 kg

E kategorijas jeb telīšu liemeņu cena Latvijā pārskata periodā pieaugusi par 13 %, bet ES vidēji – par 17,5 %.

Arējā tirdzniecība

Liellopu gaļas tirdzniecības bilance Latvijai ir izteikti negatīva. Tomēr jāatzīmē pieaugums gan eksporta vērtībā, gan importa vērtībā 2011.gadā, kad eksporta vērtības procentuālais pieaugums (+48 %) bija lielāks nekā attiecīgais rādītājs importam (+33 %).

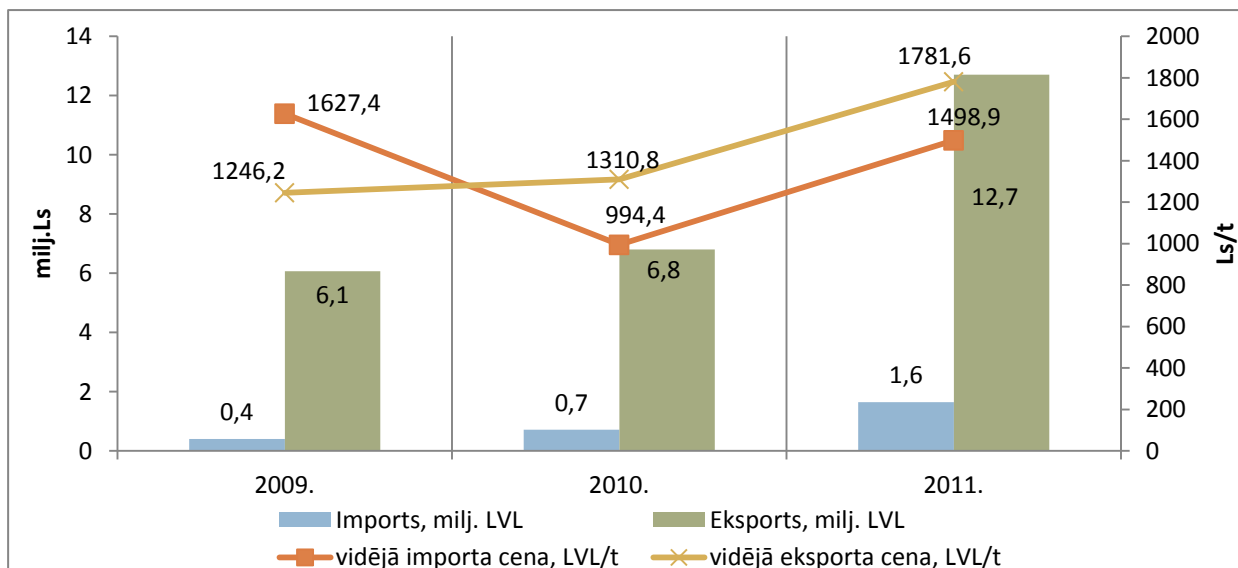
Avots: Eurostat

2.25.attēls. Svaigas, atdesētas un saldētas liellopu gaļas eksports un imports no/uz Latviju 2009.-2011.gadā

Tāpat 2011.gadā pieauga arī vidējā eksporta cena un vidējā importa cena liellopu gaļai – eksporta cena, salīdzinot ar 2010.gadu pieauga par 17,3 %, bet vidējā importa cena par 7,7 %.

Kopumā pārskata periodā no 2009. līdz 2011.gadam Latvijas liellopu gaļas eksporta vērtība pieaugusi par 69 %, bet importa vērtība par 21,3 %. Savukārt vidējā eksporta cena šajā periodā pieaugusi par 20,3 %, bet vidējā importa cena par 2 %.

Dzīvus liellopus Latvija importē minimāli, tas atspoguļojas arī liellopu importa vērtībā. Tomēr 2011.gadā bija vērojams salīdzinoši liels liellopu importa vērtības pieaugums – par 128,6 % salīdzinājumā ar 2010.gadu un par 300 % salīdzinājumā ar 2009.gadu. Savukārt dzīvu liellopu eksports no Latvijas ir ievērojams, turklāt, eksporta vērtība 2011.gadā piedzīvojusi būtisku pieaugumu – par 86,8 % salīdzinājumā ar 2010.gadu un par 108,2 % salīdzinājumā ar 2009.gadu.

Avots: Eurostat

2.26.attēls. Dzīvu liellopu eksports un imports no/uz Latviju 2009.-2011.gadā

Vidējā eksporta cena dzīviem liellopiem laikā no 2009. līdz 2011.gadam ir pieaugusi par 43 %, turpretī vidējā importa cena šajā laikposmā samazinājusies par 7,9 %.

Ciltsdarbs

Gaļas šķirņu liellopu ciltsdarbu valstī koordinē šķirnes dzīvnieku audzētāju organizācijas SIA „Latvijas gaļas liellopu audzētāju asociācija” (turpmāk – LGLAA) un ABC Projekts.

2011.gadā LGLAA sadarbojās ar 36 šķirnes dzīvnieku audzēšanas saimniecībām, kurās tiek audzētas gandrīz visas Latvijā sastopamās gaļas liellopu šķirnes. LGLAA speciālisti 2011.gadā sagatavoja un izsniedza 258 šķirnes dzīvnieku sertifikātus, sertificēja 509 vaisliniekus, un ciltsgrāmatā ierakstīja 334 šķirnes dzīvniekus.

2011.gadā LGLAA uzsāka trīs Šarolē bulļu pēcnācēju kontrolizaudzēšanu, kas noslēdzās 2012.gadā. Šie jaunbulļi uzrādīja labus rezultātus un tos varēs iegādāties vaislai Neretas novada Mazzalvē, LGLAA un Baltijas Liellopu Izsoļu nama organizētajā vaislas dzīvnieku demonstrējumā pasākumā.

Kā katru gadu, arī 2011.gadā asociācijas speciālisti atlasīja dažādu šķirņu gaļas liellopu vaislas dzīvniekus Vācijā un Lietuvā, kopā uz Latviju atvestas 50 Šarolē, Limuzīnas un Hailandes šķirnes teles, kā arī 17 Šarolē un Limuzīnas šķirnes vaislas bulļi.

LGLAA pārstāvji 2011.gadā apmeklēja starptautisko lauksaimniecības izstādi Čehijā, kurā tika nodibināti kontakti ar gaļas liellopu audzētājiem. Apmeklēta Lietuvas lauksaimniecības izstāde – šovs Pasvalys pilsētā, kurā LGLAA dzīvnieku vērtēšanas eksperts ņēma dalību dažādu gaļas šķirņu liellopu vērtēšanā. LGLAA ir piedalījies Rāmavas lauksaimniecības un tehnikas izstādēs 2011.gada pavasarī un rudenī, kā arī Priekuļos Lauksaimniecības tehnikas dienu ietvaros noorganizēja starptautiskas nozīmes ciltsdarba sasniegumu demonstrējumā.

2011.gadā ABC Projekts sadarbojās ar septiņām gaļas šķirnes liellopu audzēšanas saimniecībām. ABC Projekts ciltsdarba speciālisti 2011.gadā sagatavoja un izsniedza 100 šķirnes dzīvnieku sertifikātus, no jauna sertificēja vai pagarināja sertifikātu 100 vaisliniekiem un ciltsgrāmatā ierakstīja 250 gaļas šķirnes dzīvniekus, kā arī pilnveidoja nolikumu par gaļas šķirnes liellopu audzēšanas saimniecības statusa piešķiršanu, saglabāšanu, apturēšanu un anulēšanu.

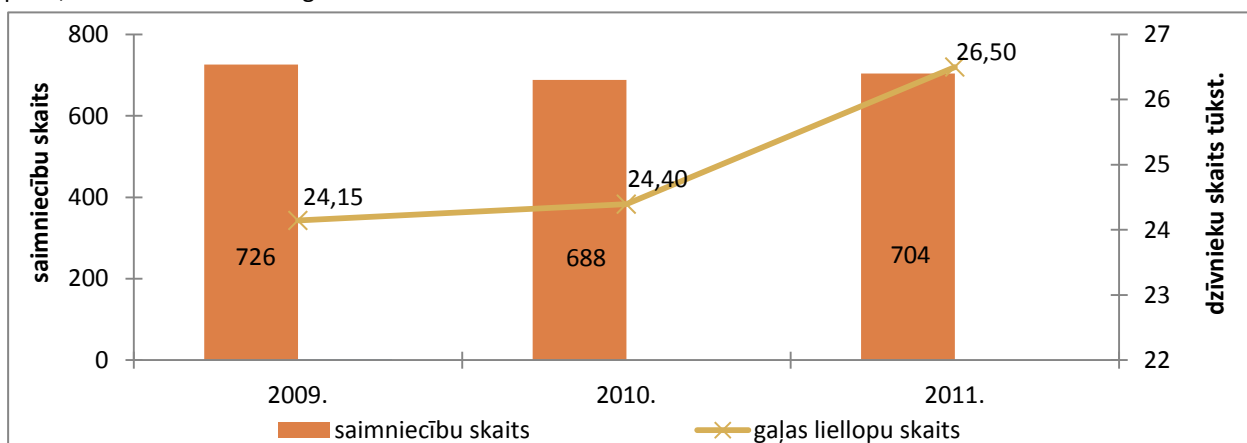
ABC Projekts 2011.gadā turpināja realizēt uzsāktu gaļas šķirņu liellopu kontrolizaudzēšanu, kas dod iespēju audzētājiem izvērtēt vaisliniekus pēc to pēcnācēju augšanas īpašībām un izvēlēties labākos bulļus ganāmpulka atražošanai.

2011.gadā ir uzsākta ilgtermiņa sadarbība ar Šveices un Baltijas valstu partneriem, uzsākot realizēt Šveices-Baltijas kopprojektu „Baltic Grassland-Beef”, kā rezultātā Latvijas gaļas liellopu audzētājiem būs iespēja eksportēt uz Šveici augstas kvalitātes liellopu gaļu. Piedāvātā kopprojekta iespējas tiks piedāvātas kooperatīva biedriem, kā arī saimniecībām, ar kurām ir noslēgts līgums par sadarbību un pakalpojumu sniegšanu.

ABC Projekts organizētais starptautiskas nozīmes pasākums „Govju dienas Lauku sētā” ir kļuvis par ikgadēju tradīciju, un arī 2011.gadā tas pulcēja gaļas un piena šķirņu liellopu audzētājus un nozares ekspertus. Kopumā pasākumu apmeklēja ap 800 cilvēku. Tika eksponēti šķirnes dzīvnieki no 10 saimniecībām.

ABC Projekts apvieno gandrīz 50 kooperatīva biedrus, gaļas un piena šķirņu liellopu audzētājus, un sniedz pakalpojumus kopumā aptuveni 200 liellopu audzētājiem. 2011.gadā ABC Projekts turpināja sniegt gaļas un piena šķirņu liellopu audzētājiem nepieciešamos pakalpojumus ciltsdarba, konsultāciju, apmācību jomā, kā arī organizēja kvalitatīva vaislas materiāla tirdzniecību.

2.27.attēlā ir redzams, ka 2011.gadā ar gaļas liellopu pārraudzību nodarbojās 704 saimniecības, kas ir par 16 saimniecībām vairāk kā 2010.gadā. Pārraudzībā esošās saimniecībās gaļas liellopu skaits 2011.gadā ir palielinājies par 8,6% salīdzinot ar 2010.gadu.

Avots: LDC

2.27.attēls. Pārraudzībā esošo saimniecību un gaļas liellopu skaits pa gadiem

Analizējot 2.6.tabulas sniegtos pārraudzības datus var secināt, ka 2011.gadā vislielākais dzimšanas svars no pārraudzībā esošajām gaļas liellopu šķirnēm ir Šarolē un Saleras šķirnes dzīvniekiem, attiecīgi 40,9 un 39,4 kg. Atšķiršanas svars salīdzinot ar pārējām šķirnēm vislielākais ir Simentāles šķirnes dzīvniekiem – 290,2 kg, bet Šarolē – 269,6 kg.

Svēršanas rezultāti gaļas liellopu pārraudzības ganāmpulkos pa gadiem

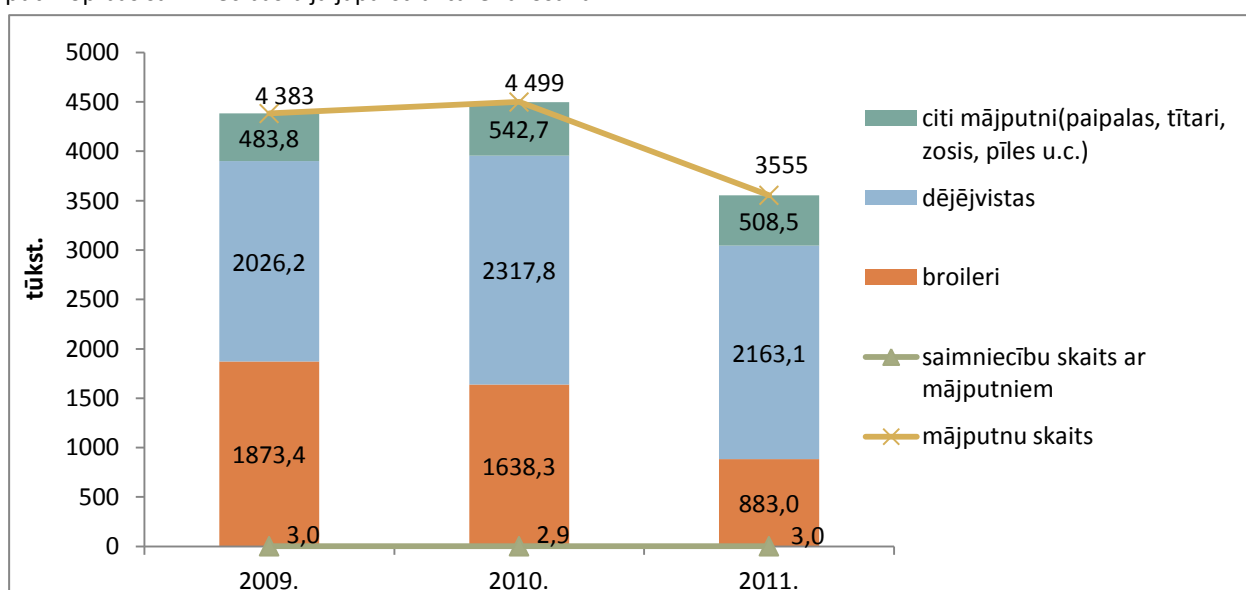
Šķirne	Dzimšanas svars, kg			Atšķiršanas vecums, dienas			Atšķiršanas svars, kg (koriģētais)			Gada svars, kg (koriģētais)		
	2009.	2010.	2011.	2009.	2010.	2011.	2009.	2010.	2011.	2009.	2010.	2011.
Aberdinangus	33,6	34,0	34,5	214	213	217	203,9	220,4	218,7	296,2	275,8	311,1
Belģijas zilā	-	29,3	37,2	-	214	204	-	259,3	179,9	-	398,8	-
Galovejas	25,3	25,2	26,4	232	207	206	164,9	168,4	168,1	367,7	-	-
Hailandes	26,2	27,3	25,8	208	216	211	149,9	184,4	151,1	282,6	261,0	279,3
Herefordas	37,7	37,8	38,1	218	213	214	232,2	237,7	233,0	310,9	317,9	312,8
Limuzīnas	37,7	37,7	37,6	216	212	210	244,9	243,2	248,4	341,2	350,3	343,8
Saleras	-	37,0	39,4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Simentāles	39,8	39,6	39	206	206	199	281,5	302,4	290,2	254,3	318,5	378,5
Šarolē	40,9	40,9	40,9	212	210	209	269,2	271,1	269,6	354,4	355,5	356,6
Tiroles pelēkā	30,1	38,4	38,5	204	190	213	222,6	231,5	246,3	312,7	310,7	342,7
Gaļas šķirņu krustojumi	38	38,2	37,2	216	212	210	245,6	248,6	259,6	334,9	340,3	343,2
Krustojumi	36,5	36,7	34,5	212	212	217	231,0	256,7	218,7	332,6	336,7	311,1
Vidēji:	37,8	38,1	36,3	214	212	207	241,6	251,4	228,4	332,1	335,4	332,7

Avots: LDC

Kopumā varam secināt, ka ciltsdarba pasākumi gaļas šķirņu liellopu ganāmpulkos ir bijuši veiksmīgi, jo pieaug gan dzīvnieku skaits pārraudzībā, gan arī pārraudzības ganāmpulku skaits.

2.5. Olu un putnu gaļas ražošana

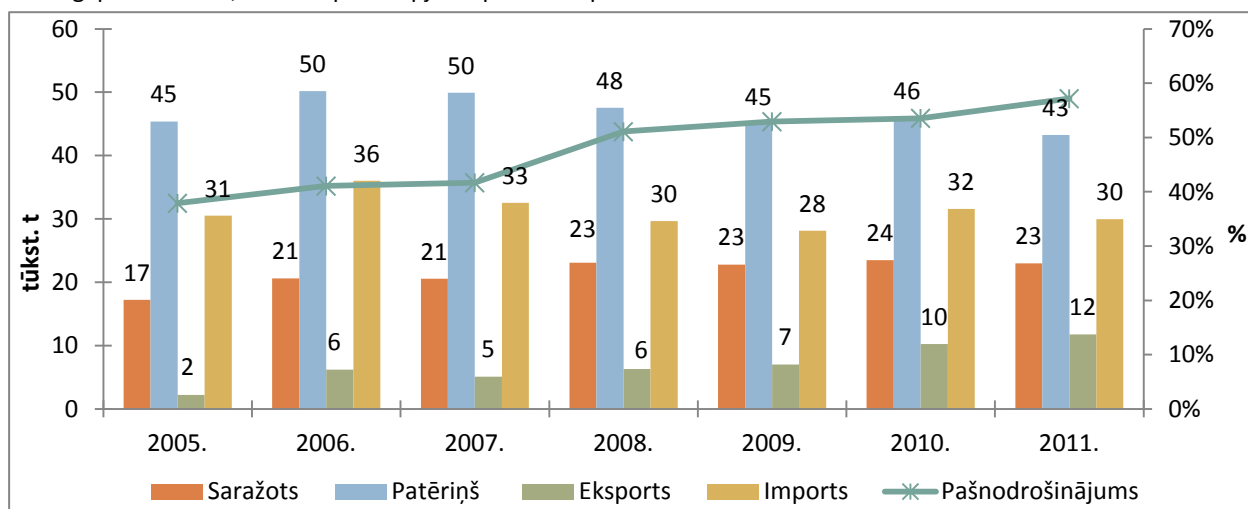
Galvenā putnkopības produkcija ir putnu gaļa un olas. 2011.gadā bija reģistrētas 2973 saimniecības ar mājputniem, kas ir par 3,2 % vairāk salīdzinot ar iepriekšējo gadu (2.28.attēls). Kopējais reģistrēto mājputnu skaits 2011.gadā bija 3 554 578 mājputni, kas ir par 21 % mazāk, nekā iepriekšējā gadā. 2011.gadā strauji samazinājās broileru skaits – par 46,1 %, arī dējējvistu skaits samazinājās par 6,7 %, lai gan 2010.gadā bija vērojams dējējvistu skaita pieaugums par 14,4 %. 2011.gadā ļoti strauji palielinājās paipalu skaits, salīdzinājumā ar 2010.gadu tas pieauga pat par 350 %. Arī citu mājputnu sugu skaits 2011.gadā ievērojami palielinājās: tītari par 59 %, zosis par 47 %, pīles par 33,5 %. Kā vienu no broileru un dējējvistu skaita samazināšanās, un citu mājputnu sugu skaita pieauguma iemesliem var minēt 2012.gada sākumā spēkā stājušos Eiropas Savienības (ES) direktīvu, kurā noteikti jauni obligātie standarti dējējvistu aizsardzībai un stingrākas dējējvistu labturības prasības. Līdz ar to daudzās putnkopības saimniecībās bija jāpārstrukturē ražošana.

Avots: LDC

2.28.attēls. Saimniecību ar mājputniem un mājputnu skaits 2009.–2011.gadā

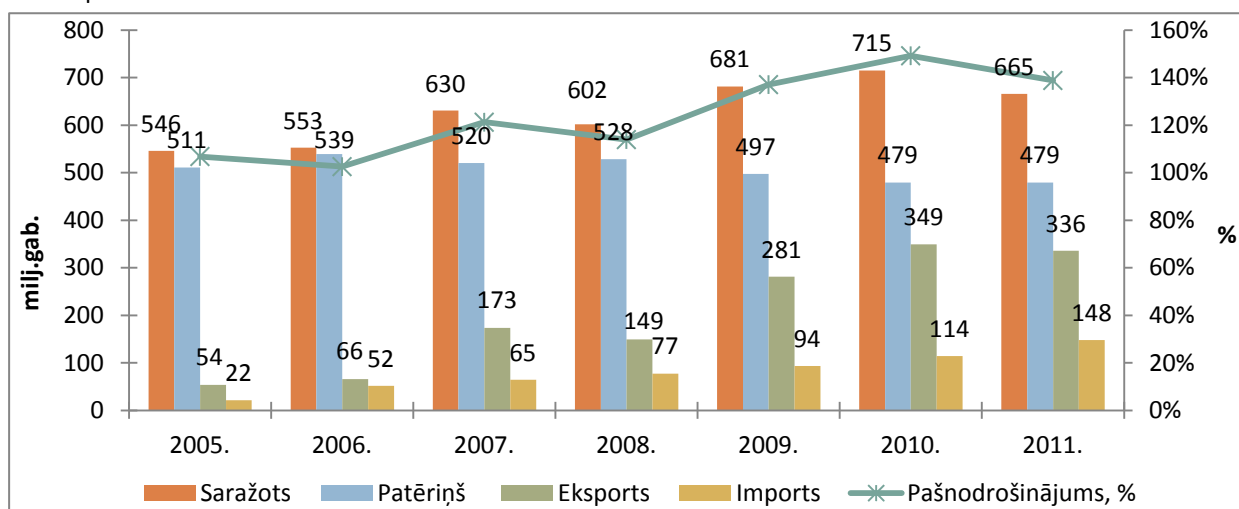
Putnu gaļas un tās produktu bilanci (2.29.attēls) redzams, ka krities ir gan ražošanas, gan patēriņa līmenis – attiecīgi par 2 un 6 %, taču eksporta apjoms pieaudzis par 15 %.

Avots: LAD pēc CSP datiem

2.29.attēls. Putnu gaļas un tās produktu balance 2005.–2011.gadā

Olu un olu produktu bilanci (2.30.attēls), kas pārrēķināta olu skaitā, redzams, ka salīdzinot ar 2010.gadu, patēriņš saglabājies nemainīgs, savukārt ražošana samazinājusies par 7 %. Imports pieaudzis par 30 %, bet eksports sarucis par 4 %.

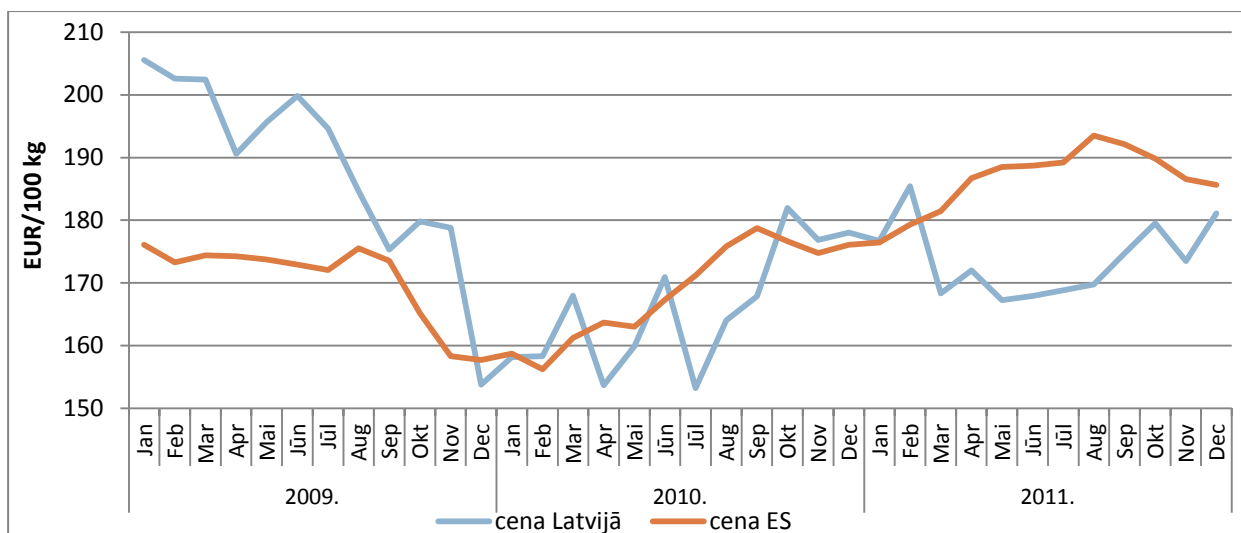
Avots: LAD pēc CSP datiem

2.30.attēls. Olu un olu produktu balance 2005.–2011.gadā

Putnu gaļas ražošanas nozarē vislielākais īpatsvars ir vistas gaļai, nelielu daļu aizņem zosu gaļa un eksotisko putnu – strausu, fazānu, paipalu – gaļas ieguve. Putnu gaļas ieguvei izmanto galvenokārt gaļas šķirnes vistu broilerus: krosi Hibro-G, Ross 308, Kob (Cobb), u.c. Visas Latvijā saražotās olas ir vistu sugas izcelsmes, citu sugu putnu olu skaits ir niecīgs. Olu ieguvei izmanto dējējšķirņu vistu krosus Lohmann Brown, Hisex brown, ISA Brown u.c. Putnkopības nozarē izmantojamais vaislas materiāls galvenokārt tiek iepirkts ārvalstīs.

Cenas

Putnu gaļas cenas triju gadu laikā no 2009.gada janvāra līdz 2011.gada decembrim Latvijā kopumā pazeminājušās par 12 %. Straujš cenas samazinājums putnu gaļai bija vērojams 2009.gada otrajā pusgadā – no jūlija līdz decembrim cena bija samazinājusies par 23 %. 2010.gada pirmajā pusgadā putnu gaļas cena Latvijā svārstījās salīdzinoši zemā līmenī, bet gada otrajā pusē noticis būtisks cenas pieaugums.

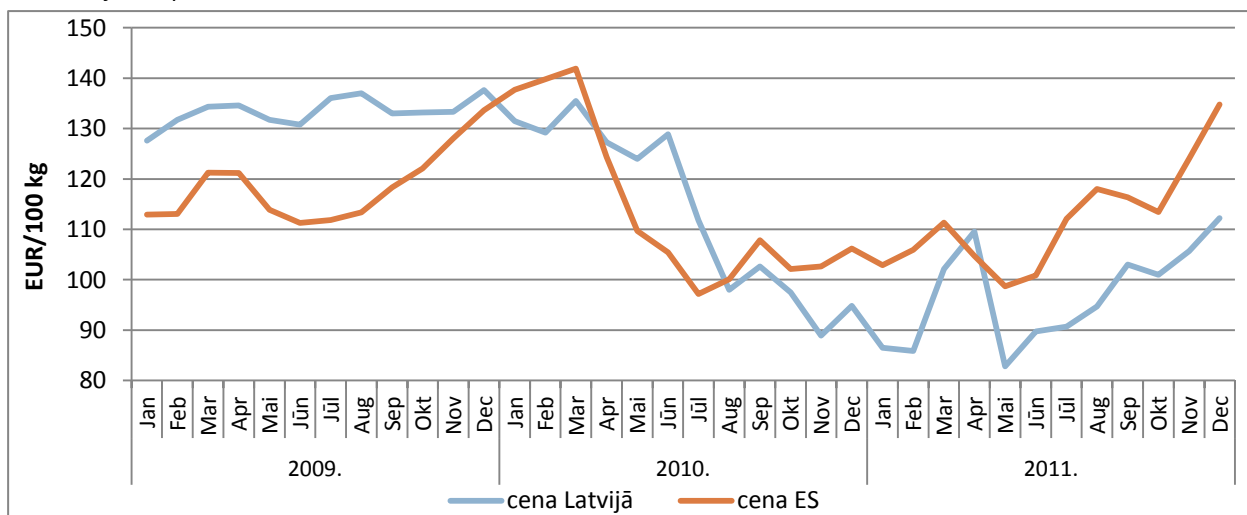
Avots: EK

2.31.attēls. Putnu gaļas cenas Latvijā un ES 2009.-2011.gadā, EUR/100 kg

Tomēr 2009.gada pirmā pusgada augstajā līmenī putnu gaļas cena līdz pārskata perioda beigām nav atgriezusies.

ES putnu gaļas cena pārskata periodā attīstījies savādāk, sākot no 2010.gada sākuma, kad sācies nepārtraukts cenas pieaugums. Tādējādi, ja 2009.gadā Latvijā putnu gaļas cenas bija augstākas nekā ES, tad jau 2011.gadā Latvijas cena bija noslīdējusi zemāk par ES vidējo līmeni.

Olu cenu tendence laikā no 2009.līdz 2011.gadam bijusi izteikti svārstīga – 2009.gada otrajā pusgadā vērojams diezgan būtisks cenas pieaugums, turpretī jau 2010.gada otrajā ceturksnī cena strauji pazeminājusies. Tālāk, līdz pat 2011.gada otrajam ceturksnim cena bijusi salīdzinoši stabila, bet pēc tam atkal vērojams pakāpenisks un ievērojams cenas pieaugums. Kopumā no 2009.gada janvāra līdz 2011.gada decembrim olu cena Latvijā samazinājusies par 12 %.

Avots: EK

2.32.attēls. Olu cenas Latvijā un ES 2009.-2011.gadā, EUR/100 kg

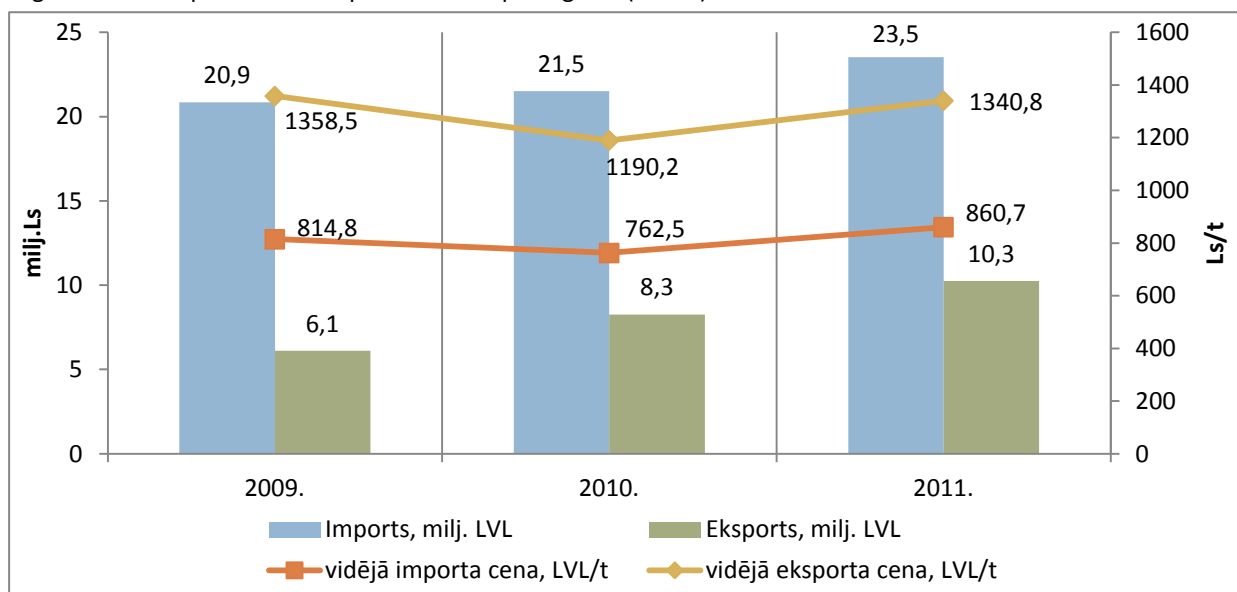
Pēc līdzīgas tendences attīstījies arī olu cena vidēji ES, taču cenas samazinājums 2010.gadā bijis lielāks nekā Latvijā. Taču arī ES vidējā olu cena no 2011.gada otrā ceturksņa piedzīvojusi ievērojamu pieaugumu.

Olu cenu pieaugums 2011.gadā izskaidrojams ar nozares un tirgus gatavošanos izmaiņām dējējvistu turēšanas nosacījumos, t.i., pārejai uz turēšanu modernizētos sprostos.

Ārējā tirdzniecība

Latvijas ārējās tirdzniecības bilance svaigai, atdzēsētai un saldētai putnu gaļai ir negatīva, importam būtiski pārsniedzot eksporta apjomus, turklāt, tirdzniecība ik gadus pieaug gan eksporta, gan importa plūsmā. Vienlaikus

jāatzīmē arī, ka putnu gaļas eksporta vērtības procentuālais pieaugums laikā no 2009. līdz 2011.gadam (+68 %) bijis augstāks nekā importa vērtības procentuālais pieaugums (+12 %).

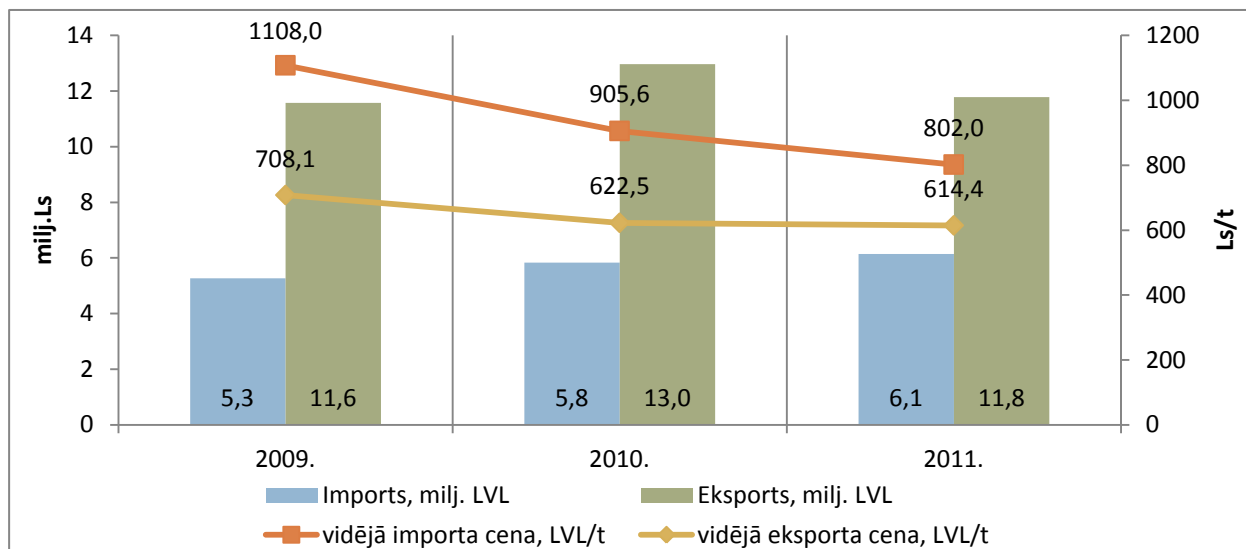

Avots: Eurostat

2.33.attēls. Svaigas, atdzesētas un saldētas putnu gaļas eksports un imports no/uz Latviju 2009.-2011.gadā

Pārskata perioda vidū 2010.gadā bija vērojams gan eksporta cenas, gan importa cenas samazinājums putnu gaļai. Kopumā laikā no 2009.gada līdz 2011.gadam putnu gaļas importa vidējā cena pieaugusi par 5,6 %, bet eksporta cena samazinājusies par 1,3 %.

Latvijas ārējā tirdzniecība olu sektorā ir izteikti pozitīva, kaut gan 2011.gadā samazinājies olu eksports un pieaudzis imports, kā rezultātā bilance nedaudz pasliktinājusies. Laikposmā no 2009. līdz 2011.gadam samazinājušās arī vidējās olu eksporta un importa cenas.

Avots: Eurostat

2.34.attēls. Olu eksports un imports no/uz Latviju 2009.-2011.gadā

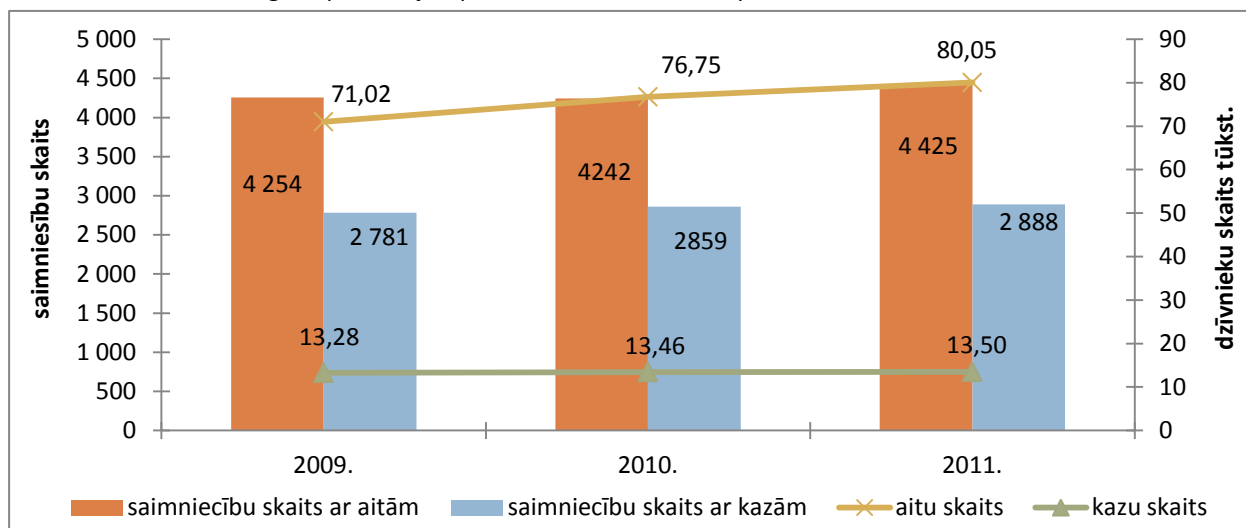
2011.gadā, salīdzinot ar 2010.gadu, olu eksports sarucis par 9,2 %, bet imports pieaudzis par 5,1 %. Taču kopumā kopš 2009.gada eksporta vērtībā joprojām vērojams pieaugums par 1,7 %. Šajā pašā laikposmā kopējais importa pieaugums bijis 15,1 %. Savukārt vidējā olu eksporta cena no 2009. līdz 2011.gadam samazinājusies 13,2 % un olu importa cena samazinājusies gandrīz par trešdaļu, t.i., par 27,6 %.

2.6. Aitkopības un kazkopības nozaru attīstība

Latvijā pēdējo gadu laikā aitkopības nozarē vērojamas pozitīvas tendences, palielinās aitu saimniecību skaits un kopējais reģistrēto aitu skaits tajās. Aitu skaita palielināšanos pozitīvi ietekmē pieaugošais pieprasījums pēc aitu gaļas gan vietējā, gan ārējā tirgū, kā arī dzīvu aitu eksports uz Vāciju, Beļģiju, Dāniju un Bulgāriju.

Dzīvnieku reģistrā 2011.gadā bija reģistrētas 4425 saimniecības ar 80 045 aitām. Izvērtējot 2.35.attēlā atspoguļotos datus var secināt, ka salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu saimniecību skaits ir palielinājies par 4,3 % un aitu skaits tajās arī palielinājies par 4,3 %.

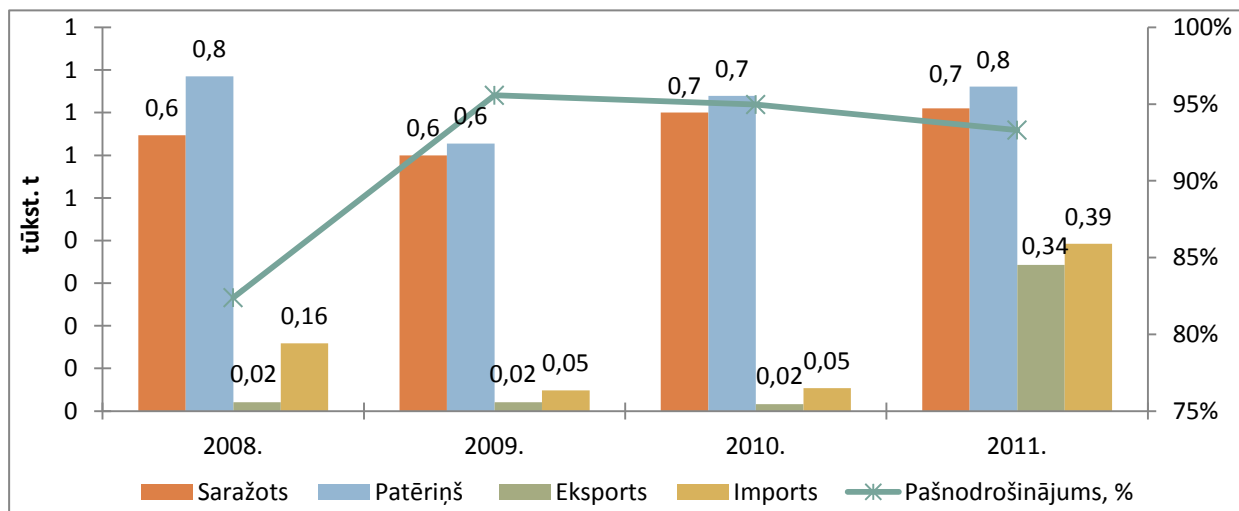
Pašlaik kazkopības nozarē vērojama samērā lēna attīstība. Saimniecību un dzīvnieku skaits ir mazs un tas palielinās ļoti lēni. 2011.gadā dzīvnieku reģistrā bija reģistrētas 13 499 kazas (2.35.attēls). Salīdzinot ar 2010.gadu saimniecību skaits 2011.gadā palielinājies par 1 %, bet kazu skaits – par 0,3 %.

Avots: LDC

2.35.attēls. Aitu un kazu saimniecību un dzīvnieku skaits 2009.-2011.gadā

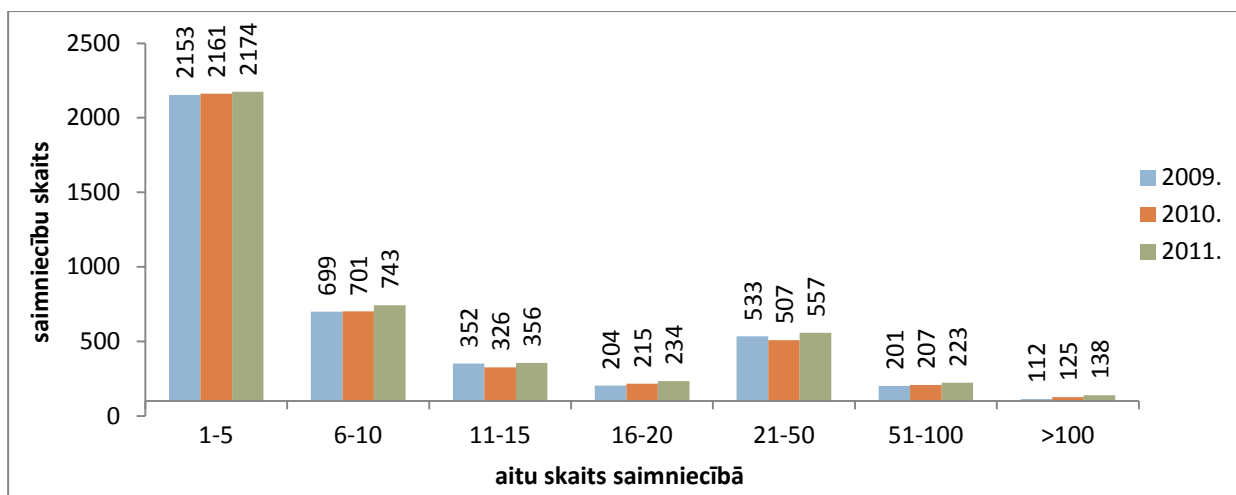
Aplūkojot aitu un kazu gaļas un gaļas produktu bilanci (2.36.attēls), redzams, ka ražošanas un patēriņa apjomi valstī ir samērā vienmērīgi, taču ārējās tirdzniecības apjomi 2011.gadā pieauguši ļoti strauji.

Avots: LAD pēc CSP datiem

2.36.attēls. Aitu un kazu gaļas un tās produktu bilance 2008.-2011.gadā, tūkst. t

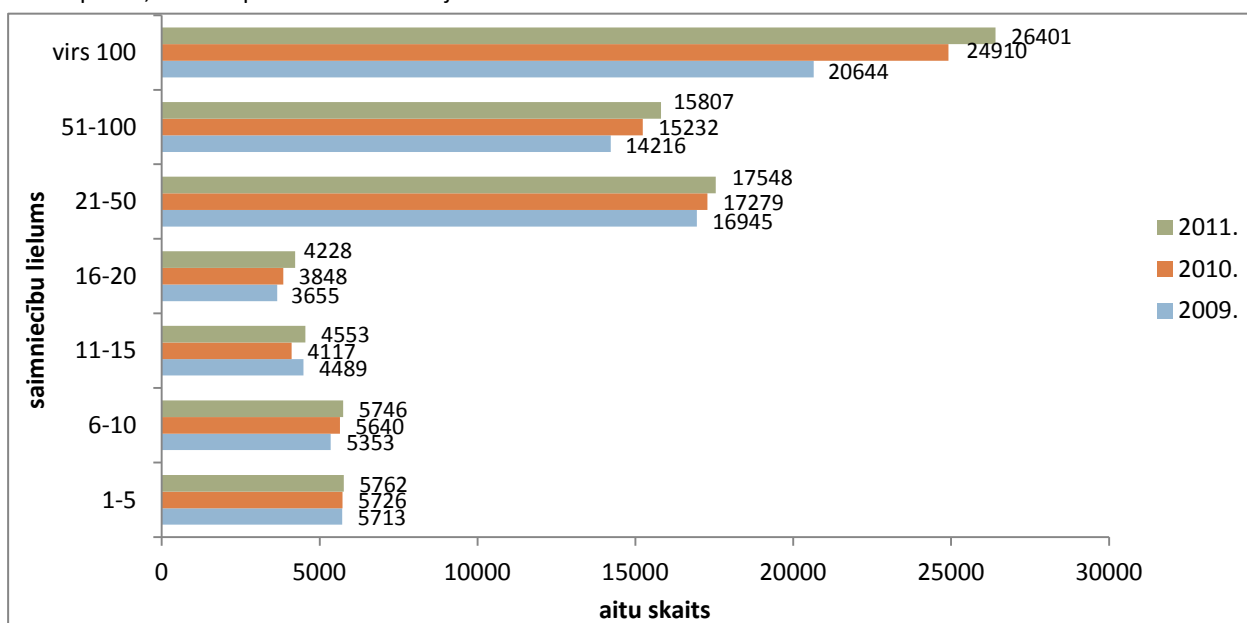
Analizējot aitu saimniecību struktūru 2.37.attēlā, var secināt, ka pēdējo gadu laikā pieaug lielo saimniecību skaits. Lielākais saimniecību skaita pieaugums par 10,4 % bija vērojams saimniecībām ar 100 un vairāk aitām, bet saimniecības ar 51 līdz 100 aitām pieauga par 7,7 %. Tajā pat laikā mazo saimniecību skaits, saglabā iepriekšējo gadu tendenci, ka mazās saimniecības veido lielāko īpatsvaru no kopējā saimniecību skaita. 2011.gadā 65 % no kopējā saimniecību skaita ir reģistrētas saimniecības ar 1 līdz 10 aitām.

Avots: LDC

2.37.attēls. Saimniecību skaita sadalījums pēc aitu skaita 2009.–2011.gadā

Analizējot 2.38.attēla datus par kopējo aitu skaita sadalījumu pēc to skaita saimniecībās var secināt, ka 2011.gadā turpināja palielināties aitu skaits visās saimniecībās. Lielākais aitu skaits 2011.gadā - 33 % no kopējā aitu skaita bija saimniecībās ar 100 un vairāk aitām, bet saimniecībās ar 21 līdz 100 aitām bija 41,6 % aitu. Minētie dati liecina par to, ka aitkopības nozarē veidojas saimniecības ar lielu aitu skaitu.

Avots: LDC

2.38.attēls. Aitu sadalījums pēc to skaita saimniecībā 2009.–2011.gadā

Kazkopības nozarē nepieciešams veicināt kazkopības saimniecību kooperāciju, lai sekmētu produkcijas piegādi pārstrādes uzņēmumiem un produkcijas realizāciju, jo liela daļa saimniecības ir ar nelielu kazu skaitu (2.7.tabula). Visvairāk ir saimniecības ar 1-5 kazām – 84 %, un šādās saimniecībās tiek turētas 40 % kazas. Liela daļa ir saimniecības ar 6-10 kazām – 10 %, un šādās saimniecībās ir 17 % kazas.

Liela saimniecību skaits ir ļoti mazs. Saimniecības, kurās ir vairāk par 100 kazām, sastāda tikai 0,4 % no kopējā saimniecību skaita, taču kazu skaits šādās saimniecībās sastāda 15 % no kopējā kazu skaita Latvijā. Analizējot datus trīs gadu periodā redzams, ka nav būtiskas tendences palielināties lielo saimniecību īpatsvaram, kā arī kazu kopskaitam lielajās saimniecībās.

Saimniecību sadalījums pēc kazu skaita un kazu skaits attiecīgajās saimniecībās

Slaucamo kazu skaits saimniecībā	2009.				2010.				2011.			
	Saimniecības ar attiecīgo kazu skaitu		Kazu skaits		Saimniecības ar attiecīgo kazu skaitu		Kazu skaits		Saimniecības ar attiecīgo kazu skaitu		Kazu skaits	
	Skaits	%	Skaits	%	Skaits	%	Skaits	%	Skaits	%	Skaits	%
1-5	2 348	83,8	5 377	40,5	2409	84,3	5450	40,5	2411	83,5	5418	40,1
6-10	298	10,6	2 205	16,6	280	9,8	2048	15,2	301	10,4	2224	16,5
11-15	64	2,3	824	6,2	73	2,6	925	6,9	82	2,8	1050	7,8
16-20	27	1,0	484	3,6	31	1,1	551	4,1	35	1,2	625	4,6
21-50	41	1,5	1 223	9,2	37	1,3	1115	8,3	32	1,1	984	7,3
51-100	13	0,5	957	7,2	16	0,6	1105	8,2	16	0,6	1193	8,8
> 100	12	0,4	2 214	16,7	13	0,5	2261	16,8	11	0,4	2005	14,9
Kopā	2 803	100	13 284	100	2 859	100	13 455	100	2888	100	13 499	100

Avots: LDC

Ciltsdarbs

Aitkopības nozarē ciltsdarbu koordinē biedrība „Latvijas Aitu audzētāju asociācija”. Ciltsdarba mērķu sasniegšanai tiek realizēta ciltsdarba programma aitkopībā. Biedrības speciālisti ir izstrādājuši un praksē realizē ciltsdarba programmas Latvijas tumšgalves un tai radniecisko aitu šķirnēm un Vācijas Merino vietējai aitu šķirnei. Ciltsdarba programmas realizācijai ir nepieciešami speciālisti, kuri kopš 2011.gada ir biedrības „Latvijas Aitu audzētāju asociācija” darbinieki.

2011.gadā biedrība „Latvijas Aitu audzētāju asociācija” turpināja pirms trīs gadiem uzsākto vaislas teķu pārbaudi pēc pēcnācēju kvalitātes kontrolizaudzēšanas/ kontrolnobarošanas stacijā (turpmāk šajā nodaļā – stacija). Biedrības „Latvijas Aitu audzētāju asociācija” mērķis ir stacijā novērtēt šķirnes saimniecībās izmantoto vaislas teķu kvalitāti. Stacijā tika ievesti vairāk kā 100 dažādas izcelsmes vaislas teķu pēcnācēji, no kuriem 50 % plānota kontrolnobarošana, bet 50 % kontrolizaudzēšana. Stacijā veica šo jēru kontrolsvēršanu, augšanas ātruma novērtēšanu, apēstās barības uzskaiti un jēru eksterjera novērtēšanu. Stacijā izaudzētie un vaislai derīgie teķi tiek piedāvāti iegādāties izsolēs.

Biedrība „Latvijas Aitu audzētāju asociācija” noorganizēja semināru aitu audzētājiem pasākuma „Aitu diena 2011” ietvaros par rūpnieciskās krustošanas nozīmi, kvalitatīvu kaujamo jēru ieguvei un demonstrētas gaļas tipa šķirnes un to krustojumi ar LT šķirnes aitām. Sadarbībā ar SIA „Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs” novadīti kursi aitkopībā Saldū, Kuldīgā, Limbažos. Noorganizēts pieredzes apmaiņas brauciens uz Vāciju un sadarbībā ar SIA „Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs” Lauku tīklu pa Vidzemes aitu audzēšanas saimniecībām un Zaubes kautuvi. Veikta ciltsdarbā iesaistīto personu profesionālā sagatavošana un kvalifikācijas celšana (sadarbībā ar Latvijas Lauksaimniecības universitātes Mūžizglītības centru apmācītas trīs grupas pārraudzībai savā ganāmpulkā) un celta kvalifikācija Vācijā gaļas tipa aitu vērtēšanā – piedalījās trīs aitu vērtēšanas eksperti.

Biedrības „Latvijas Aitu audzētāju asociācija” speciālisti 2011.gadā sagatavoja un izsniedza 224 šķirnes dzīvnieku sertifikātus, sertificēja 143 vaislas teķus un ciltsgrāmatā ierakstīja 419 aitu mātes un 23 vaislas teķus, kā arī pilnveidoja šķirnes dzīvnieku audzēšanas saimniecību atestācijas nolikumu, Ciltsdarba programmu aitkopībā un aitkopības uzskaites žurnālu. Ar šķirnes materiāla atražošanu 2011.gadā nodarbojās 38 saimniecības, kuras ir ieguvušas šķirnes dzīvnieku audzēšanas saimniecības statusu.

2011.gadā ar aitu pārraudzību nodarbojās 64 saimniecības, kas ir par trīs saimniecībām vairāk kā 2010.gadā (61 saimniecība). 2.8.tabulā var redzēt, ka vaislas aitu māšu skaits ir 4448, bet vaislas teķu skaits ir 114. Pārraudzībā esošo aitu un teķu skaita dalījums pa šķirnēm liecina, ka Latvijā galvenokārt audzē Latvijas tumšgalves aitas (4 194 aitas).

2010./2011.pārraudzības gadā aitu un teķu sadalījums pa šķirnēm

Šķirne	Dzīvnieku skaits		
	aitas	teķi	kopā
Latvijas tumšgalve (LT)	4098	96	4194
Latvijas tumšgalve (LTK), krustojumi	17	0	17
Oksforddaunas (OX)	28	8	36

Sufolkas (S)	23	3	26
Krustojumi (XX)	16	1	17
Vācijas Merino Vietējā (VMV)	223	6	229
Vācu melngalve (VM)	3	0	3
Romanovas (R)	32	0	32
Lietuvas vietējā smalkvilnas (LVS)	7	0	7
Vācijas Merinoss (VME)	1	0	1
Kopā:	4448	114	4562

Avots: LDC

Analizējot 2.9.tabulā aitu un teķu produktivitātes rādītājus, var redzēt, ka 2011.gadā saimniecībās, kas nodarbojas ar Latvijas tumšgalves un tai radniecisko šķirņu aitu audzēšanu, bija 4181 aitu mātes ar vidējo dzīvmasu 68,4 kg un vidējo vilnas nocirpumu 4,3 kg un tajās tiek izmantoti vaislas teķi ar vidējo dzīvmasu 106,2 kg un vidējo vilnas nocirpumu 6,0 kg. Saimniecībās, kas nodarbojas ar Vācijas Merino vietējās šķirnes aitu audzēšanu, bija 223 aitu mātes ar vidējo dzīvmasu 81,4 kg un vidējo vilnas nocirpumu 4,8 kg un tajās tiek izmantoti teķi ar vidējo dzīvmasu 128,6 kg un vidējo vilnas nocirpumu 6,6 kg.

2.9.tabula

Aitu un teķu produktivitātes rādītāji 2010/2011.gadā

Rādītājs	LT, LTK, OX, S, XX, VM		VMV		Kopā	
	aitas	teķi	aitas	teķi	aitas	teķi
Dzīvnieku skaits	4181	107	223	7	4404	114
Dzīvmasa, kg	68,4	106,2	81,4	128,6	74,9	117,4
Vilnas nocirpums, kg	4,3	6	4,8	6,6	4,6	6,3
Vilnas garums, kg	10,6	10,8	10,1	10,6	10,3	10,7

Avots: LDC

Pēc LDC datiem, pārraudzībā esošo aitu māšu vidējā auglība 2011.gadā bija 1,69 jēri metienā. Aitkopības nozarē mērķtiecīga ciltsdarba rezultātā ir izdevies palielināt aitu māšu auglību, jēru saglabāšanu un ātraudzību.

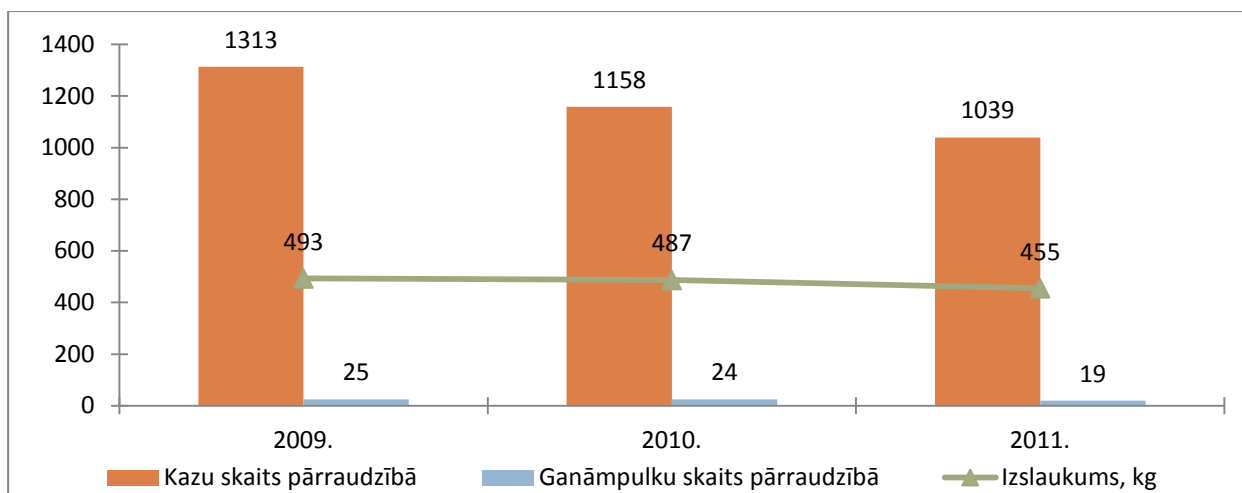
Ar kazu ciltsdarbu Latvijā nodarbojas Latvijas kazkopības biedrība. Tā 2011. gadā ciltsdarbu veica 11 šķirnes kazu audzēšanas saimniecībās. Latvijas kazkopības biedrība (turpmāk - kazkopības biedrība) 2011.gadā sertificēja 18 vaisliniekus, no kuriem divi ir Būru šķirnes āži. Kazkopības biedrība izsniedza 35 dzīvnieku izcelsmes sertifikātus, kā arī uzņēma ciltsgrāmatā 120 dzīvniekus (40 Latvijas vietējās kazas un 80 Zānes kazas).

2011. gadā Latvijas kazkopības biedrība realizēja sekojošas aktivitātes:

1) sadarbībā ar LLKC rīkots izglītojošs seminārs kazkopjiem un ciltsdarba speciālistiem;
2) 30.jūnijā ārstu biedrības pasākumu cikla „Veselīgi produkti veselīgam dzīvesveidam: zaļās ceturtdienas Ārstu biedrībā” ietvaros piedalījās pasākumā „Vellaģimis latvieša mājā un virtuvē”. Pasākuma ietvaros biedrības pārstāvji piedalījās preses konferencē un diskusijā par kazas piena produktiem, kā arī piedāvāja savus ražojumus tirdziņā.

3) no 17.līdz 20.augustam organizēja starptautisku kazu vērtēšanas pasākumu „Kazu dienas 2011”.

Liela daļa kazu audzētāju nav novērtējuši pārraudzības nozīmi ciltsdarbā. 2011.gadā samazinājies gan pārraudzībā esošo saimniecību skaits (par 21 %), gan kazu skaits pārraudzībā (par 10 %). 2011.gadā pārraudzībā bija tikai 1039 kazas, kas sastāda nepilnus 8 % no visām kazām. Pārraudzībā esošo kazu izslaukums divu gadu laikā nokrities par 7 % (2.39.attēls). Tas daļēji skaidrojams ar to, ka ganāmpulkos pārraudzībā iekļautas arī gaļas kazas, kuru izslaukumi ir zemāki nekā piena šķirņu kazām.

Avots: LDC

2.39.attēls. Pārraudzībā esošo kazu, saimniecību skaita un izslaukuma dinamika 2009.-2011.gadā

Kazu piena tauku saturs un olbaltumvielu saturs apkopots 2.10.tabulā. Gan piena tauku saturam gan piena olbaltumvielu saturam raksturīga mainība.

2.10. tabula

Kazu piena tauku satura un olbaltumvielu satura dinamika Latvijā 2009.-2011.gadā

Rādītāji	2009.	2010.	2011.
Tauku saturs, %	3,94	3,81	3,87
Olbaltumvielu saturs, %	3,18	3,21	3,14

Avots: LDC

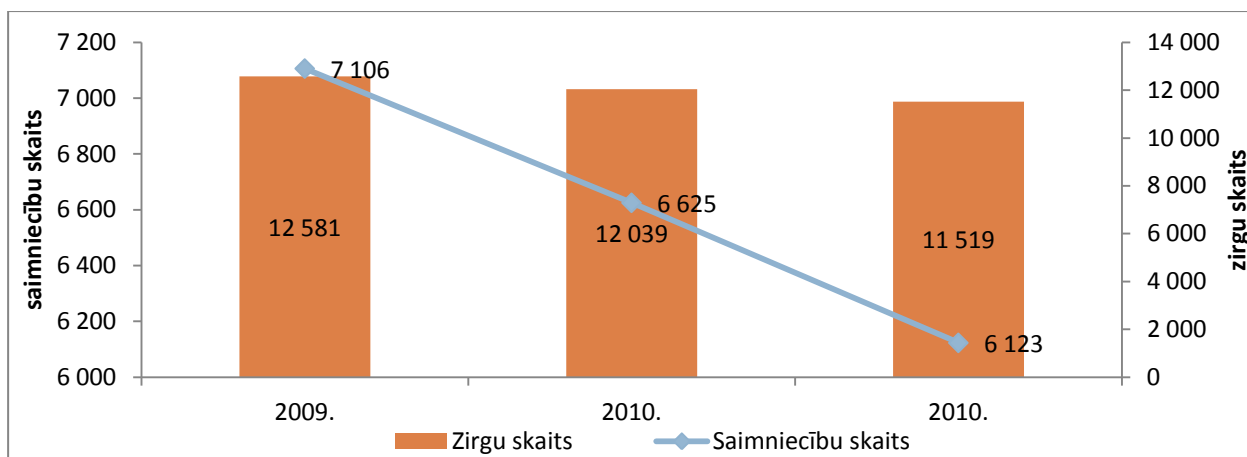
Pēdējos gados sāk attīstīties arī gaļas šķirņu kazu audzēšana Latvijā un gaļas kazu skaits katru gadu palielinās. 2010.gadā dzīvnieku reģistrā reģistrētas bija tikai 277 kazas (Būru šķirne), kas bija izvietotas 25 saimniecībās. 2011.gadā dzīvnieku reģistrā reģistrētas jau 398 gaļas kazas, kas izvietotas 38 saimniecībās. Tomēr, lai veiksmīgi varētu attīstīt kazu gaļas ražošanu, ir nepieciešams turpināt palielināt dzīvnieku skaitu. 2011.gadā trīs saimniecības veica gaļas kazu pārraudzību.

2.7.Zirgkopība

Latvijā galvenokārt tiek audzēti sporta tipa un braucamā tipa zirgi, kuri veidojušies no vietējiem zirgiem, izmantojot to labās īpašības – izturību, labas barības izmantošanas spējas, labdabīgumu. Laika gaitā vietējo zirgu šķirni papildināja ar citu šķirņu vērtīgākajām īpašībām – lielāku augumu, labāku gaitu, ātrumu un lēkšanas tehniku, kas vairāk nepieciešama sporta zirgiem.

Latvijā audzētie zirgi ir guvuši atpazīstamību visā pasaulē – gan kā augstas klases sporta zirgi, gan kā lieliski partneri sporta skolās un amatieriem. Zirgkopības nozarē zirgi galvenokārt tiek izmantoti jātnieku sporta veidu disciplīnās – iejādē un konkūrā, kā arī tāda sporta disciplīnās kā pajūga vadīšana un rikšotāju sacensības. Zirgus izmanto tūrismā, atpūtā, reitterapijā un robežsardzē.

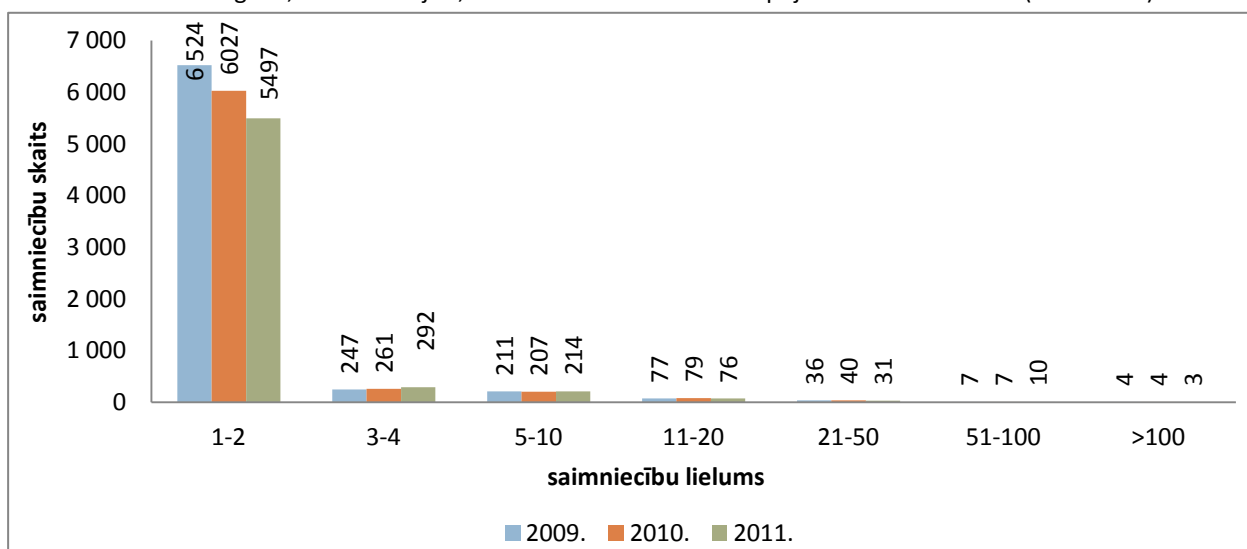
Pēc LDC datiem 2011.gadā bija reģistrētas 6123 saimniecības ar 11 519 zirgiem. Izvērtējot esošo situāciju zirgkopības nozarē ik gadu ir vērojama kopējā zirgu skaita un saimniecību skaita samazināšanās. Salīdzinot izmaiņas ar iepriekšējo gadu, 2011.gadā zirgu skaits ir samazinājies par 4,3 %, savukārt saimniecību skaits samazinājies par 7,5 % (2.40.attēls).

Avots: LDC

2.40.attēls. Zirgu un to saimniecību skaits 2009.–2011.gadā

Analizējot 2.41.attēla rezultātus, 2011.gadā salīdzinājumā ar 2010.gadu zirgu saimniecību struktūra kopumā būtiski nav mainījusies. Izvērtējot izmaiņas pa saimniecību grupām, vislielākais samazinājums ir saimniecību grupās, kurās atrodas no 1 līdz 2 zirgiem un vairāk par 100 zirgiem, to skaits attiecīgi ir samazinājies par 15,7 % un 25 %. Savukārt pieaugums vērojams saimniecību grupās ar zirgu skaitu no 3 līdz 4 un 5 līdz 20, bet vislielākais saimniecību pieaugums - par 43 % ir saimniecību grupā ar zirgu skaitu no 51 līdz 100. Lai gan mazo saimniecību skaits, kurās atrodas no 1 līdz 2 zirgiem, ir samazinājies, tas tomēr veido 88 % no kopējā saimniecību skaita (2.41.attēls).

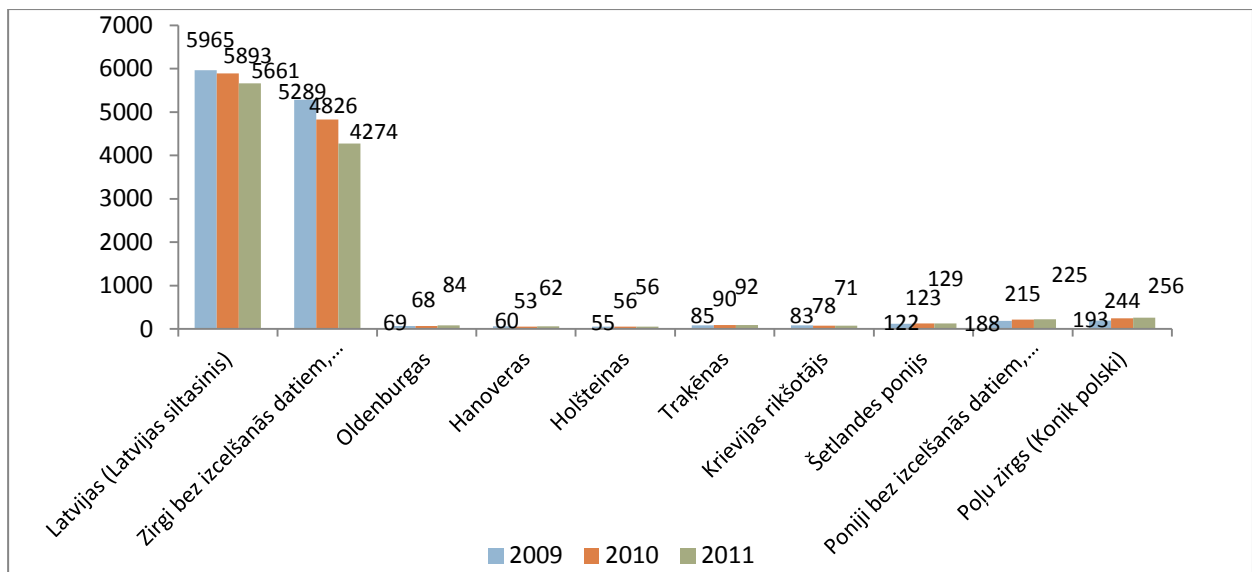

Avots: LDC

2.41.attēls. Saimniecību skaita sadalījums pēc zirgu skaita 2009.–2011.gadā

Ciltsdarbs

Latvijā tiek audzēti dažādu šķirņu zirgi, tomēr zirgu audzētāji selekcijas darbam galvenokārt izmanto Latvijas šķirni, bet lai uzlabotu zirgu sporta īpašības tika importēti Hanoveres, Holšteinas, Dānijas siltasiņu, u.c. valstu jājamzirgu šķirnes vaislinieki. Latvijā vēl tiek audzēti Latvijas šķirnes (bez izcelšanās) sporta un braucamā tipa zirgi, Oldenburgas, Hanoveras, Holšteinas, Poļu zirgs, poniji, Traķēnas, Krievijas rikšotāji un citas zirgu šķirnes (skat. 2.42.attēlu).

Avots: LDC

2.42.attēls. Zirgu skaits pa šķirnēm 2009.–2011.gadā

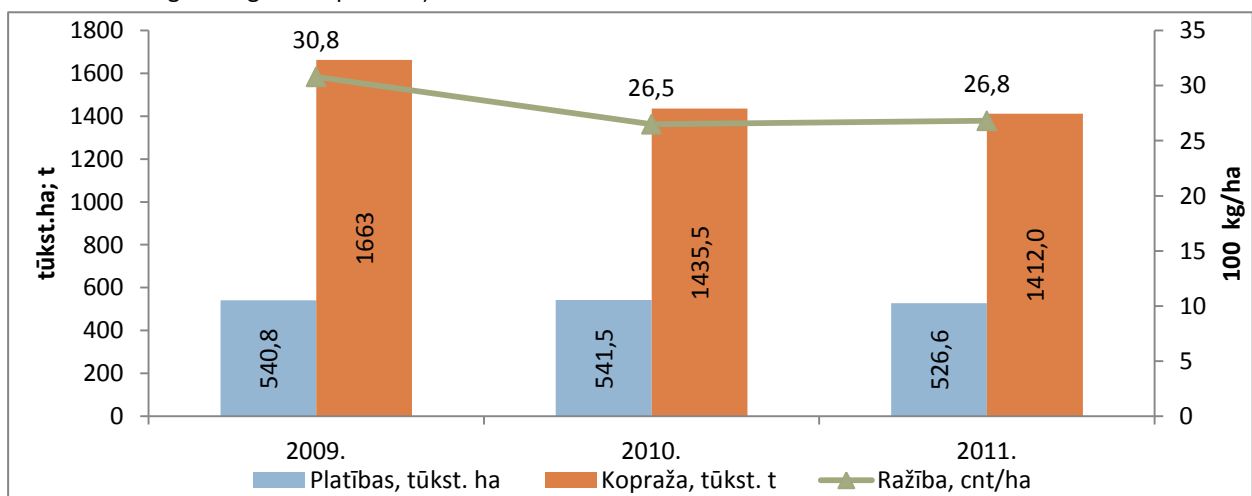
Latvijā ir divas šķirnes dzīvnieku audzētāju organizācijas – Latvijas zirgaudzētāju biedrība un Latvijas šķirnes zirgu audzētāju asociācija. Minētās organizācijas sniedz ciltsdarba pakalpojumus, apseko un izvērtē zirgu audzēšanas saimniecību atbilstību šķirnes dzīvnieku audzēšanas saimniecības statusam, vērtē kumeļus un jaunzirkus, sertificē ērzelus, izstrādā zirgu kvalitātes novērtēšanas kritērijus, kārtro ciltsgrāmatu un organizē zirgu darbību vērtēšanu, izstādes un sacensības.

Latvijas šķirnes sporta tipa zirgu konkurētspējas paaugstināšanai starptautiskajā tirgū ciltsdarbs jāvērs uz augstvērtīgu ķevju izlasi, augstvērtīgu vaislinieku izmantošanu ķevju lecināšanai un augstvērtīgu pēcnācēju iegūšanu. Jāattīsta Latvijas šķirnes braucamā tipa zirgu izmantošana pajūgu braukšanā, lai veicinātu šo zirgu atpazīstamību un pavērtu eksporta iespējas arī braucamā tipa zirgiem.

Jāveicina zirgkopības nozares popularitāte un speciālistu apmācība, kā arī ir jāmodernizē pieejamās izglītības programmas un jāpielāgo reālajām nozares vajadzībām, lai nozarei būtu jauni profesionāli un kompetenti speciālisti, kas spētu attīstīt zirgu darbības un tos sagatavot starptautiskām izsolēm.

2.8.Graudu ražošana

Graudaugiem kā vienai no svarīgākajām kultūraugu grupām ir galvenā nozīme lauksaimniecība preču produkcijas ražošanā. Īpaši nozīmīga tā kļūst pēdējā laikā, kad graudus un to pārstrādes produktus izmanto ne tikai pārtikā un lopbarībā, bet arī kā alternatīvās enerģijas ieguves avotus. Kopējā sējumu struktūrā pēdējā desmitgadē no 2001.–2011.gadam graudkopība aizņem ~50 %.

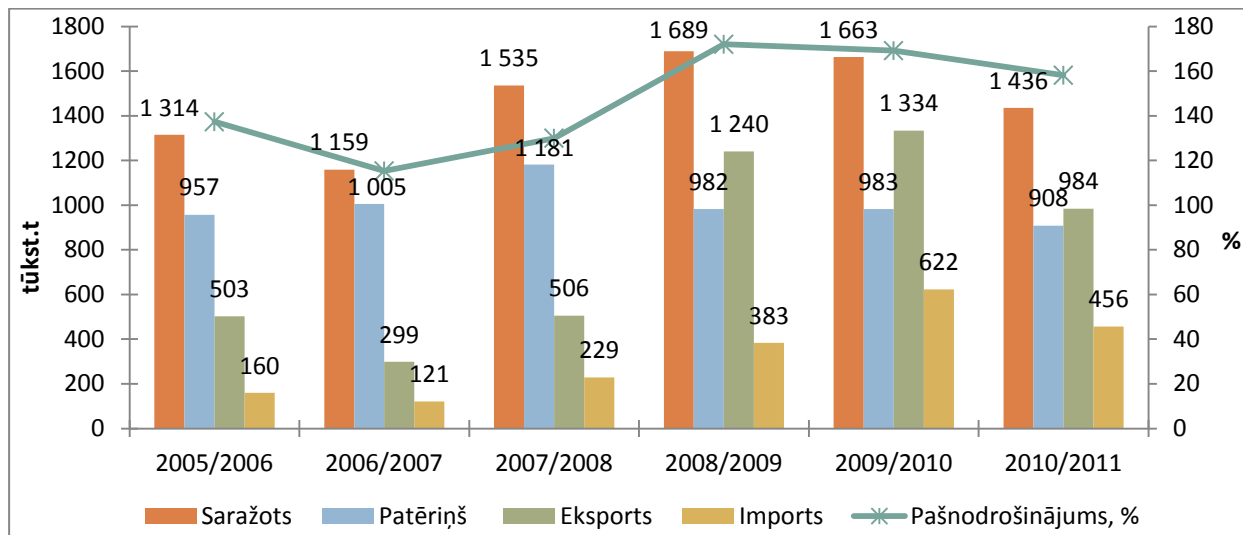
Avots: CSP

2.43.attēls. Graudaugu platība, kopraža un ražība Latvijā 2009.-2011.gadā

Aplūkojot 2.43.attēlu, pēdējo trīs gadu laikā ir vērojams kopējs graudaugu platību minimāls samazinājums, 2011.gadā kopējās graudu platības aizņēmušas 527 tūkst. ha, kas ir par 2,8 % mazāk kā 2010.gadā. Kaut arī kopējā graudaugu platība ir nedaudz samazinājusies, tomēr graudaugu kopražā praktiski ir 2010.gada līmenī. Tas pateicoties uz nedaudz pieaugušo graudu ražības rēķina.

Iznīkušo un nenovākto graudaugu sējumi 2011.gadā bija 24,3 tūkst. ha jeb 4,6 % no kopējās graudaugu sējplatības.

Graudu un graudaugu un to produktu bilancē (2.44.attēls) redzams, ka salīdzinot ar iepriekšējo gadu visas pozīcijas ir samazinājušās – visstraujāk imports un eksports – attiecīgi 27 % un 26 %.

Avots: LAD pēc CSP datiem

2.44.attēls. Graudu un graudaugu produktu ražošanas un patēriņa bilance 2005.-2010.tirgus gadā

Ar graudaugu audzēšanu 2011.gadā kopā nodarbojās 23 592 saimniecības (2.11.tabula) un 43,9 % no tām sastādīja saimniecības ar sējumu platību no 1,1 līdz 5,0 ha. Ja skatāmies pēc ražības, tad tieši šo saimniecību grupa raksturojas ar viszemāko vidējo graudaugu ražību – 17,8 cnt/ha. Ir novērojama tendence, ka pieaugot graudaugu sējplatībām saimniecībā, pieaug arī vidējā graudaugu ražība. Piemēram, saimniecības, kuras apsaimnieko vairāk 300,1 ha arī vidējā ražība ir 31,8 cnt/ha. Tas skaidrojams ar to, ka šādas saimniecības strādā intensīvi izmantojot graudu ražošanā intensīvā tipa graudaugu šķirnes, tās atbilstoši mēslo un veic nepieciešamo augu aizsardzības pasākumus nezāļu, slimību un kaitēkļu apkarošanā.

2.11.tabula

Saimniecību grupējums pēc graudaugu sējumu platības 2011.gadā

Graudaugu sējumu platība, ha	Saimniecību skaits	%	Sējumu platība, ha	%	Ražība, cnt/ha	Kopražā, t
līdz 1,0	4959	21,0	2205	0,4	24,2	5339
1,1 - 5,0	10 368	43,9	23 855	4,5	17,8	42 520
5,1 - 10,0	2550	10,8	18 680	3,6	20,4	38 105
10,1 - 15,0	1326	5,6	15 825	3,0	20,4	32 273
15,1 - 20,0	814	3,5	14 282	2,7	21,0	30 039
20,1 - 50,0	1682	7,1	53 464	10,2	21,2	113 221
50,1 - 100,0	774	3,3	54 495	10,3	24,1	131 183
100,1 - 150,0	382	1,6	46 112	8,8	23,8	109 641
150,1 - 200,0	178	0,8	30 996	5,9	27,0	83 829
200,1 - 300,0	209	0,9	50 637	9,6	27,4	138 934
300,1 un vairāk	350	1,5	216 065	41,0	31,8	686 950
Kopā	23 592	100,0	526 616	100,0	26,8	1 412 034

Avots: CSP

Ja sīkāk analizējam graudaugu ražības pa saimniecībām pēc to skaita (2.12.tabula), tad 48,3 % saimniecību vidējā ražība ir tikai no 15,1 līdz 25,0 cnt/ha, kas kopā sastāda 33,8 % no visu graudaugu sējumu kopplatības. Bet Latvijā ir arī 63 tādas saimniecības, kurās vidēji tiek novākts 50,1 cnt/ha un vairāk. Vidējais šo saimniecību lielums ir 79,3 ha.

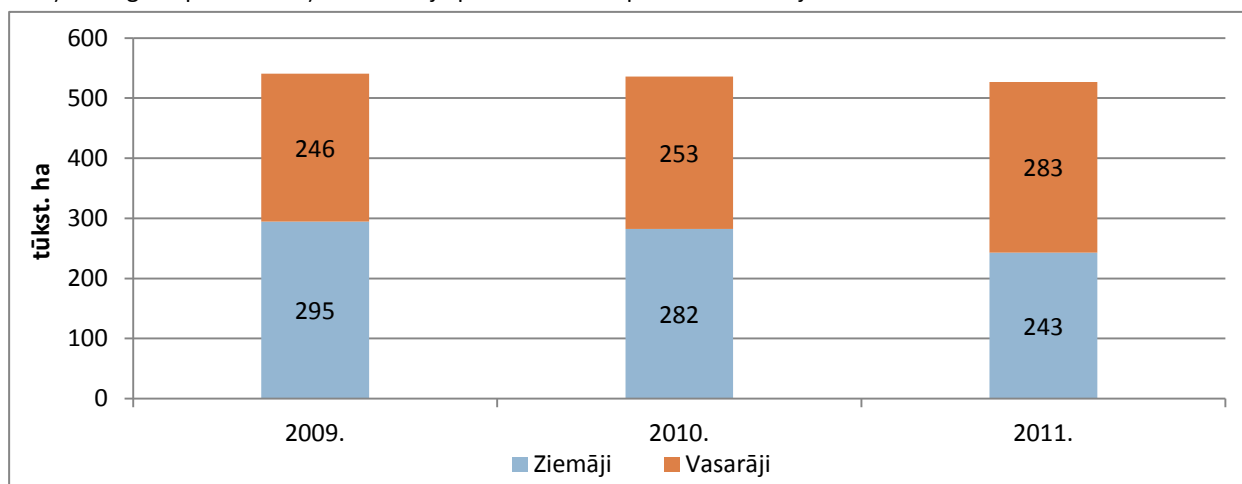
Saimniecību grupējums pēc graudaugu ražības 2011.gadā

Ražība no 1 ha, cnt	Saimniecības ar graudaugu sējumiem		Sējumu platība	
	Skaitis	%	ha	%
līdz 5,0	558	2,4	3788	0,7
5,1 – 10,0	1558	6,6	18 335	3,5
10,1 – 15,0	3432	14,5	40 578	7,7
15,1 – 20,0	6457	27,4	83 638	15,9
20,1 – 25,0	4929	20,9	94 283	17,9
25,1 – 30,0	3836	16,3	97 452	18,5
30,1 – 35,0	1682	7,1	73 156	13,9
35,1 – 40,0	577	2,4	58 217	11,1
40,1 – 45,0	235	1,0	36 365	6,9
45,1 – 50,0	265	1,1	15 809	3,0
50,1 un vairāk	63	0,3	4996	0,9
Kopā	23 592	100,0	526 616	100,0

Avots: CSP

 Graudaugu sējumu platības pa sugām

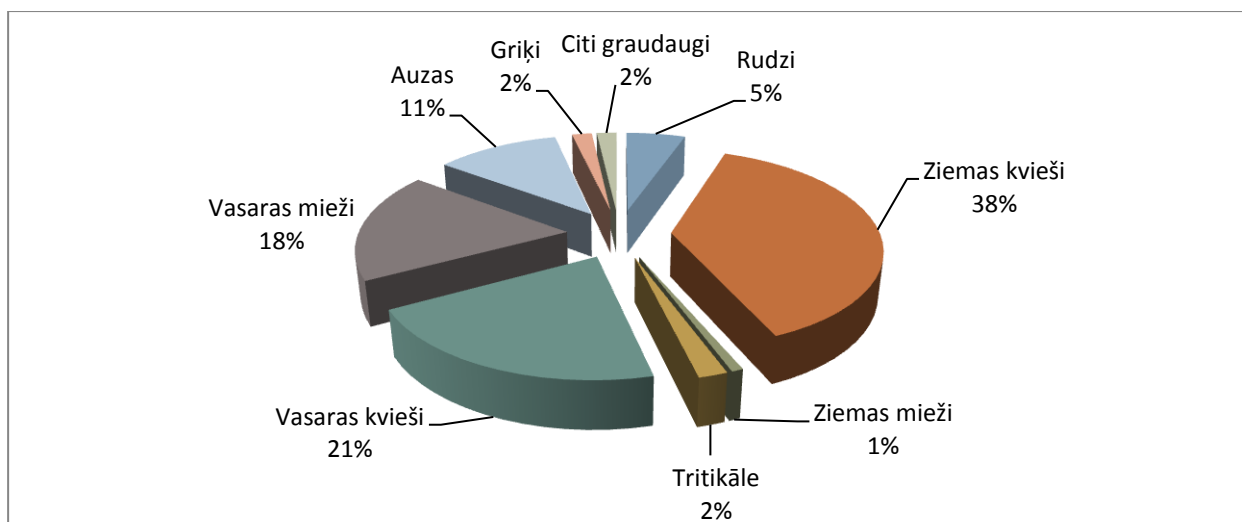
2011.gadā graudaugi aizņēma 526,6 tūkst. ha jeb 48,5 % no sējumu kopplatības. Ja skatāmies 2.45.attēlu par ziemāju un vasarāju audzēto apjomu, tad 2011.gadā ievērojami pieaugušas vasarāju platības (11,8 %) un samazinājušas ziemāju platības (-15,5 %). Galvenais iemesls ziemāju platību samazinājumam ir nelabvēlīgie klimatiskie apstākļi 2010.gada rudenī, kad bija paaugstināts nokrišņu daudzums un nebija iespējams kvalitatīvi tīrumus apstrādāt un optimālos termiņos veikt ziemāju sēju. Daudzi no vēli iesētajiem ziemājiem nepārziemoja, un tādēļ 2011.gada pavasarī daļa no ziemāju platībām nācās pārsēt ar vasarājiem.

Avots: CSP

2.45.attēls. Ziemāju un vasarāju sējumu struktūra 2009.-2011.gadā Latvijā, tūkst.ha

Vērtējot graudaugu platību struktūru lielākās platības, kā katru gadu ~40 % tiek apsēts ar ziemas kviešiem, 2011.gadā pirmo reizi kā otra visplašāk audzētā graudaugu kultūra bija vasaras kvieši, kuru platība sasniedza 110,4 tūkst.ha. Kā viens no skaidrojumiem, bez jau iepriekšminētā, varētu būt arī tas, ka ražošanā strauji ienāk jaunās Latvijā selekcionētās vasaras kviešu šķirnes 'Ufo' un 'Robijs'. Kā redzams 2.46.attēlā, tad salīdzinoši nozīmīgas graudaugu kultūras bez kviešiem ir arī vasaras mieži un auzas. Īpaša uzmanība zemniekiem būtu jāpievērš auzu audzēšanai, jo pēc a/s „Rīgas dzirnavnieks” sniegtās informācijas strauji pieaug auzu pārstrādes produktu pieprasījums un trūkst labas kvalitātes auzu graudu. Maznozīmīgas platības tiek apsētas ar ziemas miežiem (1 %), griķiem (2 %) un tritikāli (2 %). Ievērojami kritoties pieprasījumam pēc rudziem, samazinājušās arī rudzu sējplatības. Tā, ja 2009.gadā rudzus audzēja 59,0 tūkst.ha platībā, tad 2011.gadā rudzu platības jau ir samazinājušās vairāk nekā divas reizes (2011.g. – 28,4 tūkst.ha).

Avots: CSP

2.46.attēls. Apsētās graudu platības struktūra 2011.gada ražai Latvijā

2011.gadā salīdzinot ar 2010.gadu kopumā ir pieaugusi vasarāju ražība no 19,9 cnt/ha līdz 24,6 cnt/ha. Ņemot vērā ka pieaugusi arī vasarāju sējumu platība, tad kopraža vasarājiem 2011.gadā ir kopumā ir pieaugusi par 38,7 %. Ja praktiski visām ziemāju kultūrām 2011.gadā vidējā ražība no hektāra bija kritusies, tad visām vasarāju kultūrām 2011.gadā bija vērojams vidējās ražības pieaugums. Ievērojamākie tie ir bijuši vasaras kviešiem (+4,7 cnt/ha) un auzām (+ 4,5 cnt/ha).

Ja skatāmies reģionu griezumā (2.13.tabula), tad, kā jau tam būtu jābūt, lielākais graudaugu audzēšanas reģions Latvijā ir Zemgales reģions, kur tiek audzēti 32,3 % no visiem graudaugiem. Arī vidējā ražība Zemgales reģionā ir ievērojami augstāka nekā pārējos reģionos, kā rezultātā Zemgales reģionā tiek saražots 40 % no visas graudu kopražas.

2.13.tabula

Graudaugu sējumu platības, kopraža un vidējā ražība reģionos 2011.gadā

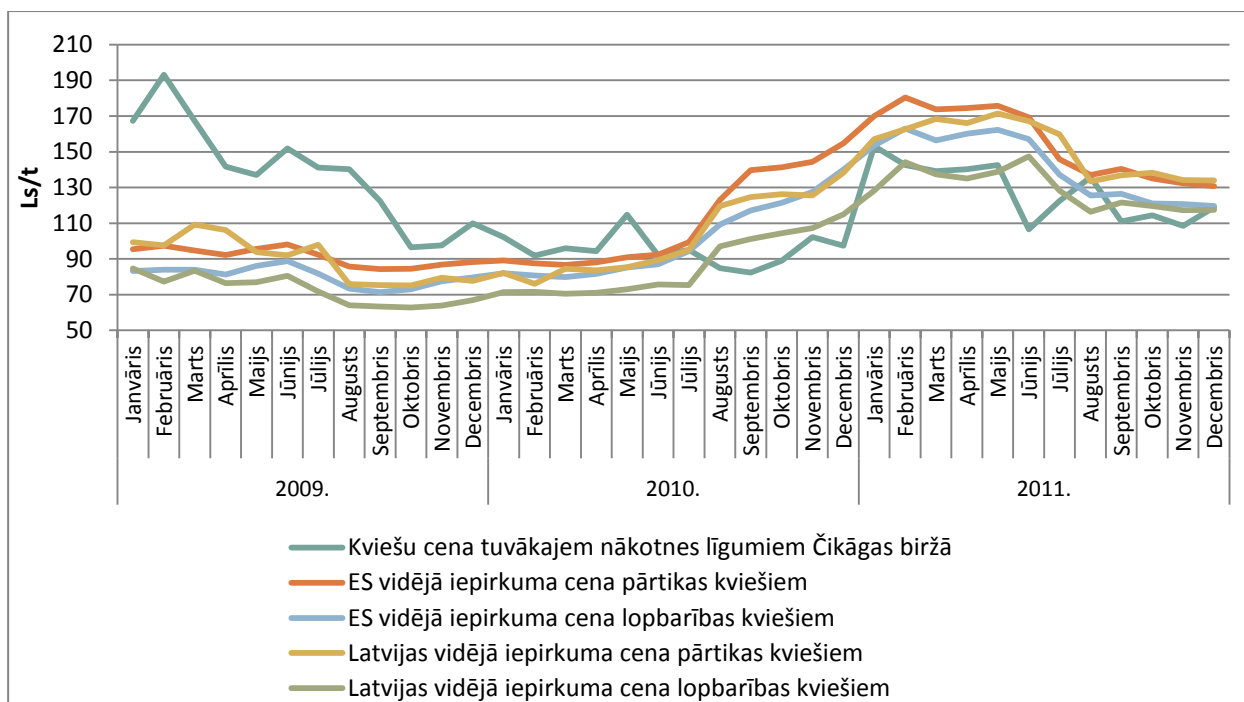
Reģions	Sējumu platība		Kopraža		Ražība, cnt/ha
	tūkst.ha	%	tūkst.t	%	
Pierīgas reģions	58,8	11,2	155,6	11,1	26,4
Vidzemes reģions	85,0	16,1	203,5	14,4	24,0
Kurzemes reģions	122,0	23,2	292,9	20,7	24,0
Zemgales reģions	169,8	32,2	564,6	40,0	33,2
Latgales reģions	91,0	17,3	195,4	13,8	21,5
Kopā:	526,6	100,0	1412,0	100,0	-

Avots: CSP

Cenas

Nenoteiktība un bažas par prognozētajiem ražas un krājumu apjomiem arī 2010./2011.tirdzniecības gadā (2010.gada jūlijs – 2011.gada jūnijs) pasaules biržās uzturēja augstas graudu cenas. 2010.gada vasarā sausie laika apstākļi Krievijā iznīcināja gandrīz ¼ daļu no tās graudu ražas, kas lika Krievijai izšķirties par graudu eksporta aizliegumu. Ņemot vērā, ka Krievija 2009.gadā bija trešā lielākā graudu (kviešu) eksportētājā pasaulē, šis eksporta aizliegums, kā arī spekulācijas biržās atstāja būtisku ietekmi uz graudu cenām pasaules tirgos, kas veicināja arī vispārēju pārtikas produktu cenu pieaugumu.

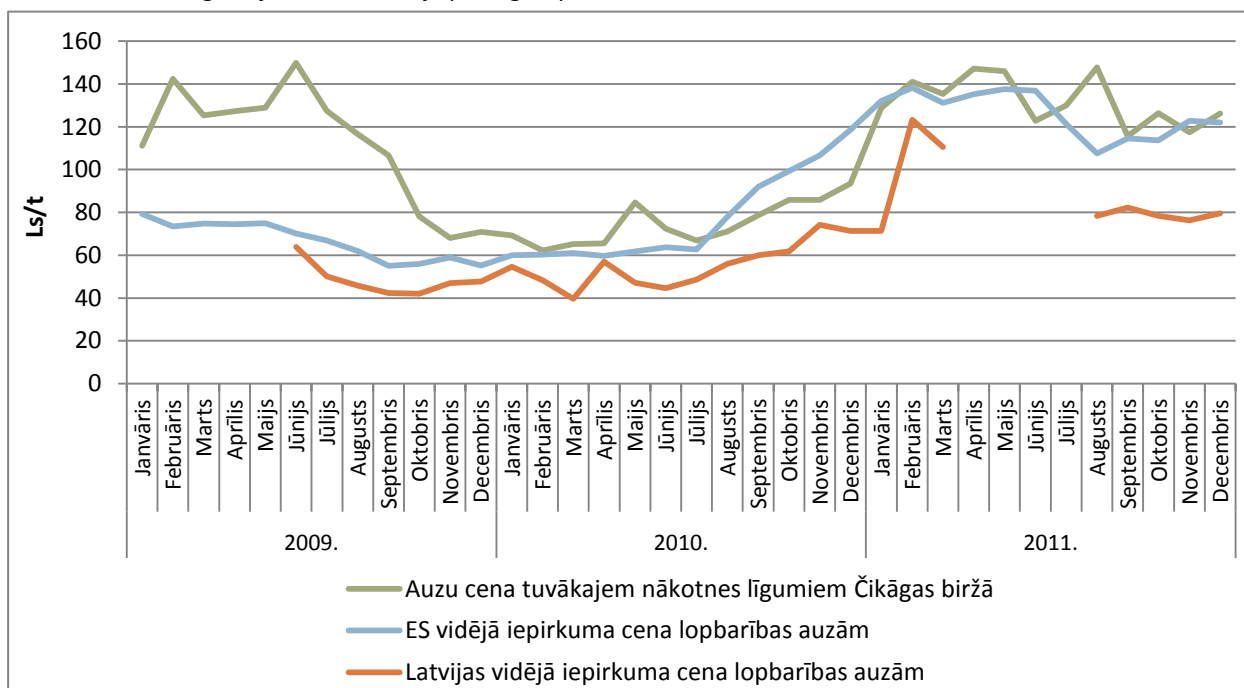
Kviešiem 2011.gada sākumā pēc straujā kāpuma 2010.gadā, kad Latvijā pārtikas kviešu iepirkuma cena Latvijā palielinājās par 68 % (138,3 LVL/t), bet lopbarības kviešiem – par 61 % (115 LVL/t), joprojām saglabājās augstas. 2011.gada pirmajos sešos mēnešos pārtikas kviešu iepirkuma cena Latvijā turpināja augt, sasniedzot augstāko punktu maijā – 171,4 LVL/t (+9 % salīdzinot ar 2011.gada janvāra cenu). Līdzīga situācija bija arī ar lopbarības kviešiem, kuru cena 2011.gada jūnijā pat palielinājās līdz 147 LVL/t (+ 15 % salīdzinot ar 2011.gada janvāri). Tomēr gada otrajā pusē pārtikas kviešu cenas, lai arī samazinājās līdz 134 LVL/t (-15 % salīdzinot ar 2011.gada janvāri), tās joprojām saglabājās augstas. Līdzīga situācija bija arī ar lopbarības kviešu iepirkuma cenu Latvijā, kura 2011.gada decembrī salīdzinot ar 2011.gada janvāri samazinājās par -9 % (117 LVL/t).

Avots: EK, Čikāgas birža

2.47.attēls. Pārtikas un lopbarības kviešu iepirkuma un biržu cena 2009.-2011.gadā

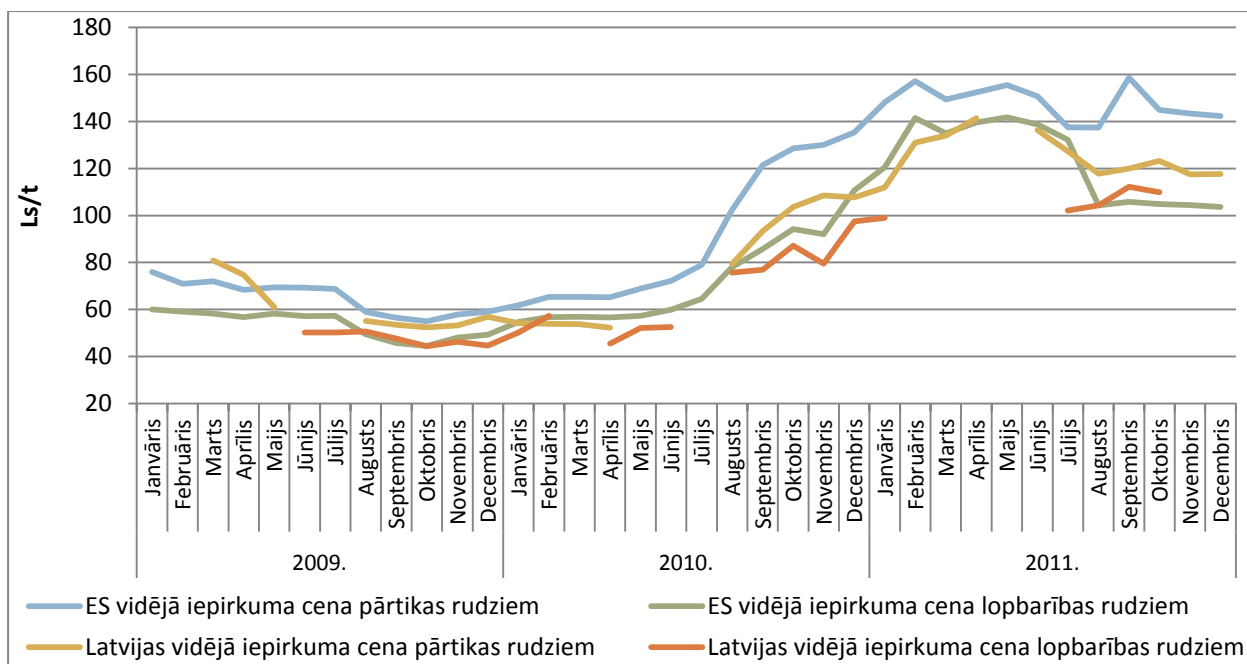
Latvijā visaugstākais iepirkuma cenu pieaugums bija vērojams lopbarības auzām – 2011.gada decembrī, salīdzinot ar 2011.gada janvāri, cena bija pieaugusi par 11,6 % sasniedzot 80 Ls/t.

Avots: EK, Čikāgas birža

2.48.attēls. Lopbarības auzu iepirkuma un biržu cena 2009.-2011.gadā

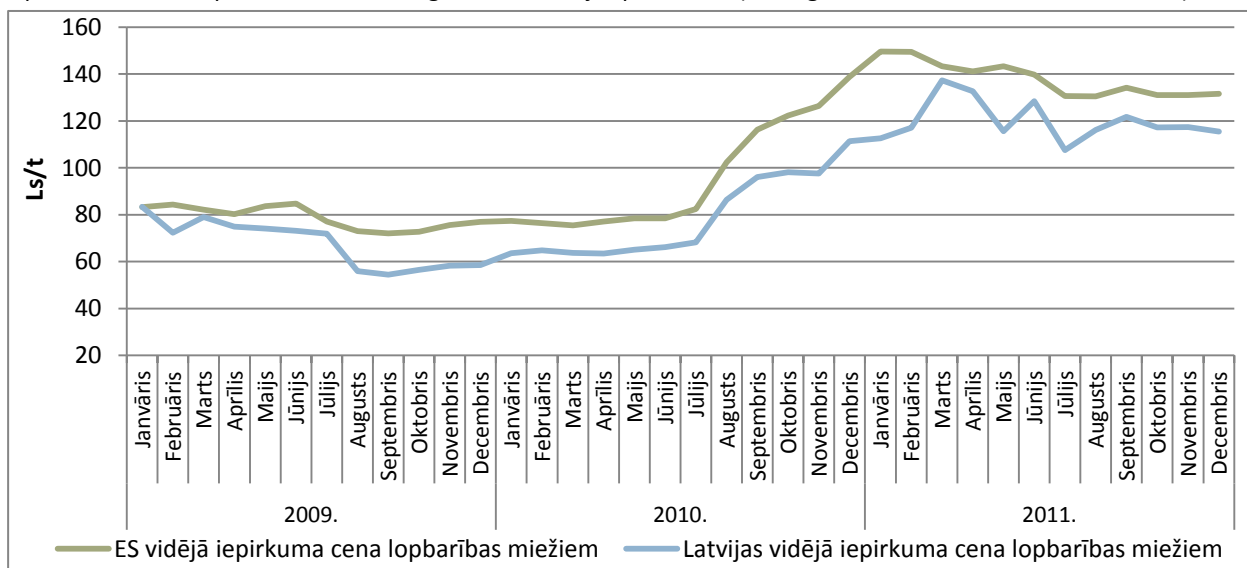
Pārtikas rudzu un lopbarības rudzu iepirkuma cenu kāpums, kas bija novērojams 2010.gadā (+99 % pārtikas un +95 % lopbarības rudziem), 2011.gadā bija mērens un šo produktu cenas pieauga nedaudz. Latvijā iepirkuma cenu kāpums lopbarības rudziem 2011.gada decembrī salīdzinot ar 2011.gada janvāri bija +6,8 % apmērā, 2011.gada decembrī sasniedzot 105,8 Ls/t, savukārt pārtikas rudzu cena pieauga par +5,2 %, 2011.gada decembrī sasniedzot 117,6 Ls/t.

Avots: EK

2.49.attēls. Pārtikas un lopbarības rudzu iepirkuma cenas 2009.-2011.gadā

Neliels cenu pieaugums bija vērojams arī lopbarības miežiem – Latvijā lopbarības miežu iepirkuma cena 2011.gada laikā palielinājās tikai par 2,5 %, 2011.gada decembrī sasniedzot 115,4 Ls/t. Jāatzīmē, ka ES vidējā lopbarības miežu iepirkuma cena 2011.gadā samazinājās par -7,7 % (2011.gada decembrī sasniedzot 122 Ls/t).

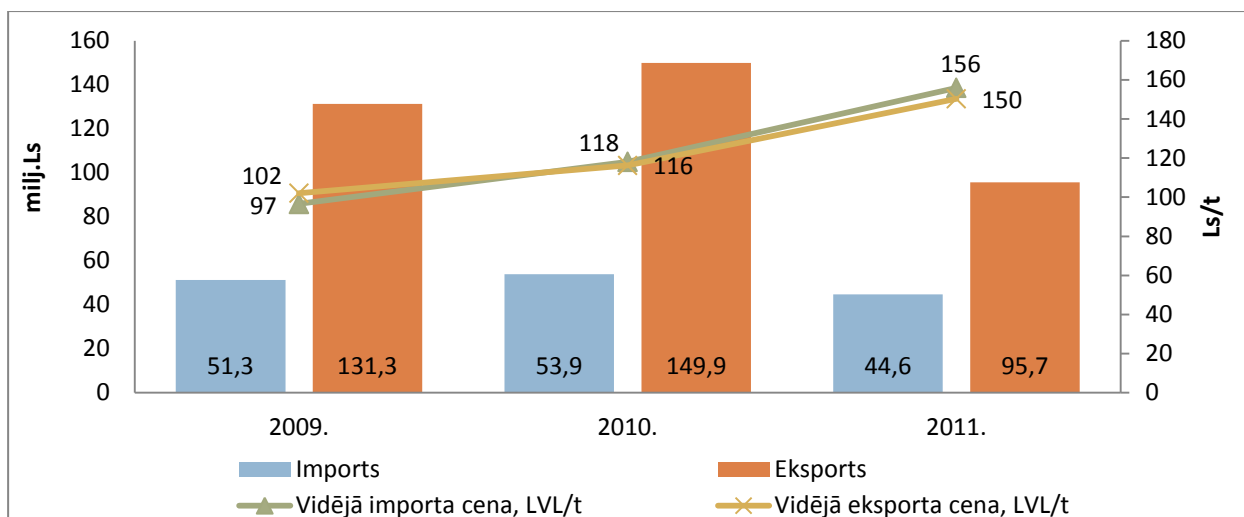

Avots: EK

2.50.attēls. Lopbarības miežu iepirkuma cenas 2009.-2011.gadā

Ārējā tirdzniecība

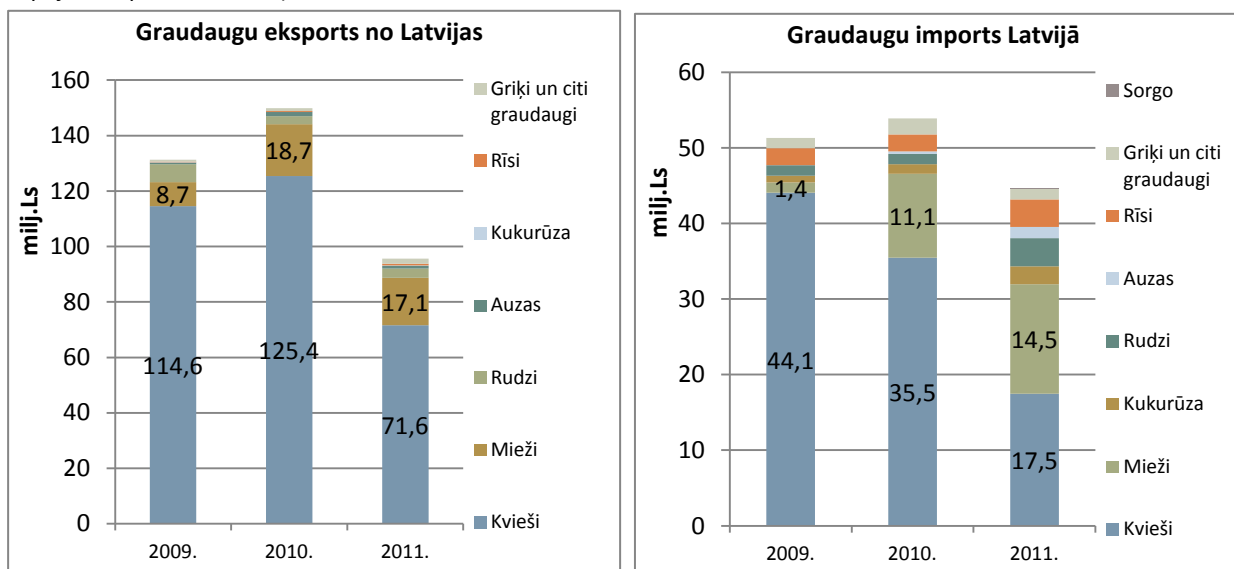
Lai arī graudaugu eksports no Latvijas 2011.gadā salīdzinot ar 2010.gadu samazinājās par 36 %, Latvija saglabāja savu neto eksportētājas statusu graudu nozarē ar 51 011 tūkst.Ls pozitīvu ārējās tirdzniecības bilanci.

Avots: Eurostat

2.51.attēls. Latvijas graudu eksports un imports 2009.-2011.gadā

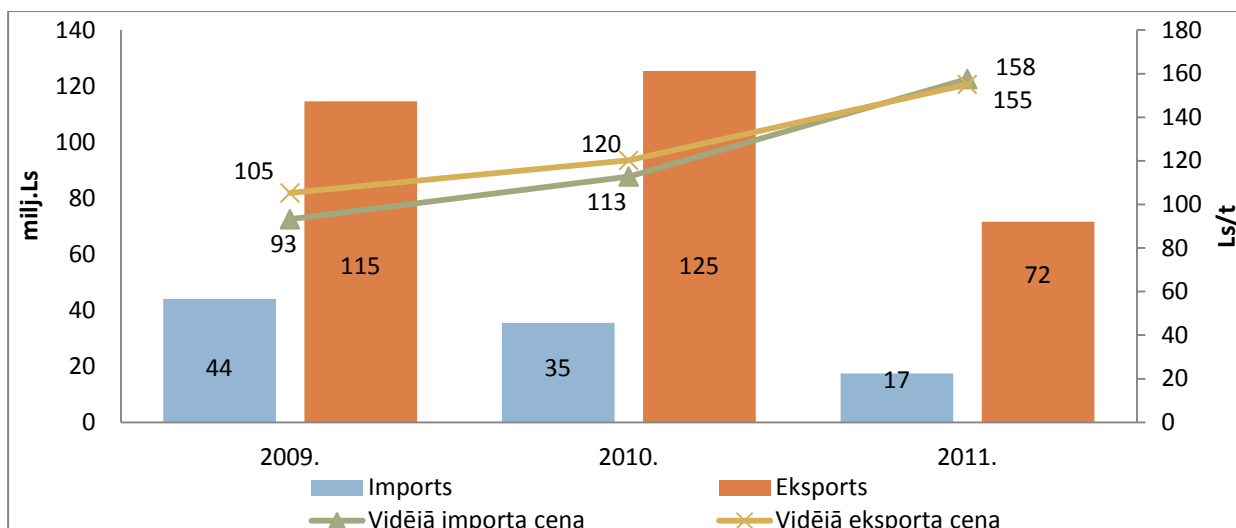
Nozīmīgāko vietu Latvijas graudaugu importā un eksportā ieņem kvieši – 2011.gadā 39 % no importētajiem graudiem (vērtības izteiksmē) un 75 % no eksportētajiem graudiem veidoja tirdzniecība ar kviešiem. Jāatzīmē gan, ka, salīdzinot ar 2010.gadu, 2011.gadā kviešu imports Latvijā ir samazinājies divas reizes. 2011.gadā otra nozīmīgākā vieta graudaugu importā un eksportā bija miežiem (33 % no kopējās importa vērtības un 18 % no kopējās eksporta vērtības).

Avots: Eurostat

2.52.attēls. Latvijas graudu eksports un imports 2009.-2011.gadā

Latvija 2011.gadā eksportēja kviešus 71 578 tūkst.Ls vērtībā, kas ir par 43 % mazāk nekā 2010.gadā. Ņemot vērā kviešu cenu pieaugumu Latvijas, ES un pasaules tirgos, vidējā Latvijas eksporta cena kviešiem 2011.gadā bija augstāka nekā iepriekšējos gados (2011.gadā tā pieauga par 29 % salīdzinot ar 2010.gada cenu). Zīmīgi, ka 2011.gadā kviešu importa cena nedaudz pārsniedza to eksporta cenu, kas tradicionāli līdz šim ir bijusi augstāka. Šādu būtiskāku importa cenas pieaugumu varētu skaidrot ar augsto kviešu pieprasījumu lopbarības vajadzībām.

Avots: Eurostat

2.53.attēls. Latvijas kviešu eksports un imports 2009.-2011.gadā

2.9.Augļu un dārzeņu ražošana

Augļkopība

Latvijas augļu koku un ogulāju kopējās platības 2011.gadā salīdzinājumā ar 2010.gadu ir samazinājušās par 6,6 % (2.14.tabula). Tas saistīts ar nelabvēlīgiem laika apstākļiem ziemā. 2011.gada ziema ir jau trešā koku pārziemošanai ļoti nelabvēlīgā sezona pēc kārtas, tādēļ 2011.gadā sevišķi stipri izpaužas gan šīs ziemas, gan arī iepriekšējo ziemu sala bojājumu sekas. 2011.gada oktobris – decembris bija pārāk silti, neatbilstoši klimatiskajai normai un tādēļ kokiem nobriešana, un sagatavošanās fizioloģiskajam miera periodam bija traucēta. 2010. - 2011.gada ziemās pārsvarā cieta Rietumeiropas izcelsmes šķirnes un šķirnes ar viduvēju līdz zemu ziemcietību, 2011.gadā salīdzinot ar 2010.gadu ābeļu platības samazinājušās par 6,3 %, bet plūmju platības par 16,5 %.

2.14.tabula

Augļu koku un ogulāju stādījumu platība 2009.-2011.gadā, ha

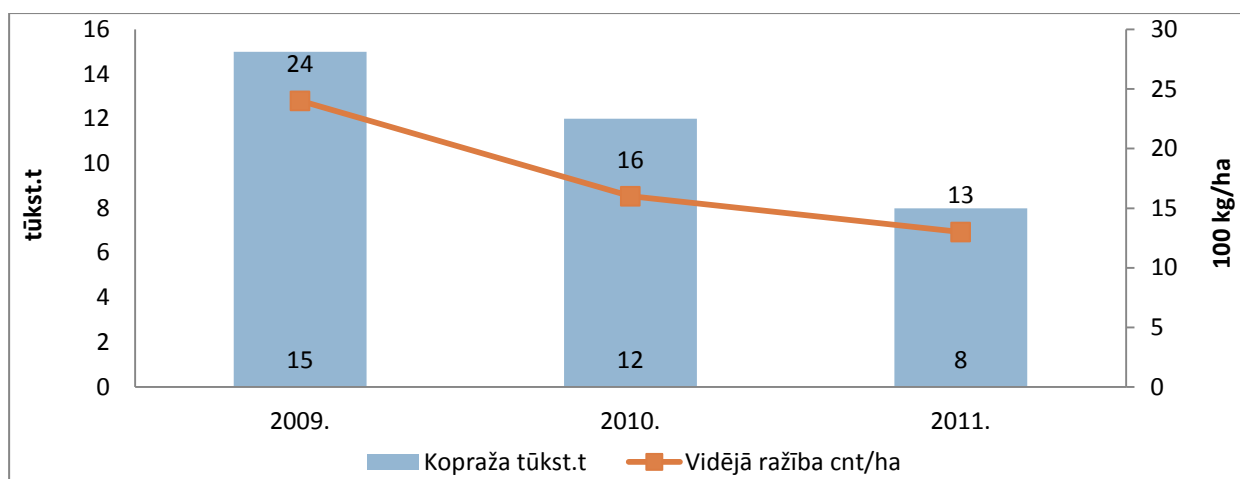
	2009.	2010.	2011.
Ābeles	4138	4561	4273
Bumbieres	226	241	233
Plūmes	124	133	111
Ķirši	173	153	144
Jānogas, upenes	752	964	973
Avenes	240	323	333
Ērkšķogās	9	16	7
Zemenes	319	467	428
Aronijas	116	7	10
Smiltsērķšķi	21	200	245
Cidonijas	85	85	80
KOPĀ:	6203	7324	6837

Avots: CSP

2011. gadā no ogulājiem vislielāko platību aizņēma upenes un jānogas, attiecībā pret 2010.gadu, nedaudz palielinājusies platība avenēm (3 %), jo palielinājušies rudens avenju stādījumi, jo tās ir arī vieglāk apkopt nekā vasaras avenes. Ar rudens avenēm Latvijas agroklimatiskajos apstākļos nav jāuztraucas arī par to pārziemošanu, jo dzinumus pirms ziemas nopļauj. Jānogu un upeņu platības 2011.gadā pieauga par 1 %, bet smiltsērķšķiem – par 22,5 %.

Platības pieaugums smiltsērķšķiem ir saistīts ar valsts atbalsta maksājumu pieejamību 2010.gadā un pieaugošo pieprasījumu pēc smiltsērķšķu pārstrādes produktiem.

Tā kā augļu koku un ogulāju stādījumu platību palielinājums 2010.gadā bija jauno stādījumu dēļ (komercplatības), to kopraža un vidējās ražība 2011. gadā samazinājās, jo jaunie stādījumi vēl neražo.

Avots: CSP

2.54.attēls. Latvijas augļu koku un ogulāju kopraža un ražība, 2009.–2011.gadā

Kopražas ziņā joprojām stabilu līdera pozīciju ieņem āboli – 2011.gadā to kopraža bija 83 % no visas augļu un ogu kopražas (2.15.tabula). Plūmju kopraža palielinājās par 230 %, ķiršu palielinājās par 16 % salīdzinot ar 2010.gadu, kad bija ļoti nelabvēlīgi laika apstākļi augļu koku pārziemošanai. Zemeņu kopraža palielinājās par 29 % un ogulāju (jānogas un upenes) kopraža 2011.gadā palielinājās vidēji par 22 % salīdzinājumā ar 2010.gadu.

2.15.tabula

Galveno augļu un ogu ražošana kopraža 2009.-2011.gadā, t

	2009.	2010.	2011.
Āboli	12 828	10 325	7501
Bumbieri	484	180	153
Plūmes	92	30	69
Ķirši	69,2	56	65
Jānogas, upenes	358	350	427
Zemenes	657	607	783

Avots: CSP

Dārzenkopība

Latvijas dārzeņu kopējā aizņemtā platība 2011.gadā salīdzinot ar 2010.gadu nedaudz samazinājās. Atklātā lauka platības palielinājās par 1 %, bet segtās platības samazinājās par 15,3 % (2.16.tabula).

Salīdzinot ar 2010.gadu, ievērojami ir samazinājušās tādu kultūru platības, kuru audzēšanā nepieciešams liels roku darba īpatsvars (gurķi, ziedkāposti, burkāni un galda bietes). To veicinājusi ekonomiskā situācija, kas liek izvēlēties tādu dārzeņu audzēšanas veidu, kas neprasa tik lielus finansiālus ieguldījumus.

Salīdzinot ar 2010.gadu mazāka kļuvusi segto dārzeņu platība – par 15 %. 2011.gadā novērojama stikla siltumnīcu platību palielināšanās un būtiska plēves seguma siltumnīcu platību samazināšanās, jo pieaugušas siltumnoturīgu plēves siltumnīcu materiālu izmaksas.

2.16.tabula

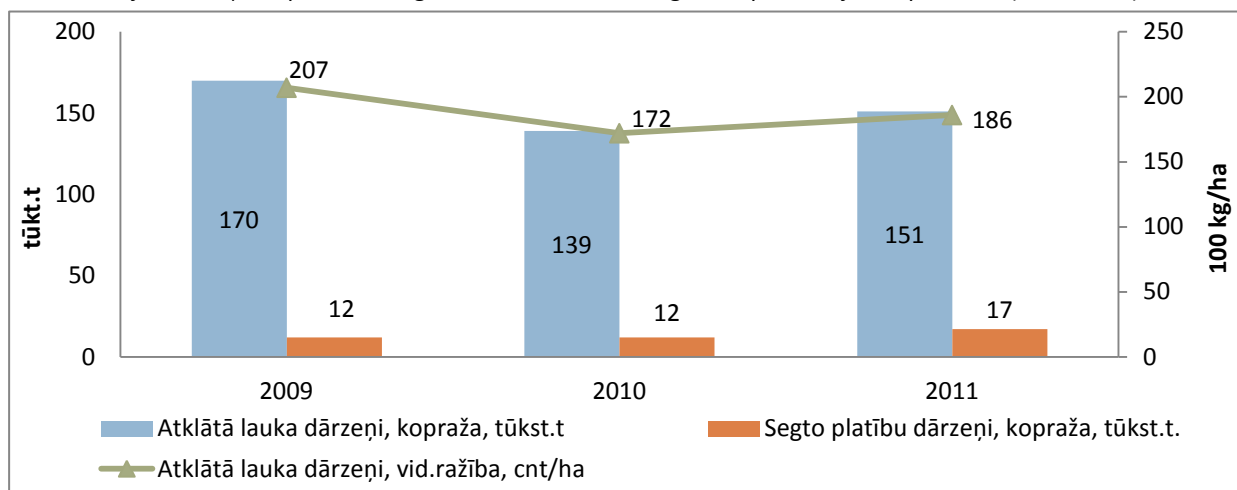
Atklāto un segto lauku platība 2009.-2011.gadā, ha

	2009.	2010.	2011.
Atklātā lauka platība, ha	8231	8071	8149
kāposti	2651	2526	2387
t.sk .ziedkāposti	105	160	141
puravi	26	50	62
salāti	31	17	24
sīpoli lociņiem	88	65	76
gurķi	77	241	196
tomāti	9	7	14
bietes	1164	994	932
burkāni	1822	1795	1641

sīpoli	1541	1068	1259
ķiploki	54	41	53
mārrutki	14	158	174
kabači un ķirbji	128	174	232
pārējie dārzeņi	627	934	1099
Segtā platība, ha	66,6	83,9	71,1
tai skaitā:			
stikla siltumnīcu	46,7	42,1	47,2
plēves siltumnīcu	19,9	41,8	23,9

Avots: CSP

Latvijas dārzeņu kopražā 2011.gadā salīdzinot ar 2010.gadu ir palielinājusies par 11 % (2.55.attēls).

Avots: CSP

2.55.attēls. Atklāta lauka un segto platību dārzeņu kopražā un ražība 2008.–2010.gadā

Segto platību dārzeņu kopražā 2011.gadā salīdzinājumā ar 2010.gadu palielinājusies par 37 %. Latvijā joprojām nozīmīgāko daļu no segto platību dārzeņu kopražas sastādīja gurķi (50 %) un tomāti (47 %). Pārējie dārzeņi un salāti segtajās platībās aizņēma tikai 2 % no kopražas (2.17.tabula).

2.17.tabula

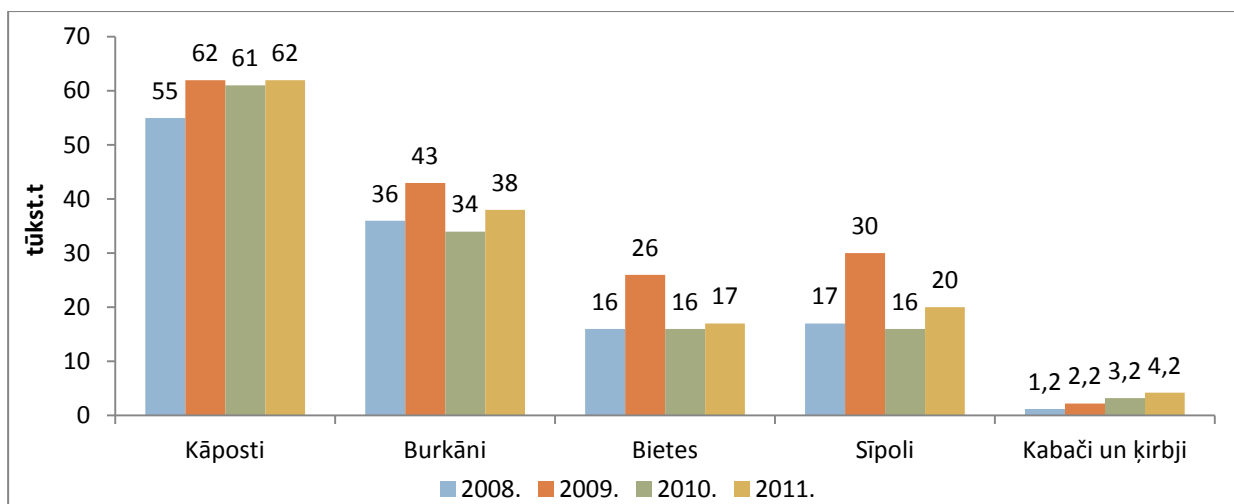
Segtās platības dārzeņu kopražā, tonnās

	2009.	2010.	2011.
Tomāti	4593	5283	7852
Gurķi	7213	6422	8433
Salāti	128	173	233
Pārējie dārzeņi	149	283	124

Avots: CSP

Laika apstākļi 2011.gadā bija labvēlīgi atklātā lauka dārzeņu audzēšanai. Vidējā ražība 2011.gadā salīdzinot ar 2010.gadu bija palielinājusies par 8 % un kopražā 2011.gadā salīdzinot ar 2010.gadu bija palielinājusies par 9 % (2.56.attēls).

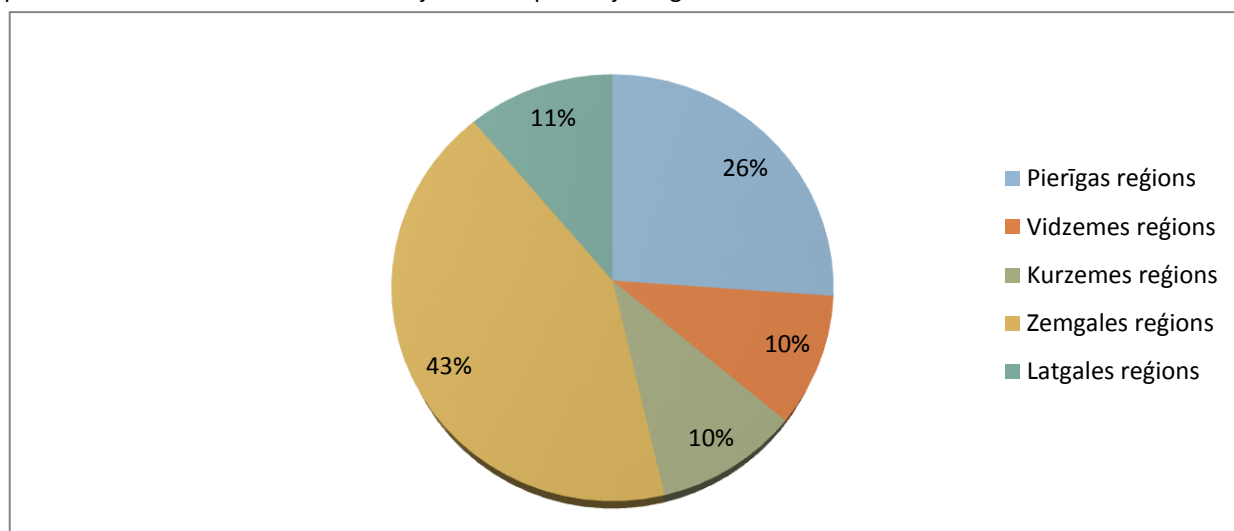
Lielākais kopražas īpatsvars atklātā lauka dārzeņu platībās bija kāpostiem (41 %) un burkāniem (25 %). Pārējie dārzeņi kopā sastādīja tikai 34 % no atklāta lauka dārzeņu kopražas.

Avots: CSP

2.56.attēls. Galveno atklāto platību dārzeņu kopraža, 2008.–2011.gadā

Apkopojot datus par atklātā lauka dārzeņu platībām pa reģioniem (2.57.attēls), redzams, ka dominē divi reģioni – Zemgales un Pierīgas reģions, jo saimniecību specializāciju nosaka noieta tirgus vietas atrašanās, pamatā pilsētu tuvumā. Šāda tendence novērojama arī iepriekšējos 3 gadus.

Avots: CSP

2.57.attēls. Atklātā lauka dārzeņu platības pa reģioniem 2011.gadā

Dārzenkopība un augļkopība ir vienas no efektīvākajām lauksaimniecības nozarēm Latvijā, ja rēķina pēc ienākumiem uz vienu lauksaimniecībā apstrādātās platības vienību. Dārzeņu audzēšanai ir piemērota visa Latvijas teritorija, bet saimniecību specializāciju nosaka noieta tirgus vietas atrašanās, galvenokārt pilsētu tuvumā.

Kaut gan siltumnīcu platības samazinās, tajās saražoto dārzeņu apjoms palielinās. Tas ir skaidrojams ar siltumnīcu modernizāciju, kas uzsākta atsevišķās saimniecībās ražotāju organizācijā "Baltijas dārzeni". Neskatoties uz dažu atsevišķu saimniecību paveikto, Latvijā vēl ir daudz siltumnīcu ar zemu konkurētspēju.

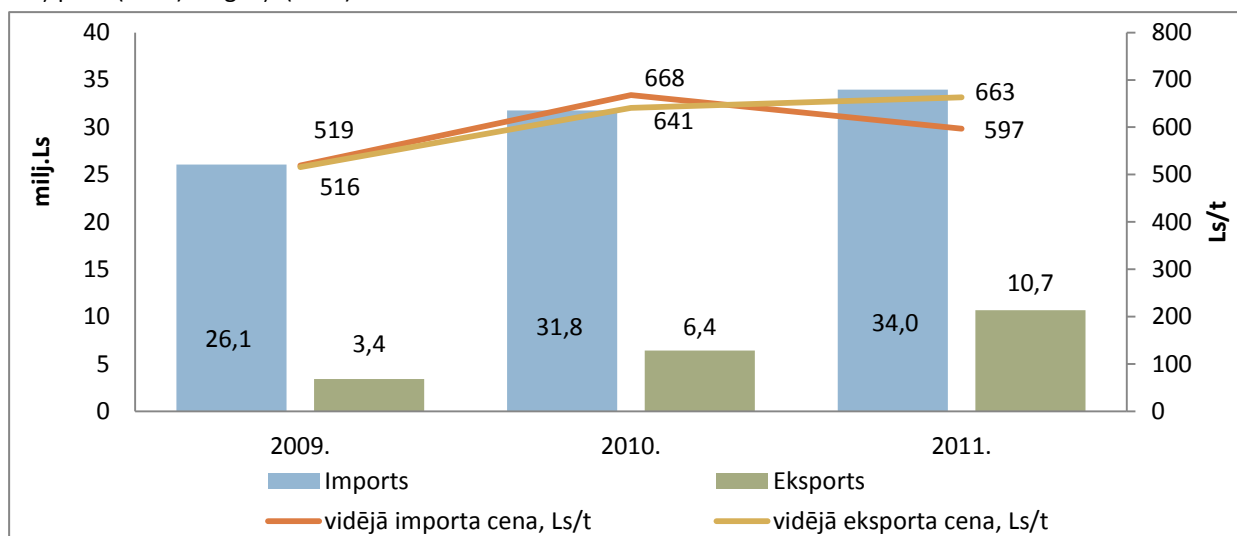
Ienākumiem augļkopības un dārzenkopības nozarē ir tendence samazināties, jo trūkst darbaspēka, palielinās resursu cena, kā arī produkcijas pašizmaksa, un tas atstāj ievērojamu ietekmi uz ražošanas apjomu un kultūraugu platību.

Lai gan dārzeņu platībām pēdējo trīs gadu laikā tendence ir nemainīga, tomēr kopražai un dārzeņu ražošanai ir pieauguma tendence, kas nozīmē, ka pieaug specializēto saimniecību skaits. Sliktākā situācijā ir augļkopības nozare, kur samazinoties platībai, kā arī agroklimatisko apstākļu dēļ, samazinās arī augļu un ogu kopraža un ražība. Augļu un dārzeņu audzēšanā, it sevišķi to novākšanā, ir liels roku darba apjoms. Līdz ar to šīs nozares tieši ietekmē darbaspēka izmaksu palielināšanos. Lauksaimniekiem nepieciešams arvien vairāk domāt par darba efektivitātes paaugstināšanu, izmaksu samazināšanu un pārdomātu audzēšanas tehnoloģiju izmantošanu.

Dārzenkopībā un augļkopībā dominē mazās saimniecības, kas neražo produkciju lielā apjomā. No visām saimniecībām dārzenkopībai pievēršusās 88 % mazo (līdz 0,1 ha) saimniecību. Arī augļkopībā vērojama sadrumstalotība, jo mazās saimniecības (līdz 2,5 ha) sastāda 65 % no kopējā augļkopības saimniecību skaita. Tas liecina, ka audzētājiem būtu svarīgi savstarpēji apvienoties, kooperēties, lai uzlabotu audzēšanas rentabilitāti un realizāciju, veicinātu savu saimniecību konkurētspēju.

Ārējā tirdzniecība

2011.gadā svaigu dārzeņu importa vērtības izteiksmē kopējie apjomi salīdzinot ar 2010.gadu ir pieauguši par 7 % (2.58.attēls). Importēto produktu apjomi no Eiropas Savienības valstīm 2011.gadā salīdzinot ar 2010.gadu ir pieauguši par 10,8 %, tādējādi veidojot 97 % no kopējā importēto dārzeņu apjoma. Nozīmīgāko dārzeņu importētāju saraksts ir palicis nemainīgs: Nīderlande (43 % no kopējā importa vērtības), Spānija (18 %) un Lietuva (15 %). Importa lielāko daļu jau vairākus gadus pēc kārtas veido tomāti (31 % no kopējās importa vērtības), sīpoli un ķiploki (11 %) un gurķi (10 %).

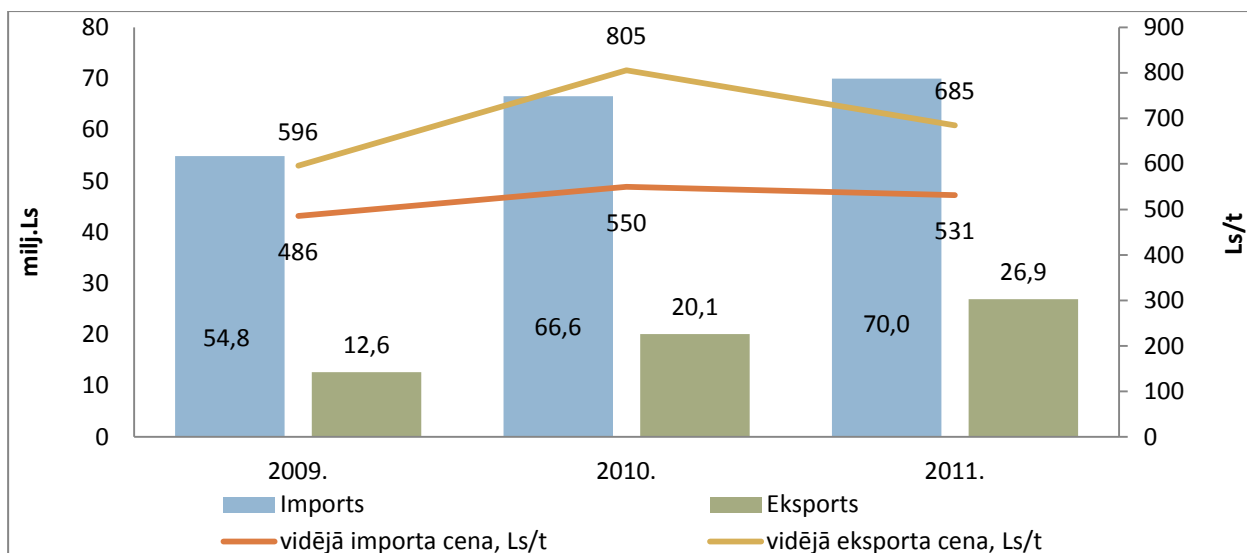
Avots: ZM pēc Eurostat

2.58.attēls. Latvijas svaigu dārzeņu imports un eksports 2009.-2011.gadā

Svaigu dārzeņu eksporta vērtība ar katru gadu pieaug. 2011.gadā svaigu dārzeņu eksports salīdzinot ar 2010.gadu uz ES dalībvalstīm pieauga par 48 % un trešajām valstīm vairāk nekā par 3 reizēm. Galvenie eksportēto dārzeņu galamērķi joprojām ir Igaunija (45 % no kopējā dārzeņu eksporta 2011.gadā), Lietuva (34 %) un Krievija (17 %).

2011.gadā importa vidējā vērtība salīdzinot ar 2010.gadu pieauga par 6,9 %, bet eksportam par 67 %.

Svaigu augļu importa vērtība Latvijā 2011.gadā pieauga, galvenokārt pateicoties importa pieaugumam no ES valstīm (par 6,7 % salīdzinot ar 2010.gadu), tādējādi veidojot 89 % no kopējā importa. Lielākie augļu importētāji ir Lietuva (20 %), Nīderlande (18 %) un Spānija (17 %).

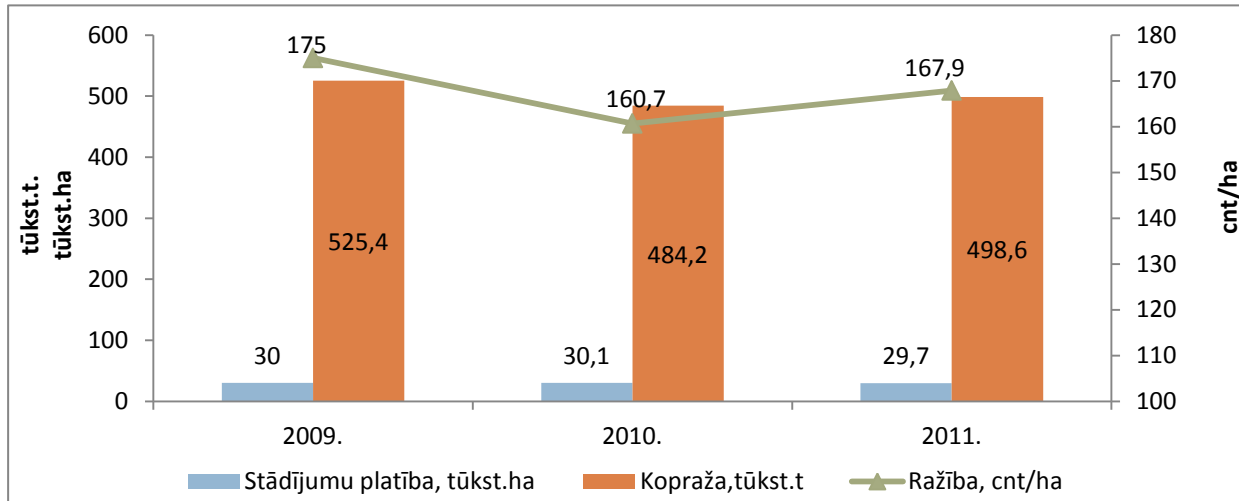
Avots: ZM pēc Eurostat

2.59.attēls. Latvijas svaigu augļu imports un eksports 2009.-2011.gadā

Savukārt svaigu augļu eksporta (tai skaitā reeksporta) vērtība pēc 2009.gada krituma katru gadu ir augusi – 2011.gadā salīdzinot ar 2010.gadu par 34 %. 2011.gadā ES valstu eksporta daļa salīdzinot ar 2010.gadu ir pieaugusi par 57 %. Nozīmīgākie eksporta galamērķi bija tādas ES valstis kā Igaunija (49 % no kopējā uz eksportētā augļu daudzuma), Lietuva (24 %) un Krievija (22 %). 2011.gadā eksporta vidējā vērtība samazinājās par 3,6 %.

2.10. Kartupeļu ražošana

Kartupeļu stādījumu platība 2011.gadā bija 29 697 ha, kas ir par 2 % mazāk nekā 2010.gadā, savukārt kartupeļu ražība bija par 4% lielāka un kopražā 2011.gadā bija par 3 % lielāka nekā 2010.gadā (2.60.attēls).

Avots: CSP

2.60.attēls. Kartupeļu platības, kopražā un ražība Latvijā 2009. –2011.gadā

2011.gadā laika apstākļi bija labvēlīgi, lai nodrošinātu kvalitatīvu kartupeļu ražošanu, jāatzīmē ka kartupeļu novākšanas periodā Kurzemē un Zemgalē bija apgrūtināta ražas novākšanu, jo to traucēja biežās lietavas, labāka situācija bija Vidzemē un Latgalē. Tāpat kā citus gadus 2011.gadā bija vērojama kartupeļu lakstu puve, taču šī slimība kartupeļu audzētājiem būtiskus ražas zaudējumus neradīja.

Apkopojot datus par kartupeļu stādījumu platībām pa reģioniem 2.18.tabula, redzams, ka platību ziņā dominē divi reģioni – Zemgales un Latgales reģions.

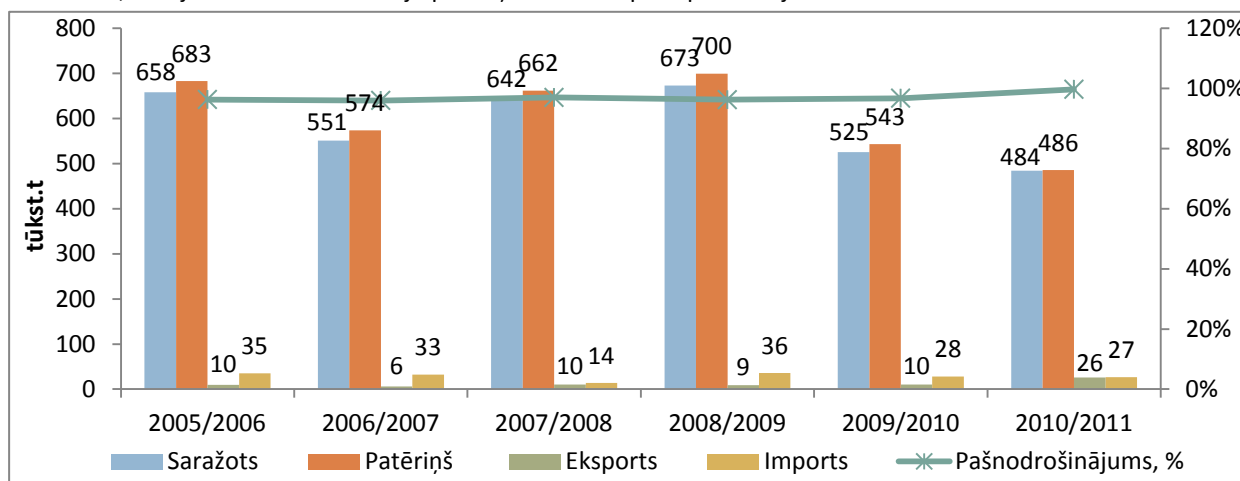
Kartupeļu platības un ražība reģionos 2009.-2011.gadā

Reģions	2009.		2010.		2011.	
	Stādījumu platība, ha	Ražība, cnt no ha	Stādījumu platība, ha	Ražība, cnt no ha	Stādījumu platība, ha	Ražība, cnt no ha
Pierīgas	4154	207,9	5870	194,6	5309	205,5
Vidzemes	4598	151,2	4472	166,2	4579	185,5
Kurzemes	4842	205,3	4806	159,6	5143	136,3
Zemgales	8546	195,3	8448	164,7	8249	170,6
Latgales	7880	130,9	6540	122,1	6418	146

Avots: CSP

Pēc CSP datiem, visaugstākās un stabilākās kartupeļu ražas pēdējo trīs gadu laikā, vidēji 202 cnt/ha ir Pierīgas reģionā, viszemākā kartupeļu ražība šajā pašā laika periodā ir novērojama Latgales reģionā - vidēji 136 cnt/ha. Kartupeļu ražība ir atkarīga no daudziem faktoriem, piemēram, agroklimatiskajiem apstākļiem, slimību un kaitēkļu invāzijas, un mēslošanas līdzekļu pielietojuma.

Kartupeļu un kartupeļu produktu bilancē (2.61.attēls) redzams, ka pēdējos divos gados sarucis gan patēriņš, gan ražošanas apjoms, taču ārējās tirdzniecības rādītāji pieauguši. Savukārt pašnodrošinājuma līmenis ik gadu ir tuvu 100%, tādējādi nodrošinot vietējo patēriņa līmeni ar pašu produkciju.

Avots: LAD pēc CSP datiem

2.61.attēls. Kartupeļu un kartupeļu produktu ražošanas un patēriņa bilance 2005.-2010.tirgus gadā

Kartupeļu pārstrāde

Latvijā ir divi lieli kartupeļu pārstrādes uzņēmumi, no kuriem SIA „Aloja Starkelsen” ražo kartupeļu cieti, bet a/s “Latfood” – kartupeļu čipsus.

Saskaņā ar 2007.gada 22.oktobra Padomes regulu Nr.1234/2007 ar ko izveido lauksaimniecības tirgu kopīgo organizāciju un paredz īpašus noteikumus dažiem lauksaimniecības produktiem (“Vienotā TKO regula”), kartupeļu cietes ražošanas kvota Latvijai ir noteikta 5778 tonnas. Sākot ar 2012./2013. tirdzniecības gadu kartupeļu cietes ražošanas kvotas Eiropas Savienībā tiek atceltas.

Kartupeļu cietes kvotas izpilde 2009./2010. -2011./2012. kvotas gadā

Tirdzniecības gads	2009./2010.	2010./2011.	2011./2012.
Kartupeļu cietes saražotais daudzums, t	1853	1884	2111
Kvotas izpilde,%	32,06	32,60	36,54

Avots: CSP; SIA „Aloja Starkelsen”

Katru gadu kartupeļu cietes saražotais daudzums līdz 2009./2010.tirdzniecības gadam samazinājās. Taču sākot ar 2010./2011.tirdzniecības gadu kartupeļu saražotais cietes apjoms ir palielinājies par 2 % salīdzinot ar 2009./2010.tirdzniecības gadu un par 12 % 2011./2012.tirdzniecības gadā salīdzinājumā ar iepriekšējo tirdzniecības gadu (2.19.tabula). Tas ir izskaidrojams ar to, ka katru gadu palielinās platības, kurās audzē cietes kartupeļus bioloģiskās cietes ieguvei.

Pēc 2.20.tabulas datiem, Latvijā 2011.gadā ar kartupeļu cietes audzēšanu nodarbojās 58 audzētāji, kas ir par 4 audzētājiem vairāk nekā 2010.gadā. Cietes kartupeļu kopēja platība 2011.gadā bija 387 hektāri, kas praktiski ir nemainīga, salīdzinot ar 2010.gadu. Vidējā cietes kartupeļu ražība bija 28,8 tonnas no hektāra, kas ir par 24 % augstāka nekā iepriekšējā gadā, tas varētu būt izskaidrojams ar labvēlīgākiem laika apstākļiem 2011.gada rudenī ražas novākšanas laikā salīdzinājumā ar 2010.gada rudenī, kad laiks bija lietains un apgrūtināja kartupeļu novākšanu.

2.20.tabula

Cietes kartupeļu audzēšana Latvijā, 2009.-2011.gadā

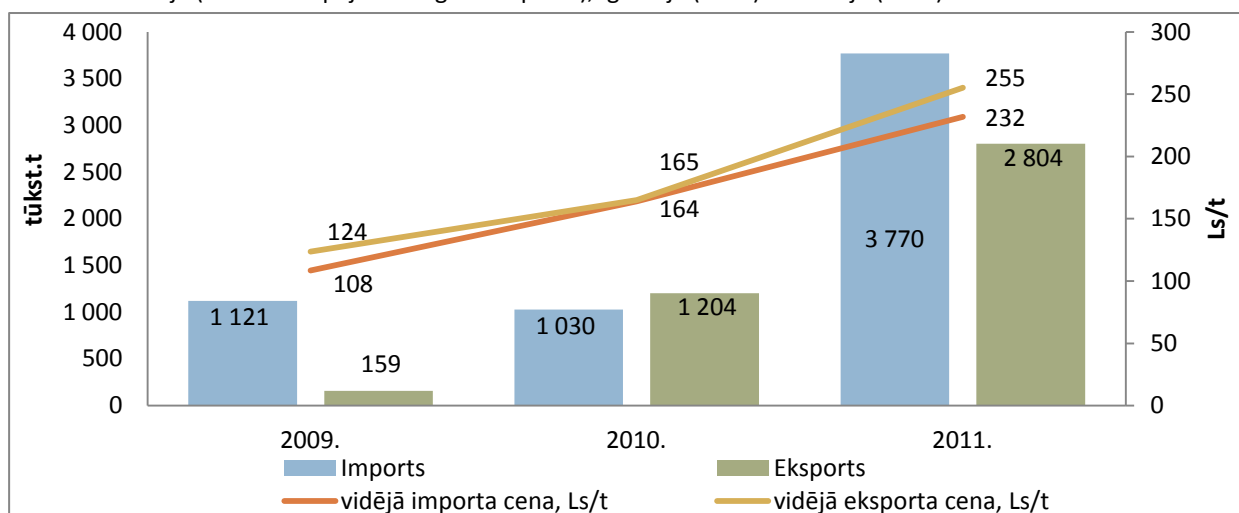
Rādītāji	2009.	2010.	2011.
Platība, ha	381	388	387
Vidējā ražība, t/ha	26,4	23,3	28,8
Audzētāju skaits	47	54	58

Avots: SIA „Aloja Starkelsen”

Akciju sabiedrība “Latfood” 2011.gadā pieņēma 12,6 tūkstošus tonnu speciāli „Ādažu čipsu” ražošanai audzēto kartupeļu, kas ir par 33 % vairāk kā 2010.gadā. Čipsu ražošanai kartupeļi tiek audzēti 459 ha lielā platībā. Līgumi par kartupeļu audzēšanu un piegādi tika noslēgti 2011.gada pavasarī ar 16 Latvijas zemnieku saimniecībām, kuras piegādāja labas kvalitātes „Saturna”, „Marlen”, „Lady Claire” un „Lady Rosetta” šķirnes kartupeļus, kas ir īpaši kartupeļu čipsu ražošanai piemērotas šķirnes.

Ārējā tirdzniecība

2011.gadā kartupeļu tirdzniecību būtiski ietekmēja kartupeļu rekordlielās ražas pasaulē, tādejādi pārprodukcijas dēļ grūtības ar šī produkta realizāciju bija visā Eiropā, kā arī Krievijā un Ukrainā. Kartupeļu importa vērtība 2011.gadā Latvijā salīdzinot ar 2010.gadu pieauga vairāk nekā sešas reizes un kartupeļus importēt tikai ES valstīs – Zviedrija (24 % no kopējā 2011.gada importa), Igaunija (13 %) un Dānija (13 %).

Avots: ZM pēc Eurostat

2.62.attēls. Latvijas kartupeļu (izņemot sēklas kartupeļus) imports un eksports 2009.-2011.gadā

Eksportēto kartupeļu vērtība 2011.gadā ir būtiski augusi – vairāk nekā par 2 reizēm. Arī 2011.gadā lielākā daļa (76 %) no eksportētajiem kartupeļiem nonāca Krievijā, pavisam nelieli apjomi Igaunijā (19 %) un Lietuvā (4,7 %).

2.11. Eļļas augu un šķiedraugu ražošana

Šķiedras lini

Kā redzams 2.21.tabulā. Šķiedras linu novāktās platības 2011.gadā palielinājās 3 reizes salīdzinājumā ar 2010.gadu un šķiedras linu ražība palielinājās par 7 reizes. Šķiedras linu platību palielinājumu ir veicinājis linu pirmapstrādes uzņēmums SIA „Baltic East”, kurš 2011.gadā iegādājies lietotu linu novākšanas tehnikas komplektu, kas nodrošina kvalitatīvāku linu stiebriņu novākšanu, kā rezultāta samazinās linu stiebriņu zudumi novākšanas laikā.

Linu ražošanas rādītāji 2009.-2011.gadā

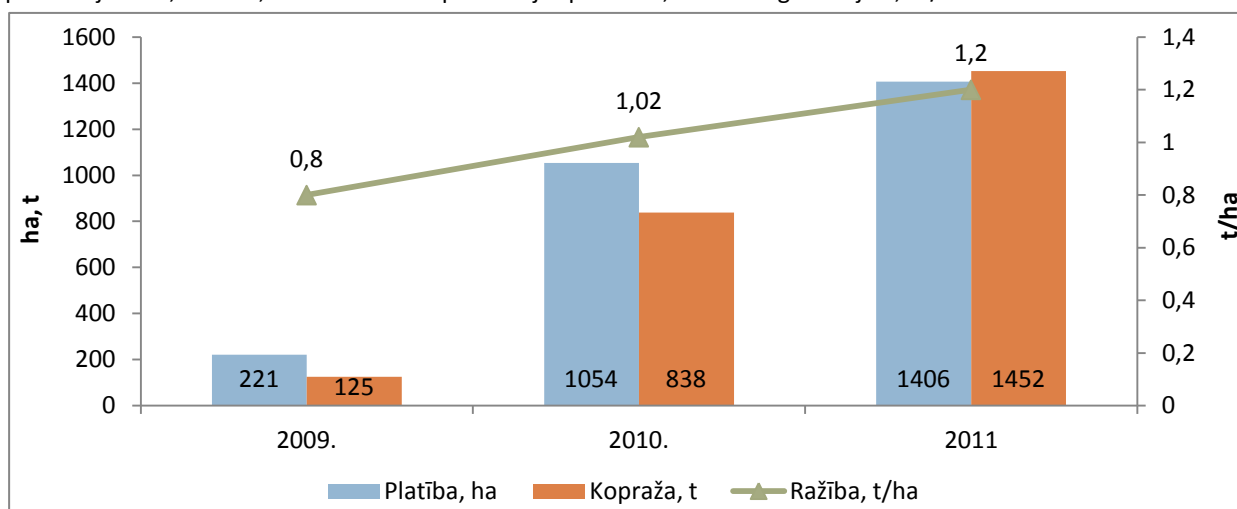
	2009.	2010.	2011.
Novāktā platība (ha)	60	49	149
Šķiedras lina kopražā (tonnas)	129	42	300
Šķiedras lina stiebriņu ražība (cnt/ha)	21,5	8,6	20,1

Avots: CSP

Eļļas lini

Eļļas lina platības Latvijā nav lielas, tomēr šis kultūraugs uzskatāms par perspektīvu, jo ir vieglāk izaudzējams un tā raža nav tik ļoti atkarīga no meteoroloģiskajiem apstākļiem kā šķiedras liniem.

Pēc 2.63.attēla datiem, eļļas lina novāktās platības 2011.gadā bija 1406 ha, kas salīdzinājumā ar 2010.gadu palielinājušās 1,3 reizes, savukārt ražība palielinājās par 18 %, kas 2011.gadā bija 1,2 t/ha.

Avots: CSP

2.63.attēls. Eļļas lina platība, kopražā un ražība 2009.-2011.gadā

Eļļas lina novāktās platības 2011.gadā salīdzinājumā ar 2010.gadu palielinājās 1,3 reizes un sastādīja 1406 ha. Laika apstākļu ziņā 2011.gads bija labvēlīgs, un tas veicināja šķiedras un eļļas lina ražības palielināšanos.

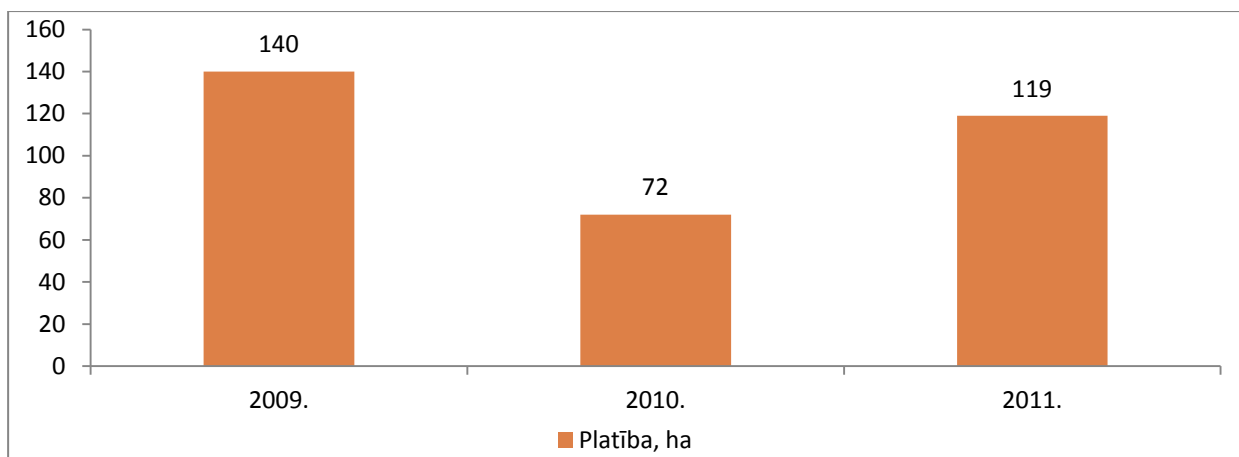
Nozares pārstāvju un ekspertu viedokļi par lina audzēšanas ekonomikas pamatrādītājiem – ražību, šķiedras iznākumu, novākšanas un pirmapstrādes tehnoloģijām ir pretrunīgi. Arī galaproduktu tirgi ir salīdzinoši maz izpētīti. Nepieciešama arī audzētāju un pārstrādātāju kooperācija, kā arī jaunāko zinātnes atziņu ieviešana ražošanā.

Atsevišķi Latvijas augkopības nozarē strādājošie, uz tirgu orientētie uzņēmumi ir attīstījuši idejas par lina ražošanas attīstību Latvijā samērā tradicionālā produkta – šķiedras - ieguvei, gan specializējoties salīdzinoši jauna ražošanas virziena – lineļļas - ieguvei.

Šīs nozares attīstības idejas balstās uz diviem stūrakmeņiem – moderniem kompleksiem tehnoloģiskiem audzēšanas un produkcijas novākšanas risinājumam, kā arī ciešu izejprodukta ražošanas saikni ar rūpniecisko apstrādi.

Kaņepes

Kaņepju nozare ir jauna nozare, kuras attīstība Latvijā vērojama pēdējo gadu laikā. Latvijā kaņepju platība 2011.gadā salīdzinot ar 2010.gadu palielinājās par 65 %, kas sastādīja 119 ha, jo sākot ar 2011.gadu, kaņepju audzētāji varēja saņemt vienoto platības maksājumu par apsētajām kaņepju platībām.

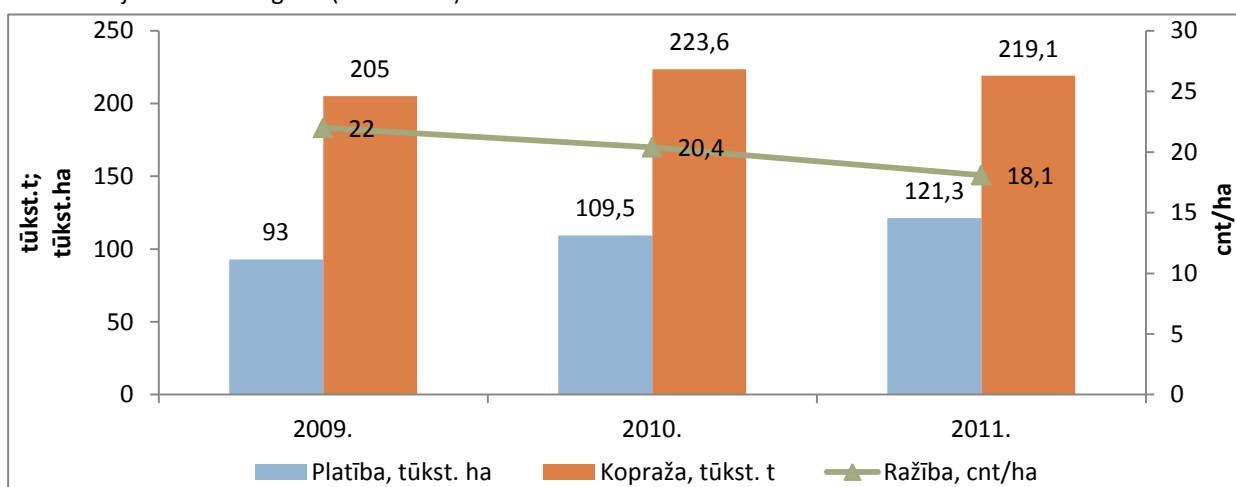
Avots: LAD

2.64.attēls. Kaņepju platības 2009.-2011.gadā

Tuvākajos gados Latvijā varētu plašāk attīstīties kaņepju audzēšana, jo ES pieaug pieprasījums pēc dabīgajām šķiedrām, kuras izmanto kā kompozītmateriālus, papīrrūpniecībā, pārtikā, mašīnbūvē un daudzās citās jomās. Kaņepju platību pieaugumu 2012.gadā varētu veicināt arī ES atbalsts, kā arī pirmās kaņepju pirmapstrādes rūpnīcas izveide.

Rapsis

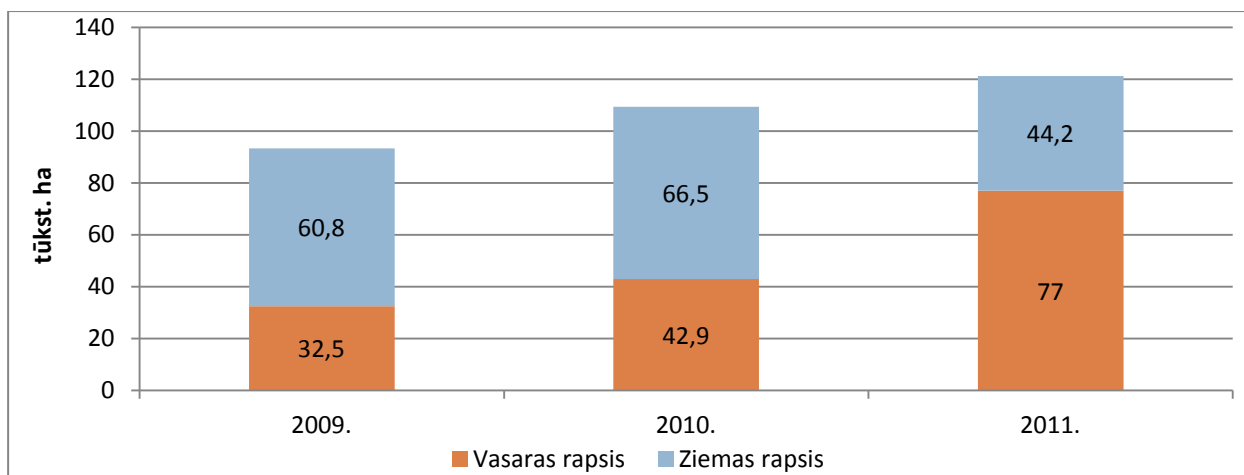
2011.gadā par 9,7 % pieaugušas rapša sējplatības, sēklu kopievākums samazinājās par 7,2 tūkst.t jeb 3 %. Vidējā ražība no 1 ha samazinājusies no 20,5 cnt 2010.gadā līdz 18,1 cnt 2011.gadā. Tas ir izskaidrojams ar to, ka 2011.gadā vasaras rapša platības palielinājās par 79 % savukārt ražīgākā ziemas rapša platības samazinājās par 35 % salīdzinājumā ar 2010.gadu (2.66.attēls).

Avots: CSP

2.65.attēls. Rapšu sējumu platības, kopraža un ražība

2.66.attēlā vērojama rapša sējumu struktūra – ziemas rapša īpatsvars pret kopējo rapša platību samazinājies no 62 % 2010.gadā līdz 36 % 2011.gadā, palielinoties vasarāju sējumiem.

Avots: CSP

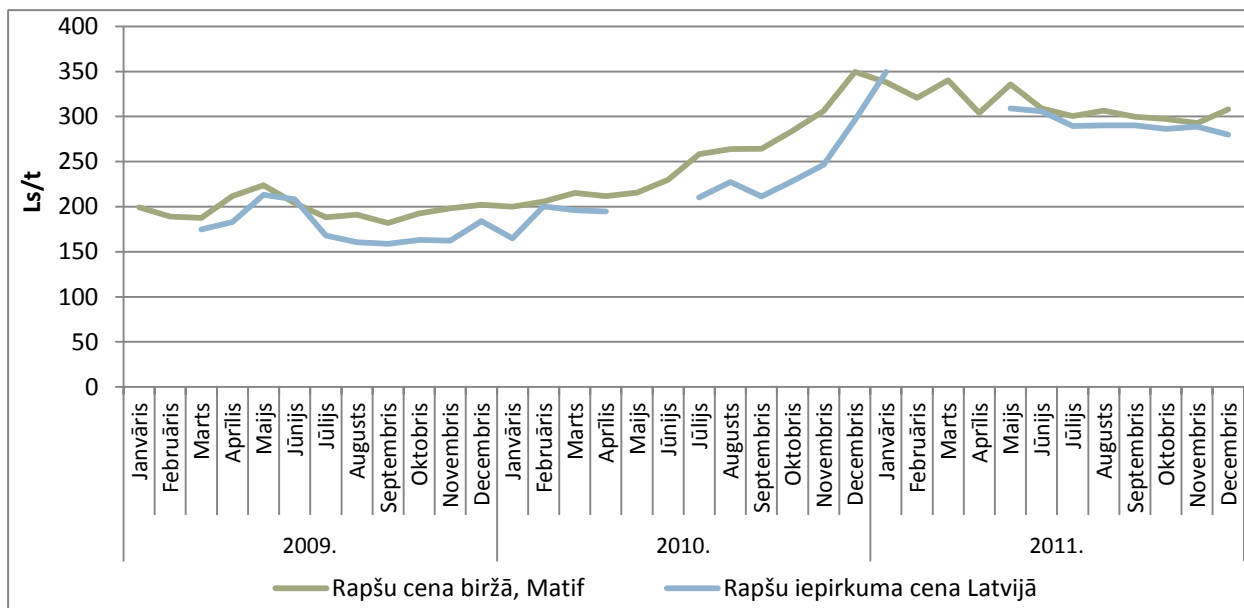
2.66.attēls. Rapšu sējumu struktūra 2009.-2011.gadā

Straujš vasaras rapšu palielinājums ir saistīts ar 2010.gada bargo ziemu, kad nepārziemoja daļa ziemāju un ziemas rapšu platības, kuras pavasarī tika pārsētas ar vasaras rapši vai vasarāju graudaugiem.

Tā kā Latvijā un arī citur pasaulē ir liela interese par atjaunojamiem energoresursiem, kopējās rapša sējumu platības nākotnē varētu palielināties.

Cenas

Rapšu iepirkuma cenas 2011.gada laikā samazinājās par 25 %, decembrī sasniedzot 279,94 Ls/t, līdzīga tendence bija vērojama arī Parīzes biržā Matif, kur 2011.gada nogalē rapšu cenas par piegādēm nākotnes līgumu darījumu ietvaros samazinājās par 10 % (2011.gada decembrī līdz 308 Ls/t).

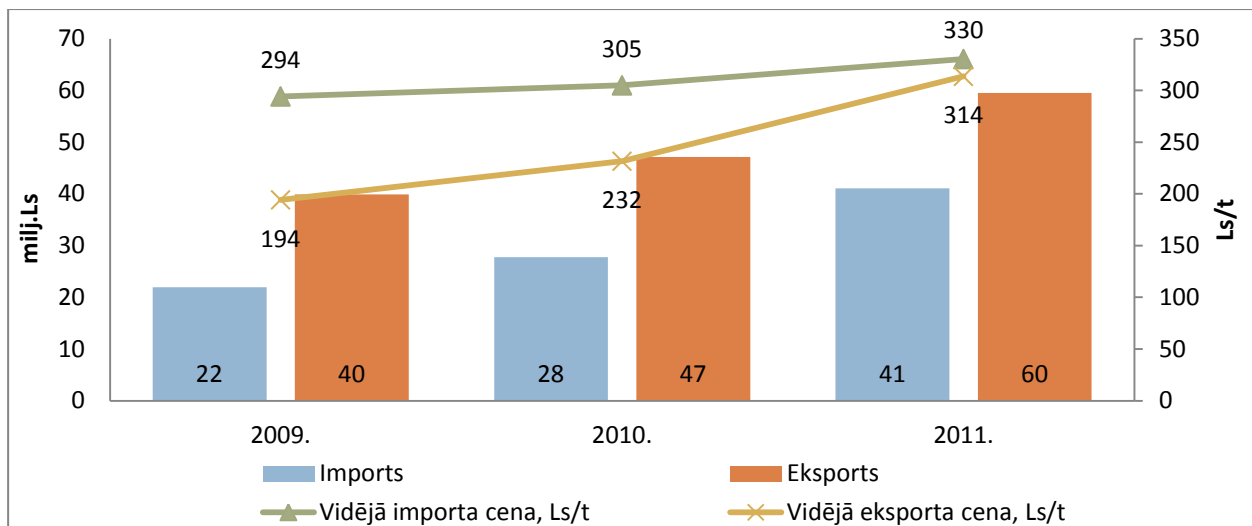

Avots: LVAEI un biržu informācija

2.67.attēls. Rapšu iepirkuma un biržas cenas 2009.-2011.gadā

Ārējā tirdzniecība

2011.gadā Latvija saglabāja eļļas augu neto eksportētājas statusu ar 18 413 Ls pozitīvu ārējās tirdzniecības bilanci, turklāt 2011.gadā eļļas augu eksports no Latvijas palielinājās par 26 %, salīdzinot ar 2010.gada datiem. Vidējā eļļas augu eksporta cena 2011.gadā, salīdzinot ar 2010.gadu, būtiski pieauga - par 35 %, sasniedzot 314 Ls/t, tādā veidā mazinot arī iepriekšējos gados pastāvošo būtisko atšķirību ar importa cenu.

Avots: Eurostat

2.68.attēls. Eļļas augu eksports un imports 2009.-2011.gadā

Nozīmīgāko vietu Latvijas eļļas augu importā un eksportā ieņem rapši – 2011.gadā 60 % no importētajiem eļļas augiem (vērtības izteiksmē) un 83 % no eksportētajiem eļļas augiem veidoja tirdzniecība ar rapšu. Salīdzinot ar 2010.gadu, 2011.gadā rapšu imports Latvijā palielinājies par 57 % (importētas 69 676 t ar vidējo importa cenu 350,38 Ls/t), savukārt eksports samazinājies par 13 % (eksportētas 162 163 t ar vidējo eksporta cenu 304,17 Ls/t, kas ir par 22 % augstāka nekā 2010.gadā).

2010.gadā eļļas augu importā otrs nozīmīgākais produkts bija sojas pupiņas, kas veidoja 16 % no visu eļļas augu importa Latvijā (vērtības izteiksmē). Turklāt, salīdzinoši ar 2010.gadu, sojas pupiņu imports Latvijā 2011.gadā pieauga par 44 % (kopumā importētas 30 692 t ar vidējo importa cenu 207,67 Ls/t).

2.12. Lauksaimniecības augu un dzīvnieku ģenētisko resursu saglabāšana

Lauksaimniecības augu ģenētisko resursu saglabāšana

Saskaņā ar Konvenciju par bioloģisko daudzveidību par ģenētiskajiem resursiem tiek uzskatīts ģenētiskais materiāls ar esošu vai potenciālu vērtību. No tā izriet, ka visa pieejamā ģenētiskā daudzveidība var tikt pieskaitīta pie ģenētiskajiem resursiem, jo, ja kādam genotipam nevar konstatēt pašreizējo vērtību, tad tas neizslēdz tā nozīmi, kas var tikt atklāta tuvākā vai tālākā nākotnē. Katra valsts, kas pievienojusies Konvencijai, uzņemas arī atbildību par tās ģenētisko resursu saglabāšanu.

Līdz brīdim, kad Latvijā parādījās pirmās selekcionētās šķirnes, tika audzētas tā saucamās vietējās tautas šķirnes. Tikai neliels daudzums vietējo šķirņu paraugu ir saglabājies līdz mūsu dienām, jo šā materiāla nozīme ir novērtēta tikai pēdējā laikā.

2011.gadā augu ģenētisko resursu saglabāšana tika finansēta no valsts atbalsta lauksaimniecībai (subsīdijām). Augu gēnu bankas, centrālās datubāzes un molekulārās pasportizācijas laboratorijas darbības nodrošināšanai finansējums bija 27 500 latu un kultūraugu genofonda saglabāšanai – 45 000 latu.

Šodien augu gēnu banka, centrālās datubāzes un molekulārās pasportizācijas laboratorija atrodas Salaspilī Mežzinātnes institūta „Silava” telpās, augu bankā tiek saglabāti aptuveni 2000 Latvijas izcelsmes augu ģenētisko resursu sēklu paraugu no 72 augu sugām.

Laukaugu ģenētisko resursu jomā 2011.gadā subsidēta laukaugu ģenētisko resursu saglabāšana 16 sugu 600 genotipiem. Veikta atsevišķu sēklu paraugu atjaunošana un pavairošana augu gēnu bankas vajadzībām.

Augļaugu un ogulāju ģenētisko resursu jomā 2011.gadā veikta augļaugu un ogulāju kolekciju saglabāšana un turpināta dublējotās kolekcijas izveide, kā arī ekspedīcijās ievāktā materiāla izvērtēšana un pavairošana. Augļaugiem un ogulājiem kopumā subsidēta 19 sugu 1256 genotipu saglabāšana (t.sk. dublējotās kolekcijas).

Dārzeņu ģenētisko resursu jomā 2011.gadā saglabāti ģenētiskie resursi veģetatīvi pavairojamajām dārzeņu sugām un izveidota dublējotā kolekcija, kā arī ekspedīcijās ievāktā materiāla izvērtēšana un pavairošana. Dārzeņiem kopumā subsidēta 4 veģetatīvi pavairojamu dārzeņu sugu 90 genotipu saglabāšana (t.sk. dublējotās kolekcijas).

Aromātisko un ārstniecības augu ģenētisko resursu jomā 2011.gadā tika saglabāti aromātisko un ārstniecības augu ģenētiskie resursi *ex-situ* 12 sugām 87 genotipam kolekcijā LLU Agrobiotehnoloģijas institūtā.

2011.gada nogalē uzsākta pievienošanās procedūra Eiropas integrētās gēnu banku sistēmai (AEGIS).

Ar detalizētāku informāciju par Latvijas augu ģenētiskajiem var iepazīties tīmekļa vietnē:
<http://www.genres.lv>.

Lauksaimniecības dzīvnieku ģenētisko resursu saglabāšana

Galvenais uzsvars lauksaimniecības dzīvnieku ģenētisko resursu šķirņu saglabāšanā Latvijā ir uz dzīvnieku saglabāšanu *in situ* – dzīvnieki tiek audzēti saimniecībās šķirnei raksturīgos apstākļos.

Lauksaimniecības dzīvnieku ģenētisko resursu šķirņu saglabāšana un izkopšana Latvijā notiek saskaņā ar šķirnes lauksaimniecības dzīvnieku audzētāju organizāciju (turpmāk – organizācijas) izstrādātajām ciltsdarba programmām. Organizācijas veic lauksaimniecības dzīvnieku apsekošanu saimniecībās un izsniedz ģenētisko resursu dzīvniekiem atzinumus par atbilstību ciltsdarba programmās noteiktajiem kritērijiem. Par organizāciju atzītajiem ģenētisko resursu dzīvniekiem dzīvnieku īpašnieki var saņemt valsts atbalstu. Atbalstu piešķir ne vairāk kā 550 vienas šķirnes dzīvniekiem gadā.

Pilnā apjomā valsts atbalstu apgūst tikai Latvijas tumšgalves aitu šķirnes dzīvnieku audzētāji, jo pēdējo gadu laikā Latvijas tumšgalves šķirnes aitu saglabāšanas programmas realizācija ir notikusi veiksmīgi (2.22.tabula). Ir palielinājusies interese par tīršķirnes teķu izmantošanu aitu lecināšanai, tādā veidā nonākot pie ģenētiski viendabīgiem ganāmpulkiem, kas ir ļoti svarīgs priekšnoteikums tālākai gaļas jēru ieguvei. Aitu produktivitāte ir pietiekami laba un ganāmpulku īpašniekiem ir motivācija audzēt šīs šķirnes dzīvniekus.

2.22.tabula

Dzīvnieku skaits, kas pieteikti valsts atbalsta saņemšanai

Gads	Latvijas brūnā govs	Latvijas zilā govs	Latvijas baltā cūka	Latvijas tumšgalves aita	Latvijas šķirnes zirgs	Latvijas vietējā kaza
2009.	64	361	224	528	289	48
2010.	104	340	213	550	285	70
2011.	110	344	56	550	280	44

Avots: LAD

Latvijas brūnās govs, Latvijas zilās govs, Latvijas baltās cūkas, kā arī Latvijas vietējās kazas produktivitāte nav pietiekami augsta un arī valsts atbalsts nespēj kompensēt neiegūtus ienākumus, tāpēc dzīvnieku īpašniekiem trūkst motivācijas audzēt šo šķirņu dzīvniekus. Taču ģenētisko resursu dzīvniekiem ir arī pozitīvas īpašības, kuras ir nepieciešams izpētīt precīzāk, lai nākotnē varētu sekmīgi izmantot ganāmpulku izkopšanā un ekonomiskās efektivitātes palielināšanā.

Dzīvnieku ģenētisko resursu saglabāšanā jādoma par pastāvīga ģenētisko resursu ganāmpulka izveidi, kam būtu pienākums ilglaicīgi saglabāt un izkopt dzīvnieku ģenētiskos resursus, kā arī neierobežoti veikt zinātniskos pētījumus. Pašlaik tiem ganāmpulku īpašniekiem, kuri uzņemas saistības, lai saņemtu valsts atbalstu par ģenētisko resursu dzīvniekiem, ir pienākums dzīvnieku ganāmpulkā turēt piecus gadus, līdz ar to nevar būt runa par ilglaicīgu ganāmpulka darbu ar ģenētiskajiem resursiem.

Dzīvnieku ģenētisko resursu saglabāšanas jomā turpina darboties LLU Agrobiotehnoloģijas institūta Molekulāri ģenētisko pētījumu laboratorija, kurā saglabāti iepriekšējos gados uzkrātie lauksaimniecības dzīvnieku šķirņu ģenētisko resursu DNS paraugi (kopā vairāk nekā 1000 DNS paraugi).

Latvijas brūnās un Latvijas zilās šķirnes buļļu sperma tiek uzglabāta trijās Ciltslietu un mākslīgās apsēklošanas stacijās: Latgales ciltslietu un mākslīgās apsēklošanas stacijā – sperma no 16 Latvijas brūnās šķirnes buļļiem, Siguldas ciltslietu un mākslīgās apsēklošanas stacijā – sperma no 19 Latvijas brūnās šķirnes buļļiem un 1 Latvijas zilās šķirnes buļļa, Kurzemes ciltslietu un mākslīgās apsēklošanas stacijā – sperma no 9 Latvijas brūnās šķirnes buļļiem un 5 Latvijas zilās šķirnes buļļiem.

Attiecībā uz Latvijas vietējo bišu populācijas saglabāšanu, izveidotas un uzturētas 60 vietējo bišu populācijas saimes.

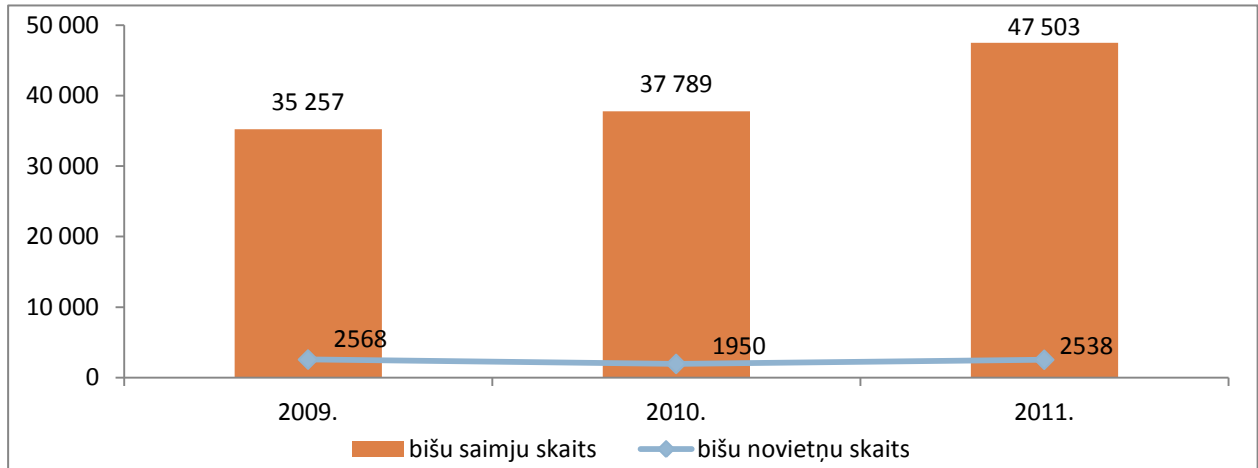
2.13. Biškopība

Biškopības nozare Latvijā ir viena no senākajām un tradīcijām bagāta nodarbošanās, kā arī tā ir viena no mūsdienu lauksaimnieciskās ražošanas nozarēm. Medus bite *Apis mellifera* ir viens no galvenajiem kukaiņiem apputeksnētājiem un šo bišu loma lauksaimniecības kultūraugu apputeksnēšanā ir bieži vien neaizvietoājama.

Pieaugot lauksaimnieciskās ražošanas apjomiem, palielinoties monokultūru audzēšanai un pesticīdu lietošanai, samazinās biškopībai labvēlīgās teritorijas un iet bojā savvaļas apputeksnētāji, kas būtiski palielina

biškopju pārraudzīto bišu saimju lomu ne tikai kultūraugu apputeksnēšanā, bet arī visas ekosistēmas dzīvotspējas uzturēšanā kopumā. Tāpat dravām nepieciešama papildu uzraudzība un aprūpe gan no valsts institūciju puses, gan biškopju sabiedrības, jo pastāv draudi bīstamu lipīgo infekcijas slimību uzliesmojuma dēļ.

Pēc LDC sniegtās informācijas uz 2012.gada 1.janvāri bija reģistrētas 2538 novietnes ar 47 503 bišu saimēm. Salīdzinot ar 2010.gadu novietņu skaits ar bišu saimēm 2011.gadā palielinājās par 46 %, savukārt bišu saimju skaits tajās ir palielinājies par 9714 saimēm. (2.69.attēls).

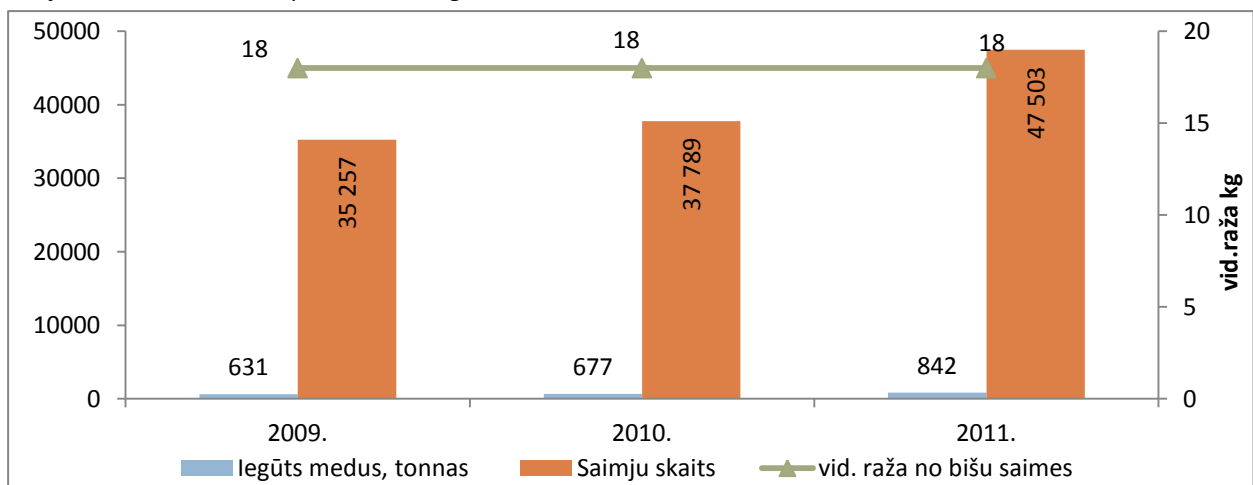

Avots: LDC

2.69.attēls. Novietņu un tajās turēto bišu saimju skaits 2009.-2011.gadā

Taču saskaņā ar Latvijas biškopības biedrības datiem patiesais bišu saimju skaits valstī jau vairākus gadus svārstās ap 80 tūkstošiem bišu saimju un tas ir krietni vien mazāk, nekā to pieļauj Latvijas dabas resursi un bišu barības bāze. No valstī kopējā bišu saimju skaita daļa bišu saimju atrodas profesionālo biškopju dravās, kur medus, ziedputekšņu, bišu māšu pieniņa, vaska u.c., biškopības produkcijas ieguve orientēta uz produkcijas pārdošanu. Otra daļa bišu saimju ir iedzīvotāju piemājas saimniecībās, kur dravošana notiek ļoti ekstensīvi un kur bišu saimes tiek turētas galvenokārt priekā pēc un lai radītu nelielus papildus ienākumus ģimenes budžetā. Tātad nozarei ir iespējas attīstīties.

Analizējot 2.70.attēlā minētos datus var secināt, ka ar katru gadu pieaug gan bišu saimju skaits, gan saražotā medus daudzums. Iegūtā medus daudzums salīdzinot ar iepriekšējo gadu ir palielinājies par 24,3 %. Tai pašā laikā vidējā raža no bišu saimes paliek nemainīga.

Avots: LDC, ZM; CSP

2.70.attēls. Saražotā medus daudzums, saimju skaits un vidējā raža no bišu saimes 2009.-2011.gadā

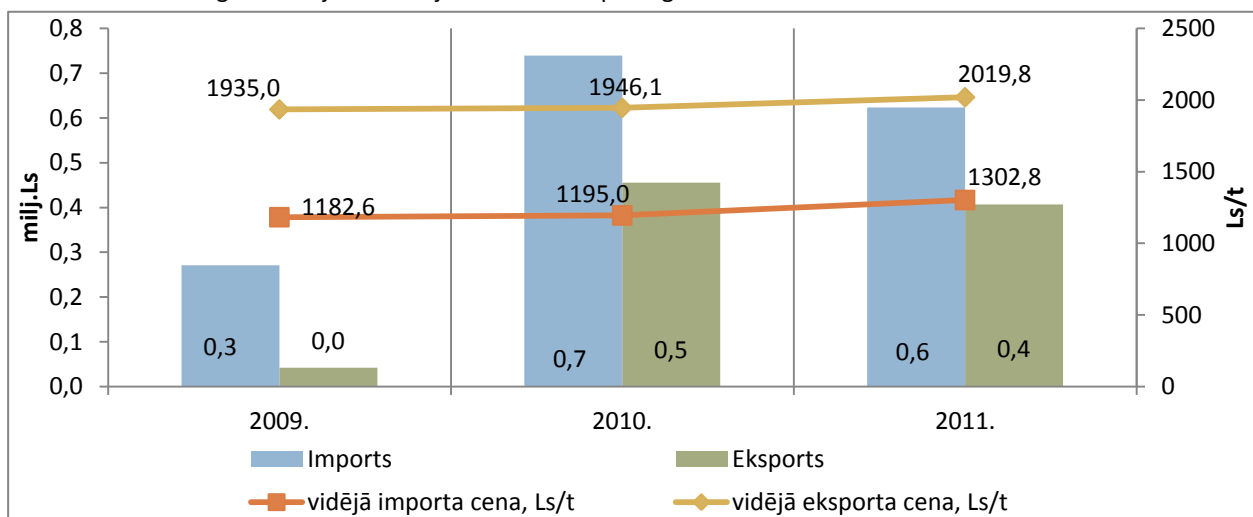
Saimniecībās saražotais medus apjoms ir svārstīgs un grūti prognozējams. Lielākā daļa saražotā medus tiek pārdots gala patērētājam tieši no ražotāja saimniecības un otra daļa saražotā medus nonāk tirgū un veikalos. Specializēto medus veikalos īpatsvars medus izplatīšanā ir zems. Līdz ar to ir svarīga nozares strukturēšana un kooperācijas veicināšana. Iepērkot medu vai tā produkciju nepieciešams veicināt savstarpējo kooperāciju, lai palielinātu nozares konkurētspēju, kā arī paplašināt biškopības produkcijas īpatsvaru tirdzniecības tīklos - vietējā un ārzemju tirgos. Nepieciešams biškopjus izglītēt par kooperācijas pozitīvajiem aspektiem un tās priekšrocībām,

kā arī informēt un iepazīstināt ar citu nozaru kooperatīviem, veicinot savstarpēju sadarbību. Nākotnē iespējams varētu palielināties medus patēriņš, ne tikai tirgos un veikalos, bet arī restorānos un kafējnīcās un citās sabiedriskās ēdināšanas vietās. Produkta cenu samazināšana pašreiz nav iespējama un līdz ar to patēriņa pieaugumu var nodrošināt ar patērētāju izglītošanu, jauna un piemērota iepakojuma veida un lieluma piedāvājumu, kā arī medus un to produktu izmantošanu citās nozarēs, kā piemēram, medicīnā, kosmētikā, konditorejā u.c.

Biškopības nozares ciltsdarba mērķis ir nodrošināt ar augstražīgu, produktīvu un slimību izturīgu ģenētisko materiālu, kā arī attīstīt valstī bišu māšu instrumentālo apsēklošanu un bišu selekciju. Ciltsdarba ietvaros tiek arī saglabātas Latvijas vietējās medus bites, tās populācijas materiāla izkopšana un selekcija. Biškopības ciltsdarbā tiek sekmīgi apgūta un pielietota instrumentālā bišu māšu apsēklošana un pakāpeniski tiek palielināts selekcijas darbā iekļauto bišu saimju skaits. Tomēr jāatzīst, ka sekmīgai darba veikšanai traucē izolētu bišu māšu apsēklošanas punktu trūkums. Ciltsmateriāla tīrības kontrolei, paralēli biometriskajiem mērījumiem, tiek paredzētas arī ciltssaimju bišu DNS analīzes. Jāatzīmē, ka biškopjiem nespējot kontrolēt bišu māšu pārošanos, pat vienas dravas ietvaros ģenētiskā materiāla kvalitāte variē. Tādēļ Latvijas Biškopības biedrība ir izstrādājusi un realizē medus bites ciltsdarba programmu, kuras ietvaros tiek uzlabota medus bites ģenētiskā materiāla kvalitāte un stabilitāte. Turklāt ilgtermiņā jāpanāk, ka Latvijas biškopības industrija ir neatkarīga no ārvalstu bišu māšu audzētavām, jo pašreiz ražojošo darvu bišu māšu audzētāju vajadzībām centralizēti iepērk un realizē ciltsmātes no Dānijas, Somijas, Lietuvas un citu valstu specializētajām māšu audzētavām. Ņemot vērā, ka Latvijā bišu selekcija ir tikai attīstības stadijā, tad ciltsdarbs biškopībā var būt būtisks pavērsiens un instruments straujai bišu selekcijas attīstībai valstī.

■ Ārējā tirdzniecība

Latvijas ārējā tirdzniecība medum ir negatīva, turklāt 2009.gadā ārējās tirdzniecības apjomi bijuši ļoti nelieli, taču sākot no 2010.gada vērojams straujš tirdzniecības pieaugums abos virzienos.

Avots: Eurostat

2.71.attēls. Medus eksports un imports 2009.-2011.gadā

Medus eksporta vērtība 2010.gadā 8 reizes pārsniedza 2009.gada eksporta vērtības rādītāju. Savukārt medus importa vērtība 2010.gadā 1,5 reizes pārsniedza 2009.gada rādītāju. Taču 2011.gadā abi rādītāji atkal nedaudz samazinājušies – eksporta vērtība par 20 % un importa vērtība par 14,2 %, salīdzinot ar 2010.gadu. Kopumā pārskata periodā medus eksporta vērtība pieaugusi 9,6 reizes, bet importa vērtība pieaugusi 2,3 reizes.

Pārskata periodā palielinājušās arī vidējā medus importa cenas un eksporta cenas. Attiecīgi, vidējā eksporta cena palielinājusies par 4,4 % un vidējā importa cena par 10,2 %.

2.14. Netradicionālās lauksaimniecības nozares

Pašreiz pie netradicionālās lauksaimniecības nozares tiek uzskaitītas un veikts nozares apkopojums par truškopību, zverkopību, strauskopību, savvaļas dzīvnieku audzēšanu nožogotā teritorijā, vīngliemežu un slieku audzēšanu.

Viena no senākajām netradicionālajām nozarēm ir kažokzvēru nozare. Kažokzvēru audzēšanas nozares galvenais darbības virziens ir kažokādu iegūšana. Pasaules kažokādu tirgū ir liels pieprasījums un tas netiek

ierobežots. Visas saražotās kažokādas (t.sk., brāķētās un nekvalitatīvās) tiek pārdotas izsolēs, kur pārdošanas brīdī tiek noteiktas reālās cenas, nodrošinot visplašāko sortimentu pircējiem, kā arī tiek piedāvāta objektīvā cena pārdevējiem. Latvija lielāko daļu saražotās kažokādas realizē starptautiskajās kažokādu izsolēs Kopenhāgenā un Helsinkos. Pēdējos gados cenas izsolēs ir augušas, kas ļauj nosegt izdevumu pieaugumu barībai un energoresursiem. Neliela daļa produkcijas tiek pārdota no noliktavām un eksportētas uz NVS valstīm, kā arī realizēta vietējā tirgū. Pēdējos gados, augsto cenu dēļ, ir ievērojami palielinājies kažokādu realizācijas apjoms izsolēs, kā arī saimniecības ir ieguldījušas ievērojamus līdzekļus kažokādu kvalitātes uzlabošanai.

Saskaņā ar Latvijas Zvērkopju asociācijas sniegtajiem datiem ik gadu samazinās ūdeļu māšu skaits, līdz ar to arī izaudzēto kucēnu skaits. Savukārt lapsu māšu skaits 2011.gadā pieaudzis par 15%, taču kucēnu skaits krities par 24 %. (2.23.tabula).

2.23.tabula

Kažokzvēru izaudzēto kucēnu skaits (tūkst/gab.)

	2009.		2010.		2011.	
	Māšu skaits	Izaudzēto kucēnu skaits	Māšu skaits	Izaudzēto kucēnu skaits	Māšu skaits	Izaudzēto kucēnu skaits
Ūdeles	84 869	325 769	74 379	310 708	56 004	261 832
Polārlapsas	325	909	60	919	60	250
Lapsas	3018	11 447	2 260	10 966	2 597	8 367

Avots: LDC

Ņemot vērā iepriekš teikto, kažokzvēru audzētājiem ir visas iespējas attīstīties, palielinot saražoto kažokādu apjomu, kā arī nozares galvenais uzdevums būtu nozares stabilizēšana, saglabājot esošo kažokzvēru skaitu ar nodomu nākotnē palielināt dzīvnieku skaitu, kā arī turpināt uzlabot dzīvnieku turēšanas apstākļus, pielietojot jaunākās turēšanas, barošanas un kažokādu apstrādes tehnoloģijas.

Biedrība Latvijas Zvērkopju asociācija pārstāv Latvijas kažokzvēru audzētājus un tās darbības galvenie pamatvirzieni ir tirgus izpēte, ciltsdarbs un pārraudzība, jaunu tehnoloģiju un produkcijas veidu izstrādāšana un ieviešana ražošanā, profesionālās izglītības un kvalifikācijas paaugstināšanas nodrošināšana, dažādu normatīvo dokumentu vai to projektu sagatavošana, kā arī asociācijas dalībnieku juridiskā un informatīvā apkalpošana, reklāmas, marketinga un konsultatīvie pakalpojumi. Latvijas Zvērkopju asociācija ir Eiropas Zvērkopju asociācijas dalībniece, kas ļauj izmantot pārējo dalībvalstu kažokzvēru audzētāju pieredzi un nepieciešamības gadījumā tiek garantēta palīdzība praktisku un arī likumdošanas jautājumu risināšanā gan Latvijas, gan ES līmenī.

Asociācijā šobrīd ir 10 dalībnieki, kuri audzē kažokzvērus – ūdeles, lapsas un polārlapsas. 2011.gadā Latvijā izaudzēts realizācijai gandrīz 400 000 ūdeļādu un gandrīz 8000 lapsu un polārlapsu ādu.

Latvijas Zvērkopju asociācija 2011.gadā ir organizējusi vairākas informatīvas tikšanās ar Somijas un Dānijas starptautisko kažokādu izsoļu pārstāvjiem par situāciju kažokādu tirgū. Latvijas Zvērkopju Asociācija kopīgi ar saimniecību vadošajiem speciālistiem turpina darbu jaunās ciltsdarba programmas īstenošanā.

2011.gadā Latvijas Zvērkopju asociācija atestēja 6 šķirnes dzīvnieku audzēšanas saimniecības. Pateicoties saimniecību veiktajam darbam ganāmpulka izkopšanā un ādu pirmapstrādē ir palielinājies kažokādu izmērs un kvalitāte, tomēr lai uzturētu nozares rentabilitāti un sekmīgi spētu konkurēt pasaules tirgū darbs ganāmpulka genofonda uzlabošanā ir jāturpina.

Zvērkopības nozarē ir atsevišķi jāizceļ arī šinšillu audzēšanu. Šinšillu audzētāju intereses valsts un starptautiskās institūcijās pārstāv biedrība „Latvijas Šinšillu audzētāju asociācija”. Tās mērķis ir veicināt un attīstīt šinšillu audzēšanu Latvijā, attiecību dibināšana un uzturēšana ar vietējām un starptautiskām zvērkopības organizācijām.

2011.gadā biedrībā „Latvijas Šinšillu audzētāju asociācija” darbojās 17 biedri. Gada sākumā notika biedrības valdes sastāva maiņa. Tika organizētas 2 biedru kopsapulces, kurās tika analizēti iepriekšējā pārraudzības gada rezultāti, kā arī tika izvirzīti mērķi tālākai organizācijas darbībai. Sadarbībā ar Latvijas lauksaimniecības konsultāciju centru Ozolniekos 2 šinšillu audzētāji atkārtoti ieguva šinšillu vērtētāju sertifikātu un 3 audzētāji pārrauga sertifikātu. 2011.gada pavasara-vasaras periodā biedrība piedalījās MK noteikumu „Trušu un kažokzvēru pārraudzības kārtība” izstrādē, iesniedzot priekšlikumus.

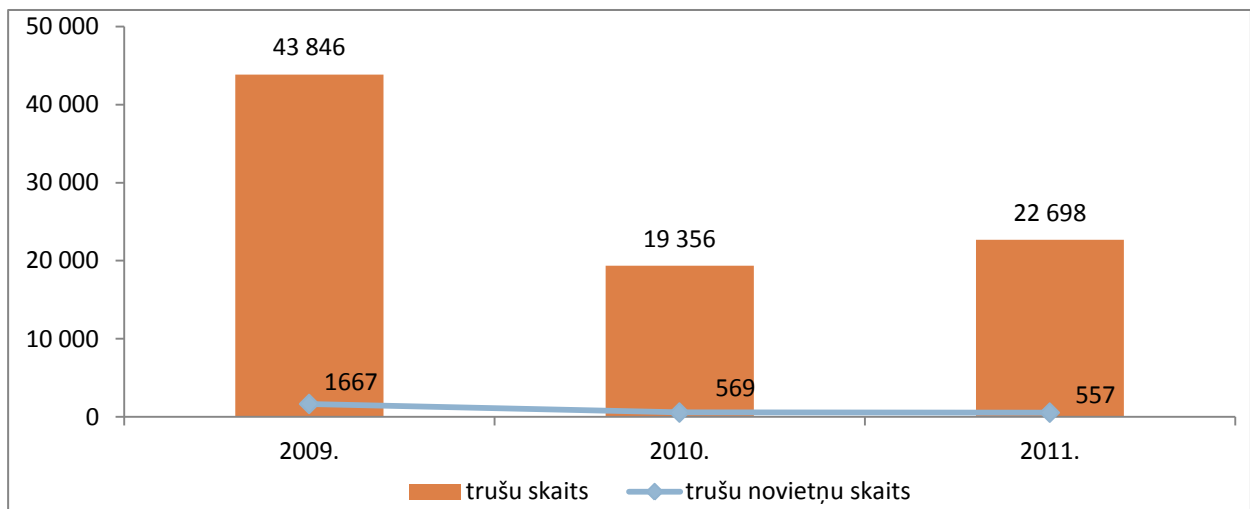
Pamatojoties uz 2011.gada 14.jūnija Ministru Kabineta noteikumiem Nr. 447 „Noteikumi par šķirnes dzīvnieku audzēšanas saimniecību atbilstības kritērijiem un šķirnes dzīvnieku audzēšanas saimniecību statusa piešķiršanas kārtību” tika izstrādāts jauns nolikums „Nolikums par šķirnes kažokzvēru audzēšanas saimniecību atestāciju”. 2011.gadā biedrība pārraudzīja 8 šķirnes šinšillu audzētāju saimniecības.

Lai sniegtu izsmeltošu informāciju par šinšillu audzēšanu, labturības prasībām, ciltsdarba veikšanu šinšillu audzēšanā, tika izveidota biedrības mājas lapa www.sinsilla.lv Ar mājas lapas palīdzību tiek veidota saikne ar šinšillu audzētājiem, kuri nav organizācijas biedri. 2011.gadā biedrība ir uzsākusi jaunu pieredzi – izbraukuma

sanāksmes, kuras tiek organizētas šinšillu audzētāju saimniecībās. Vasarā mēs tikām viesmīlīgi uzņemti z/s „Sautlāči,” kuru saimniece dalījās savā pieredzē ne tikai šinšillu audzēšanā, bet arī tūrisma piesaistīšanā un ieinteresēšanā. Savu produkciju – kažokādas šinšillu audzētāji galvenokārt realizē izsoļu centrā Kopenhāgenā. 2011.gadā bija vērojams straujš šinšillu ādu cenu kritums un ādu realizācijas aizkavēšanās, kas ievērojami pasliktināja daudzu audzētāju stāvokli.

Netradicionālajā nozarē truškopības nozare ir viena no stabilākajām nozarēm un tai ir visas iespējas nākotnē attīstīties un paplašināt savu ganāmpulku skaitu. Truškopības nozarē ir ātra aprīte, kurā iegūst augstvērtīgu gaļu un ādiņas, kā arī aktīvi darbojas un reklamējas tūrisma jomā. Latvijā tiek audzētas galvenokārt gaļas šķirnes truši, kā arī truši tiek audzēti kā dekoratīvie mājas mīļdzīvnieki. Nozares mērķis ir iegūt pēc iespējas vairāk un labāku produkciju.

Analizējot 2.72.attēla datus, var secināt, ka trušu skaits triju gadu periodā ir strauji samazinājies par 48 %. Tas varētu būt izskaidrojams ar ekonomiskās krīzes ietekmi pasaulē un valstī, kā arī ar resursu (degvielas, barības, elektrības utt.) cenu pieaugumu. Pakāpeniski uzlabojoties ekonomiskai situācijai 2011.gadā salīdzinot ar iepriekšējo gadu trušu skaits ir palielinājies par 17 %.

Avots: LDC

2.72.attēls. Novietņu un tajās audzēto trušu skaits 2009.-2011.gadā

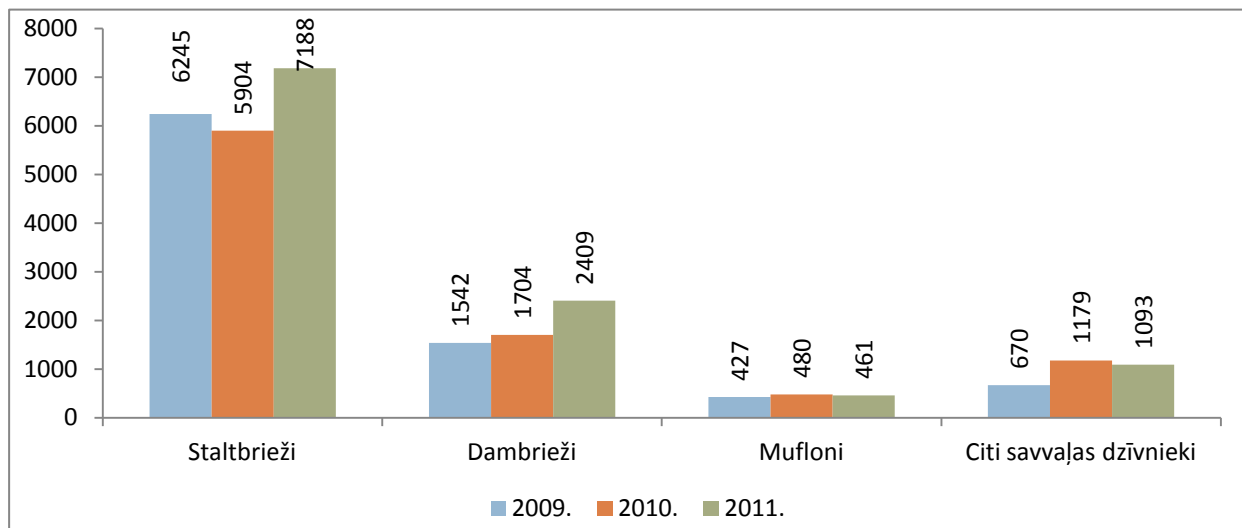
Ņemot vērā pašreizējo Latvijas ekonomisko situāciju, var prognozēt, ka daudzas ģimenes varētu audzēt trušus tikai pašpatēriņam. Lai nodrošinātu vietējo un ārējo tirgu ar kvalitatīvu trušu gaļu ir nepieciešams palielināt komerciālo ganāmpulku skaitu. Turpmākā truškopības attīstībā jāorientējas galvenokārt uz kvalitatīvas jauntrušu gaļas ieguvu ar pēc iespējas lielāku kautiznākumu un dzīvsvāru no 3-4 mēnešus veciem dzīvniekiem, kā arī uz vaislas materiāla ražošanu un perspektīvā arī uz jaunu, Latvijas apstākļiem piemērotu trušu šķirņu veidošanu.

Truškopības nozarē ciltsdarba mērķis ir veicināt selekcijas darbu, saglabāt un pavairot pārraudzībā esošo trušu šķirņu genofondu, - palielināt tīršķirnes dzīvnieku skaitu un uzlabot to kvalitāti, kā arī jaunu šķirnes trušu saimniecību izveidošana un esošo pilnveidošana. Truškopības nozarē darbojas divas nevalstiskās organizācijas – Latvijas Sīkdzīvnieku audzētāju biedrība „Trusis un citi” un Latvijas šķirnes trušu audzētāju organizācija, kuras pārstāv truškopju intereses. Katru gadu Latvijā notiek gan pavasara, gan rudens izstādes Rāmvā, Dabas muzejā, Skonto hallē u.c., kā arī Latvijas novados. Īstenojot ciltsdarba programmā noteiktos mērķus un uzdevumus, tiek veikta šķirnes trušu saimniecību atzīšana, kā arī tiek veikta trušu pārraudzība. Truškopju un nozaru speciālistu izglītošanai un kvalifikācijas paaugstināšanai tiek organizēti izglītojošie semināri, konferences u.c. veida pasākumi par šķirnes trušu ciltsvērtības un ģenētiskās kvalitātes noteikšanas. Organizētajos pasākumos tiek pieaicināti arī ārzemju speciālisti. Tiek realizēta Latvijas-Šveices sadarbības programmas (2011.-2012.gadam) apakšprojekts "Trušmīļu skola" nabadzības riskam pakļautiem bērniem, jauniešiem un senioriem truškopja aroda apgūšanai. Programmas mērķis ir mazināt sociāli ekonomiskās atšķirības un uzlabot iedzīvotāju dzīves kvalitāti.

Savvaļas dzīvnieku audzēšana ir augstas rentabilitātes lauksaimniecības nozare, kura nodrošina savvaļas dzīvnieku gaļas un trofeju ražošanu, medību organizēšanu, kas atslogo dzīvnieku populāciju, jo intensīvu medību rezultātā dabā tiek veikta negatīva selekcija. Savvaļas dzīvnieku audzēšana nodrošina mazvērtīgo zemju izmantošanu lauksaimniecībā, veicina tūrisma attīstību, nodarbinātības paaugstināšanu, piedāvā eksportam iegūto gaļu un ragus. Latvijā ir izveidota Savvaļas dzīvnieku audzētāju asociācija, kas koordinē un vada briežkopību. Organizācijas ietvaros ierīkoti 22 dārzi, kuros tiek audzēti staltbrieži, dambrieži, mufloni, meža cūkas un citi savvaļas dzīvnieki (vītiņragu kazas, kalnu kazas, jaki utt.). Lai briežkopību pārvērstu peļņu nesošā nozarē, izstrādāta

staltbriežu ciltsdarba programma, kuras mērķis ir izkopt dzīvniekus ar labu ātraudzību, lielu ragu masu un tīkamu to formu, pareizu eksterjeru. Latvijā briežkopības saimniecības ir orientētas galvenokārt uz briežu gaļas ražošanu, mīksto ragu ieguvu, dzīvnieku selekciju un komercmedību organizēšanu. Meža dzīvnieku gaļa, kas izceļas ar savu dabīgumu un specifiskajām garšas īpašībām, ir pieprasīta restorānos, tai ir arī labas eksporta iespējas.

Analizējot 2.73.attēlā sniegtos datus, var secināt, ka savvaļas dzīvnieku skaits lēnām pieaug. Straujākais pieaugums vērojams saimniecībās, kurās tiek audzēti staltbrieži un dambrieži. Salīdzinot ar iepriekšējo gadu 2011.gadā staltbriežu skaits palielinājās par 1284 dzīvniekiem, savukārt dambriežu skaits pieauga par 705 dzīvniekiem.

Avots: SDAA un LDC

2.73.attēls. Savvaļas dzīvnieku skaits pa sugām 2009.-2011.gadā

Latvijas lielākajā briežaudzētāju saimniecībā, kas atrodas Kokneses novadā, aug ap 1200 staltbriežu un dambriežu, arī mufloni, mežacūkas un sumbri. Šī ir viena no lielākajām fermām trofeju briežkopībā Eiropā. Gada laikā tā var radīt ap 300 staltbriežu ar ciltsrakstiem, kuri tiek pārdoti Latvijā, Lietuvā, Krievijā. Nākotnē tiek plānots nodarboties arī ar briežu embriju eksportu. Saimniecībā tiek attīstītas arī citas jomas – tūrisms un gaļas pārstrāde. Briežu dārzā izveidots safari parks, kurā apmeklētājiem tiek piedāvātas iespējas aplūkot savvaļas dzīvniekus, organizēt medības, atpūsties un priecāties par skaisto dabu. Saimniecībā uzcelts moderns gaļas pārstrādes uzņēmums, kurā ražoto brieža un meža cūkas gaļas izstrādājumu produkciju var iegādāties gan uz vietas, gan veikalā Rīgā. Paaugstinoties cilvēku dzīves līmenim, veidojas ļoti atšķirīgi un dažādi pieprasījumi pēc augstvērtīgiem pārtikas produktiem ar mazu holesterīna un tauku saturu, kā, piemēram, medījumiem, kas izceļas ar savu dabīgumu un specifiskajām garšas īpašībām. Briežu gaļa ir arī diētisks produkts, kas svarīgi bērnu pārtikas ražošanā. Lai briežkopība kļūtu par peļņu nesošu un eksportspējīgu nozari, ir jāveido jauni briežu dārzī un fermas ar lielāku dzīvnieku skaitu, kas varētu nodrošināt pietiekamus produkcijas apjomus gan eksportam, gan realizācijai vietējā tirgū.

Strausu audzēšana ir salīdzinoši jauna netradicionālās lopkopības nozare. Tā sāka attīstīties 2003.gadā ar mērķi iegūt gaļu, ādu, olas un vaislas cāļus. Latvijā ir visi priekšnoteikumi konkurētspējīgas strausu produkcijas ražošanai, izmantojot brīvās lauksaimniecības zemes platības un ražošanas ēkas, kuras var pielāgot strausu fermas izveidošanai, tomēr pasliktinoties kopējai iedzīvotāju pirktspējai un pieprasījumam, pēdējos gados ir ievērojami samazinājies strausu audzētāju saimniecību skaits. 2011.gadā saskaņā ar LDC datiem Latvijā bija reģistrētas 14 saimniecības, kurās audzēja 134 strausus. No visām saimniecībām tikai vienā strausu skaits ir lielāks par 50 putniem un te tiek ražota strausu gaļa un tās izstrādājumi, strausu olas, cāji, krāšņas spalvas, āda, kosmētika gan vietējā tirgus vajadzībām, gan eksportam. Pieprasījums pēc strausu gaļas produkcijas ārvalstīs ir pietiekams, taču vietējie audzētāji nespēj nodrošināt nepieciešamo produkcijas daudzumu. Saimniecības ar nelielu strausu skaitu pārsvarā ir lauku tūrisma saimniecības, kurās eksotiskie putni tiek audzēti lauku tūrisma attīstības veicināšanai.

Lai uzsāktu darbu nozarē, ir nepieciešamas lielas investīcijas strausu mītņu un inkubatoru ierīkošanai, kā arī ganāmpulku izveidei. Tā kā Latvijā netiek veikts strausu ciltsdarbs, vaislas materiālu jāiepērk ārvalstīs. Arī obligāti nepieciešamos vitamīnu preparātus, speciālo barību var nopirkt tikai ārzemēs, kas paaugstina ražošanas izmaksas. Līdz ar to, lai strauskopība Latvijā varētu attīstīties kā stabila un perspektīva nozare, būtu nepieciešams valsts atbalsts un ilgstoša un spēcīga kooperācija, kas spētu nodrošināt produkciju lielos apjomos ar iespējami mazākiem ieguldījumiem.

Viens no jaunākajiem darbības virzieniem netradicionālajā lauksaimniecībā ir vīngliemežu un slieku audzēšanas nozares attīstība.

Lai gan ar vīngliemežu audzēšanu sāka nodarboties mērķtiecīgi jau 90-to gadu vidū, šis nozares aktīvās darbības uzplaukums ir sācies samērā nesen. Pēc Pārtikas un veterinārā dienesta datiem ir reģistrētas 217 gliemežu audzētavas. Vīngliemežu izplatība Latvijā ir nevienmērīga, atsevišķās vietās tie sastopami ļoti lielā skaitā, bet citur to nav nemaz, lai gan dabas apstākļi ir piemēroti. Mūsu valstī nopietnas perspektīvas saskatāmas tieši parka vīngliemežu audzēšanā *Helix Pomatia*, kuri labi piemērojušies mūsu dabas apstākļiem. Latvijā ir nodibināta vīngliemežu audzētāju biedrība. Vīngliemežu audzētāju biedrības mērķis ir nodrošināt vīngliemežu audzētāju apvienošanu un audzētavu izveidi, izveidot struktūru vīngliemežu audzētāju informēšanai par aktualitātēm nozarē, celt vīngliemežu audzētāju zināšanu līmeni dzīvnieku labturībā, veterinārajā pārraudzībā un vērtēšanā, tā sekmējot vīngliemežu audzētavu izaugsmi un rentabilitāti, panākt ievērojamu gliemežu gaļas un tālākas pirmapstrādes ražošanas pieaugumu Latvijā, kā arī veicināt pieredzes apmaiņu ar vīngliemežu audzētājiem ārzemēs. Vīngliemežu audzētāju biedrībā ir 71 biedrs.

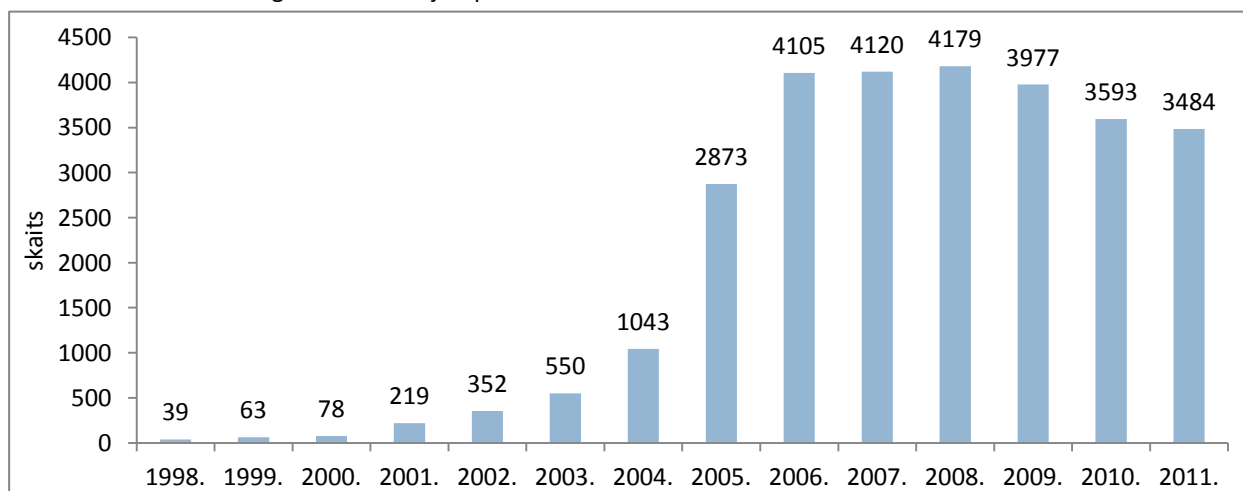
Slieku audzēšana kļuvusi populāra, jo ir pietiekoši liels pieprasījums pēc sliekām un no tām saražotā biohumusa, gan Latvijā, gan citās valstīs, kā arī tas ir viens no papildus ienākumiem lauku saimniecībām. Sliekas tiek audzētas biohumusa ražošanai, kas ir organisks mēslojums, kuru var izmantot zemes auglības uzlabošanai, kā bioloģiskā, tā arī piemājas saimniecībās. Tāpat sliekas izmantojamas makšķerēšanā, jaunputnu un sivēnu piebarošanā (kā dzīvnieku barības piedeva), kā arī pārstrādei proteīnā. Slieku audzēšanas procesā tiek pārstrādāti organiskie atkritumi, (kūtsmēsli, augu un citas pārtikas atliekas), kas veicina vides sakārtošanu. Pēdējā laikā ir kļuvusi aktuāla slieku un vermikomposta ražošana atbilstoši bioloģiskās lauksaimniecības prasībām, jo bioloģiskajā lauksaimniecībā ir nepieciešams izmantot augsnes mēslošanas līdzekļus (vermikomposts ir teicams mēslojums) un barību (sliekas ir lielisks olbaltumvielu avots putniem), kas ražota atbilstoši bioloģiskās lauksaimniecības prasībām.

Pēc Pārtikas un veterinārā dienesta datiem ir reģistrēti 36 slieku audzētāji. Pašreiz darbojas divas slieku audzētāju biedrības: Biedrība „Latvijas biohumusa un kalifornijas sarkano hibrīdslieku ražošanas asociācija” un Biedrība „Latvijas Slieku audzētāju asociācija”. Latvijā tiek audzētas:

- **Sarkanās Kalifornijas sliekas** (*Eisenia fetida*). Pateicoties savām īpašībām, šīs sliekas tiek plaši izmantotas, lai pārstrādātu organiskos atkritumus, substrātus un iegūtu biohumusu, kurš ir vērtīgs bioloģiskais mēslojums augu kultūrām un veicina atjaunojamo zemes augšņu auglību.
- **Dendrobena** sliekas (*Eisenia veneta*) – pateicoties savam izmēram un dzīvīgamam kļuva populāra starp Eiropas un citu valstu makšķerniekiem, kā arī tiek audzēta priekš proteīna ieguves, kurš tiek izmantots kā dzīvnieku barības piedeva.

2.15. Bioloģiskā lauksaimniecība

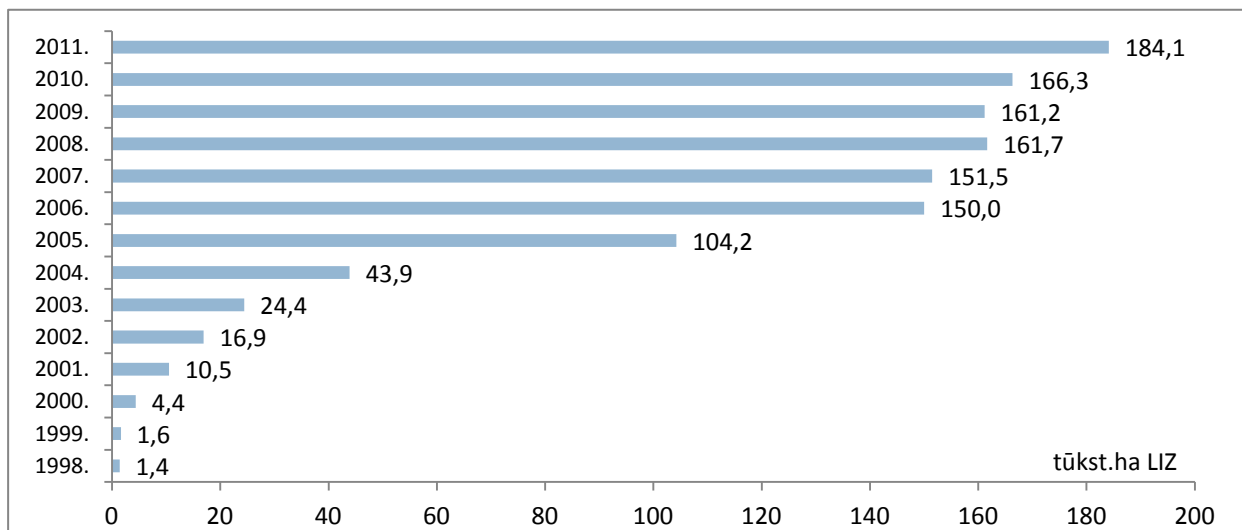
Bioloģiskās lauksaimniecības nozare turpina attīstīties. Bioloģiskajā lauksaimniecībā iesaistās arvien jaunas saimniecības. Latvijā 2011.gadā uzsāka saimniekot ar bioloģiskajām metodēm vairāk kā 400 saimniecības. 2012.gada sākumā saimniecību skaits, kas nodarbojas ar bioloģisko lauksaimniecību, sasniedza 3484 saimniecības. Skaits salīdzinot ar 2010.gadu samazinājies par 3 %.

Avots: ZM

2.74.attēls. Bioloģiski sertificētās saimniecības

No 2011.gadā sertificētajām saimniecībām 2866 ir bioloģiskās lauksaimniecības uzņēmumi, 186 saimniecības ir saņēmušas pārejas perioda uz bioloģisko saimniekošanu sertifikātu un 432 saimniecības uzsākušas pārejas periodu.

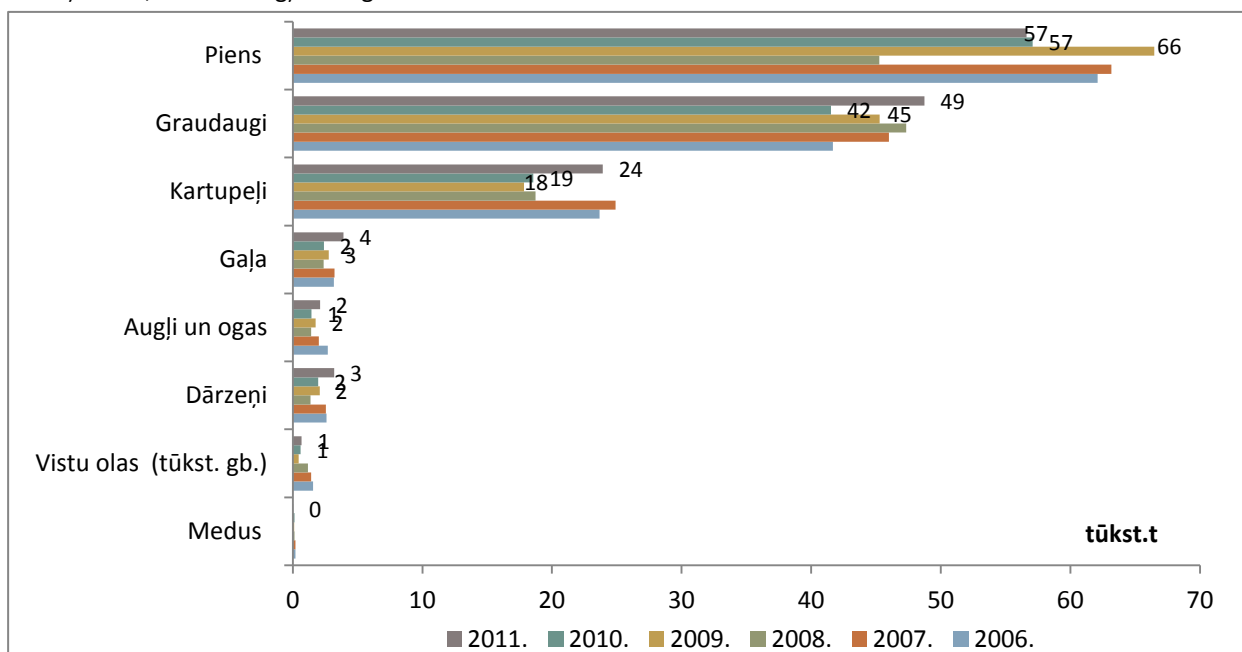
Avots: ZM

2.75.attēls. Bioloģiski sertificētās lauksaimniecībā izmantojamās zemes platības, tūkst. ha

Lai gan pēdējos gados bioloģiski sertificēto saimniecību skaits samazinās, to izmantotajām LIZ platībām ir stabila tendence nedaudz palielināties gadu no gada. 2011.gadā sertificētās lauksaimniecībā izmantojamās zemes (LIZ) platības aizņēma 184 120 ha jeb aptuveni 10 % no kopējās LIZ platībām valstī. No tiem 130 tūkst. ha bija sertificēti kā bioloģiskās lauksaimniecības platības, vairāk kā 18 tūkst. ha bija pārejas periodā un 36 tūkst. ha uzsākts pārejas periods.

Pēdējā gada laikā bioloģiski sertificētās platības ir palielinājušās par 10 %.

Vislielākās bioloģiski sertificētās un pārejas perioda LIZ platības (bez ilggadīgajiem zālājiem, pļavām un ganībām) 2011.gadā, līdzīgi kā iepriekšējos gados, aizņēma graudaugi – 26,3 tūkst. ha, t.i., 5 % no graudaugu kopējās platības valstī, bet graudu kopievākums bija 48,7 tūkst. t, kas ir 3,4 % no graudu kopievākuma. Bioloģiski audzēto graudu vidējā ražība bija 18,5 cnt/ha. 2011.gadā ievērojami pieauga saražotais bioloģisko kartupeļu, dārzeņu, augļu un ogu daudzums: bioloģiskajās saimniecībās tika saražotas 23,9 tūkst. t kartupeļu, 3,2 tūkst. t dārzeņu un 2,1 tūkst. t augļu un ogu.

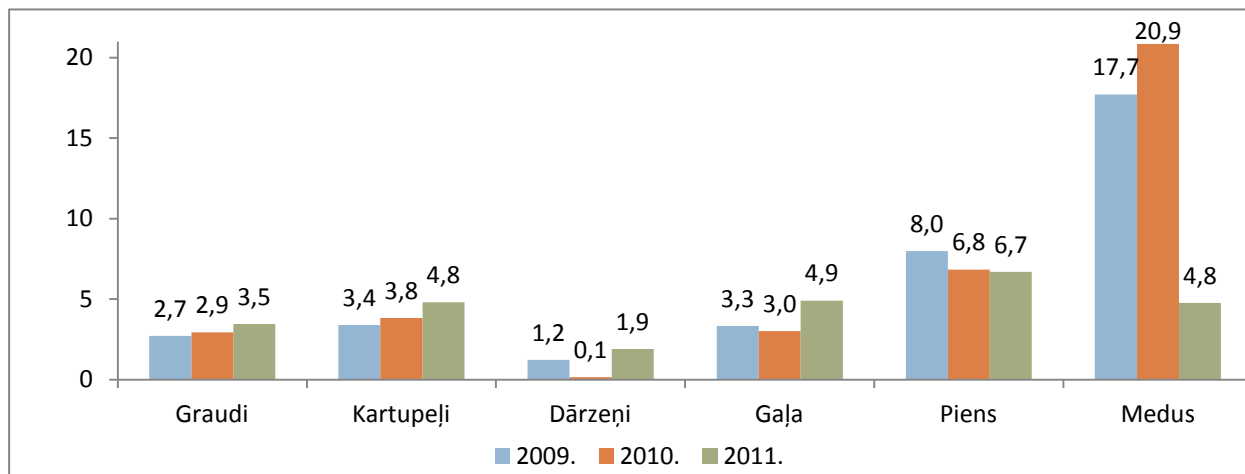

Avots: ZM

2.76.attēls. Saražotās bioloģiski sertificētās lauksaimniecības produkcijas apjomi, tūkst. t

Bioloģiskajās saimniecībās dominējošā lopkopības nozare ir piensaimniecība un 2011.gadā tika saražots ap 57 tūkst.t piena, no kurām 56,3 tūkst.t bija govs piens, bet 0,24 tūkst.t kazas piens. 2011.gadā par 40 % pieaudzis bioloģiskās gaļas ražošanas apjoms. 2010.gadā saimniecībās tika saražotas 2,4 tūkst.t gaļas, bet 2011.gadā 3,9 tūkst.t. Galvenokārt tiek ražota liellopu gaļa – 77 % bija liellopu un teļa gaļa, bet 16 % cūkgaļa.

Kopumā 2011.gadā bioloģisko produktu īpatsvars kopējā saražotajā lauksaimniecības produkcijā nepārsniedza 5 % robežu (2.77.attēls), izņemot piena ražošanu, kur tas bija 6,7 %.

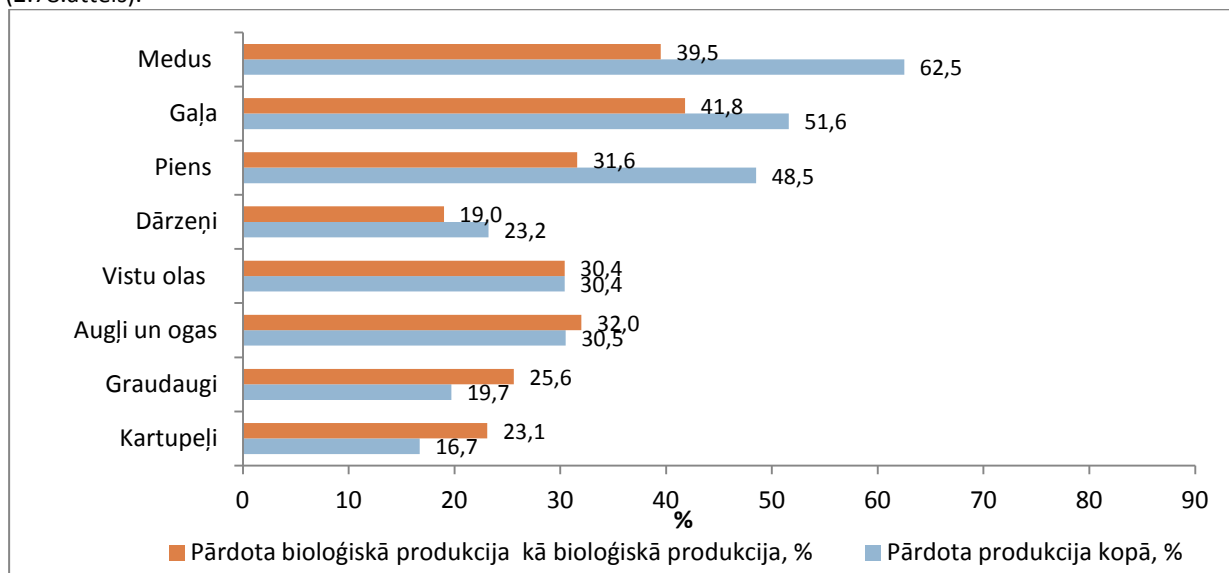
Avots:ZM

2.77.attēls. Bioloģiskās saražotās produkcijas īpatsvars kopējā saražotajā lauksaimniecības produkcijā Latvijā, %

Vēl joprojām tikai mazākā daļa no bioloģiski saražotās produkcijas nonāk tirgū. 2011.gadā ir palielinājies salīdzinot ar 2010.gadu realizētais piena, graudu daudzums, dubultoļi realizētais olu, kartupeļu, augļu un ogu apjoms, bet līdzšinējā līmenī saglabājies realizētās gaļas un dārzeņu daudzums.

2011.gadā tika realizēti 25 % no saražotajiem graudiem, 23,1 % kartupeļiem, 32 % augļiem un ogām, bet dārzeņiem tikai 19 % un 41,8 % gaļai. No realizētā produktu apjoma tikai daļa tiek realizēta kā bioloģiskā.

Visvairāk kā bioloģiskā produkcija tiek pārdots bioloģiski saražotais medus – 62,5 %, gaļa – 51,6 % un 48,5 % piens. Savukārt pārējo bioloģiski saražoto produkcijas veidu realizācija kā bioloģiskā produkcija nepārsniedz 30 % (2.78.attēls).

Avots:ZM

2.78.attēls. Pārdotās bioloģiskās produkcijas īpatsvars no saražotās bioloģiskās lauksaimniecības produkcijas, %

Lai veicinātu bioloģiskās lauksaimniecības produktu nokļūšanu tirgū, 2011.gadā turpinājās atbalsts no valsts subsīdijām primārās produkcijas, apstrādātās un pārstrādātās produkcijas ražotājiem, kuri piedalījās bioloģiskās lauksaimniecības shēmā nodrošinot produkcijas realizāciju mazumtirdzniecībā.

Šis atbalsts veicināja bioloģiskās lauksaimniecības produktu pirmapstrādes un pārstrādes uzņēmumu pieaugumu. Ja 2009.gada beigās bija 56 uzņēmumi, kas ir par trešdaļu vairāk kā 2008.gadā, tad 2010.gadā bija 86

uzņēmumi, kas ir par trešdaļu vairāk kā 2009.gadā, savukārt 2011.gadā bija 143 uzņēmumi, kas ir par 40 % vairāk, salīdzinot ar iepriekšējo gadu.

2011.gadā palielinājies pārstrādātās bioloģiskās produkcijas daudzums. Tā pārstrādātās bioloģiskās gaļas apjoms palielinājies līdz 33,5 t 2011.gadā, bet piena pārstrāde pieaugusi 2,6 reizes. Bioloģisko graudu malšanas produktu pārstrādes apjomi 2011.gadā palielinājušies par 15 %.

2.24.tabula

Bioloģiskās lauksaimniecības produktu pārstrāde

	Uzņēmumu skaits			Produkcijas apjoms, t		
	2009.	2010.	2011.	2009.	2010.	2011.
Gaļas un gaļas produktu ražošana	6	5	6	9,2	29,1	33,5
Augļu, ogu, dārzeņu un kartupeļu pārstrāde	15	18	18	171,1	172,0	172,3
Augu eļļas un dzīvnieku izcelsmes tauku ražošana	2	2	2	1,8	3,9	3,3
Piena un piena produktu ražošana	13	17	19	188,1	197,1	491,1
Graudu malšanas produktu un cietes ražošana	7	4	4	727,3	893,7	1055,1
Maizes, mīklas izstrādājumu ražošana	3	5	7	507,8	641,2	641,4
Citu pārtikas produktu ražošana	13	30	33	32,2	20,9	29,7

Avots: ZM

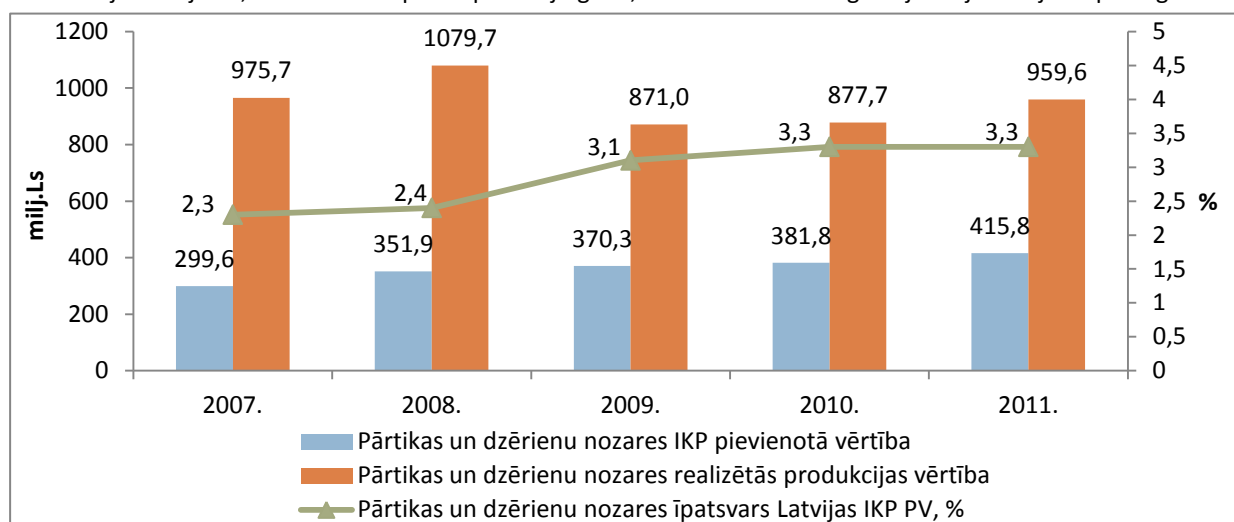
Bioloģiskās lauksaimniecības kontroles sistēmā 2011.gadā iesaistījās arī vairāki veikali un tirdzniecības vietas.

3. PĀRTIKAS NOZARES ATTĪSTĪBA

3.1. Pārtikas ražošanas nozares raksturojums

Pārtikas rūpniecība ir lielākā Latvijas apstrādes rūpniecības nozare un veido aptuveni piekto daļu no apstrādes rūpniecības pievienotās vērtības.

Neskatoties uz ekonomisko situāciju un iedzīvotāju salīdzinoši zemo pirktspēju, pārtikas rūpniecība saglabā savas pozīcijas, jo iedzīvotāju patēriņa preču grozā pārtika objektīvi ieņem vienu no pirmajām vietām. 2009.gadā nozare piedzīvoja otru straujāko apgrozījuma kritumu ES, pārtikas produktu un dzērienu ražošanas apjomu samazinājums bija 19,3 % salīdzinot pret iepriekšējo gadu, bet 2010. un 2011.gadā jau bija vērojams pieaugums.

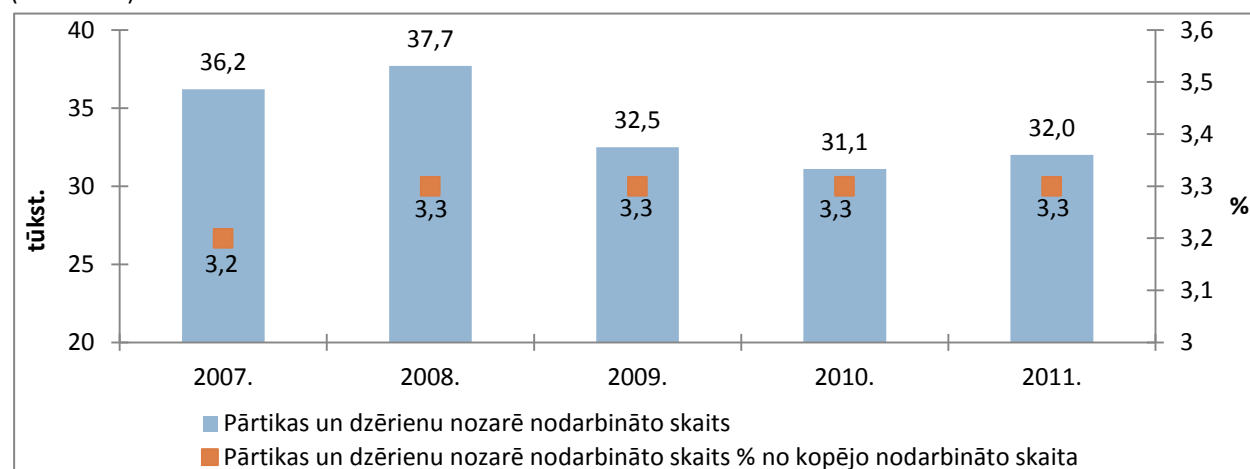
Avots: CSP

3.1.attēls. Pārtikas un dzērienu nozares pievienotās vērtības, tās īpatsvara Latvijas IKP pievienotajā vērtībā un realizētās produkcijas vērtības (NACE 2.red.) dinamika

2011.gadā nozares IKP pievienotā vērtība bija 415,8 miljoni latu, salīdzinot ar 2008.gadu (351,9 milj.) latu tā palielinājusies par 18,2 % un arī krīzes gados bija vērojams vienmērīgs pievienotās vērtības pieaugums. Nozares īpatsvars kopējā IKP pievienotajā vērtībā pēdējos gados ir 3,3 %.

2011. gadā pārtikas un dzērienu realizācijas vērtībā bija vērojams pārdotās produkcijas apjomu pieaugums līdz 959,6 milj. latu jeb par 9 % salīdzinot ar iepriekšējo gadu, galvenokārt pateicoties straujam pieaugumam eksporta tirgos, tomēr samazinājums salīdzinot ar 2008.gadu (1079,7 milj. latu) ir 11,1 %.

Realizācijas vērtības palielinājumu visvairāk ietekmēja pieaugums zivju produktu pārstrādē par 13,5 % un augļu un dārzeņu pārstrādē par 11 %. Pārējās nozarēs realizācijas vērtības pieaugums ir no 0,8 % līdz 7,5 % (3.1.tabula).

Avots: CSP

3.2.attēls. Pārtikas un dzērienu nozarē nodarbināto skaita un īpatsvara kopējā nodarbināto skaitā dinamika (NACE 1.1.red.)

Nodarbināto skaits pārtikas un dzērienu ražošanas nozarē līdz 2008.gadam pieauga līdz 37,7 tūkst., bet pēc tam sekoja ievērojams samazinājums par 5,7 tūkst. jeb 15,1 % (32,0 tūkst. 2011.gadā), bet tas bija līdzīgs nodarbināto skaita samazinājumam tautsaimniecībā kopā tajā pašā periodā (par 15,4 %). Nozarē nodarbināto īpatsvars kopējo nodarbināto skaitā pēdējos gados ir nemainīgs – 3,3 % (3.2.attēls).

Attiecinot produkcijas realizācijas apjomu pret nozarē strādājošo skaitu, var secināt, ka nedaudz ir pieaudzis darba ražīgums nozarē, jo 2008.gadā realizētās produkcijas rādītājs uz vienu darbinieku bija 28,6 tūkst. latu, bet 2011.gadā 30,0 tūkst. latu (42,7 tūkst. eiro). Tomēr salīdzinājumā ar citām ES valstīm (Polijā 85 tūkst. eiro, Čehijā 104 tūkst. eiro, Vācijā 199 tūkst. eiro, Zviedrijā 226 tūkst. eiro), Latvijā šis rādītājs ir viens no zemākajiem un krietni atpaliek no ES vidējā līmeņa (182 tūkst. eiro).

3.1.tabula

Pārtikas produkcijas realizācija 2009. – 2011.gadā, milj.Ls

Nozares	2009.				2010.				2011.			
	Rūpniecības produkcijas realizācija	tai skaitā			Rūpniecības produkcijas realizācija	tai skaitā			Rūpniecības produkcijas realizācija	tai skaitā		
		vietējais tirgus	eksports	eksports % no realizētās		vietējais tirgus	eksports	eksports % no realizētās		vietējais tirgus	eksports	eksports % no realizētās
Pārtikas produktu un dzērienu ražošana	871,0	663,4	207,6	23,8	877,7	636,5	241,2	27,5	959,6	668,1	291,5	30,4
Gaļas un gaļas produktu ražošana	198,7	177,4	21,3	10,8	176,4	152,9	23,5	13,3	187,9	153,7	34,2	18,2
Zivju un zivju produktu pārstrāde un konservēšana	81,0	29,0	52,0	64,2	80,0	28,3	51,7	64,7	90,8	29,5	61,4	67,5
Augļu un dārzeņu pārstrāde un konservēšana	32,2	19,0	13,2	41,0	33,7	19,0	14,7	43,6	37,4	18,1	19,3	51,6
Piena produktu ražošana	160,7	132,0	28,7	17,9	180,2	135,4	44,8	24,9	193,7	144,3	49,4	25,5
Graudu malšanas produktu, cietes produktu, ražošana	33,5	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Konditorejas un miltu izstrādājumu ražošana	106,0	97,8	8,2	7,7	103,2	93,8	9,4	9,1	107,4	93,2	14,2	13,2
Citu pārtikas produktu ražošana	71,9	55,4	16,5	23,0	69,7	53,0	16,7	24,0	82,3	58,2	24,1	29,3
Dzērienu ražošana	148,8	102,5	46,3	31,1	145,2	94,8	50,4	34,7	146,4	98,7	47,7	32,5

Avots: CSP

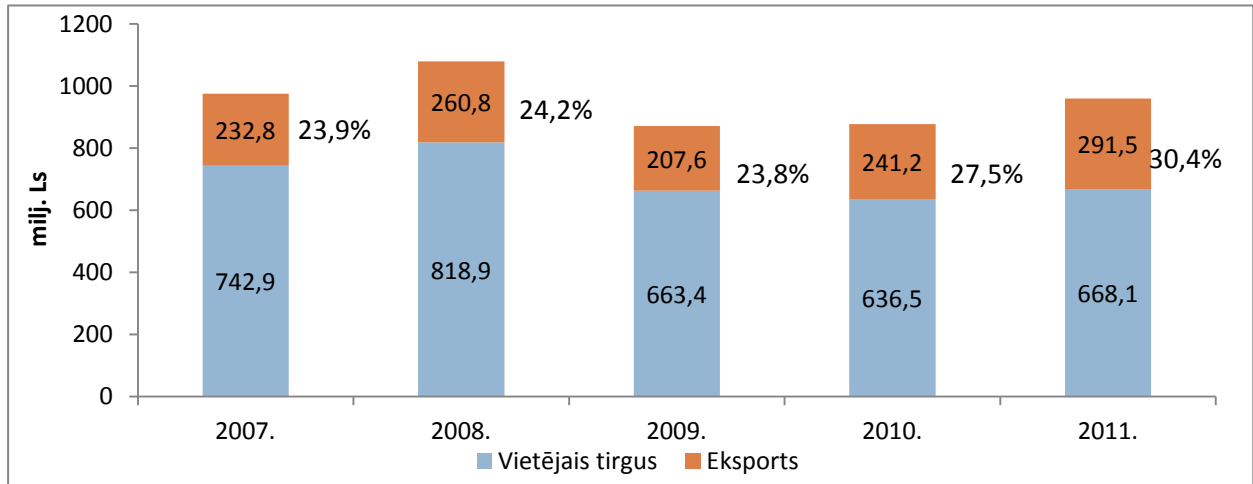
**Konfidenciāli dati vai dati nav pieejami*

(Dati apkopoti par NACE 2. red. ekonomiski aktīvajiem uzņēmumiem, kuru rūpnieciskā ražošanā nodarbināti 20 un vairāk cilvēku vai iepriekšējā gada rūpniecības apgrozījums bijis virs Ls 300 tūkst.)

Pārtikas rūpniecība ir tā nozare, kura tradicionāli ir vērsta uz iekšējo tirgu, jo apmēram 70 % no pārtikas un dzērienu nozarē saražotā tiek patērēts vietējā tirgū. 2011.gadā realizācijas vērtība vietējā tirgū pirmo reizi pēc krīzes periodā palielinājās par 31,1 milj. latu jeb 5 % salīdzinot ar iepriekšējo gadu. Vērojama tendence vietējā tirgus īpatsvaram samazināties gadu no gada. Tā 2011.gadā, salīdzinot ar 2007.gadu tas samazinājies par 6,5 % punktiem.

Vislielākais eksporta īpatsvars pārtikas produktu un dzērienu ražošanas nozarē 2011.gadā, līdzīgi kā iepriekšējos gados bija zivju pārstrādes produktiem un konserviem (67,5 %), augļu un dārzeņu pārstrādes produktiem (51,6 %), kā arī dzērieniem (32,5 %).

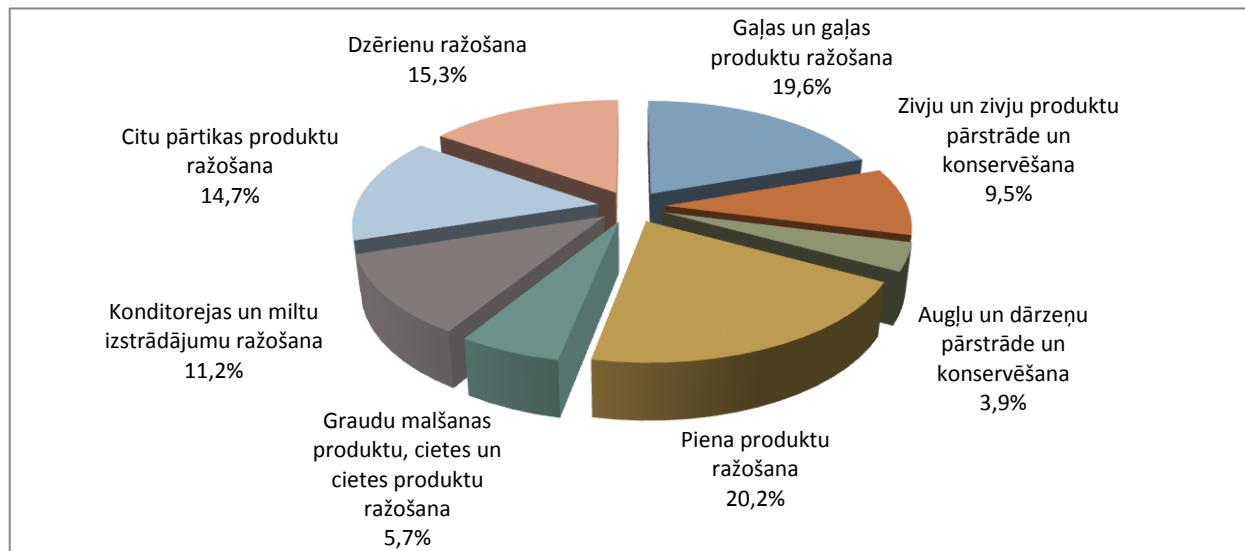
Piena produktu realizācijā eksporta īpatsvars saglabājas 20-25 % robežās, gaļas un gaļas produktu apgrozījumā 2011.gadā sasniedza 18 %, bet konditorejas un miltu izstrādājumu realizācijā 13 % no kopējās vērtības.

Avots: CSP

3.3.attēls. Pārtikas un dzērienu rūpniecības realizētās produkcijas vērtības dinamika (NACE 2.red.)

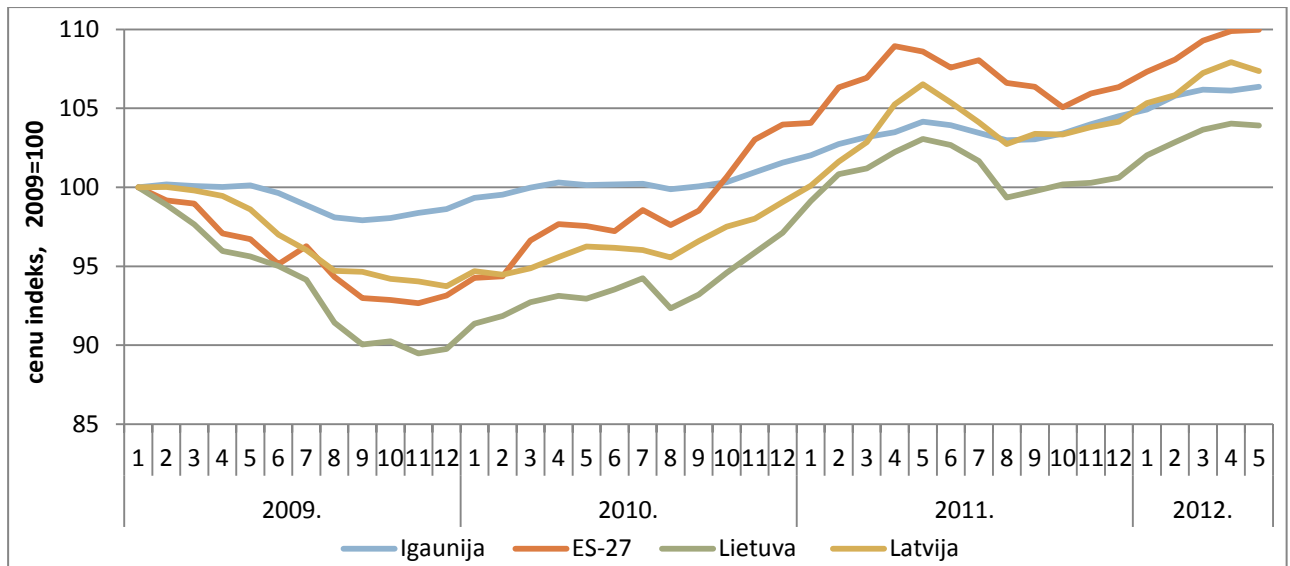
Pārtikas produktu un dzērienu realizācijas vērtības struktūra pēdējos gados nav būtiski mainījusies, vislielākais īpatsvars ir piena produktu realizācijai – 20,2 %, gaļas un gaļas produktiem – 19,6 % un dzērieniem – 15,3 %.

Avots: CSP un ZM aprēķini

3.4.attēls. Pārtikas produktu un dzērienu realizācijas vērtības struktūra 2011.gadā, %

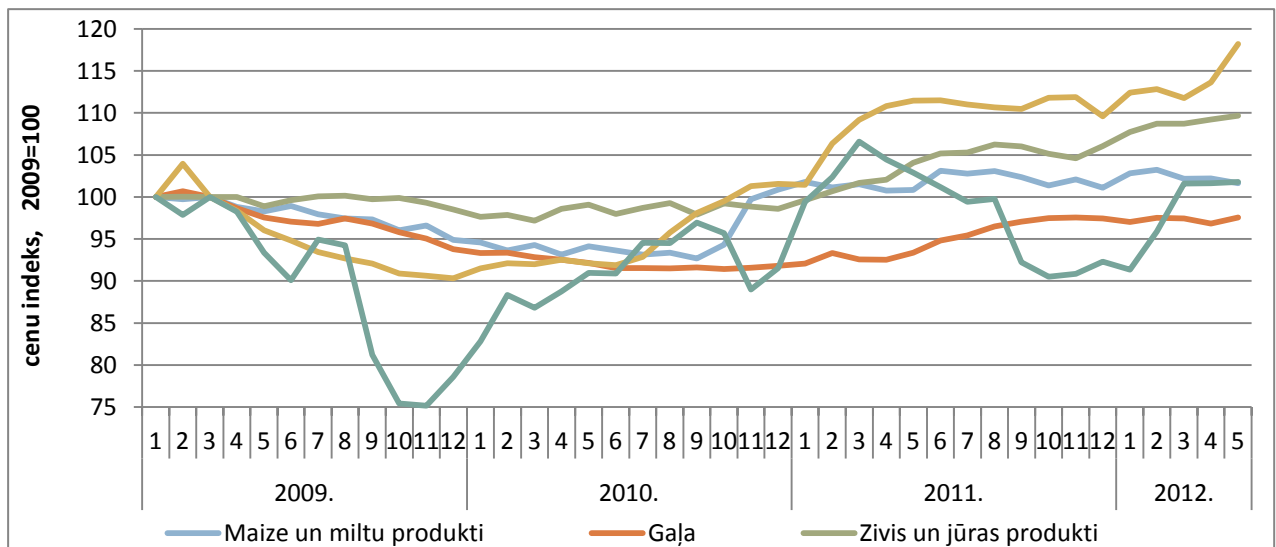
Pēc pārtikas produktu cenu krituma 2009.gada otrajā pusē, 2010.gadā visā Eiropas Savienībā bija vērojams pārtikas cenu pieaugums, it sevišķi gada beigās. Pārtikas produktu cenu pieaugums turpinājās arī 2011. un 2012.gadā (3.5.attēls), it sevišķi pieauga ES-27 vidējais pārtikas cenu līmenis. Salīdzinot ar 2009.gadu, visstraujāk pārtikas cenas augušas Latvijā (7 %) un Igaunijā (6 %), bet vismazāk Lietuvā (4 %), tomēr visās Baltijas valstīs to pieaugums ir mazāks par ES vidējo rādītāju – 10 %.

Avots: Eurostat

3.5.attēls. Pārtikas produktu patēriņa cenu indeksi ES-27 un Baltijas valstīs 2009.-2012.gadā (2009=100)

Aplūkojot pārtikas cenu indeksus Latvijā, redzam, ka vislielākais cenu pieaugums salīdzinot ar 2009.gadu ir piena produktiem un olām (par 18 %), kā arī zivju un citiem jūras produktiem (par 10 %), gaļas produktiem ir vērojams neliels cenu samazinājums – par 2 % (3.6.attēls).

Avots: Eurostat

3.6.attēls. Atsevišķu pārtikas produktu grupu patēriņa cenu indeksi Latvijā 2009.-2012.gadā (2009=100)

Pārtikas un veterinārā dienesta atzīto pārtikas un dzērienu ražošanas uzņēmumu skaits Latvijā pēdējos gados saglabājas stabils ar nelielu tendenci samazināties (3.2. tabula). Uz 2012.gada 1.janvāri pavisam bija 733 PVD atzīti pārtikas ražošanas uzņēmumi. Pēdējā gada laikā visvairāk samazinājies uzņēmumu skaits maizes un miltu izstrādājumu ražošanā – par 17 uzņēmumiem, dzīvnieku barība ražošanā un izplatīšanā – par 11, augļu un dārzeņu apstrāde un pārstrādē par 8, piena pārstrādē par 4 uzņēmumiem. Pārējās nozarēs uzņēmumu skaits praktiski nav mainījies.

Atzīto uzņēmumu skaits uz 2010.-2012.gada 1.janvāri

Nozare	Atzīto uzņēmumu skaits		
	2010. gada 1.janvārī	2011. gada 1.janvārī	2012. gada 1.janvārī
Dzīvnieku izcelsmes produktu ražošanas uzņēmumi			
Gaļas ieguve un pārstrāde	168	165	165
Zvejas produktu apstrāde (uzņēmumi un kuģi)	118	116	114
Piena savākšana un pārstrāde	74	86	82
Olu šķirošana un pārstrāde	15	14	11
Dzīvnieku barība ražošana un izplatīšana	44	43	32
Augu izcelsmes produktu ražošanas un iepakojšanas uzņēmumi			
Augļu un dārzeņu apstrāde, pārstrāde un iepakojšana	70	68	60
Taukvielu un augu eļļu ražošana un iepakojšana	8	8	8
Maizes un miltu izstrādājumu ražošana	192	171	154
Cukura un kakao produktu ražošana un iepakojšana	18	17	16
Jaukto produktu ražošana un iepakojšana	62	61	58
Dzērienu un dzeramā ūdens ražošana un iepakojšana	34	33	33

Avots: PVD

Aizvien lielāku nozīmi pārtikas pārstrādē ieņem mazie uzņēmumi un mājražotāji, kas tirgū piedāvā plašu klāstu „nišas” produktu. Tā uz 2008.gada sākumu PVD bija reģistrēti 1631 nelielo pārstrādes uzņēmumu, no kuriem 309 mājražotāji, bet 2012.gada sākumā jau 3030 mazie ražotāji, tostarp 934 mājražotāji (420 dzīvnieku izcelsmes un 514 augu izcelsmes produkcijai).

Latvijā aizvien vairāk noris uzņēmumu koncentrēšanās process, tomēr ES vienotā tirgus ietvaros Latvijai ir raksturīga sadrumstalota pārtikas produktu ražošanas struktūra ar salīdzinoši nelielām ražošanas jaudām un saražotās produkcijas apjomiem un augstu izmaksu slogu (pret neto apgrozījumu), kas rada grūtības konkurēt vienotajā tirgū. Līdz ar to ilgtermiņā nepieciešams veikt pasākumus esošās pārstrādes efektivitātes paaugstināšanai (investējot iekārtās, aprīkojumā un būvniecībā), lai palielinātu uzņēmumu konkurētspēju un pozīciju nostiprināšanu vienlaicīgi veicinot uzņēmumu horizontālo un vertikālo integrāciju.

Nozarē darbojas tikai 20 lielie uzņēmumi jeb 3 % no kopējā skaita, kuru apgrozījums gadā pārsniedz 35,1 miljoni latu, vidējo uzņēmumu grupā (apgrozījums 7 līdz 35,1 miljoni latu) ir nedaudz vairāk par simts uzņēmumiem (15 %), bet ~30 % mazo uzņēmumu apgrozījums ir no 1,4 līdz 7 miljoni latu, savukārt vairāk par 50 % no nozarē darbojošies uzņēmumiem var ierindot *mikro* uzņēmumu kategorijā ar apgrozījumu līdz 1,4 miljoni latu gadā.

Pārtikas uzņēmumu koncentrācija pēc saražotās produkcijas vērtības 2011.gadā (provizoriski)

Uzņēmumu grupējums	Grupa NACE 2.red.	Saražotās produkcijas vērtība (milj.LVL)	Produkcijas apjoma īpatsvars, %
Gaļas pārstrādes uzņēmumi kopā	10.1	179,9	100,0
4 lielākie uzņēmumi		66,7	37,1
10 lielākie uzņēmumi		113,1	62,9
Zivju pārstrādes uzņēmumi kopā	10.2	95,4	100,0
4 lielākie uzņēmumi		26,2	27,5
10 lielākie uzņēmumi		53,4	55,9
Augļu un dārzeņu pārstrādes un konservēšanas uzņēmumi kopā	10.3	33,0	100,0
4 lielākie uzņēmumi		26,7	80,9
10 lielākie uzņēmumi		31,1	94,3
Piena pārstrādes uzņēmumi kopā	10.5	189,2	100,0
4 lielākie uzņēmumi		119,1	63,0
10 lielākie uzņēmumi		163,9	86,6
Graudu malšanas produktu un cietes ražošanas uzņēmumi kopā	10.6	41,0	100,0

4 lielākie uzņēmumi		*	*
10 lielākie uzņēmumi		40,8	99,5
Dzīvnieku barības ražošanas uzņēmumi kopā		53,7	100,0
4 lielākie uzņēmumi	10.9	33,8	62,9
10 lielākie uzņēmumi		52,6	98,0
Dzērienu ražošanas uzņēmumi kopā		141,4	100,0
4 lielākie uzņēmumi	11.0	107,5	76,0
10 lielākie uzņēmumi		129,2	91,4

*Konfidenciāli dati

Avots: CSP

Laika posmā no 2006. līdz 2011.gadam kopumā ir vērojama tendence uzņēmumiem koncentrēties. Visstraujāk šis process ir norisinājies augļu un dārzeņu pārstrādē, jo 10 lielāko uzņēmumu realizētās produkcijas daļa palielinājusies par 13,6 procentpunktiem, gaļas pārstrādes uzņēmumiem par 11,4 procentpunktiem, zivju pārstrādes uzņēmumiem par 7 procentpunktiem, dzērienu ražošanā par 5,1 procentpunktiem.

Visaugstākā uzņēmumu koncentrācija ir graudu malšanas produktu un cietes ražošanā, kurā četri lielākie uzņēmumi realizēja produkciju vairāk nekā 90 % no kopējās produkcijas vērtības. Augsta koncentrācija ir augļu un dārzeņu pārstrādē un konservēšanā - 4 lielāko uzņēmumu tirgus daļa bija 80,9 %, bet 10 lielāko - 94,3 % no kopējās realizētās produkcijas, dzērienu ražošanā - attiecīgi 76,0 % un 91,4 %, bet dzīvnieku barības ražošanā - attiecīgi 62,9 %, un 98,0 % no kopējās realizētās produkcijas vērtības. Vissadrumstalatākā ir zivju un gaļas pārstrāde, kur 10 lielākajiem uzņēmumiem tirgus daļa attiecīgi bija 55,9 % un 62,9 %. Uzņēmumu koncentrācija ļauj paaugstināt ražošanas efektivitāti, kā arī investēt ražošanas procesa modernizācijā un vides jautājumu risināšanā, paaugstinot šo uzņēmumu konkurētspēju.

Lai sekmīgi konkurētu tirgū, uzņēmumiem jāorientējas uz eksportspējīgu, inovatīvu augstas pievienotās vērtības produktu ražošanu. Līdz ar to ražošanas efektivitātes paaugstināšanai un augstas pievienotās vērtības produktu ražošanai un attīstībai nākotnē varētu būt izšķiroša nozīme, bet tam ir nepieciešamas investīcijas jaunās iekārtās (piemēram, lai ražotu produkciju ar ilgāku realizācijas termiņu, atšķirīgu iepakojumu, atsevišķas līnijas bioloģiskās produkcijas ražošanai u.c.).

Līdz pat 2008.gadam Latvijā bija vērojams straujš investīciju apjoma pieaugums pārtikas un dzērienu ražošanas sektorā, bet krīzes ietekmē 2009.gadā tas samazinājās par 55,2 % (no 91,8 miljoniem līdz 41,1 miljonam latu) un 2010. gadā vēl par 8,8 % (līdz 37,7 miljoni latu). Turklāt investīciju kritums pārtikas nozarē šajā laika posmā bija straujāks nekā lauksaimniecībā (-44,6 %) un tautsaimniecībā kopā (-53,3 %). Tomēr 2011.gadā nozare bija attapusies no lejupslīdes un nefinanšu investīciju apjoms pieauga līdz 52,8 milj. latu (pieaugums 15,1 miljons latu pret iepriekšējo gadu, bet par 42,5 % mazāk kā 2008.gadā).

Atbalsts pārtikas ražošanas uzņēmumiem ir pieejams Lauku attīstības programmas 2007. – 2013.gadam pasākuma „Lauksaimniecības un mežsaimniecības produktu pievienotā vērtība” ietvaros. 2011.gadā šī pasākuma ietvaros tika apstiprināti projekti ar kopējo publisko finansējumu 20,5 miljonu latu apjomā. Lielākā daļa uzņēmumu, kas pieteikušies uz investīciju atbalstu 2011.gadā darbojas pārējo lauksaimniecības produktu pārstrādēs sektorā – 29 %, gaļas pārstrādes – 21 % un graudu pārstrādes sektorā – 21 %, bet nedaudz mazāk piena pārstrādes sektorā – 18 % un augļu un dārzeņu pārstrādes sektorā – 11 %.

3.2.Pārtikas kvalitātes shēmas

Ņemot vērā pārtērētāju pieprasījumu pēc kvalitatīviem vietējiem pārtikas produktiem un pārtikas ražotāju ieinteresētību un spēju ražot pārtikas produktus ar augstu pievienoto vērtību, ZM strādā pie tā, lai attīstītu pārtikas kvalitātes shēmas.

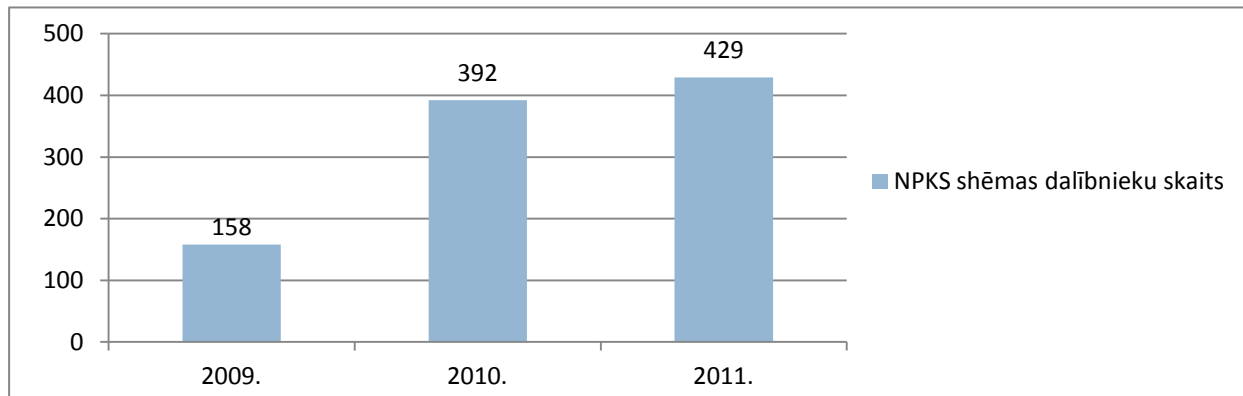
Uzņēmējiem pārtikas kvalitātes shēmas sniedz iespēju ražot un piedāvāt tirgū kvalitatīvus vietējos produktus ar augstu pievienotu vērtību, marķējot produktus ar sabiedrībā atpazīstamu marķējumu, kurš patērētājus informē par produkta īpašo kvalitāti. Savukārt patērētājam ir garantēta iespēja iegādāties kvalitatīvus vietējos produktus, kuru atbilstību prasībām ir pārbaudījusi neatkarīga kontroles institūcija.

Nacionālās pārtikas kvalitātes shēmas (turpmāk – NPKS) jeb „Zaļās karotītes” produkti aptver plašu labi atpazīstamu pārtikas produktu klāstu, kurš aizvien turpina pieaugt. 2011.gada beigās NPKS iesaistījušies 429 dalībnieki (3.7.attēls), t.sk. 45 pārstrādes uzņēmumi, aptverot kopā 163 sertificētus produktus (3.8.attēls). ZM 2011.gadā ir izstrādājusi kvalitātes prasības jaunām produktu grupām, tādējādi nodrošinot ražotājiem iespēju sertificēt jaunus produktus atbilstoši nacionālās pārtikas kvalitātes shēmas prasībām.

Pašreiz kvalitātes kritēriji ir noteikti šādām produktu grupām: pienam un piena produktiem, liellopu gaļai, cūkgaļai, kazu un aitu gaļai un tās produktiem; medum un biškopības produktiem; graudaugiem un to produktiem,

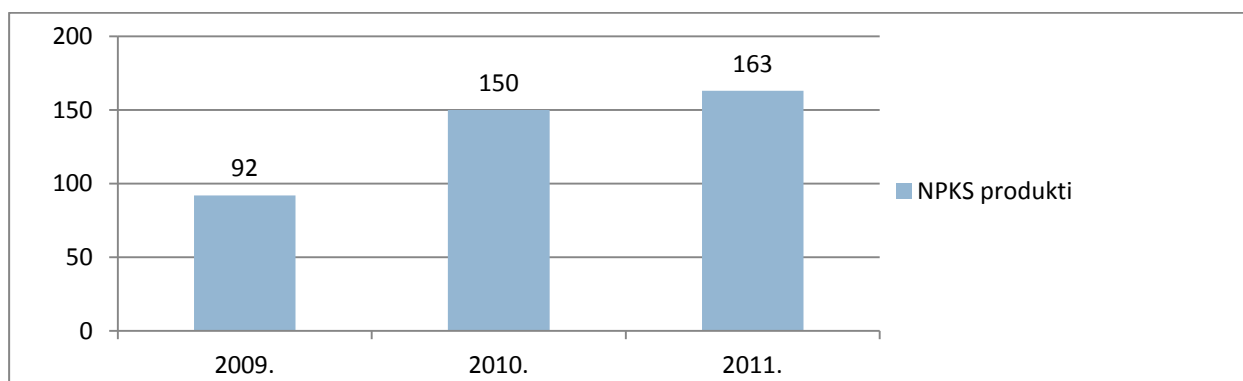
eļļas augiem un to produktiem (tai skaitā arī audzēšanas prasības); dārzeņiem, kartupeļiem un to produktiem; augļiem, ogām un to produktiem, saliktiem produktiem un uztura bagātinātājiem, olām un putnu gaļai.

Lai veicinātu kvalitatīvu vietējo pārtikas produktu ražošanu, pirmapstrādi, apstrādi un pārstrādi, nodrošinot produktu nonākšanu mazumtirdzniecībā, 2011.gadā tika piešķirts valsts atbalsts 27 PVD reģistrētiem un atzītiem pirmapstrādes un pārstrādes uzņēmumiem - nacionālās pārtikas kvalitātes shēmas dalībniekiem kopsummā 31 000 latu.

Avots: ZM

3.7.attēls. Nacionālās pārtikas kvalitātes shēmas dalībnieku skaits

Avots: ZM

3.8.attēls. Nacionālajā pārtikas kvalitātes shēmā sertificēto produktu skaits

Latvijā veiksmīgi darbojas arī bioloģiskās lauksaimniecības shēma. Lai veicinātu bioloģisko produktu nonākšanu mazumtirdzniecībā, 2011.gadā tika paredzēta valsts subsīdiju programma "Atbalsts bioloģiskās lauksaimniecības shēmai", kuru izmantoja pirmapstrādes un pārstrādes uzņēmumi kopsummā par 69 000 tūkst. latu.

Aizsargātu ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu shēmā šobrīd ir reģistrēti trīs a/s „Latvijas Balzams” produkti - „Latvijas dzidrais”, „Rīgas degvīns”, „Allažu ķimelis”.

2011.gadā ražotāju grupa Zaļais novads sagatavoja un nosūtīja Eiropas Komisijai pieteikumu par „Sklandrauša” reģistrāciju Garantēto tradicionālo īpatnību reģistrā. Šis ir pirmais pārtikas produkts no Latvijas, kas pretendē uz ES pārtikas kvalitātes shēmas produkta statusu.

4. ZIVSAIMNIECĪBA

Zvejniecība

Zvejniecības attīstība Baltijas jūrā un Rīgas jūras līcī ir atkarīga no zivju krājumu stāvokļa, kuru savukārt ietekmē daudzo Baltijas jūras piekrastes valstu zvejas aktivitātes, zivju barošanās apstākļi, ūdens temperatūra, ūdens piesārņojuma līmenis u.c. faktori.

2011.gadā **Baltijas jūrā un Rīgas jūras līcī** (4.1.tabula) kopā tika nozvejotas 63 235,3 tonnas zivju (brētliņas, reņģes, mencas, plekstes u.c.), kas ir par 10809,7 tonnām mazāk, nekā 2010.gadā. Tomēr jāņem vērā, ka Latvijas kopējās zvejas iespējas 2011.gadā šajos ūdeņos tika samazinātas, bet piešķirtās nozvejas kvotas reņģēm un brētliņām bija izmantotas vidēji 95 % apjomā, kas ir vērtējams kā ļoti labs rādītājs. Savukārt mencu kvota bija apgūta vidēji par 83 %. Tikai par 3 % bija apgūta laša nozvejas kvota, jo to apguvē liels ierobežojums ir dreifējošo tīklu izmantošanas aizliegums.

Baltijas jūrā un Rīgas jūras līcī aiz piekrastes joslas uz 2011.gada 31.decembri ar zveju nodarbojās 74 kuģi, bet piekrastes joslā - 648 zvejas laivas.

4.1. tabula

Latvijas nozveja Baltijas jūrā un Rīgas jūras līcī 2011.gadā, tonnas

Zivju sugas	Baltijas jūra un Rīgas jūras līcis	Jūras piekraste
Menca	4870,9	78,0
Lasis		4,4
Plekste	166,0	153,9
Akmeņplekste		8,2
Reņģe	19 894,1	2947,6
Brētliņa	33 439,7	1,1
Pārējās	1457,7	213,7
Kopā:	59 828,4	3406,9

Avots: ZM

Ar **tāljūras** zveju (4.2.tabula) 2011.gadā nodarbojās 9 kuģi, kas kopā nozvejoja 89 667 tonnas, kas ir 58 % no kopējā Latvijas nozvejas apjoma (ieskaitot Baltijas jūru, Rīgas jūras līci un iekšējos ūdeņus) – 153 246,3 tonnām. Tāljūras zveja pamatā notika Centrālaustumu Atlantijas zvejas rajona piekrastes valstu ekonomisko zonu (EZ) ūdeņos, izmantojot zvejas licences, kas tika izsniegtas saskaņā ar Eiropas Savienības un attiecīgo piekrastes valstu noslēgtiem zvejniecības nolīgumiem. Salīdzinoši nelielu daļu no šīs nozvejas veidoja zveja Ziemeļatlantijā- NAFO un NEAFC Konvenciju ietvaros izveidoto starptautisko organizāciju zvejas rajonos, kur Latvijai piešķirtas kvotas garnelēm, sarkanasarim un makrelei. Vienojoties ar citām ES dalībvalstīm Latvijai piešķirtās nelielās nozvejas kvotas makrelēm un dziļūdens zivju sugām tika samainītas pret sarkanasarņu zvejas iespējām, par kuru zveju Latvijas zvejniekiem ir daudz lielāka interese.

4.2. tabula

Latvijas nozveja tāljūrā 2011.gadā, tonnas

Zvejas rajoni	Nozvejas apjoms un galvenās zivju sugas
NAFO	587,1 (garneles, sarkanasarņi, Menlnie paltusi)
NEAFC	1492,5 (sarkanasarņi, garneles)
Mauritānijas EZ	81 238,2 (stavridas, sardinellas, sardīnes, anšovi, skumbrijas)
Marokas EZ	8428,8 (skumbrijas, stavridas, sardīnes, sardinellas, anšovi)

Avots: ZM

Iekšējos ūdeņos 2011.gadā tika nozvejotas 344,2 tonnas zivju (nēģi, plauži, līdakas, zandarti u.c.), kas ir par 14,5 tonnām vairāk, nekā 2010.gadā.

Akvakultūra

Uz 2012.gada 6.jūniju Pārtikas un veterinārajā dienestā bija reģistrētas 284 akvakultūras dzīvnieku audzētavas un zivju dīķi. Piecas no tām ir valsts zivju audzētavas, kuru darbības mērķis ir zivju resursu atražošana un papildināšana, pārējās ir privātās zivju audzētavas, zivju dīķi makšķerēšanai, kā arī dekoratīvo ūdensdzīvnieku audzētavas. Akvakultūras uzņēmumu izvietojuma tīkls nav tieši saistīts ar saldūdens resursu pieejamību un atspoguļo tradīcijas un zemes īpašnieku sociāli ekonomiskās intereses.

Savukārt 2011.gadā pēc Centrālās statistikas pārvaldes datiem bija 55 ekonomiski aktīvi akvakultūras uzņēmumi (nodarbināto skaits – 341), kuros akvakultūras produkcijas ražošanai tika izmantoti 728 dīķi ar kopējo

platību 5707,3 ha, 1270 baseini ar tilpumu 17 051 m³ un 13 recirkulācijas sistēmas ar 1184 m³ tilpumu. Kopumā laika periodā no 2006.-2011.gadam vērojama tendence palielināties akvakultūrā izmantojamām platībām, tai skaitā arī recirkulācijas sistēmu pieaugumā (4.3.tabula).

4.3. tabula

Akvakultūrā izmantojamie ūdeņi un platības

Gads	Dīķu skaits	Dīķu platība, ha	Baseinu skaits	Baseinu tilpums, m ³	Recirkulācijas sistēmu skaits	Recirkulācijas sistēmu tilpums, m ³
2006.	304	3402	989	9772	nav datu	nav datu
2007.	311	3196	1080	12 041	4	325
2008.	605	4350	1227	16 723	5	395
2009.	749	5018	1196	17 122	10	712
2010.	801	5122,5	1240	17 448	10	712
2011.	728	5707,3	1270	17 051	13	1184

Avots: CSP

Latvijā akvakultūras saimniecības darbojas šādos virzienos:

- zivju un vēžu mākslīgā pavairošana un mazuļu audzēšana izlaišanai dabiskajās ūdenstilpēs resursu atražošanas nolūkos;

- zivju un vēžu kultivēšana un audzēšana saldūdens dīķos vai baseinos līdz preču produkcijas lielumam;

- zivju īstermiņa kultivēšana dīķos maksas makšķerēšanas nolūkā;

- zivju kultivēšana piemājas dīķos pašpatēriņam vai vaļasprieka makšķerēšanai.

Galvenās audzētās zivju sugas ir karpa, forele, sudrabkarūsa, līdaka, sams, store u.c. (4.4.tabula). 2011.gadā akvakultūras sektora tirgus produkcijas apjoms bija 545,6 t (salīdzinoši 2010.gadā - 549 t).

4.4. tabula

Akvakultūras produkcijas apjoms 2011.gadā

	Karpa un karūsa	Līnis	Forele (t.sk. varavīksnes forele)	Līdaka	Store	Citas sugas	Kopā
Akvakultūras produkcijas apjoms pa zivju sugām, t	461	5,8	11,1	12,8	19,2	35,7	545,6
% no kopējā akvakultūras produkcijas apjoma	84,4	1,1	2	2,3	3,5	6,9	100

Avots: CSP

Vēžu produkcijas apjoms 2011.gadā bija tikai 104 kg. Lai arī akvakultūras kopējās produkcijas apjoms 2011.gadā salīdzinot ar 2010.gadu ir nedaudz samazinājies, tomēr laika periodā no 1993.gada līdz 2011.gadam kopumā ir vērojama kopējās produkcijas pieauguma tendence (4.1.attēls).

Avots: CSP

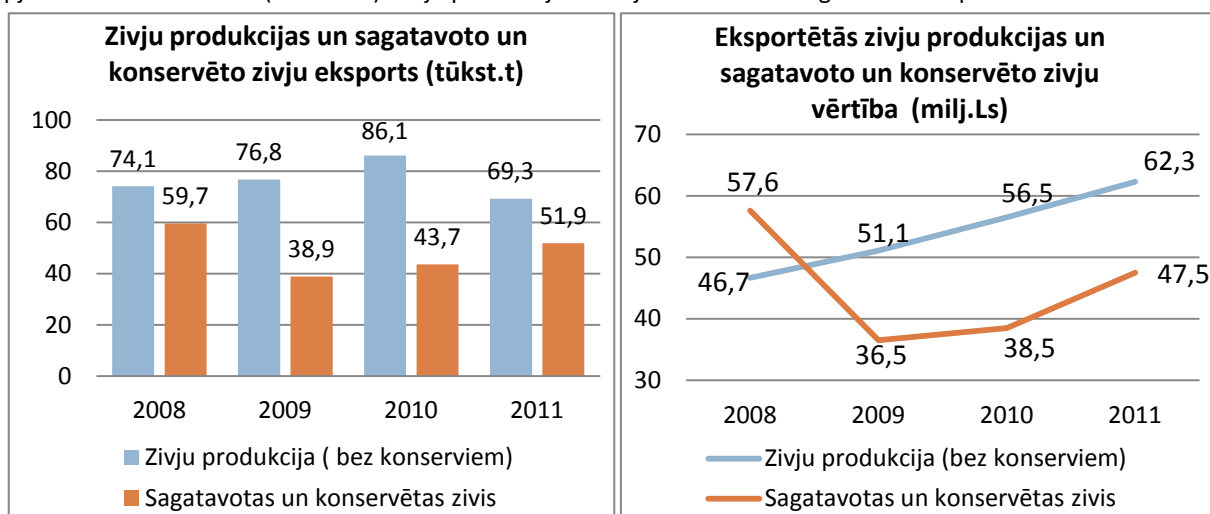
4.1.attēls. Akvakultūras produkcijas apjoms 1993.-2011.gadā, tonnās

Latvijas akvakultūras produkcijas kopējā tirgus vērtība 2011.gadā sastādīja 886 tūkst. latu.

Zivju produkcijas un sagatavoto un konservēto zivju tirdzniecība

Eksports

Vērtējot 2011.gada rezultātus, zivsaimniecības nozares ieguldījums kopējā Latvijas eksporta apjomā salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu palielinājās. Zivju produkcijas, ieskaitot zivju konservus, eksporta apjoms sasniedza 110 milj.Ls. Gada laikā palielinājās gan zivju produkcijas, gan sagatavoto un konservēto zivju eksporta apjomi naudas izteiksmē (4.2.attēls). Zivju produkcija un zivju konservi 2011.gadā tika eksportēti uz 50 valstīm.

Avots: CSP

4.2.attēls. Zivju produkcijas un sagatavoto un konservēto zivju eksporta apjoms (tūkst.t) un vērtība (milj.Ls)

Taču salīdzinājumā ar 2010.gadu zivju produkcijas (bez konserviem) eksporta apjoms tonnās 2011.gadā samazinājās par 19,5 % jeb par 16,8 tūkst.t. Kopumā 2011.gadā eksportēja 69,3 tūkst.t zivju produkcijas. Eksportētās zivju produkcijas vērtība sasniedza 62,3 milj.Ls. Tradicionāli zivju produkciju eksportēja uz ES un NVS valstīm, kā arī uz Mauritaniju. Šo valstu īpatsvars kopējā zivju produkcijas eksporta apjomā sasniedza attiecīgi 55,7 %, 27,4 % un 12,4 %.

Neskatoties uz to, ka NVS valstu īpatsvars vēl joprojām veido lielu daļu no Latvijas kopējā zivju produkcijas eksporta apjoma, 2011.gadā salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu zivju produkcijas eksports uz šīm valstīm samazinājās par 38%. Samazinājums bija saistīts ar to, ka 2011.gadā salīdzinājumā ar 2010.gadu samazinājās zivju nozvejas limiti Baltijas jūrā un Rīgas jūras līcī, kā rezultātā kritās zivju, it īpaši, brētliņu un reņģu nozvejas apjomi. Zivju nozvejas kvotu samazinājums, savukārt, izraisīja cenu kāpumu svaigām un saldētām brētliņām un reņģēm.

Rezultātā kritās pieprasījums pēc saldētām zivīm tādas valstīs, kā Baltkrievija (par 45 %), Ukraina (par 46 %), kas tradicionāli no Latvijas importēja saldētas brētliņas. Samazinājās pieprasījums pēc saldētām zivīm arī Moldovā (par 19 %). Toties zivju produkcijas eksporta apjoms uz Krieviju un Kazahstānu palielinājās attiecīgi par 16,6 % un 14 %.

Raksturojot zivju produkcijas eksportu uz pārējām trešajām valstīm, jāatzīmē, ka saglabājās kopējā samazinājuma tendence, taču samazinājums bija ļoti būtisks – 37,5 %. Visvairāk no trešajām valstīm samazinājās zivju produkcijas eksporta apjoms uz Islandi un Maroku.

Nemot vērā kopējo tendenci, kura raksturo Latvijas zivju produkcijas eksporta izmaiņas, 2011.gadā samazinājās zivju produkcijas eksporta apjoms arī uz ES valstīm. Salīdzinājumā ar 2010.gada attiecīgo periodu zivju produkcijas eksporta apjoms uz ES valstīm samazinājās par 8,5 %. Taču zivju produkcijas eksporta apjoma samazinājums neattiecās uz visām ES valstīm. Brētliņu nozvejas kvotu samazinājums galvenokārt ietekmēja zivju produkcijas eksportu uz Dāniju. 2011. gadā salīdzinājumā ar 2010. gadu zivju produkcijas eksports uz šo valsti samazinājās vairāk nekā 2 reizes. Tāpat samazinājās zivju produkcijas eksporta apjoms uz Poliju un Zviedriju, bet kritums nebija tik būtisks. Zivju nozvejas apjoma samazinājums Baltijas jūrā un Rīgas jūras līcī būtiski ietekmēja eksportētās zivju produkcijas cenu. Tā, piemēram, uz Dāniju eksportētās atvēsinātas brētliņas cena 2011.gadā salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu palielinājās par 57 %. Uz citām valstīm eksportētās zivju produkcijas cenas arī palielinājās, bet cenu pieaugums nebija tik ļoti liels kā uz Dāniju: Polijā – 10 %, Rumānijā – 27,5 %, Bulgārijā – 32 %. Neskatoties uz to, ka Latvijas kopējās zivju produkcijas eksporta apjoms samazinājās, diezgan aktīvi attīstījās zivju produkcijas tirdzniecība ar Latvijas tuvākajām kaimiņvalstīm. 2011.gadā salīdzinājumā ar 2010.gadu zivju produkcijas eksports uz Igauniju un Lietuvu palielinājās attiecīgi par 31 % un 24,6 %. Jāatzīmē, ka Latvijā ļoti aktīvi darbojas Igaunijas un Lietuvas zivju uzpircēji. Vēl var atzīmēt, ka salīdzinājumā ar 2010.gadu gandrīz 1,5 reizes palielinājās saidas filejas eksports uz Franciju. Kaut gan pirmskrīzes eksporta apjomi uz šo valsti vēl netika sasniegti, tomēr pozitīvas tendences var saskatīt. 2011.gadā palielinājās arī zivju produkcijas eksports uz Rumāniju un Spāniju, bet apjomi nebija būtiski un veidoja mazāk nekā 1 % no Latvijas kopējā zivju produkcijas eksporta apjoma. Zivju produkcijas eksporta apjomā uz Rumāniju dominēja saldētas brētliņas, bet uz Spāniju Latvijas zvejnieki eksportēja saldētas okeānā zivis.

Kā liecina statistiskas dati, 2011.gadā salīdzinājumā ar 2009.gadu, kad Latvijas zivju konservu ražošanā un realizācijā bija dramatisks situācija, sagatavoto un konservēto zivju eksporta apjomi pieauguši par vienu trešdaļu. 2011.gadā sagatavoto un konservēto zivju eksporta apjoms pārsniedza 2010.gada līmeni par 19 % un veidoja 51,9 tūkst.t. Naudas izteiksmē sagatavoto un konservēto zivju eksporta apjoms palielinājās par 23,5 % un sasniedza 47,5 milj.Ls. Pozitīvas tendences ir saskatāmas zivju konservu cenās: tā, 2011.gadā salīdzinājumā ar 2010.gadu eksportēto zivju konservu cenas vidēji palielinājās par 4 %. Vislielākais cenu pieaugums bija zivju konservu eksportā uz ES valstīm (17 %), savukārt uz Vidusāzijas valstīm zivju konservu cenas samazinājās par 13,5 %.

NVS valstu tirgus turpina būt viens no svarīgākajiem segmentiem sagatavoto un konservēto zivju eksportā. 2011.gadā salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu zivju konservu eksports uz NVS valstīm palielinājās par 30 %. Sagatavoto un konservēto zivju eksports palielinājās gandrīz uz visām NVS valstīm, bet visvairāk uz Krieviju, un tikai uz Moldovu zivju konservu eksporta apjoms 2011.gadā samazinājās un samazinājums veidoja 5 % no 2010.gada līmeņa. Tāpat palielinājās NVS valstu īpatsvars Latvijas kopējā sagatavoto un konservēto zivju eksporta apjomā no 67,2 % līdz 73,2 %. Starp NVS un pasaules valstīm Krievija ir galvenais Latvijā ražoto zivju konservu noieta tirgus. Krievijas īpatsvars Latvijas kopējā zivju konservu eksporta apjomā palielinājās no 43,2 % 2010.gadā līdz 46,7 % 2011.gadā.

Uz citām trešajām valstīm (izņemot NVS valstis) visvairāk palielinājās zivju konservu eksports uz Mongoliju (gandrīz 3 reizes) un Izraēlu (par 11 %), bet samazinājās uz Austrāliju (par 27 %) un Maķedoniju (par 17 %). Latvija sāka eksportēt zivju konservus uz Japānu un Jaunzēlandi, bet pārtrauca zivju konservu eksportu uz Sjerraleoni. Pārējo trešo valstu īpatsvars minēto produktu eksportā nav liels, un tā izmaiņas neietekmē Latvijas kopējā zivju konservu eksporta apjomu.

Neskatoties uz to, ka Latvijas zivju konservu eksporta apjomi uz ES rietumdaļas valstīm nav būtiski, jāatzīmē pozitīvas tendences sagatavoto un konservēto zivju eksportā uz šīm valstīm. Tā 2011.gadā salīdzinājumā ar 2010.gadu zivju eksporta apjomi uz ES rietumdaļas valstīm palielinājās vairāk nekā par vienu piektdaļu. Taču neskatoties uz eksporta apjoma pieaugumu uz šīm valstīm, ES rietumdaļas valstu īpatsvars 2011.gadā veidoja tikai 4,6 % no Latvijas kopējā zivju konservu eksporta apjoma. Zivju konservus no Latvijas galvenokārt importē Vācija un Dānija, veidojot attiecīgi 2,8 % un 0,8 % no kopējā Latvijas zivju konservu eksporta apjoma. Taču 2011.gadā salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu zivju konservu eksporta apjoms uz Dāniju samazinājās par 9 %. Savukārt pieprasījums pēc Latvijā ražotiem zivju konserviem Vācijā palielinājās par 18,5 %. Latvijā ražotos zivju konservus nelielos daudzumos importē arī citas ES rietumdaļas valstis, bet katrai valstij īpatsvars kopējā zivju konservu eksporta apjomā ir pavisam neliels un pieprasījums nav stabils.

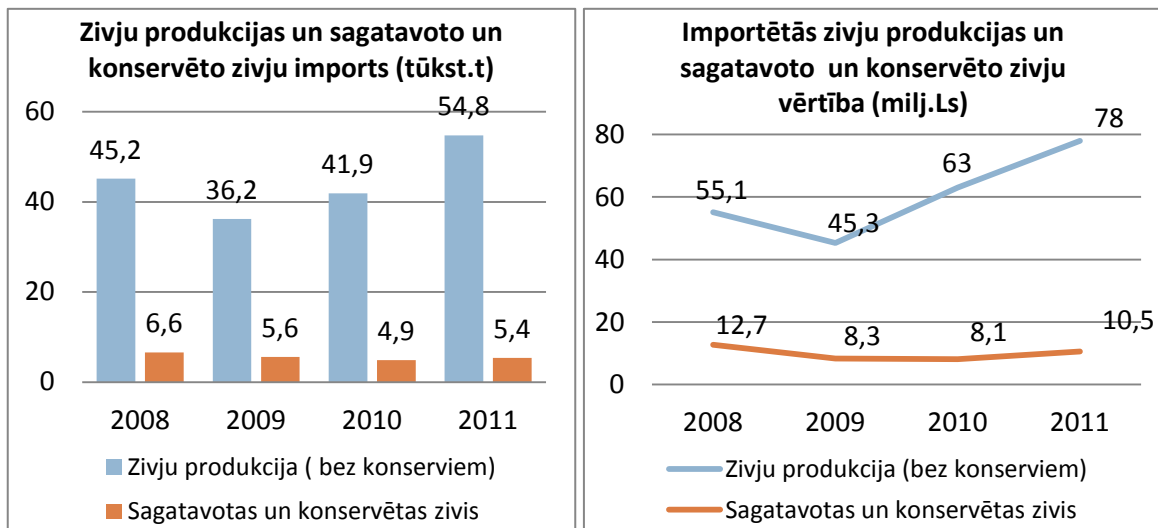
Kopumā sagatavoto un konservēto zivju eksporta apjoms uz ES (27) valstīm samazinājās par 7,7 %. Galvenokārt šo produktu eksports samazinājās uz Poliju (par 41 %), Čehiju (par 29 %), Rumāniju (par 23 %) un

Igauniju (par 19 %). Savukārt uz Bulgāriju, Ungāriju un Lietuvu sagatavoto un konservēto zivju eksporta apjoms 2011.gadā salīdzinājumā ar 2010.gadu palielinājās attiecīgi par 30 %, 11 % un 8,7 %. Sagatavoto un konservēto zivju eksports uz Slovākiju saglabājās 2010.gada līmenī.

Uz ES valstīm Latvijas ražotāji eksportē ne tikai konservus no brētliņām, kaut arī tie sastāda lielāko apjomu, bet arī konservus no sardīnēm, siļķēm, lašiem, anšoviem un makrelēm.

Imports

Lai apgādātu zivju apstrādes sektoru ar nepieciešamo izejvielas daudzumu, kā arī paplašinātu zivju produkcijas un zivju konservu sortimentu vietējā tirgū, 2011.gadā Latvija zivju produkciju un zivju konservus importēja no vairāk nekā 40 valstīm.

Avots: CSP

4.3.attēls. Zivju produkcijas un sagatavoto un konservēto zivju importa apjoms (tūkst.t) un vērtība (milj.Ls)

Pērn salīdzinājumā ar 2010.gadu zivju produkcijas (bez konserviem) importa apjoms (4.3.attēls) tonnās palielinājās par 30,7 % un sasniedza 54,8 tūkst.t. Savukārt naudas izteiksmē zivju produkcijas importa apjoms palielinājās par 24 % un veidoja 78,0 milj.Ls. Pēdējos gados palielinājās zivju produkcijas importa apjoms no ES valstīm, un 2011.gadā salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu zivju produkcijas importa apjomu pieaugums no ES valstīm sasniedza 36 %. Kopš 2009.gada, kad ES valstu īpatsvars bija viszemākais un veidoja 58,8 % no Latvijas kopējā zivju produkcijas importa apjoma, ES valstu īpatsvars kopējā Latvijas zivju produkcijas importa apjomā ir palielinājies un 2011.gadā sasniedza 66 %. Līdz ar to trešo valstu īpatsvars šajā periodā veidoja 34 % no Latvijas kopējā zivju produkcijas importa apjoma. Lielāko daļu zivju produkcijas importa apjomā veido Latvijas zivju apstrādes sektoram paredzētās zivju izejvielas, it īpaši tagad, kad Latvijai pieejamais brētliņu nozvejas apjoms Baltijas jūrā salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu samazinājās vairāk nekā par vienu ceturtdaļu.

Līdera pozīcijas starp zivju izejvielas piegādātājvalstīm jau vairākus gadus saglabā Lietuva (ar 20,5 % no kopējā Latvijas zivju produkcijas importa apjoma), Zviedrija (17,0 %), Igaunija (15,5 %) un Norvēģija (13,4 %). Zivju produkcijas importa apjomi būtiski palielinājās no visām iepriekšminētajām valstīm, izņemot no Norvēģijas, kurai tas saglabājies 2010.gada līmenī. Turpina augt zivju produkcijas importa apjoms no Spānijas un Marokas. Kopumā iepriekšminētās sešas valstis 2011.gadā veidoja 83,5 % no Latvijas kopējā zivju produkcijas importa apjoma.

Neskatoties uz kopējā zivju produkcijas importa apjoma būtisko pieaugumu, 2011.gadā salīdzinājumā ar 2010.gadu samazinājās zivju produkcijas imports no tādām valstīm, kā Argentīna, Francija, Īrija, Peru un Vācija. Taču, ņemot vērā šo valstu nelielo īpatsvaru Latvijas kopējā zivju produkcijas importa apjomā, minēto izmaiņu ietekme uz zivju produkcijas importa apjomu nebija nozīmīga. Savukārt no Polijas, Dānijas un Vjetnamas zivju produkcijas importa apjoma samazinājums bija būtisks, attiecīgi par 37 %, 29 % un 27,5 %.

Zivju produkcijas importa apjomā lielāko daļu veidoja saldētas zivis, atvēsinātas zivis un atvēsināta un saldēta zivju fileja. Molusku un garneļvēžu īpatsvars Latvijas kopējā zivju produkcijas apjomā nav liels – 2,6 %, bet kūpinātas, sālītas zivis un zivis sālījumā – nedaudz vairāk par 1 %. Zivju sugu griezumā Latvija visvairāk importē atvēsinātas lašu dzimtas zivis, saldētas siļķes un tās filejas, saldētas sardīnēllas un sardīnes, svaigas un saldētas brētliņas, saldētas saidas un makreles, kā arī pangasijas, tilapijas, Nīlas asaru u.c. saldūdens zivju fileju.

Kā liecina statistikas dati, 2011.gadā salīdzinājumā ar 2010.gadu sagatavoto un konservēto zivju importa apjoms palielinājās par 10,8 % un bija 5,4 tūkst.t. Taču naudas izteiksmē sagatavoto un konservēto zivju importa apjoms palielinājās par 29,6 % un sasniedza 10,5 milj.Ls.

Sagatavoto un konservēto zivju importa apjoma kāpums latos galvenokārt bija saistīts ar to, ka 2011.gadā salīdzinājumā ar 2010.gadu palielinājās importēto sagatavoto un konservēto zivju cena no visām valstīm, no kurām Latvija tradicionāli importē konservētas zivis. Stabilākie Latvijas partneri sagatavoto un konservēto zivju importā jau vairākus gadus ir ES valstis, taču šo valstu īpatsvars Latvijas kopējā sagatavoto un konservēto zivju importa apjomā 2011.gadā salīdzinājumā ar 2010.gadu samazinājās no 86 % līdz 82,7 %. No ES valstīm Latvijas kopējā sagatavoto un konservēto zivju importa apjomā dominē Lietuva, Igaunija, Dānija, Polija un Vācija. Kopumā minētās piecas valstis 2011.gadā veidoja 76,7 % no Latvijas kopējā sagatavoto un konservēto zivju importa apjoma. Neskatoties uz to, ka kopējā sagatavoto un konservēto zivju importa apjomā no ES valstīm bija neliels kāpums (6,7 %), 2011.gadā salīdzinājumā ar 2010.gadu sagatavoto un konservēto zivju imports tonnās no ES rietumdaļas valstīm samazinājās par 7,3 %. Ievērojams samazinājums (par 24,3 %) bija sagatavoto un konservēto zivju importa apjomam no Dānijas, kura veido lielāko daļu Latvijas sagatavoto un konservēto zivju importa apjomā no ES rietumdaļas valstīm. Bez tam sagatavoto un konservēto zivju importa apjomi samazinājās no Īrijas, Lielbritānijas, Beļģijas, Nīderlandes un Somijas. Taču no citām ES valstīm, tādām kā Igaunija, Polija, Vācija, Čehija, Spānija, Zviedrija, Itālija un Francija sagatavoto un konservēto zivju importa apjoms pieauga. Latvija saka importēt zivju konservus no Grieķijas un Austrijas. Kaut gan sagatavoto un konservēto zivju importa apjoma pieaugums no šīm valstīm neietekmēja Latvijas kopējā sagatavoto un konservēto zivju importa apjomu.

Sakarā ar sagatavoto un konservēto zivju importa apjoma pieaugumu no Seišelu salām, Norvēģijas un Ķīnas, gada laikā pieauga trešo valstu īpatsvars Latvijas kopējā sagatavoto un konservēto zivju importa apjomā no 14,2 % līdz 17,3 %. Latvija sākusī importēt zivju konservus no Baltkrievijas, Bangladešas un Vjetnamas, bet pārtraukusi sagatavoto un konservēto zivju importu no Salvadoras. Taču importa apjomi no šīm valstīm nebija lieli. Vairāk nekā uz pusi samazinājās konservu imports no Taizemes.

Importēto zivju konservu sortiments bija ļoti plašs. Tajā lielāko daļu veidoja zivju konservi no siļķēm, zivju produkcija no *surimi*, tunzivju konservi, konservi no lašu dzimtas zivīm, kā arī sagatavoti vai konservēti vēžveidīgie un moluski un konservi no brētliņām.

Kopumā ārējās tirdzniecības bilance zivju produkcijai un sagatavotām un konservētām zivīm ir saglabājusies pozitīva – 21,3 milj.Ls, bet salīdzinājumā ar 2010.gadu šis rādītājs samazinājies par 10,9 %.

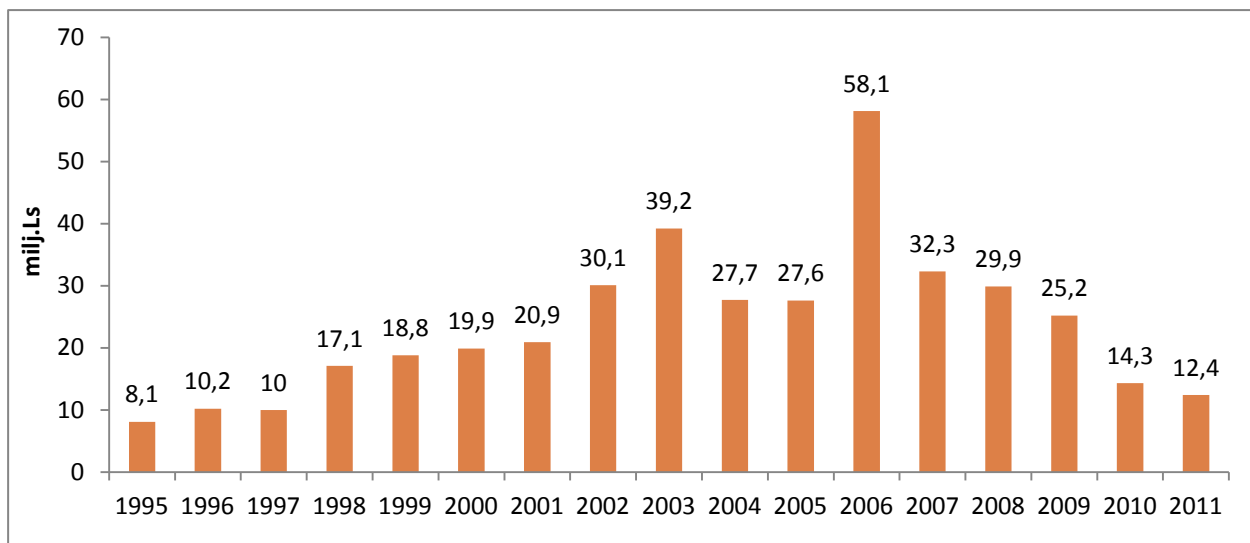
5. NACIONĀLAIS ATBALSTS LAUKSAIMNIECĪBAI UN LAUKU ATTĪSTĪBAI

5.1.Nacionālās subsīdijas

Valsts atbalstam lauksaimniecībā pilnībā jāatbilst Kopienas pamatnostādņem attiecībā uz valsts atbalstu lauksaimniecības nozarē.

Lai veicinātu lauksaimniecības un lauku attīstību, kā arī lai paaugstinātu lauku teritoriju iedzīvotāju dzīves līmeni, papildus Eiropas Savienības atbalstam valsts sniedz atbalstu nacionālo subsīdiju veidā. Atbalstu sniedz saskaņā ar Komisijas 2006.gada 15.decembra Regulu (EK) Nr.1857/2006 par Līguma 87. un 88.panta piemērošanu attiecībā uz maziem un vidējiem uzņēmumiem, kas nodarbojas ar lauksaimniecības produktu ražošanu, un grozījumiem Regulā (EK) Nr.70/2001 (Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis, 2006.gada 16.decembris, Nr. L 358).

2011.gadā kopējais subsīdijās izmaksātais finansējums bija Ls 12,4 milj. Ņemot vērā straujo graudu cenu kāpumu 2011.gada vidū un cūkgaļas iepirkuma cenu samazināšanos, lai saglabātu pārraudzības saimniecībās vaislas sivēnmāšu ciltskodolu, no valsts budžeta cūkkopības nozarei subsīdiju veidā papildus 2011.gadā izmaksāja Ls 1,45 milj. (5.1.attēls).

Avots: LAD

5.1. attēls. Kopējais subsīdiju apmērs 1995.–2011.gadā, milj.Ls

Valsts atbalsta pasākumi sagatavoti pamatojoties uz Lauksaimniecības un lauku attīstības likuma 5.panta 3.1 un ceturto daļu. Valsts atbalsta pasākumi noteikti, pamatojoties uz „Latvijas lauku attīstības valsts stratēģijas plānu 2007.–2013.gadam” – attīstības plānošanas dokumentu, kas nosaka lauksaimniecības attīstības mērķus un attīstības virzienus, kā arī to sasniegšanas veidu.

Atbilstoši stratēģijai turpmākajā lauksaimniecības un lauku attīstības subsīdiju izmantošanā ir finansējamas sekojošas prioritātes:

- ✓ labas lauksaimniecības pieredzes izplatīšana lauksaimniekiem un nozares speciālistiem;
- ✓ pielietojamā lauksaimniecības zinātne;
- ✓ Latvijas lauku konsultāciju un izglītības centra pakalpojumi lauksaimniekiem un lauku teritorijas uzņēmējiem;
- ✓ lauksaimniecības un mežsaimniecības speciālistu sagatavošana;
- ✓ lauksaimniecības biedrību un nodibinājumu attīstība.

Valsts atbalsts (subsīdijas) lauksaimniekiem saskaņā ar Ministru Kabineta 2011.gada 1.februāra noteikumiem Nr.105 „Noteikumi par ikgadējo valsts atbalstu lauksaimniecībai un tā piešķiršanas kārtību” īstenots astoņos atbalsta pasākumos.

5.1. tabula

Valsts atbalsta finansējuma izlietojums 2011.gadā

Atbalsta pasākums	Subsīdiju saņēmēju skaits	Izmaksātā summa, Ls	% no kopējā finansējuma
Atbalsts lopkopības attīstībai		8 713 000,00	70,2

Atbalsts augkopības attīstībai	9	72 375,44	0,6
Atbalsts pētījumiem, starptautiskai un savstarpējai sadarbībai	26	395 290,19	3,2
Atbalsts tirgus veicināšanai		152 662,32	1,2
Atbalsts dalībai pārtikas kvalitātes shēmām	92	99 988,02	0,8
Atbalsts lauksaimniecības nozaru riska samazināšanai	1 945	250 476,93	2,0
Atbalsts investīciju veicināšanai lauksaimniecībā	491	2 152 345,48	17,4
Iepriekšējā gadā uzsāktu pasākumu izpildes finansējums		565 923,96	4,6
Kopā:		12 402 062,34	100

Avots: LAD

Pēc strukturālā sadalījuma vislielākais finansējums novirzīts ar lopkopības attīstību un investīciju veicināšanu lauksaimniecībā saistītajiem pasākumiem, kopumā – 74,8 % no kopējā piešķirtā finansējuma.

5.2. Kredītu garantijas lauku uzņēmējiem

Valsts akciju sabiedrība „Lauku attīstības fonds” (turpmāk – Fonds) 2011.gadā turpināja garantēt banku izsniegtos īstermiņa un ilgtermiņa kredītus lauku uzņēmējiem, lauksaimniecības produkcijas ražotājiem un pārstrādātājiem. Fonds 2011.gadā ir piešķīris 207 kredītu garantijas (tajā skaitā Valsts akciju sabiedrība (turpmāk – VAS) Latvijas Hipotēku un zemes banka – 62, akciju sabiedrība (turpmāk – a/s) SEB Banka – 109, a/s Swedbank – 4, a/s Latvijas Krājbanka – 8, a/s Citadele banka – 24, kopsummā par Ls 16,28 milj.

Salīdzinot ar 2010.gadu, piešķirto garantiju apjoms pieaudzis par 66 kredītu garantijām.

Izmantojot Fonda garantijas, uzņēmēji 2011.gadā varēja saņemt un restrukturizēt kredītus kopsummā par Ls 44,90 milj.

Kopš 1997.gada, kad Fonds sāka kredītu garantēšanu, piešķirtas 3044 kredītu garantijas kopsummā par Ls 100,48 milj. (5.2.tabula).

5.2.tabula

VAS „Lauku attīstības fonds” piešķirtās kredītu garantijas 2009.-2011.gadā

	2009.	2010.	2011.	Kopā no 1997.-2011.
Izsniegto garantiju skaits	142	141	207	3044
Garantētā summa (tūkst.Ls)	10 896	10 534	16 280	100 480
Kredīta apjoms, kas saņemts ar Fonda garantijām (tūkst.Ls)	26 291	22 210	44 900	276 108

Avots: Lauku attīstības fonds

Likumā „Par valsts budžetu 2012.gadam” valsts ir uzņēmusies atbildību par Fonda sniegtajām garantijām 44 miljonu latu apmērā. Tas nozīmē, ka šādā apjomā Fonda garantijas ir pielīdzinātas valsts galvojumiem. Praktiski tas nozīmē to, ka šim statusam atbilst visas pašlaik spēkā esošās, kā arī atbildīs visas 2012.gadā izsniedzamās garantijas.

Ministru kabinets 2010.gada 20.jūlijā apstiprināja noteikumus Nr.664 ”Kārtība, kādā tiek administrēti un uzraudzīti valsts un Eiropas Savienības atbalsts lauksaimniecībai un lauku un zivsaimniecības attīstībai, izveidojot kredītu fondu”, kuros noteikts, ka kredītu fondu pārvalda VAS ”Lauku attīstības fonds”.

2010.gada 15.septembrī Lauku atbalsta dienests kredītu fonda darbības nodrošināšanai pārskaitīja Ls 5 000 000 no valsts un Eiropas Zivsaimniecības fonda finanšu līdzekļiem (turpmāk – EZF līdzekļi) un 2010.gada 16.septembrī – Ls 26 423 069 no valsts un Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai līdzekļiem (turpmāk – ELFLA līdzekļi).

Par līdzekļu izmantošanu kreditēšanai 2010.gadā noslēgti sadarbības līgumi ar VAS Latvijas Hipotēku un zemes banka, a/s Latvijas Krājbanka un a/s Swedbank. Kopā no kredītu fonda 2011.gadā sadarbības bankām aizdoti 44 aizdevumi Ls 18,37 miljoni, tajā skaitā Ls 15,14 miljoni ELFLA līdzekļi un Ls 3,23 miljoni EZF līdzekļi.

5.3. Nodokļi

Pēc Valsts ieņēmumu dienesta rīcībā esošās informācijas, Latvijā pēc stāvokļa uz 2012.gada 1.janvāri Nodokļu maksātāju reģistrā reģistrēto nodokļu maksātāju skaits, kuru pamatdarbības veids atbilst NACE 2.red 01.grupas „Augkopība un lopkopība, medniecība un saistītas palīgdarbības” kodiem, izņemot 0170, bija 40 875. No šiem nodokļu maksātājiem bija reģistrētas 22 684 zemnieku saimniecības un 1502 SIA, kas nodarbojas ar

lauksaimniecisko ražošanu. Uz 2012.gada 1.janvāri lauksaimniecības nozarē ir reģistrēti 261 mikrouzņēmumu nodokļa maksātāji, no tiem 52 zemnieku saimniecības, 119 SIA, 24 individuālie uzņēmumi un 63 saimnieciskās darbības veicēji.

5.3.tabula

Valsts budžeta ieņēmumi no lauksaimnieciskās produkcijas ražotājiem sadalījumā pa nozarēm 2011.gadā, tūkst.Ls

Nozares	Iedzīvotāju ienākuma nodoklis	Uzņēmumu ienākuma nodoklis	Sociālās apdrošināšanas iemaksas	Pievienotās vērtības nodoklis	Akcīzes nodoklis	Dabas resursu nodoklis	Muitas nodoklis
Viengadīgo kultūru audzēšana	3333,59	522,8	5977,55	-2926,23	385,51	66,52	32,38
Daudzgadīgo kultūru audzēšana	146,22	36,33	304,81	-10,78	2,3	1,94	0,03
Augu pavairošana	34,55	3,84	70,21	18,45	-	0,09	-
Lopkopība	2669,63	563,24	5871,16	-6073,92	1,14	94,44	5,18
Jauktā lauksaimniecība (augkopība un lopkopība)	3328,15	363,97	6730,52	-2528,9	8,32	91,8	9,56
Lauksaimniecības papilddarbības un palīgdarbības pēc ražas novākšanas	362,73	89,16	747,54	116,28	0,06	5,68	32,31
Kopā:	9874,87	1579,34	19 701,79	-11 405,1	397,33	260,47	79,46

Avots: VID

5.4.tabula

Valsts budžeta ieņēmumi no zemnieku saimniecībām 2008.–2011.gadā, tūkst.Ls

	2008.	2009.	2010.	2011.
Iedzīvotāju ienākuma nodoklis	2738,7	2923,9	2230,9	3347,3
Uzņēmumu ienākuma nodoklis	1391,1	533,2	352,1	1028,8
Sociālās apdrošināšanas iemaksas	7799,6	6680,1	6182,5	7869,8
Pievienotās vērtības nodoklis	-3255,3	-2406,5	365,2	-4494,0
Akcīzes nodoklis	1,4	31,1	3,5	11,6
Dabas resursu nodoklis	133,3	110,1	110,6	145,1
Muitas nodoklis	37,9	27,2	12,4	10,8
Kopā:	8846,7	7208,1	9982,3	8037,8

Avots: VID

5.5.tabula

Valsts budžeta ieņēmumi no juridiskām personām (izņemot zemnieku saimniecības) 2009.–2011.gadā, tūkst.Ls

	2009.	2010.	2011.
Iedzīvotāju ienākuma nodoklis	6405,07	7019,31	7297,60
Uzņēmumu ienākuma nodoklis	1022,42	993,30	1211,95
Sociālās apdrošināšanas iemaksas	13 268,02	11 940,86	14 162,31
Pievienotās vērtības nodoklis	908,76	1527,14	-8110,23
Akcīzes nodoklis	227,43	340,11	388,14
Dabas resursu nodoklis	117,98	142,49	166,42
Muitas nodoklis	4,72	41,21	72,36
Kopā:	21 954,41	22 004,42	15 188,55

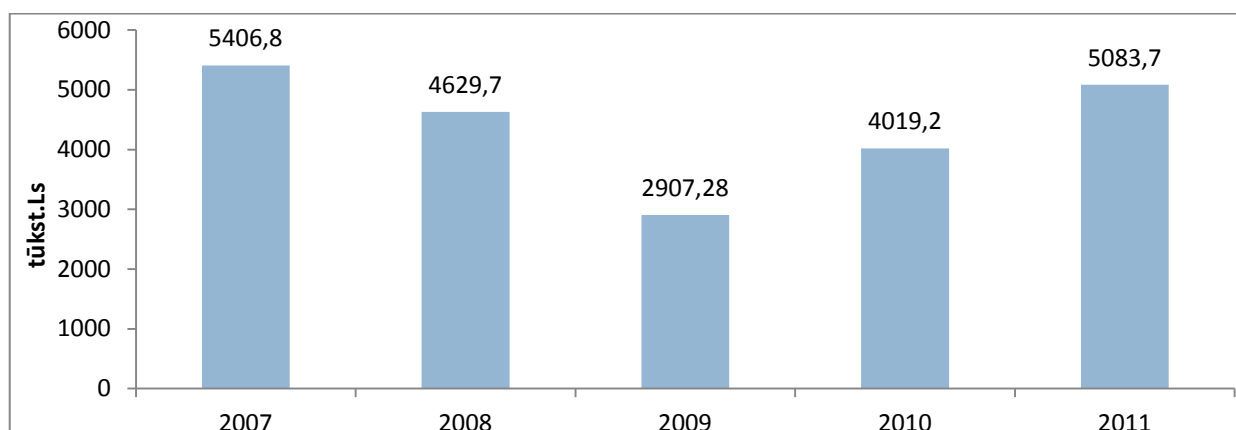
Avots: VID

Nodokļu maksātāju reģistrā uz 2012.gada 1.janvāri bija reģistrēti 1434 pārtikas pārstrādes uzņēmumi, tajā skaitā 112 dzērienu ražošanas uzņēmumi. Uzņēmumi atlasīti pēc saimniecisko darbību statistiskās klasifikācijas NACE 2.red. 10.grupas "Pārtikas produktu ražošana" un 11.grupas "Dzērienu ražošana" kodiem. Atlasei izmantota informācija par pamatdarbības veidiem, kurus paziņojusi Centrālā statistikas pārvalde.

Valsts budžeta ieņēmumi no lauksaimniecības pārstrādes uzņēmumiem 2011.gadā, tūkst.Ls

Nozare	Iedzīvotāju ienākuma nodoklis	Uzņēmumu ienākuma nodoklis	Sociālās apdrošināšanas iemaksas	Pievienotās vērtības nodoklis	Akcīzes nodoklis	Dabas resursu nodoklis	Muitas nodoklis
Pārtikas produktu ražošana, t.sk.	14 484,9	3342,8	28 964,9	-3567,5	1012,0	174,3	172,1
Gaļas un gaļas produktu ražošana, pārstrāde un konservēšana	1940,0	532,7	4153,1	2696,3	0,7	21,4	2,2
Zivju, vēžveidīgo un mīkstmiešu pārstrāde un konservēšana	2435,8	606,3	5191,3	-8648,6	4,3	38,2	54,7
Augļu un dārzeņu pārstrāde un konservēšana	638,7	218,1	1155,8	-464,7	1,2	2,5	36,6
Augu un dzīvnieku eļļu un tauku ražošana	251,8	6,3	430,0	-3483,5	1,7	2,0	0,0
Piena produktu ražošana	2946,1	111,7	5639,6	-4115,2	14,2	55,2	4,9
Graudu malšanas produktu, cietes un cietes produktu ražošana	633,5	337,9	1178,5	-971,6	0,4	4,0	23,5
Konditorejas un miltu izstrādājumu ražošana	3229,7	820,5	6745,1	5444,2	3,7	27,2	0,1
Citu pārtikas produktu ražošana	2101,4	310,3	3839,9	4303,9	985,8	16,8	3,4
Dzīvnieku barības ražošana	307,9	399,0	631,7	1671,7	0,0	7,1	46,7
Dzērienu ražošana	3537,0	1374,6	6200,3	24 351,4	58 521,1	83,6	46,3
Kopā:	18 021,9	4717,3	35 165,2	20 783,9	59 533,1	257,9	218,4

Avots: VID

Avots: VID

5.2.attēls. Lauksaimniecības produktu ražotājiem izmaksātās pievienotās vērtības nodokļa 14 % kompensācija 2007.-2011.gadā, tūkst.Ls

Lauksaimniecības produktu ražotājiem 2011.gadā izmaksātā pievienotās vērtības nodokļa 14 % kompensācija bija Ls 5083,7 tūkst. (5.2.attēls), kas ir par 26 % vairāk nekā iepriekšējā gadā.

Lauksaimniecības produktu ražotājiem laika periodā no 2011.gada 1.janvāra līdz 2011.gada 1.jūlijam atmaksāts akcīzes nodoklis par izmantoto dīzeļdegvielu ir 12,12 milj.Ls apmērā par 534 tūkst. ha. Tāda pati situācija bija arī laika periodā no 2010.gada 1.janvāra līdz 2010.gada 1.jūlijam. 2009.gadā atmaksāts akcīzes nodoklis par izmantoto dīzeļdegvielu Ls 18,65 milj. apmērā, par 852 tūkst.ha lauksaimniecībā izmantojamās zemes. 2008.gadā tika atmaksāti Ls 14,47 milj. par 766 tūkst. ha lauksaimniecībā izmantojamās zemes.

Saskaņā ar likuma "Par uzņēmumu ienākuma nodokli" 18.pantu uzņēmumu ienākuma nodokļa atlaide nodokļa maksātājiem, kas veic lauksaimniecisko darbību, ir noteikta 10 latu apmērā par katru lauksaimniecībā izmantojamās zemes hektāru.

Pēc Valsts ieņēmumu dienesta sniegtās informācijas 2011.gadā uzņēmumu ienākuma nodokļa atlaide lauksaimniecības uzņēmumiem bija 1113 tūkst.Ls, kas tika piešķirta 644 nodokļu maksātājiem. Salīdzinoši 2010.gadā uzņēmumu ienākuma nodokļa atlaide lauksaimniecības uzņēmumiem bija Ls 1378 tūkst.

Saskaņā ar likuma „Par uzņēmumu ienākuma nodokli” 6.panta 4.daļas 2.punktu, nosakot apliekamo ienākumu, nodokļa maksātāja peļņu samazina par summām, kas saņemtas kā valsts atbalsts lauksaimniecībai vai Eiropas Savienības atbalsts lauksaimniecībai un lauku attīstībai. Pēc Valsts ieņēmumu dienesta sniegtās informācijas 2011.gadā summas, kas saņemtas kā valsts atbalsts lauksaimniecībai un Eiropas Savienības atbalsts lauksaimniecībai un lauku attīstībai, bija Ls 69 805 tūkst. 2230 nodokļu maksātājiem.

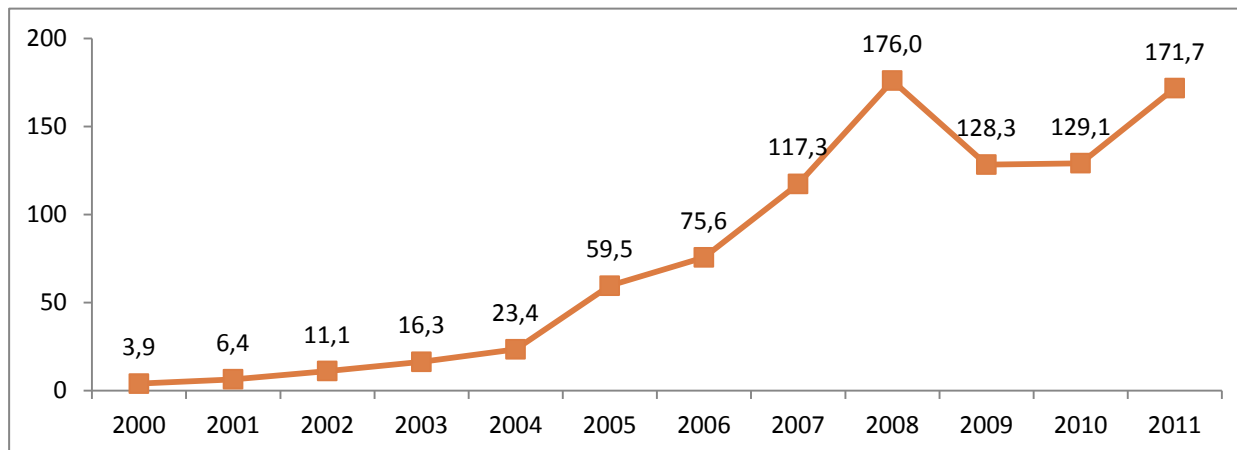
62 lauksaimniecības produktu ražošanas un pārstrādes uzņēmumi 2011.gadā ir izvēlējušies piemērot likuma „Par pievienotās vērtības nodokli” 13.4 pantā noteikto īpašo nodokļa maksāšanas un priekšnodokļa atskaitīšanas kārtību.

Saskaņā ar Valsts ieņēmumu dienesta sniegto informāciju par nodokļu maksātāju skaitu no gada ienākumu deklarācijām par 2011.gadu 11 529 nodokļu maksātājiem tiek piemērota norma par iedzīvotāju ienākuma nodokļa neapliekamo ienākumu (saskaņā ar likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 9.panta 1.punktu) un kopējā neapliekamā summa ir Ls 14 694 tūkst.;

5.4.Kooperatīvu un nevalstisko organizāciju atbalsts

Kooperācijas veicināšana

Lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvo sabiedrību galvenais uzdevums ir veicināt un meklēt jaunu noieta tirgu biedru saražotās lauksaimniecības produkcijas realizācijai, rūpēties par biedru konkurētspējas un labklājības palielināšanu. Pēdējos gados lauksaimnieki aktīvi iesaistās lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvās sabiedrību darbībā. Labvēlīgas valsts atbalsta politika dēļ no 2000.gada Latvijā sāka veidoties konkurētspējīgas pakalpojumu kooperatīvās sabiedrības. Pēdējo gadu laikā vērojama kooperatīvo sabiedrību attīstība (5.3.attēls). Lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvo sabiedrību apgrozījums, uzlabojoties ekonomiskajai situācijai valstī, 2010.gada laikā ir pieaudzis, salīdzinot ar iepriekšējo gadu un 2011.gadā sasniedzis 171,74 miljoni latu.

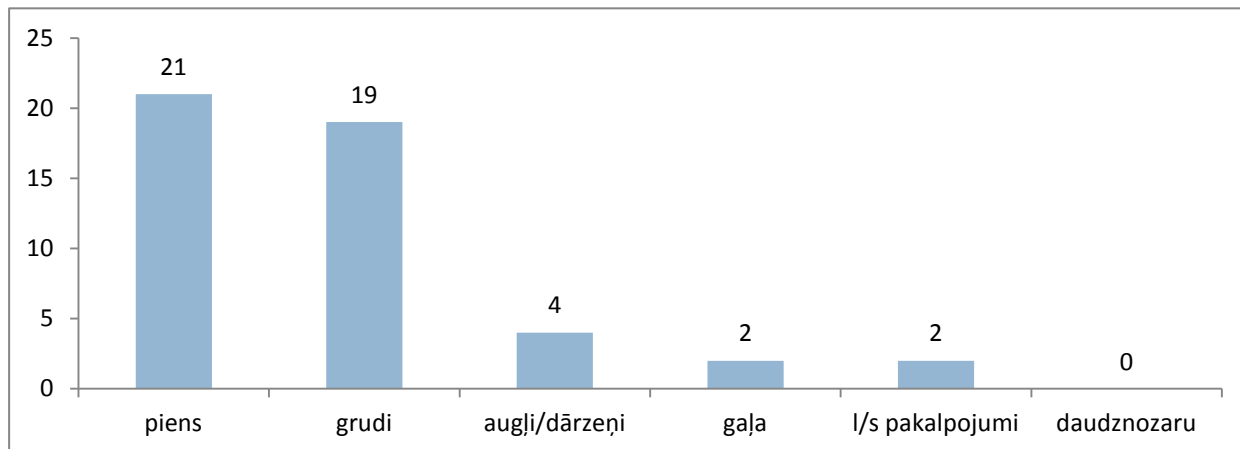
Avots: Latvijas Lauksaimniecības kooperatīvu asociācija

5.3.attēls. Lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvo sabiedrību apgrozījums no 2000. - 2011.gadā

Atbilstoši Ministru kabineta 2012.gada 21.februāra noteikumiem Nr.137 "Noteikumi par lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvās sabiedrības reģistrācijai nepieciešamajiem dokumentiem un šīs sabiedrības atbilstības izvērtēšanu atbalsta piešķiršanai" 2011.gadā tika atzītas 48 lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvās sabiedrības.

Pamatojoties uz Valsts pārvaldes likumā noteikto kārtību, Zemkopības ministrija deleģē atzīšanu veikt biedrībai "Latvijas Lauksaimniecības kooperatīvu asociācija".

Atzītās lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvās sabiedrības ir visās galvenajās lauksaimniecības nozarēs (5.4.attēls).

Avots: Latvijas Lauksaimniecības kooperatīvu asociācija

5.4.attēls. Lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvo sabiedrību skaits sadalījumā pa nozarēm 2011.gadā

2011.gadā atbilstīgās lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvās sabiedrības saņēma atbalstu Lauku attīstības plāna 2007.–2013.gadam pasākumā "Atbalsts ražotāju grupām" kopumā 68 615,68 latu apmērā. Finansējuma avots: ELFLA līdzekļi.

Atbalsts nevalstiskajam sektoram

Pamatojoties uz 2011.gada 1.februāra Ministru kabineta noteikumiem Nr.105 „Noteikumi par ikgadējo valsts atbalstu lauksaimniecībai un tā piešķiršanas kārtību” 2011.gadā atbalsta pasākuma „Atbalsts lauku un lauksaimnieku biedrību un nodibinājumu savstarpējās sadarbības veicināšanai un dalībai starptautiskajās organizācijās” ietvaros lauku un lauksaimnieku biedrības un nodibinājumi saņēma 129 780 latus, lai nodrošinātu informācijas apriti starp valsts pārvaldes iestādēm, Eiropas Savienības institūcijām un atbalsta pasākuma „Tehniskais atbalsts lauksaimniecības nozarē” ietvaros 82 746,82 latus lauksaimniecības attīstības veicināšanas un sadarbības pasākumu organizēšanai.

6. ES PASĀKUMI LAUKSAIMNIECĪBAI UN LAUKU ATTĪSTĪBAI

6.1. Kopējā lauksaimniecības politikas nākotne

Diskusijas par KLP nākotni

2010.gada rudenī Eiropas Komisija publicēja EK Paziņojumu par Kopējo lauksaimniecības politiku līdz 2020.gadam: sasniegt pārtikas, dabas resursu un teritoriālos nākotnes izaicinājumus. Par to dalībvalstis diskutēja 2010.gada 29.-30.novembra, 13.decembra (dzīvotspējīga pārtikas ražošana, tiešie maksājumi), 2011.gada 24.janvāra (dabas resursu ilgtspējīga apsaimniekošana un rīcība klimata jomā) un 21.februāra (sabalansēta teritoriālā attīstība) MP sanāksmēs.

Noslēdzot diskusijas šajā stadijā, 2011.gada 24.februārī Ungārijas Prezidentūra nāca klājā ar Padomes secinājumu tekstu, ņemot vērā diskusiju rezultātus un diskusijās izteiktos dalībvalstu viedokļus. Tomēr, par spīti Prezidentūras pūlēm panākt vienošanos par Padomes secinājumu tekstu (Padomes secinājumu pieņemšanai ir nepieciešama vienprātība) 2011.gada 17.martā MP netika panākta vienošanās par Padomes secinājumu projektu. Pret balsoja 7 dalībvalstis, t.sk. Latvija, līdz ar to netika pieņemti Padomes secinājumi. Latvija Padomes secinājumus nevarēja atbalstīt, jo tajos netika pietiekami skaidri un viennozīmīgi norādīts, ka nākotnē KLP tiešajiem maksājumiem, kā arī lauku attīstības politikas finansējuma sadalei pēc 2013.gada ir jābūt balstītai uz taisnīgiem, godīgiem un objektīviem kritērijiem, kas ir Latvijas galvenā prioritāte diskusiju par KLP nākotni kontekstā.

2011.gada 29.jūnijā Komisija nāca klājā ar priekšlikumu ES Daudz gadu budžetam (*Multi-annual Financial Framework*) 2013.-2020.gadam, kas būs par pamatu veidojot ES septiņu gadu budžetu visu politiku griezumā. Attiecībā uz Kopējo lauksaimniecības politiku, īpaši tiešajiem maksājumiem, Komisija šajā priekšlikumā piedāvā pakāpenisku tiešo maksājumu izlīdzināšanu – plānošanas perioda laikā visām ES dalībvalstīm, kuru TM ir zem 90 % no ES vidējā līmeņa, tiktu par 1/3 samazināta starpība starp esošajiem TM un 90 % no ES vidējā. Šo starpību proporcionāli finansētu tās ES dalībvalstis, kuras saņem TM virs ES vidējā līmeņa. Saskaņā ar Eiropas Komisijas priekšlikumu tiešo maksājumu izlīdzināšanai nākamajā plānošanas periodā Latvija, sākot ar 2017.gadu, saņemtu tikai 54 % no ES vidējā līmeņa jeb ~141 EUR/ha jeb 99 LVL/ha, līdz ar to netiek nodrošināts taisnīgs un godīgs atbalsts visiem ES lauksaimniekiem, kā arī netiek atrisināta līdz šim pastāvošā nevienlīdzība. Latvijai šāds priekšlikums nav pieņemams.

Tādējādi viena no galvenajām Latvijas prioritātēm saistībā ar Komisijas priekšlikumu ES daudz gadu budžetam 2014.-2020.gadam, kā arī visas KLP reformas kontekstā ir TM sistēmas pārskatīšana, lai visām ES dalībvalstīm tiktu nodrošināti vienlīdzīgi tiešo maksājumu atbalsta līmeņi, kā arī paredzēts atbilstošs finansējums Lauku attīstības politikas pasākumiem. Latvija vēlas panākt, lai tām dalībvalstīm, kuru tiešo maksājumu līmenis ir zem ES vidējā, šie maksājumi tiek maksimāli tuvināti ES vidējiem rādītājiem, nosakot to aptuveni 80 % (212 EUR/ha) apmērā no ES vidējā maksājumu līmeņa. Arī LR Saeima 2011.gada 14.jūlijā nāca klājā ar Paziņojumu Par taisnīgu un godīgu Eiropas Savienības kopējo lauksaimniecības politiku pēc 2013.gada, uzsverot šī jautājuma nozīmību Latvijai.

Diskusijas par Komisijas priekšlikumu ES daudz gadu budžetam 2014.-2020.gadam risinās kontekstā ar diskusijām par KLP reformu t.i. KLP „izskatu” pēc 2013.gada, īpaši attiecībā uz tiešo maksājumu izlīdzināšanu un Eiropas Lauksaimniecības fondu lauku attīstībai (ELFLA), jo ES daudz gadu budžeta priekšlikumā noteikti galvenie finansējuma sadalījuma modeļi un apjoms.

2011.gada 12.oktobrī Komisija nāca klājā ar KLP reformas regulu priekšlikumiem, kas attiecas uz Kopējās lauksaimniecības politikas nākotni pēc 2013.gada. Būtiskākās no tām ir regula par tiešo maksājumu nākotni, regula par Lauku attīstības politikas nākotni, regula par Lauksaimniecības produktu Kopējās tirgus organizācijas nākotni un regula par Kopējās lauksaimniecības politikas finansēšanu. Kopš likumdošanas priekšlikumu publicēšanas notiek aktīvas diskusijas dažādos Padomes līmeņos, t.sk. ministru līmenī (katrā MP, kas notiek ik mēnesi). Lai arī diskusijās ir panākts zināms progress, ir ļoti daudz būtisku, dalībvalstīm svarīgu jautājumu, par kuriem vēl nav izdevies vienoties. Pie būtiskākajiem jāmin maksājumu tiesību vērtību diferencēšanas iespējas valstīs, kuras šobrīd īsteno Vienotā platības maksājuma shēmu, aktīvā lauksaimnieka definēšanas nosacījumi, zaļās komponentes (maksājuma par klimatam un videi labvēlīgu lauksaimniecības praksi) prasības, lauku attīstībai paredzētā finansējuma sadale, cukura kvotu režīma atcelšana un Sertificējošās institūcijas pienākumi par darījumu likumību un pareizības pārbaudi gala saņēmēju līmenī.

Paralēli diskusijām par dažādiem KLP reformas aspektiem MP, Zemkopības ministre L.Straujuma aktīvi tiekas ar dažādiem Eiropas Parlamenta deputātiem, kā arī citu dalībvalstu ministriem, lai runātu par Latvijai būtiskiem jautājumiem KLP reformas kontekstā (ar uzsvāru uz tiešo maksājumu izlīdzināšanas jautājumu).

Tiešo maksājumu izlīdzināšanas jautājumā Latvija cieši sadarbojas ar pārējās Baltijas valstīm, gan valdības, gan nevalstisko organizāciju līmenī. Kā būtisku soli Baltijas valstu vienotībā tiešo maksājumu izlīdzināšanas jautājumā jāmin 2012.gada 20.janvārī Baltijas valstu lauksaimniecības ministru un nevalstisko lauksaimniecības organizāciju vadības pārstāvju parakstīto kopīgu deklarāciju „Par godīgu Kopējo lauksaimniecības politiku visām Eiropas Savienības dalībvalstīm”, kas aicina nodrošināt taisnīgus un godīgus konkurences apstākļus visā ES tirgū.

Kipra, kas ir Prezidentūra 2012.gada II pusgadā plāno panākt vienošanos par KLP reformas priekšlikumiem līdz 2012.gada novembrim, lai varētu uzsākt diskusijas ar Eiropas Parlamentu. Savukārt attiecībā uz ES Daudzgaļu budžetu, Kipras prezidentūras laikā iecerēts panākt vienošanos dalībvalstu starpā un uzsākt tiešas sarunas ar Eiropas Parlamentu, lai gūtu tā vairākuma atbalstu. Ņemot vērā līdzšinējās diskusijas, kurās dalībvalstu viedokļi par daudziem svarīgiem jautājumiem būtiski atšķiras šāds mērķis vērtējams kā ambiciozs.

Tiešo maksājumu sistēma

ES dalībvalstīs lauksaimniecības un lauku attīstības jomās vērojama virkne aktuālu izaicinājumu un, lai reaģētu uz tiem, tiek īstenota Kopējās lauksaimniecības politikas (KLP) reforma. 2010.gada 18.novembrī EK nāca klajā ar paziņojumu par KLP 2020.gada perspektīvā. Pēc EK paziņojuma publiskošanas par KLP reformas mērķiem un reformas īstenošanas scenārijiem, tika uzsākta aktīva diskusija par KLP reformu.

EK likumdošanas priekšlikumi izstrādāti, lai sasniegtu šādus jaunās KLP mērķus:

- 1) Dzīvotspējīga pārtikas ražošana - uzlabot konkurētspēju, nodrošināt ienākumu stabilitāti, atbalstīt lauksaimniekus teritorijās ar dabiskiem ierobežojumiem;
- 2) Ilgtspējīga dabas resursu pārvaldība un klimata pārmaiņu mazināšana - garantēt sabiedriskos labumus, veicināt zaļo izaugsmi caur inovācijām, mazināt klimata pārmaiņas;
- 3) Līdzsvarota teritoriālā attīstība - lauku dzīvotspējas atbalstīšana, veicināt ekonomiskās darbības dažādošanu, radīt strukturālo daudzveidību.

Tiešo maksājumu jomā EK ierosina būtiskas reformas, kuru mērķis ir pārskatīt tiešo maksājumu finansējuma pārdali, maksājumu struktūru un to piešķiršanas mērķtiecīgumu. Lai nodrošinātu vienlīdzīgu tiešo maksājumu finansējuma pārdali starp dalībvalstīm, EK ierosināja samazināt starpību starp dalībvalsts un ES vidējo tiešo maksājumu līmeni dalībvalstīs, kur tiešo maksājumu līmenis ir zemāks kā 90 % no ES vidējā. EK priekšlikums paredz segt vienu trešdaļu no starpības starp 90 % no ES vidējo tiešo maksājumu līmeņa un dalībvalsts vidējās tiešo maksājumu līmeņa.

Saskaņā ar EK priekšlikumu, ir veidojama jauna tiešo maksājumu struktūra, atceļot līdz šim pastāvošos atbalsta veidus. EK ierosina ieviest dalībvalstīs sekojošus tiešo maksājumu veidus (skatīt arī 6.1.tabulā):

- pamata maksājumu ienākumu atbalstam;
- maksājumu par klimatam un videi labvēlīgu lauksaimniecības praksi jeb “zaļo komponenti” - lauksaimnieku ieguldījuma palielināšanai vides aizsardzībā un klimata pārmaiņu seku mazināšanā;
- jaunu lauksaimnieku atbalstu, lai stimulētu jaunu cilvēku iesaisti lauksaimnieciskajā uzņēmējdarbībā.
- mazo lauksaimnieku atbalstu ar mērķi mazināt administratīvo slogu. Shēma dalībvalstīm ir obligāta, taču lauksaimniekiem brīvprātīga;
- ar ražošanu saistīto atbalstu, ja dalībvalsts uzskatīs par nepieciešamu tādu ieviest grūtību risināšanai atsevišķos lauksaimniecības sektoros un reģionos;
- maksājumu par platībām reģionos ar dabas apgrūtinājumiem, lai veicinātu ilgtspējīgas lauksaimniecības attīstību reģionos ar dabas apgrūtinājumiem. Arī šis maksājums ieviešams, ja dalībvalsts lemj par tā nepieciešamību.

6.1.tabula

Eiropas Komisijas likumdošanas priekšlikumos paredzētie atbalsta veidi, to finansējuma maksimālais apmērs un piešķiršanas pamatnosacījumi

Tiešo maksājumu veidi	Finansējums ¹ , %	Piešķiršanas pamatnosacījumi
Pamata maksājuma shēma	57-65 %	<ul style="list-style-type: none"> • Īstenojama ar maksājumu tiesībām; • Maksājumu tiesības piešķiramas lauksaimniekiem, kuri 2011.gadā pretendēja uz VPM un īpašās situācijās no valsts rezerves; • Maksājumu tiesības aktivizējamās un piešķirama tajā fiksētā summa par atbalsta tiesīgiem hektāriem.
Zaļā komponente	30 %	<ul style="list-style-type: none"> • Piešķir, ja ievēro – kultūraugu dažādošanas, ilggadīgo zālāju saglabāšanas un ekoloģiski nozīmīgu platību uzturēšanas prasību;

		<ul style="list-style-type: none"> • Piešķir par hektāriem, par kuriem aktivizētas maksājumu tiesības pamata maksājumu shēmā; • Kultūraugu dažādošanas prasība – ja saimniecības aramzeme pārsniedz 3 ha, tad tajā audzējamas vismaz 3 kultūras, galvenā kultūra var aizņemt līdz 70%, pārējās divas vismaz 5%; • Ilggadīgie zālāji – 95% no 2014.gada ilggadīgo zālāju platības saglabājami kā ilggadīgie zālāji; • 7% no aramzemes un ilggadīgo stādījumu kopplatības atvēlami ekoloģiski nozīmīgām platībām.
Maksājums par platībām ar dabas apgrūtinājumiem	Līdz 5 %	<ul style="list-style-type: none"> • Piešķir lauksaimniekiem, kuri tiesīgi saņemt pamata maksājumu shēmas atbalstu un atrodas MLA vai daļā no MLA teritorijas, ko noteikusi dalībvalsts; • Piešķir par hektāriem, kas atrodas attiecīgajās teritorijās.
Jauno lauksaimnieku atbalsts	Līdz 2 %	<ul style="list-style-type: none"> • Piešķir lauksaimniekam, kas pirmo reizi izveido saimniecību kā vadītājs un ir jaunāks par 40 gadiem; • Piešķir lauksaimniekiem, kuri tiesīgi saņemt pamata maksājumu shēmas atbalstu; • Piešķir par hektāriem, bet ne vairāk kā par 25 ha; • Atbalsta apmērs vienāds ar 25 % no aktivizēto maksājumu tiesību vērtības.
Ar ražošanu saistītais atbalsts	Līdz 10 %	<ul style="list-style-type: none"> • Var piešķirt par nozarēm un produktiem: labība, eļļas augu sēklas, proteīnaugi, pākšaugi, lini, kaņepes, rīsi, rieksti, cietes kartupeļi, piens un piena produkti, sēklas, aitas gaļa un kazas gaļa, liellopu un teļa gaļa, olīveļļa, zīdārpriņi, sausā lopbarība, apiņi, cukurbietes, cukurniedres un cigoriņi, augļi un dārzeņi un īsircmeta atvasāji.
Mazo lauksaimnieku atbalsts	Līdz 10 %	<ul style="list-style-type: none"> • Aizstāj iepriekšminēto standartshēmu atbalstu; • Pievienoties atbalsta shēmai var tikai 2014.gadā; • Atbalsta summa fiksēta visiem maziem lauksaimniekiem dalībvalstī vienāda, robežās no 500 līdz 1000 eiro uz saimniecību.

¹ *Finansējums izteikts % no tiešo maksājumu aploksnēs*

Avots: ZM

Mērķtiecīgāku tiešo maksājumu sadalījumu paredzēts nodrošināt piešķirot atbalstu aktuālu izaicinājumu risināšanai, kā arī lai nodrošinātu, ka tiešo maksājumu atbalsts tiek piešķirts personām, kuru darbībā lauksaimniecība sastāda nozīmīgāko daļu, tas ir paredzēts ieviest aktīva lauksaimnieka nosacījumu. Ņemot vērā, ka liela atbalsta apjoma saņēmējiem dēļ to ekonomiskā mēroga un izmaksu priekšrocībām nav nepieciešams tāds pats atbalsta apjoms ienākuma atbalsta mērķu sasniegšanai, tad paredzēti lielo atbalsta summu pakāpeniska samazinājuma un nepārsniedzamās summas nosacījumi.

No Latvijas lauksaimnieku interešu viedokļa, nozīmīgākais KLP reformas izaicinājums ir panākt vienlīdzīgu tiešo maksājumu pārdali starp dalībvalstīm, nodrošināt, ka tiešo maksājumu finanšu aploksnēs tiek balstītas uz objektīviem, reālo situāciju raksturojošiem kritērijiem, lai maksājumi tiek maksimāli tuvināti ES vidējiem rādītājiem, nosakot to aptuveni 80 % apmērā no ES vidējā maksājumu līmeņa. Kā nozīmīgākās Latvijas prioritātes turpmākajās reformas sarunās atzīmējami aktīva lauksaimnieka nosacījums un zaļās komponentes nosacījumi, kas sniegtu ieguldījumu vides aizsardzībā, tai pašā laikā nemazinot lauksaimnieku konkurētspēju.

Tirgus kopīgā organizācija

Ja sākotnēji KLP tika izveidota, lai veicinātu pārtikas ražošanu un nodrošinātu ne tikai stabilu pārtikas piedāvājumu, bet arī dzīvotspējīgu ES lauksaimniecības sektoru, tad šodienas KLP mērķis ir atbalstīt lauksaimnieku ienākumu stabilitāti un paralēli tam veicināt tirgus pieprasījumam atbilstošas un augstas kvalitātes produkcijas ražošanu, kā arī mudināt lauksaimniekus meklēt jaunas attīstības iespējas. Šodien lauksaimniekam ir jāpiedāvā nevainojamas kvalitātes pārtika par pieņemamām cenām un tas nozīmē nepārtrauktu attīstību un jaunāko zinātnes atziņu un tehnoloģiju izmantošanu, lai viņš kļūtu konkurētspējīgs pasaules tirgū.

Tirgus kopējā organizācija (turpmāk – TKO) lauksaimniecības produktiem nodrošina likumisko ietvaru tirgus instrumentiem, kas pašlaik tiek piemēroti attiecībā uz iekšējo tirgu, tirdzniecībā ar trešajām valstīm un konkurences noteikumiem. EK priekšlikums par TKO pēc 2013.gada paredz vairākas izmaiņas attiecībā uz esošajiem tirgus instrumentiem, lai īstenotu šādus tirgus pārvaldības mērķus:

1.mērķis: Uzlabot „drošības tīklu”, piedāvājot šādas izmaiņas esošajos mehānismos:

Intervence	<ul style="list-style-type: none"> - atcelta cietajiem kviešiem un sorgo, kā arī cukuram; - izvēles intervence paredzēta arī liellopu un teļu gaļai. 			
	Produkts	Periods	Limiti	Iepirkuma cena, EUR
	<i>Kvieši</i>	1.apr.-31.maijs	3 milj. t	101,31
	<i>Sviests</i>	1.marts – 31.aug.	30 000 t	221,75
	<i>Sausais vājpiens</i>		109 000 t	152,82
	<i>Mieži, kukurūza</i>	1.apr.-31.maijs	Uzsāk pēc tirgus situācijas	101,31
	<i>Nelobīti rīsi</i>			Tirdzniec. gads
<i>Svaiga/atdzesēta liellopu un teļu gaļa</i>				
Privātā uzglabāšana	<ul style="list-style-type: none"> - papildus paredzēta vājpiena pulverim un linšķiedrai; - tikai fakultatīvais atbalsts (EK pieņem lēmumu vadoties pēc tirgus situāciju). 			
	Produkts	Baltais cukurs, olīveļļa, linšķiedra, svaiga/atdzesēta liellopu un teļu gaļa, sviests, saussais vājpiens, cūkgaļa, aitas/kazas gaļa		
	Periods	Uzsāk pēc tirgus situācijas		
	Iepirkuma cena, EUR	Nosaka EK iepriekš vai arī konkursa procedūras ietvaros		
Ārkārtas atbalsta pasākumi tirgus traucējuma gadījumos	<p>Pamatojoties uz ES lēmumu, ir paredzēta iespēja piemērot atbalsta pasākumus šādos gadījumos:</p> <ul style="list-style-type: none"> - būtisks tirgus cenu pieaugums vai samazinājums vai citi faktori, kas ietekmē tirgu (<i>attiecībā uz visiem sektoriem</i>); - dzīvnieku slimību un patērētāju uzticības zaudēšana sabiedrības, dzīvnieku vai augu veselības risku dēļ (<i>attiecībā uz liellopu, mājputnu, cūkgaļas, olu, aitas un kazas gaļas, piena un piena produktu sektoriem</i>); - citas īpašas problēmas (<i>jebkas, ko neparedz regula</i>), kur jāatkāpjas no tiesību aktu nosacījumiem (<i>attiecībā uz visiem sektoriem</i>). 			

Ārpus TKO ietvara papildus tiek paredzēti šādi instrumenti:

Ienākumu stabilizācijas rīks	<p>LAP līdzekļi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - lauksaimniekam, izmantojot kopfondu, tiktu kompensēts ienākumu samazinājums dēļ ražas samazināšanās, augstākas izejvielu cenas, cenu mainības; - lai saņemtu kompensāciju, lauksaimnieka ienākumiem ir jāsamazinās par vismaz 30 % salīdzinot ar pēdējo 3 gadu vidējiem ienākumiem (70 % no ienākumu zaudējuma var tikt kompensēti).
Eiropas Globalizācijas pielāgošanās fonds	Vienreizējs atbalsts lauksaimniekiem lauksaimnieciskās darbības maiņai vai pielāgošanai, kuru darbību negatīvi ir ietekmējuši noslēgtie starptautiskie divpusējie vai daudzpusējie nolīgumi.

2.mērķis: Nodrošināt ilgtspējīgu patēriņu un saikni ar patērētājiem, piedāvājot šādas izmaiņas esošajās programmās skolu apgādei ar pienu un augļiem un dārzeņiem:

Programma „Skolas auglis”	<ul style="list-style-type: none"> - palielināts ES finansējums no EUR 90 milj. uz EUR 150 milj. gadā; - paredzēts ES atbalsts informēšanas pasākumiem (<i>tagad to dara skolas mācību programmu ietvaros</i>).
Programma „Skolas piens”	- dalībvalstij jāizstrādā nacionālās vai reģionālās stratēģijas programmas ieviešanai (<i>šāda prasība šobrīd ir Skolas augļa programmā</i>).

3.mērķis: Veidot ilgtspējīgu orientāciju uz tirgu, piedāvājot šādas izmaiņas esošajos mehānismos:

Atbalsta shēmas	- atcelts atbalsts par vājpiena un vājpiena pulvera izmantošanu lopbarības vajadzībām un vājpiena pārstrādi kazeinā un kazeinātā, kā arī apiņiem un zīdītājiem.
Cukura ražošanas kvota	<ul style="list-style-type: none"> - atcelta sākot ar 01.10.2015., - saglabāta privātā uzglabāšana un obligātā prasība par līgumu starp cukurbiešu

	audzētājiem un cukura ražotājiem.
Piena ražošanas kvota	- atcelta sākot ar 01.04.2015.

4.mērķis: Veicināt lauksaimniecības produktu ražotāju kopējo darbību un stiprināt to lomu pārtikas piegādes ķēdē, piedāvājot šādas izmaiņas esošajos mehānismos:

Ražotāju organizācijas (RO)/ asoc., starpnozaru organizācijas (SO)	<ul style="list-style-type: none"> - ražotāju organizācijas, to asociācijas un starpnozaru organizācijas ir paredzētas visiem sektoriem; - ražotāju grupu atbalsts tiek pārcelts no TKO (ELGF fonds) uz Lauku attīstību (ELFLA fonds); - tiek paredzēts, ka atzītām RO un SO nepiemēro ES konkurences noteikumus, ja to darbība balstīta uz šādu mērķu sasniegšanu: <ol style="list-style-type: none"> 1) nodrošinātu, lai ražošanu plānotu un pielāgotu pieprasījumam; 2) koncentrētu piedāvājumu; 3) optimizētu ražošanas izmaksas un stabilizēt ražotāju cenas; 4) pētītu ilgtspējīgas ražošanas metodes un tirgus norises; 5) veicinātu videi nekaitīgus audzēšanas paņēmienus un ražošanas metodes; 6) apsaimniekotu blakusproduktus un atkritumus; 7) veicinātu dabas resursu ilgtspējīgu izmantošanu. <p style="text-align: center;">RO un SO ir aizliegts vienoties par cenu un sadalīt tirgu!!!</p>
---	---

Diskusijas par EK priekšlikumu tika uzsāktas 2011.gada nogalē un turpināsies visu 2012.gadu.

Kopumā Latvija piekrīt EK izvirzītajiem mērķiem, ka ir nepieciešams nodrošināt ilgtspējīgu patēriņu un saikni ar patērētājiem, veidot ilgtspējīgu tirgus orientāciju un stiprināt lauksaimniecības produktu ražotāju kopējo darbību un to lomu pārtikas piegādes ķēdē.

Latvija piekrīt, ka cukura ražošanas kvotas jāatceļ sākot ar 2015.gada 1.oktobri un neatbalsta šī datuma pārceļšanu uz vēlāku laiku. Turklāt Latvijai ir būtiski, lai netiktu ieviesti noteikumi, kuri ierobežo Latvijas iespējas ražot cukuru.

Tāpat Latvija ir apmierināta, ka tiek palielināts „Skolas augļa” programmas kopējais budžets, kā arī paredzēts saglabāt eksporta kompensācijas arī pēc 2013.gada.

Bez tam Latvija uzskata, ka tirgus instrumentiem (t.sk. „drošības tīkli”) ir jābūt efektīviem un ātri reaģēt spējīgiem līdzekļiem ārkārtas stāvokļa novēršanai un tirgus svārstību radītā šoka absorbcijai un amortizācijai. Papildus jāuzsver, ka diskusijās par nākotnes TKO ir jāņem vērā Kopienas tirgus pieejamība, kas izrietēs no Pasaules Tirdzniecības organizācijas lauksaimniecības reformu sarunu vienošanās (piemēram, samazināti importa nodokļi un citi tirgus aizsardzības pasākumi).

Dānijas prezidentūra laikā (2012.gada pirmajā pusē) notika otrā diskusiju kārtā, lai rastu risinājumu dalībvalstu ierosinājumiem un identificētu tos politiskos jautājumus, kuri tālāk tiks risināti jau augstākā lēmumu pieņemšanas līmenī. Jautājumi, kas iespējams var novilcināt lēmumu pieņemšanu par priekšlikumu vienotai TKO regulai:

1) *Cukura ražošanas kvotu atcelšana* – ir virkne dalībvalstu, kas neatbalsta cukura ražošanas kvotu atcelšanu sākot ar 2015.gada 1.oktobri.

2) *Ražotāju un starpnozaru organizāciju obligātā atzīšana no dalībvalstu puses* – vairākums dalībvalstu neatbalsta EK piedāvājumu, kas paredz obligāto atzīšanu, ja to pieprasa ražotāju organizācija vai starpnozaru organizācija. Obligātā atzīšana ir nepieciešama, lai sekmētu ražotāju un starpnozaru organizāciju veidošanos visos sektoros, it īpaši ņemot vērā, ka mērķis ir dot lielākas pilnvaras lauksaimniekiem, padarot viņus spēcīgākus pārtikas piegādes ķēdē.

3) *Tirdzniecības standarti* - priekšlikums paredz ieviest 2 jaunus nosacījumus - vispārēju tirdzniecības standartu, kas attieksies uz visiem lauksaimniecības produktiem, kuriem nav izstrādāti specifiskie nozaru standarti un juridisko pamatu obligātai lauksaimnieciskās ražošanas vietas norādīšanai produktu marķējumā visās nozarēs. Lielākai daļai dalībvalstu, t.sk. arī Latvijai, bija asi iebildumi pret šādiem priekšlikumiem.

Attiecībā uz vispārējo tirdzniecības standartu starp dalībvalstīm tika panākta vienošanās par šīs prasības svītrosānu no regulas priekšlikuma. Atvērtie diskusiju jautājumi: ražošanas vietas un izcelsmes vietas jautājumi, kā arī sektoru standarti (Latvijai svarīgs ir tirdzniecības nosaukuma „sviests” definējums).

4) *Deleģētās pilnvaras EK* - Gandrīz visām dalībvalstīm ir šaubas, cik lielā mērā likumdošanas pilnvaras ir jāpiešķir EK. Jāņem vērā, ka deleģētām pilnvarām ir jābūt precīzi un skaidri nodefinētām, kā arī tām ir papildinošs raksturs.

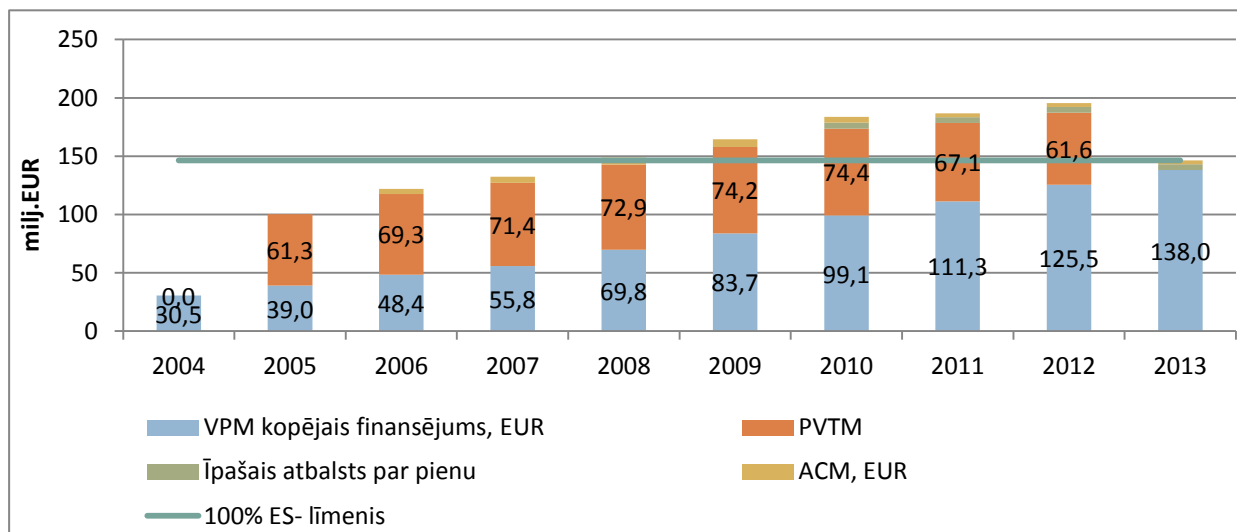
Diskusijas par priekšlikumu turpināsies Kipras prezidentūras laikā (2012.gada otrajā pusē), kad iespējams būs jādiskutē jau par politiska rakstura jautājumiem, piemēram, cukura kvotu atcelšana.

6.2. Tiešie maksājumi

Saskaņā ar tiešo maksājumu regulu, jaunajām dalībvalstīm ir iespēja līdz 2013.gada beigām piemērot vienkāršotu pārejas shēmu tiešajiem maksājumiem, tādēļ 10 jaunajās dalībvalstīs, tostarp Latvijā, vēl šobrīd tiek īstenota VPM shēma. VPM shēma paredz, ka lauksaimnieki saņem vienādu maksājumu par lauksaimniecībā izmantoto zemes hektāru, kas atbilst noteiktiem nosacījumiem.

Saskaņā ar Pievienošanās ES līgumu ir paredzēta pakāpeniska ES tiešo maksājumu ieviešana, sasniedzot 100% no ES finansējuma līmeņa 2013.gadā. Līdz 2012.gadam ieskaitot, jaunajām dalībvalstīm ir iespēja paralēli veikt piemaksas PVTM veidā no valsts budžeta.

Līdz 2010.gadam PVTM atbalsta kopējās summas ik gadu palielinājās, kā redzams 6.1.attēlā, taču ņemot vērā ES tiešo maksājumu finansējuma ieviešanas grafiku, 2011.gadā jau vērojams PVTM atbalsta summas samazinājums (2012.gadu dati par PVTM ir provizoriski un nav saskaņoti ar EK).

Avots: ZM

6.1. attēls. Tiešo maksājumu finansējumu līmenis no 2004.-2013.gadam

Latvijā ES tiešie maksājumi un PVTM 2011.gadā tika īstenoti saskaņā ar sekojošiem normatīviem aktiem:

- Ministru kabineta 2007.gada 17.aprīļa noteikumi Nr.173 "Kārtība, kādā tiek piešķirts valsts un Eiropas Savienības atbalsts lauksaimniecībai tiešā atbalsta shēmu ietvaros" (turpmāk – MK noteikumi Nr.173).
- Ministru kabineta 2009.gada 17.jūnija noteikumi Nr.573 "Kārtība, kādā administrē Eiropas Lauksaimniecības garantiju fondu, Eiropas Lauksaimniecības fondu lauku attīstībai un Eiropas Zivsaimniecības fondu, kā arī valsts un Eiropas Savienības atbalstu lauksaimniecībai, lauku un zivsaimniecības attīstībai".
- 2009.gada 19.janvāra Padomes Regula (EK) Nr.73/2009, ar ko paredz kopējus noteikumus tiešā atbalsta shēmām saskaņā ar kopējo lauksaimniecības politiku un izveido dažas atbalsta shēmas lauksaimniekiem, kā arī groza Regulas (EK) Nr.1290/2005, (EK) Nr.247/2006, (EK) Nr.378/2007 un atceļ Regulu (EK) Nr. 1782/2003.
- Komisijas Regula (EK) Nr. 1120/2009(2009.gada 29.oktobris), ar ko nosaka sīki izstrādātus noteikumus par to, kā īstenot vienotā maksājuma shēmu, kura paredzēta III sadaļā Padomes Regulā (EK) Nr.73/2009, ar ko paredz kopējus noteikumus tiešā atbalsta shēmām saskaņā ar kopējo lauksaimniecības politiku un izveido dažas atbalsta shēmas lauksaimniekiem.
- Komisijas Regula (EK) Nr.1121/2009 (2009.gada 29.oktobris), ar ko nosaka sīki izstrādātus noteikumus Padomes Regulas (EK) Nr.73/2009 IV un V sadaļā paredzēto noteikumu piemērošanai atbalsta shēmām lauksaimniekiem.
- Komisijas Regula (EK) Nr. 1122/2009 (2009.gada 30.novembris), ar ko paredz sīki izstrādātus noteikumus, lai īstenotu Padomes Regulu (EK) Nr.73/2009 attiecībā uz savstarpēju atbilstību, modulāciju un integrēto administrēšanas un kontroles sistēmu saskaņā ar minētajā regulā paredzētajām tiešā atbalsta shēmām lauksaimniekiem, kā arī, lai īstenotu Padomes Regulu (EK) Nr.1234/2007 attiecībā uz savstarpēju atbilstību saskaņā ar viņa nozarē paredzēto atbalsta shēmu.

ES tiešo maksājumu shēmas

2011.gadā Latvijā tika īstenotas šādas ES tiešo maksājumu atbalsta shēmas:

- vienotais platības maksājums;
- atsevišķais maksājums par cukuru;
- īpašais atbalsts par pienu;
- atbalsts par pārstrādei paredzēto avenu un zemeņu platībām.

Vienotais platības maksājums

VPM varēja saņemt par lauksaimniecībā izmantojamo zemi (turpmāk – LIZ), kura 2003.gada 30.jūnijā bija labā lauksaimniecības stāvoklī un atbilda sekojošiem kritērijiem:

- ✓ tajā nebija krūmu vai invazīvo latvāņu ģints augu sugas;
- ✓ tajā uz 1 ha, nav vairāk par 50 atsevišķi augoši kokiem, kā arī nav koku vai krūmu puduru, kas aizņem vairāk nekā 0,01 ha;
- ✓ tajā nav vilkvāļītes vai tā nav mitrzeme, kura laikā no 15.maija līdz 15.septembrim ir klāta ar ūdeni ilgāk nekā 4 nedēļas pēc kārtas un kura nav piemērota kultūraugu audzēšanai, lopbarības ieguvei, zāles pļaušanai un lopu ganīšanai;
- ✓ tā bija lauksaimnieka īpašumā vai valdījumā (lietošanā) kārtējā gada 15.jūnijā;
- ✓ tā atbilda laba lauksaimniecības un vides stāvokļa nosacījumiem (turpmāk – LLVN).

Lauksaimnieks varēja saņemt VPM, ja apsaimniekoja un pieteica atbalstam vismaz 1 hektāru LIZ, turklāt katra lauka (vienlaidus zemes gabals, kurā viens lauksaimnieks audzē vienu kultūru) platībai bija jābūt vismaz 0,3 hektāriem.

VPM varēja saņemt arī par LIZ, kurā stāda un audzē šādas viena vecuma īscirtmeta atvasāju sugas – apsi (*Populus spp.*), kārklu (*Salix spp.*) vai baltalksni (*Alnus incana*) ar piecu gadu maksimālo cirtes aprites laiku – un kurā saskaņā ar meliorācijas kadastra datiem uz 2011.gada 1.janvāri nav reģistrētas meliorācijas sistēmas. Lai pieteiktos VPM ar šīm platībām, lauksaimniekam kopā ar platībmaksājumu iesniegumu Lauku atbalsta dienesta reģionālajā lauksaimniecības pārvaldē jāiesniedz īscirtmeta atvasāju sugu stādu izcelsmes apliecinājuma kopiju.

Sākot ar 2011.gadu VPM varēja saņemt arī par kaņepju platībām, ja:

- ✓ kaņepju audzēšanā izmanto sertificētas kaņepju sēklas;
- ✓ piedalās kaņepju tetrahidrokanabinola (THC) monitoringā;
- ✓ audzē kaņepju šķirnes, kurās THC saturs nepārsniedz 0,2 %.

2011.gadā tika precizētas atsevišķas LLVN prasības:

- ✓ lauksaimniecībā izmantojamo zemi apstrādā ar augsnes mitruma režīmam atbilstošu lauksaimniecības tehniku, nodrošinot, ka lauksaimniecības tehnikas riepu dziļums nepārsniedz 30 cm un to nospiedumu garums vienlaidus nepārsniedz 30m;
- ✓ rugaini vai sauso zāli aizliegts dedzināt uz lauka;
- ✓ platības, kuras izmanto enerģijas kultūraugu – klūdziņu prosas, miežubrāļa audzēšanai un kurās enerģijas kultūraugi ziedēšanas fāzē ir sasnieguši iepriekšējā gadā nopļauj un novāc līdz kārtējā gada 1.maijam;
- ✓ lauksaimniecībā izmantojamās zemes daļu, kuras nogāzes garums ir vismaz 20 m un slīpums ir lielāks par 10 grādiem, no kārtējā gada 1.oktobra līdz nākamā gada 31.martam nodrošina vismaz ar minimālu kultūraugu veģetāciju vai saglabā rugaini;
- ✓ zālājus platībā, kuru neizmanto kultūraugu audzēšanai, vai kurā ir augļu dārzi vai ilggadīgie stādījumi, appļauj līdz kārtējā gada 15.augustam.

2010.gadā Latvijai piešķirtais apstiprinātais VPM finansējums bija Ls 67,9 milj. (6.2.tabula), bet 2011.gadā VPM finanšu aploksne bija Ls 78,9 milj. Salīdzinot ar 2010.gadu, VPM finanšu aploksne pieaugusi par 14 %.

2011.gadā VPM deklarētās un Lauku atbalsta dienestā par maksājumam atbilstošu apstiprinātās platības (1,54 milj.ha) pārsniedza references platību (1,47 milj.ha), kas noteikta Latvijai iestājoties ES. Līdz ar to VPM faktiski izmaksātā atbalsta likme bija 53,50 lati par hektāru, kura salīdzinājumā ar 2010.gadu palielinājās par 21 %.

VPM izlietojums 2010. un 2011.gadā

Gads	Likme, LVL/ha	Apmaksātā VPM platība, ha	Saņēmēju skaits	Piešķirtā summa, LVL	Izmaksātā summa, LVL
2010.	44,35	1 519 813	64 054	67 856 238	66 876 120
2011.	53,50	1 536 016	62 221	78 916 718	77 612 872

Avots: LAD

 Atsevišķais maksājums par cukuru

Atsevišķais maksājums par cukuru (ACM) ir ES tiešais maksājums un no 2006.gada pieejams ES jaunajām dalībvalstīm, kas piemēro VPM shēmu. Šī maksājuma mērķis ir nodrošināt ienākumu atbalstu lauksaimniekiem, lai segtu tirgus radītos zaudējumus pēc cukura sektora reformas ieviešanas.

2011.gadā Latvija izvēlējās ACM finanšu apjomu novirzīt attiecīgajam maksājumam jeb cukurbiešu audzētajiem 50 % apmērā, atlikušie 50 % ir novirzīti īpašā atbalsta par pienu finansēšanai (25 %), un VPM finanšu apjomu palielināšanai (25 %).

2011.gadā maksājuma saņemšanas nosacījumi saglabājās tādi kā 2010.gadā un netika mainīti, tas ir atbalstu varēja saņemt tie lauksaimnieki, kas ievēroja VPM saņemšanas nosacījumus un kuriem 2006/2007.tirdzniecības gadā bija noslēgts līgums par cukurbiešu piegādi ar cukura ražotāju.

ACM maksājumus finansē no ES budžeta – Eiropas Lauksaimniecības garantiju fonda un šim atbalstam nav nepieciešams nacionālais finansējums. Šis pasākums netiek finansēts no restrukturizācijas fonda, ko veido cukura, izoglikozes un inulīna sīrupa ražotāju veiktās pagaidu restrukturizācijas maksājumi līdz 2009.gadam.

Izmantotais finansējums un likme atsevišķajam maksājumam par cukuru 2011.gadā samazinājusies par 33 %, salīdzinot ar 2010.gadu (6.3.tabula).

6.3.tabula

Atsevišķā maksājuma par cukuru izlietojums 2010. un 2011.gadā

Gads	Likme, LVL/t	Apmaksātās vienības, tonnas	Saņēmēju skaits	Piešķirtā summa, LVL	Izmaksātā summa, LVL
2010.	8,39	417 526	338	3 520 043	3 499 427
2011.	5,59	417 010	334	2 346 364	2 329 303

Avots: LAD

 Atbalsts par pārstrādei paredzēto aveņu un zemeņu platībām

2008.gadā Latvijā tika ieviests jauns ES pārejas posma maksājums (līdz 2011.gada beigām) atbalstam par platībām, kurās aug avenes un zemenes, kas tiek piegādātas pārstrādei džemos, žāvētos augļos, etiķi un etiķskābē, sagatavotos vai konservētos augļos u.c. produktos.

Lauksaimnieks 2011.gadā varēja saņemt atbalstu par pārstrādei paredzēto aveņu un zemeņu platībām, ja viņš:

- atbilda VPM saņemšanas nosacījumiem;
 - līdz 2011.gada 15.maijam par aveņu vai zemeņu piegādi noslēdza līgumu ar savācēju vai pirmo pārstrādātāju, kas atzīts saskaņā ar normatīvajiem aktiem par pārstrādei paredzēto aveņu un zemeņu savācēju un pirmo pārstrādātāju atzīšanu;
 - līdz 2011.gada 15.maijam iesniedza LAD Reģionālā lauksaimniecības pārvaldē (LAD RLP) platību maksājumu iesniegumu, apliecinājumu par pārdošanas līgumiem kārtējā gadā un līguma ar atzītu savācēju vai pirmo pārstrādātāju kopiju;
 - piegādāja savācējam vai pirmajam pārstrādātājam visu aveņu vai zemeņu apjomu no līgumā noteiktās platības, bet ne mazāk par 4,1 t/ha zemenēm un 2,0 t/ha avenēm.
 - līdz 2011.gada 1.decembrim iesniedza LAD RLP *Pārstrādei paredzēto aveņu un zemeņu piegāžu deklarāciju*.
- Pārejas posma maksājumu par mīkstajiem augļiem maksā tikai par valstij maksimāli garantētajām platībām, kas Latvijai ir noteikts 400 ha.

Pārejas posma maksājuma par mīkstajiem augļiem valsts un ES atbalsta kopsumma nedrīkst pārsniegt EUR 400 par hektāru. Atbalsta maksājumu veido ES atbalsts 57,5 % apmērā un valsts līdzfinansējums 42,5 % apmērā.

Atbalsta par pārstrādei paredzētajām avenu un zemeņu platībām izlietojums 2010. un 2011.gadā

Gads	Likme, LVL/ha	Apmaksātā platība, ha	Saņēmēju skaits	Piešķirtā summa, LVL	Izmaksātā summa, LVL
2010.	283,76	9,03	1	113 504	2562
2011.	283,72	0	0	113 448	0

Avots: LAD

 Īpašais atbalsts par pienu

Lai nodrošinātu pāreju un pakāpenisku pielāgošanos jauniem tirgus nosacījumiem un darbībai piena nozarē pēc piena ražošanas kvotu atcelšanas, no 2010.gada lauksaimniekiem ir pieejams jauns atbalsta veids - īpašais atbalsts par pienu.

Īpašajam atbalstam par pienu paredzētā ikgadējā atbalsta aploksne 2011.gadā sastādīja 5,13 milj. eiro jeb Ls 3,6 milj., no kuriem Ls 1,17 milj. pārdaļīti no atsevišķā maksājuma par cukuru pieejamās finanšu aploksnes (25 %) un Ls 2,47 milj. no VPM aploksnes (6.5.tabula).

Īpašo atbalstu par pienu 2011.gadā varēja saņemt piena ražotājs par iepriekšējā kvotas gadā (laikposmā no 2010.gada 1.aprīlim līdz 2011.gada 31.martam) pieejamās kvotas ietvaros realizēto piena tonnu, ja:

1) laika posmā no 2010.gada 1.aprīļa līdz 2011. gada 31.martam tam pieejamā piena kvota bijusi 30 vai vairāk tonnu un tas bija realizējis vismaz 30 tonnas piena;

2) tas līdz 2011.gada 15.maijam iesniedza LAD reģionālajā lauksaimniecības pārvaldē platību maksājumu iesniegumu.

Īpašā atbalsta par pienu izlietojums 2010. un 2011. gadā

	Gads	Likme, LVL/t	Apmaksātās tonnas	Saņēmēju skaits	Izmaksātā summa, LVL
Piešķirtās kvotas, kas ir vismaz 30 t, ietvaros realizētas 30 – 79 t piena	2010	7,63	90 092	1 899	686 071
	2011	8,51	93 332	1 984	663 641
Piešķirtās kvotas, kas ir vismaz 80 t, ietvaros realizētas vismaz 80 t piena	2010	6,87	428 829	1 343	2 940 953
	2011	7,66	459 504	1 405	2 939 163

Avots: LAD

Īpašā atbalsta likmēm 2010. un 2011.gadā tika piemēroti samazinājuma koeficienti.

 Izmaiņas ES tiešo maksājumu shēmās 2012.gadā

Sākot ar 2012.gadu:

- ✓ tiek pārtraukta pieteikšanās uz atbalstu par pārstrādei paredzēto avenu un zemeņu platībām;
- ✓ tiks ieviesti divi jauni īpašā atbalsta veidi – īpašais atbalsts cietes kartupeļu kvalitātes uzlabošanai un īpašais atbalsts lopbarības augu un sēklas kartupeļu kvalitātes uzlabošanai;

1) Īpašo atbalstu cietes kartupeļu kvalitātes uzlabošanai var saņemt par kartupeļu cietes tonnu, kas iegūta no kartupeļu cietes ražotājam piegādātajiem kartupeļiem, ja:

- tie tiek audzēti saskaņā ar lauksaimniecības produktu integrētās audzēšanas prasībām;
- to kvalitāte atbilst nacionālās pārtikas kvalitātes shēmas prasībām;
- lauksaimnieks ir noslēdzis kartupeļu audzēšanas līgumu ar cietes ražotāju un katrā piegādātājā kartupeļu kravā cietes saturs kartupeļiem nav mazāks par 15 %;
- lauksaimnieks līdz kārtējā gada 15.jūlijam LAD RLP iesniedz iesniegumu īpašam atbalstam par kvalitātes uzlabošanu cietes kartupeļiem, kas audzēti saskaņā ar kvalitātes shēmu prasībām.

2) Īpašo atbalstu lopbarības augu sēklas un sēklas kartupeļu kvalitātes uzlabošanai var saņemt par pirmsbāzes, bāzes un sertificēto sēklu daudzumu, kas ievāktas Latvijas teritorijā kārtējā gada laikā un sertificētas līdz nākamā gada 30.aprīlim, ja lauksaimnieks:

- izpilda sertifikācijas nosacījumus un sēklu tirdzniecības noteikumus attiecībā uz lopbarības augu sēklām un attiecībā uz sēklas kartupeļiem;
- līdz kārtējā gada 1.augustam iesniedz LAD RLP iesniegumu īpašam atbalstam lopbarības augu sēklas un sēklas kartupeļu kvalitātes uzlabošanai.

- ✓ Laba lauksaimniecības un vides stāvokļa nosacījumi tiks papildināti ar divām jaunām prasībām:

1) Aizliegts lietot mēslošanas līdzekļus 10 m platā joslā gar ūdensobjektiem, kas noteikti Ministra kabineta 2010.gada 30.marta noteikumos Nr.318 „Noteikumi par ūdens saimniecisko iecirkņu klasifikatoru”;

- 2) LIZ jākopj un kultūraugus tajā jāaudzē, izmantojot sugai atbilstošu sējas un sējumu kopšanas agrotehniku, kā arī nezāļu ierobežošanas pasākumus.
- ✓ Lauksaimniekiem saimniecībās jāglabā rakstiski apliecinājumi par tiesībām 15.06.2012. apsaimniekot atbalstam pieteikto LIZ un par LIZ, kas nav īpašumā šāds apliecinājums būs jāuzrāda pēc LAD pieprasījuma.

Papildu valsts tiešie maksājumi

Latvijā 2011.gadā tika īstenoti 10 PVTM atbalsta veidi, tai skaitā 5 PVTM atbalsta veidi bija ar ražošanu saistīti, kas nozīmē, ka atbalsts tika piešķirts par pārskata gadā ražošanā izmantotām, ražotām vai realizētām lauksaimniecības produktu vienībām. Savukārt 5 no PVTM atbalsta veidiem bija no ražošanas atdalīti atbalsta veidi.

2011.gadā Latvijā tika īstenoti šādi PVTM atbalsta veidi:

- 1) ar ražošanu saistīti PVTM atbalsta veidi:
 - par nokautiem un eksportētiem liellopiem;
 - par zīdītājgovīm;
 - par aitu mātēm;
 - par zālāju un linu sēklām;
 - par kartupeļu cieti.
- 2) no ražošanas atdalītie papildu valsts tiešie maksājumi:
 - par laukaugu platībām;
 - par platībām;
 - par liellopiem;
 - par pienu;
 - īpašos gadījumos jaunajiem lauksaimniekiem.

6.6.tabula

2009.-2011.gadā PVTM piešķirtais un izmantotais finansējums

PVTM/atdalītie PVTM	Gads	Atbalsta likme	Piešķirtais finansējums, milj.LVL	Izmantotais finansējums, milj.LVL	Izmantotā atbalsta īpatsvars, %	Apmaksāto iesniegumu skaits	Apmaksātais vienību skaits
PVTM par laukaugiem, Ls/ha	2009	19,42	12,36	12,36	100	25 678	640 153 ha
Atdalītais PVTM par laukaugiem, Ls/ha	2010	25,52	16,15	15,96	98,8	24 679	626 587 ha
	2011	20,37	12,81	12,50	97,6	23 511	614 858 ha
PVTM par nokautiem vai eksportētiem liellopiem, Ls/dzīvn.	2009	22,65	2,816	1,68	59,7	26 513	74 283 dzīvn.
	2010	22,69	2,82	1,55	54,9	24 724	68 436 dzīvn.
	2011	22,7	2,82	1,45	51,4	22 292	64 090 dzīvn.
PVTM par zīdītājgovīm, Ls/dzīvn.	2009	130,58	2,529	2,31	91,3	1 634	17 671 dzīvn.
	2010	131,08	2,78	2,77	99,6	1 959	21 134 dzīvn.
	2011	103,78	2,67	2,67	100	2 335	25 694 dzīvn.
PVTM par aitu mātēm, Ls/dzīvn.	2009	7,65	0,182	0,182	100	662	23 762 dzīvn.
	2010	7,21	0,182	0,182	100	663	25 237 dzīvn.
	2011	6,88	0,183	0,183	100	657	26 569 dzīvn.
PVTM par zālāju un linu sēklām, Ls/100kg	2009	*	0,16	0,16	100	50	6 930 cnt
	2010	*	0,15	0,14	93	45	6 272 cnt
PVTM par kartupeļu cieti, Ls/t	2009	46,95	0,271	0,086	31,7	40	1835 tonnas
	2010	47,05	0,272	0,088	32,4	54	1884 tonnas
	2011	47,04	0,272	0,099	36,4	57	2 105 tonnas
Atdalītais PVTM par platībām, Ls/ha	2009	25,08	14,412	13,51	93,7	26 191	539 805 ha
	2010	22,71	12,39	12,06	97,3	25 263	532 025 ha
	2011	22,88	12,39	11,95	96,4	24 103	523 713 ha
Atdalītais PVTM par nokautiem vai eksportētiem liellopiem, Ls/dzīvn.	2009	32,89	4,22	3,48	82,46	23 155	106 113 dzīvn.
	2010	32,96	4,22	3,44	81,5	22 557	104 645 dzīvn.
Atdalītais PVTM par liellopiem, Ls/dzīvn.	2011	35,55	4,23	4,20	99,3	19 691	118 551 dzīvn.
Atdalītais PVTM par pienu, Ls/t	2009	22,46	13,691	13,15	96,05	17 938	585 655 t
	2010	21,18	12,92	12,26	94,9	17 364	580 813 t
	2011	19,85	12,10	11,36	93,8	16 765	574 074 t
Atdalītais PVTM īpašos	2009	20,11	-	0,083	-	58	4 185 ha

gadījumos jaunajiem lauksaimniekiem, Ls/ha	2010	19,21	-	0,091	-	64	4 702 ha
	2011	19,57	-	0,094	-	61	4 798 ha
Kopā:	2009	-	52,492	48,746	92,86	153 807	-
	2010	-	52,800	49,411	93,58	125 854	-
	2011	-					-

* PVTM par zālāju un linu sēklām katrai sēklu sugai ir sava likme, skat. 6.7.tabulu.

2011.gadā vislielākais izmantotais finansējums no piešķirtā finanšu apjoma ir PVTM par aitu mātēm un PVTM par zīdītājgovīm 100 % apmērā. Vismazākais izmantoto finanšu līdzekļu īpatsvars no piešķirtā finansējuma 2011.gadā bija PVTM par kartupeļu cieti 36 % apmērā (6.6.tabula).

2011.gadā visvairāk saņemto iesniegumu bija par atdalīto PVTM par platībām – 24 103 iesniegumi.

PVTM par nokautiem vai eksportētiem liellopiem

PVTM par nokautiem vai eksportētiem liellopiem shēma Latvijā tiek īstenota no 2004.gada.

Maksājumu par 2011.gadā nokautiem vai eksportētiem liellopiem lauksaimnieks saņēma, ja nokaušanas vai eksportēšanas brīdī tie bija vecāki par astoņiem mēnešiem un minimālais liellopa turēšanas laiks lauksaimnieka ganāmpulkā pirms nokaušanas vai eksportēšanas saskaņā ar Lauksaimniecības datu centra datiem nebija mazāks par diviem mēnešiem.

Atbilstoši MK noteikumiem Nr.173, liellopi bija jānokauj Pārtikas un veterinārā dienesta uzraudzībā esošā vai Eiropas Kopienas teritorijā atzītā kautuvē vai arī bija jābūt eksportētiem ārpus Eiropas Savienības teritorijas tieši no saimniecības, vai izmantojot komercsabiedrības pakalpojumus.

Lauksaimnieks 2011.gadā saņēma atbalstu, ja dzīvnieki bija savlaicīgi reģistrēti LDC, ja regulāri bija sniegta informācija par visām izmaiņām ganāmpulkā saskaņā ar Latvijas Republikas normatīvajos aktos par dzīvnieku, ganāmpulku un novietņu reģistrēšanas noteikto kārtību.

Maksimālais finanšu apmērs PVTM par nokautiem vai eksportētiem liellopiem 2011.gadā un maksimālā atbalsta likme norādīta 6.6.tabulā.

PVTM par zīdītājgovīm

PVTM par zīdītājgovīm shēma Latvijā tiek īstenota no 2004.gada.

PVTM par zīdītājgovīm 2011.gadā lauksaimnieks saņēma par:

- 1) gaļas šķirnes zīdītājgovi vai zīdītājgovi, kas iegūta krustojumā ar gaļas šķirnes dzīvnieku;
- 2) Latvijas brūnajām, Latvijas zilajām, Šveices, Norvēģu sarkanajām, Tiroles pelēkajām u.c. šķirnes zīdītājgovīm, kas nav minētas Eiropas Komisijas Regulas Nr.1121/2009 4.pielikumā un kuras neslauc, bet izmanto teļu zīdīšanai;

- 3) par telīti no astoņu mēnešu vecuma, kas nav atnesusies.

Lauksaimnieks maksājumu 2011.gadā saņēma, ja ievēroja šādus nosacījumus:

- 1) dzīvniekiem bija jābūt savlaicīgi reģistrētiem LDC, un lauksaimniekam regulāri bija jāsniedz informācija par visām izmaiņām ganāmpulkā saskaņā ar Latvijas Republikas normatīvajos aktos par dzīvnieku, ganāmpulku un novietņu reģistrēšanas noteikto kārtību;

- 2) pirms iesnieguma iesniegšanas deklarēja govīs un telītes valsts LDC kā zīdītāgovīs vai potenciālās zīdītāgovīs (deklarējot telītes);

- 3) lauksaimnieks no 2011.gada 15.maija līdz 15.novembrim iesniedza LAD RLP iesniegumu;

- 4) 2011.gada atbalsta iesniegumā norādītais zīdītājgovju skaits nebija mazāks par 60 % no kopējā maksājumam pieteikto dzīvnieku skaita attiecīgajā gadā un maksājumam pieteikto telīšu skaits nepārsniedz 40 % no kopējā maksājumam pieteiktā dzīvnieku skaita;

- 5) lauksaimniekam 2011.gada atbalsta pieteikumā minētais dzīvnieku skaits un to proporcija bija jāsaģlabā ganāmpulkā vismaz sešus mēnešus pēc iesnieguma iesniegšanas dienas.

Maksimālais finanšu apmērs papildu valsts tiešajam maksājumam par zīdītājgovīm 2011.gadā un maksimālā atbalsta likme norādīta 6.6.tabulā.

PVTM par aitu mātēm

PVTM par aitu mātēm shēma Latvijā tiek īstenota no 2004.gada.

Maksājumu 2011.gadā saņēma lauksaimnieks, kura ganāmpulkā 2011.gadā 1.jūlijā bija ne mazāk par desmit aitu mātēm, kuras saskaņā ar LDC datiem bija vienu reizi atnesušās vai vecākas par gadu.

Lauksaimnieks saņēma atbalstu, ja dzīvnieki bija savlaicīgi reģistrēti LDC, un lauksaimnieks regulāri bija sniedzis informāciju par visām izmaiņām ganāmpulkā saskaņā ar Latvijas Republikas normatīvajos aktos par dzīvnieku, ganāmpulku un novietņu reģistrēšanas noteikto kārtību. Turklāt lauksaimniekam atbalsta iesniegumā minētās aitu mātes bija jāsauglabā ganāmpulkā vismaz līdz 2011.gada 23.oktobrim (100 dienas pēc iesnieguma iesniegšanas beigu termiņa – 15.jūlija).

Maksimālais finanšu apmērs PVTM par aitu mātēm 2011.gadā un maksimālā atbalsta likme norādīta 6.6.tabulā.

PVTM par zālāju un linu sēklām

PVTM par zālāju un linu sēklām shēma Latvijā tiek īstenota no 2004.gada.

2011.gadā maksājums tika piešķirts par 2010.gadā saražotajām un realizētajām kultūraugu sēklām, kas sertificētas Valsts augu aizsardzības dienestā.

Maksājumu par 2010.gadā saražotajām un realizētajām sēklām lauksaimnieks varēja saņemt, ja viņš LAD RLP:

- 1) bija iesniedzis informāciju par iegūto ražu līdz 2010.gada 1.oktobrim;
- 2) līdz 2011.gada 1.augustam iesniedza atbalsta iesniegumu, sēklu sertifikāta kopiju (uzrādot oriģinālu) un preču pavaddzīmju kopijas (uzrādot oriģinālu) vai Valsts ieņēmumu dienestā reģistrētas stingrās uzskaites kvītis par pašaudzētām un realizētām šķirnes sēklām.

Kopējais PVTM finanšu apmērs par 2010.gadā realizētām sēklām norādīts 5.tabulā. Atbalsta likmes apjoms dažādām sēklu sugām bija atšķirīgs (6.7.tabula).

6.7.tabula

Atbalsta likmes PVTM par zālāju un linu sēklām*, Ls/100kg
(par 2010.gadā saražotajām un realizētajām kultūraugu sēklām)

Suga	Maksājuma likme Ls/100 kg	Suga	Maksājuma likme Ls/100 kg
Plēkšņu kvieši <i>Triticum spelta</i> L.	9,43	Daudziedu viengadīgā airene <i>Lolium multiflorum</i> Lam.	7,32
Šķiedras lini <i>Linum usitatissimum</i> L. (fibre flax)	8,63	Ganību airene <i>Lolium perenne</i> L.	12,78
Linsēklas <i>Linum usitatissimum</i> L. (linseed)	10,82	Hibrīdā airene <i>Lolium x boucheanum</i> Knuth	5,79
Sējas kaņepe <i>Cannabis sativa</i> L.	8,81	Bertolini timotiņš <i>Phleum Bertolini</i> (DC)	20,81
Suņu smilga <i>Agrostis canina</i> L.	15,54	Pļavas timotiņš <i>Phleum pratense</i> L.	47,77
Baltā smilga <i>Agrostis gigantea</i> Roth.	30,88	Pļavas skarene <i>Poa pratensis</i> L.	4,33
Ložņu smilga <i>Agrostis stolonifera</i> L.	15,54	Purva skarene <i>Poa palustris</i> L.	9,18
Parastā smilga <i>Agrostis capillaris</i> L.	15,54	Parastā skarene <i>Poa trivialis</i> L.	4,58
Augstā dižauza <i>Arrhenatherum elatius</i> (L.) P.	36,12	<i>Hedysarum coronarium</i> L.	12,72
Kamolzāle <i>Dactylis glomerata</i> L.	25,93	Sējas esparsete <i>Onobrichis viciifolia</i> Scop.	5,01
Niedru auzene <i>Festuca arundinacea</i> Sherb.	35,23	Sarkanais āboliņš <i>Trifolium pratense</i> L.	14,94
Aitu auzene <i>Festuca ovina</i> L.	7,92	Baltais āboliņš <i>Trifolium repens</i> L.	7,28
Pļavas auzene <i>Festuca pratensis</i> Huds.	19,42	Baltais āboliņš <i>Trifolium repens</i> L.var.giganteum	4,19
Sarkanā auzene <i>Festuca rubra</i> L.	10,79	Vasaras vīķi <i>Vicia sativa</i>	16,0
Auzeņairene <i>Festulolium</i>	13,75	Ziemas vīķi <i>Vicia villosa</i>	11,29

* Par atsevišķām sēklu sugām nav pieejams PVTM par zālāju un linu sēklām, jo 2010.gadā palielinājās vienotā platības maksājuma likme un līdz ar to palielinājās atbalsta apjoms, ko sektors varēja saņemt ar VPM.

No 2010.gada PVTM par zālāju un linu sēklām nebija pieejams par šādām sēklu sugām: *Poa nemoralis* L., *Medicago lupulina* L., *Medicago sativa* L. (ecotypes), *Medicago sativa* L (varieties), *Trifolium alexandrinum* L., *Trifolium hybridum* L., *Trifolium incarnatum* L., *Trifolium repens* L.var.giganteum, *Trifolium resupinatum* L.

Atdalītā PVTM likmes katru gadu līdz 16.oktobrim, saskaņā ar Ministru kabineta noteikumos Nr.173 noteikto kārtību, valsts mērogā aprēķina Lauku atbalsta dienests.

PVTM par kartupeļu cieti

PVTM par kartupeļu cieti Latvijā tiek īstenots no 2004.gada.

PVTM par kartupeļu cietes tonnu 2011.gadā varēja saņemt cietes kartupeļu audzētāji, kuri:

- 1) noslēdza kartupeļu audzēšanas līgumu ar cietes ražotāju par noteikta kartupeļu daudzuma piegādi;
- 2) piegādāja cietes ražotājam kartupeļus atbilstoši noslēgtajam kartupeļu audzēšanas līgumam;
- 3) līdz 2011.gada 15.jūlijam LAD RLP iesniedza atbalsta iesniegumu un kartupeļu audzēšanas līguma kopiju.

PVTM likme 2011.gadam un kopējais lauksaimniekiem pieejamais finanšu apjoms norādīts 6.6.tabulā.

Atdalītais PVTM par laukaugu platībām

Atdalītais PVTM par platībām Latvijā tiek īstenots no 2010. gada.

Atdalītais PVTM par platībām pieejams lauksaimniekiem, kuri:

- 1) atbilst VPM saņemšanas nosacījumiem;
- 2) līdz kārtējā gada 15.maijam iesniedz LAD RLP platību maksājumu iesniegumu;
- 3) 2009.gadā ir bijuši PVTM par laukaugu platībām saņēmēji.

Atdalītais PVTM par laukaugu platībām lauksaimniekiem bija pieejams par references platību jeb tās daļu, kura attiecīgajā gadā ir saglabāta atbilstoša VPM saņemšanas nosacījumiem.

References platība ir hektāru skaits, kas 2009.gadā apstiprināts kā atbilstošs PVTM par laukaugu platībām.

Kopējais finanšu apjoms un likme atdalītajam PVTM par laukaugu platībām norādīta 6.6.tabulā.

Atdalītais PVTM par platībām

Atdalītajam PVTM par platībām lauksaimnieki Latvijā varēja pieteikties no 2007.gada.

Atdalīto PVTM par platībām par 2011.gadu varēja saņemt lauksaimnieki, kuri:

- 1) ievēroja VPM saņemšanas nosacījumus;
- 2) 2006.gadā bija papildu valsts tiešā maksājuma par laukaugu platībām vai papildu valsts tiešā maksājuma par kartupeļu cieti saņēmēji.

- 3) līdz 2011.gada 15.maijam jāiesniedz LAD RLP platību maksājumu iesniegums.

Atdalīto PVTM par platībām lauksaimnieki varēja saņemt par references platību jeb tās daļu, kura 2011.gadā bija saglabāta atbilstoša VPM saņemšanas nosacījumiem. Par references platību tika uzskatīts hektāru skaits, kas 2006.gadā bija apstiprināts kā atbilstošs PVTM par laukaugu platībām, un hektāru skaits, kas 2006.gadā bija noteikts kartupeļu audzēšanas līgumā ar cietes ražotāju.

Kopējais finanšu apjoms un likme atdalītajam PVTM par platībām 2011.gadā norādīta 6.6.tabulā.

Atdalītais PVTM par pienu

Atdalītajam PVTM par pienu lauksaimnieki Latvijā varēja pieteikties no 2007.gada

Atdalīto PVTM par pienu 2011.gadā saņēma lauksaimnieki, kuri:

- 1) ievēroja VPM saņemšanas nosacījumus;
- 2) līdz 2011.gada 15.maijam iesniedza LAD RLP platību maksājumu iesniegumu.

2011.gadā atdalīto PVTM par pienu saņēma lauksaimnieki par 2006./2007.kvotas gadā kvotas ietvaros realizēto pienu, kā arī jaunie piena ražotāji par 2006./2007.kvotas gadā darījumu rezultātā iegūtās kvotas ietvaros realizēto pienu un par piešķirtajām piena tonnām no restruktūrizācijas rezerves.

Par jaunajiem piena ražotājiem 2011.gadā tika uzskatīti lauksaimnieki, kuriem piederēja saimniecība, kuriem nebija kvotas 2006.gada 1.aprīlī un kuri uzsāka piena ražošanu un realizāciju restruktūrizācijas rezerves kvotas ietvaros 2006./2007.kvotas gadā – laikposmā no 2006.gada 1.aprīļa līdz 2007.gada 31.martam.

Kopējais finanšu apjoms un likme atdalītajam PVTM par pienu 2011.gadā norādīta 6.6.tabulā.

Atdalītais PVTM par liellopiem

Atdalītais PVTM par liellopiem Latvijā tika ieviests no 2011.gada un šī shēma aizstāja PVTM par nokautiem vai eksportētiem liellopiem ar mērķi stimulēt lopu turēšanu Latvijā, jo izvērtējot situāciju gaļas nozarē, tika secināts, ka laika posmā no 2005.-2009.gadam ~30 % no teļiem vecumā līdz 12 mēnešiem tiek izvesti no Latvijas.

Atdalīto PVTM par liellopiem, var saņemt par reģistrētām un 2010.gada 31.decembrī ganāmpulkā esošām vismaz 8 mēnešus vecām telēm, bulļiem un vēršiem, kas atradās ganāmpulkā 6 mēnešus (no 2010.gada 1.jūlija līdz 2010.gada 31.decembrim).

Kopējais finanšu apjoms un atbalsta likme atdalītajam PVTM par liellopiem 2011.gadā norādīta 6.6.tabulā.

Atdalītais PVTM īpašos gadījumos jauniejiem lauksaimniekiem

Atdalītajam PVTM īpašos gadījumos jauniejiem lauksaimniekiem varēja pieteikties no 2007.gada.

2011.gadā atdalīto PVTM īpašos gadījumos jauniejiem lauksaimniekiem saņēma lauksaimnieki par attaisnotajiem hektāriem jeb par to hektāru skaitu, kas bija apstiprināti kā atbilstoši VPM saņemšanas nosacījumiem 2007. vai 2008.gadā.

2011.gadā šis maksājums bija pieejams lauksaimniekiem, kuri laika posmā no 2006.gada 15.maija līdz 2008.gada 1.martam bija reģistrējušies Komercreģistrā un veica lauksaimniecisko darbību.

Lai saņemtu minēto atbalstu, lauksaimniekiem līdz 2011.gada 15.maijam bija jāpiesakās VPM, iesniedzot LAD RLP platību maksājumu iesniegumu.

Tā kā šim maksājumam nav fiksēta kopējā finanšu aploksne, tas tika finansēts no kopējās pieejamās PVTM neizmantotās summas, t.i. no neizmantotajām finanšu aploksnēm 2011.gadā.

Kopējais finanšu apjoms un atbalsta likme atdalītajam PVTM īpašos gadījumos jauniejiem lauksaimniekiem 2011.gadā norādīta 6.6.tabulā.

Izmaiņas PVTM shēmās 2012.gadā

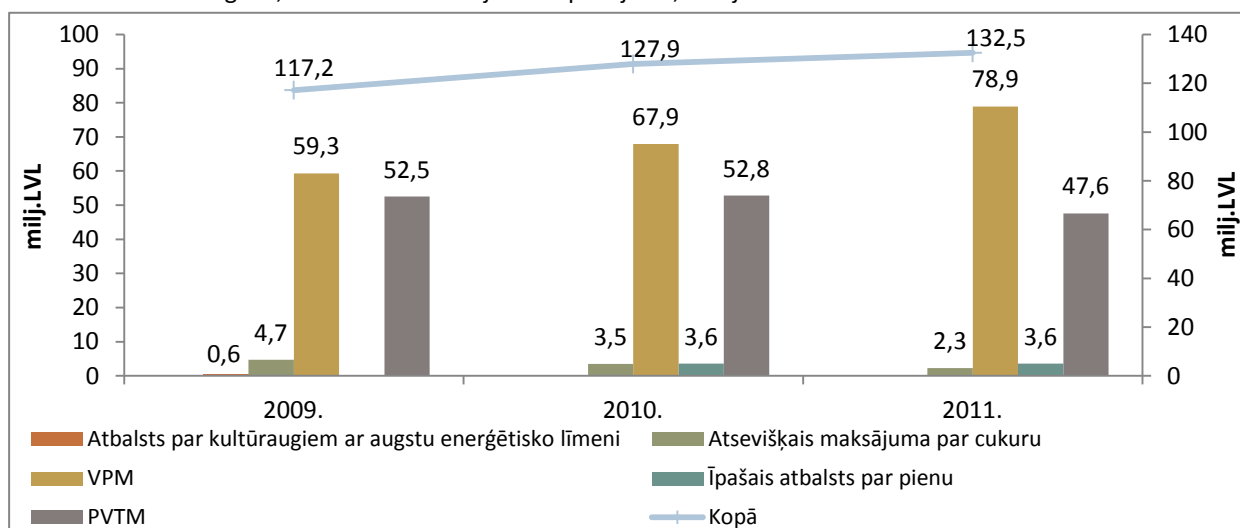
Sākot ar 2012.gadu:

- ✓ PVTM par nokautiem vai eksportētiem liellopiem tiek aizstāts ar atdalīto PVTM par nokautiem vai eksportētiem liellopiem. Atdalīto PVTM par nokautiem vai eksportētiem liellopiem varēs saņemt par dzīvnieku skaitu, kas 2011.gadā apstiprināts kā atbilstošs PVTM par nokautiem vai eksportētiem liellopiem saņemšanai, ja lauksaimnieks atbilst VPM saņemšanas nosacījumiem;
- ✓ PVTM par kartupeļu cieti tiek aizstāts ar atdalīto PVTM par kartupeļu cieti. Atdalīto PVTM par kartupeļu cieti varēs saņemt par kartupeļu cietes tonnām, kas 2011.gadā apstiprinātas kā atbilstošas PVTM par kartupeļu cieti saņemšanai, ja lauksaimnieks atbilst VPM saņemšanas nosacījumiem;
- ✓ Lauksaimniekiem, kuriem piešķiramā ES tiešo maksājumu un PVTM kopsomma pārsniegs 5000 eiro, tiks piemērots PVTM samazinājums.

Tiešo maksājumu finansējums

2011.gadā lielākais piešķirtais finansējums bija vienotajam platības maksājumam 78,9 milj.Ls jeb 59,5 % no tiešo maksājumu kopējā finansējuma. Salīdzinot ar 2010.gadu VPM finansējums pieaudzis par 16 % (2010.gadā finansējums bija 67,9 milj.Ls).

Papildu valsts tiešajiem maksājumiem piešķirtais finansējums 2011.gadā bija 47,6 milj.Ls, kas ir tikai par 10 % mazāk nekā 2010.gadā, kad PVTM finansējums kopā bija 52,8 milj.Ls.

Avots: ZM

6.2. attēls. TM piešķirtais finansējums 2009.-2011.gadā, tūkst.Ls

6.3.Savstarpējā attīstība, vidi saudzējoša lauksaimniecība

Savstarpējā atbilstība

Savstarpējā atbilstība nodrošina saikni starp atbalsta maksājumu saņemšanu un atbilstību normatīvajos aktos noteiktiem nosacījumiem. Savstarpējās atbilstības mērķis ir veicināt lauksaimnieku motivāciju ievērot šo prasību izpildi sabiedrības interesēs pretī saņemot tiešos maksājumus. Pēc būtības – savstarpējā atbilstība ir dažādu normu kopums, kas lauksaimniekam jāievēro, lai saņemtu atbalsta maksājumus.

Savstarpējā atbilstība ietver:

- ✓ laba lauksaimniecības un vides stāvokļa nosacījumus (spēkā no 2004.gada);
- ✓ pastāvīgo pļavu un ganību saglabāšanas nosacījumu (spēkā no 2005.gada);
- ✓ obligātās prasības pārvaldībai attiecībā uz:
 - vides aizsardzību (Latvijā spēkā no 2009.gada),
 - dzīvnieku identifikāciju un reģistrāciju (spēkā no 2009.gada),
 - pārtikas un barības nekaitīgumu (spēkā no 2011.gada),
 - dzīvnieku, augu un sabiedrības veselību (spēkā no 2011.gada),
 - dzīvnieku labturību (Latvijā stāsies spēkā no 2013.gada).

Savstarpējā atbilstība attiecas uz šādiem atbalsta maksājumiem:

- tiešajiem maksājumiem, tostarp VPM, ACM, īpašo atbalstu par pienu, atbalstu par pārstrādei paredzētajām avenu un zemeņu platībām;
- LAP 2.ass “Vides un lauku ainavas uzlabošana” maksājumiem: MLA, agrovides maksājumiem, “Natura 2000” maksājumiem un maksājumiem, kas saistīti ar Direktīvu 2000/60/EK un “Natura 2000” maksājumiem mežiem.

Savstarpējās atbilstības prasību izpildi kontrolē šādas kompetentās kontroles iestādes:

- LAD kontrolē LLVN ievērošanu un obligāto prasību pārvaldībai izpildi vides jomā;
- PVD kontrolē obligāto prasību pārvaldībai izpildi par dzīvnieku identifikāciju un reģistrāciju, pārtikas un barības apriti, dzīvnieku infekcijas slimību kontroli un labturību;
- VAAD kontrolē obligāto prasību pārvaldībai izpildi par mēslošanas līdzekļu lietošanu un uzskaiti īpaši jutīgajās teritorijās un augu aizsardzību;
- Valsts meža dienests kontrolē obligāto prasību pārvaldībai izpildi vides jomā meža platībās.

Savstarpējās atbilstības normatīvais ietvars

Savstarpējās atbilstības piemērošanas nosacījumi ir noteikti gan ES, gan Latvijas normatīvajos aktos.

ES kopumā savstarpējās atbilstības piemērošanu regulē vairāki normatīvie akti.

- ✓ Padomes 2009.gada 19.janvāra Regula Nr.73/2009, ar ko paredz kopējus noteikumus tiešā atbalsta shēmām saskaņā ar kopējo lauksaimniecības politiku un izveido dažas atbalsta shēmas lauksaimniekiem, kā arī groza Regulas Nr.1290/2005, (EK) Nr.247/2006, (EK) Nr.378/2007 un atceļ Regulu (EK) Nr.1782/2003, (turpmāk – Regula Nr.73/2009) nosaka:
 - ka lauksaimniekam, lai pretendētu uz tiešo maksājumu saņemšanu, ir jāievēro regulas II pielikumā minētās pārvaldības prasības, kā arī III pielikumā minētie laba lauksaimniecības un vides stāvokļa nosacījumi (4.–6.pants);
 - dalībvalstīm savstarpējās atbilstības prasību un izpildes kontrolei ir jāizveido savstarpējās atbilstības kontroles sistēma un maksājuma samazinājumu sistēma (22.–24.pants).
- ✓ Padomes 2005.gada 20.septembra Regula (EK) Nr.1698/2005 par atbalstu lauku attīstībai no Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai (ELFLA) (turpmāk – Regula Nr.1698/2005) nosaka lauku attīstības 2. ass “Vides un lauku ainavas uzlabošana” pasākumus.
- ✓ Komisijas 2009.gada 29.oktobra Regula Nr.1122/2009 (EK), ar ko nosaka sīki izstrādātus noteikumus, lai īstenotu Padomes Regulu (EK) Nr.73/2009 attiecībā uz savstarpēju atbilstību, modulāciju un integrēto administrēšanas un kontroles sistēmu saskaņā ar minētajā regulā paredzētajām tiešā atbalsta shēmām lauksaimniekiem, kā arī lai īstenotu Padomes Regulu (EK) Nr.1234/2007 attiecībā uz savstarpēju atbilstību saskaņā ar viņa nozarē paredzēto atbalsta shēmu, (turpmāk – Regula Nr.1122/2009) paredz:
 - detalizētus nosacījumus savstarpējās atbilstības ieviešanai;
 - savstarpējās atbilstības kontroles sistēmas izveidi un īstenošanu;
 - maksājumu samazinājumu piemērošanu.
- ✓ Komisijas 2006.gada 7.decembra Regula (EK) Nr.1975/2006, ar ko nosaka sīki izstrādātus noteikumus, lai īstenotu Padomes Regulu (EK) Nr.1698/2005 attiecībā uz pārbaudes kārtību, kā arī savstarpējo atbilstību saistībā ar

lauku attīstības atbalsta pasākumiem, nosaka sīki izstrādātus noteikumus pārbaudes procedūrām un savstarpējo atbilstību attiecībā uz LAP pasākumiem.

Latvijā savstarpējās atbilstības piemērošanu 2010.gadā noteica šādi normatīvie akti:

- ✓ MK 2011.gada 1.marta noteikumi Nr.173 "Kārtība, kādā tiek piešķirts valsts un Eiropas Savienības atbalsts lauksaimniecībai tiešā atbalsta shēmu ietvaros". Tie nosaka:
 - laba lauksaimniecības un vides stāvokļa nosacījumus, kas ieviesti Latvijā atbilstoši Regulas Nr.73/2009 III pielikumam;
 - pastāvīgo pļavu un ganību saglabāšanas nosacījumus;
 - savstarpējās atbilstības pārvaldības prasību kopumu, kuras ieviestas Latvijā atbilstoši Regulas Nr.73/2009 II pielikumā minētajām direktīvām;
 - nosacījumus attiecībā uz savstarpējās atbilstības kontrolēm pārbaudēs saimniecībās uz vietas.
- ✓ MK 2009.gada 17.jūnija noteikumi Nr.573 "Kārtība, kādā administrē Eiropas Lauksaimniecības garantiju fondu, Eiropas Lauksaimniecības fondu lauku attīstībai un Eiropas Zivsaimniecības fondu, kā arī valsts un Eiropas Savienības atbalstu lauksaimniecībai, lauku un zivsaimniecības attīstībai" nosaka ES fondu administrēšanā iesaistīto iestāžu kompetenci un pienākumus.
- ✓ MK 2010.gada 23.marta noteikumi Nr.295 "Noteikumi par valsts un Eiropas Savienības lauku attīstības atbalsta piešķiršanu, administrēšanu un uzraudzību vides un lauku ainavas uzlabošanai" nosaka ES lauku attīstības atbalsta pasākumus vides un lauku ainavas uzlabošanai – MLA, "Natura 2000" maksājumu, maksājumu, kas saistīts ar D2000/60/EKK, "Agrovides" maksājumu, Natura 2000" maksājumu (meža īpašniekiem), meža vides maksājumus.

Aktualitātes savstarpējā atbilstības jomā 2011.gadā

No 2011.gada 1.janvāra, atbilstoši Regulas Nr.73/2009 II pielikuma nosacījumiem, lauksaimniekiem, lai pilnā apmērā saņemtu tiešos maksājumus, savstarpējās atbilstības ietvaros bija jānodrošina obligāto prasību pārvaldībai ievērošana attiecībā uz pārtikas un barības nekaitīgumu un dzīvnieku, augu un sabiedrības veselību. Tā, papildus citām prasībām bija jānodrošina virkne prasību saistībā ar augu aizsardzības līdzekļu lietošanu, ierobežojumi atsevišķu zāļu lietošanā dzīvniekiem, prasības par dzīvnieku slimību profilaksi, kontroli un apkarošanu, pārtikas ieguves nekaitīguma prasības.

Līdz ar MK 2011.gada 1.marta noteikumu Nr.173 "Kārtība, kādā tiek piešķirts valsts un Eiropas Savienības atbalsts lauksaimniecībai tiešā atbalsta shēmu ietvaros" spēkā stāšanos, 2011.gadā tika precizēta arī virkne LLVN, padarot tos saprotamākus un vieglāk ievērojamus lauksaimniekiem, kā arī vieglāk kontrolējamus. Kā arī, lai atbilstu Regulas Nr.73/2009 III pielikuma nosacījumiem, sākot ar 2011.gadu LLVN saraksts ir papildināts ar nosacījumu, ka rugaini vai sauso zāli aizliegts dedzināt uz lauka.

Vidi saudzējoša lauksaimniecība

Saskaņā ar Padomes 1991.gada 12.decembra Direktīvu 91/676/EEK attiecībā uz ūdeņu aizsardzību pret piesārņojumu ar nitrātiem, kas cēlušies no lauksaimnieciskās darbības (turpmāk – Nitrātu direktīva) prasības, kas vērstas uz vidi saudzējošiem pasākumiem lauksaimniecībā, ir noteiktas MK 2011.gada 11.janvāra noteikumos Nr.33 „Noteikumi par ūdens un augsnes aizsardzību no lauksaimnieciskās darbības izraisītā piesārņojuma ar nitrātiem” un MK 2004.gada 27.jūlija noteikumos Nr.628 „Īpašas vides prasības piesārņojošo darbību veikšanai dzīvnieku novietnēs” (turpmāk – MK noteikumi Nr.628). Minētās prasības attiecas uz mēslošanas līdzekļu uzglabāšanu un izmantošanu Latvijas teritorijā.

Viens no aktuālajiem jautājumiem lopkopības saimniecībām vēl joprojām ir nepietiekamais nodrošinājums ar kūtsmēslu krātuvēm. Centrālā Statistikas Pārvalde (turpmāk – CSP) 2010.gadā veica lauksaimniecības skaitīšanu un lauksaimniecības ražošanas metožu apsekojumu. Iegūtie dati parādīja, ka Latvijā ir 51 323 lauku saimniecību ar lauksaimniecības dzīvniekiem. No tām 6773 saimniecībās saskaņā ar MK noteikumiem Nr.628. ir jānodrošina speciāla vides prasībām atbilstoša kūtsmēslu uzglabāšana (īpaši jutīgajās teritorijās no 5 un vairāk dzīvnieku vienībām un no 10 un vairāk dzīvnieku vienībām pārējā Latvijas teritorijā).

Apsekojumā iegūtā informācija liecina par to, ka valstī kopumā 5043 (jeb 74 %) lauku saimniecībās dzīvnieku novietnes ir aprīkotas ar kūtsmēslu vai vircas krātuvēm. No tām 67 % saimniecību ir pakaišu kūtsmēslu krātuves ar vircas uzkrāšanas tvertnēm, 29 % saimniecību ir tikai vircas uzkrāšanas tvertnes un 7 % saimniecību ir šķidro kūtsmēslu krātuves.

Īpaši jutīgajās teritorijās saskaņā ar CSP datiem ir 993 lauku saimniecību, kurām ir jānodrošina speciālas vides prasībām atbilstoša kūtsmēslu uzglabāšanas vietas. No tām 807 (jeb 81 %) saimniecību ir aprīkotas ar kūtsmēslu un vircas uzkrāšanas tvertnēm.

Par risinājumiem saimniecību nodrošināšanā ar kūtsmēsli krātuvēm tiks diskutēts gan ar iesaistītajām valsts institūcijām, gan lauksaimnieku un vides nevalstiskajām organizācijām.

Tāpat kā iepriekšējo gadu, 2011.gadā tika turpināti šādi zinātniskie pētījumi, kas saistīti ar virszemes un pazemes ūdeņu kvalitāti un minerālmēsli izmantošanu:

- 1) „Gruntsūdeņu un upju noteces kvalitātes monitorings īpaši jutīgajās teritorijās un nitrātu un citu augu barības elementu monitorings lauksaimniecības zemēs”;
- 2) „Minerālmēsliu maksimālo normu noteikšana kultūraugiem”.

Tiek meklētas iespējas LLU realizēto pētījumu „Gruntsūdeņu un upju noteces kvalitātes monitorings īpaši jutīgajās teritorijās un nitrātu un citu augu barības elementu monitorings lauksaimniecības zemēs” turpināt arī turpmākos gadus, jo dati par gruntsūdeņu un upju noteces monitoringu ir nepieciešami katru gadu.

LLU veiktais pētījums „Minerālmēsliu maksimālo normu noteikšana kultūraugiem” noslēdzas 2012.gadā. Pēc pētījumu rezultātu apkopošanas tiks diskutēts ar iesaistītajām institūcijām un lauksaimnieku nevalstiskajām organizācijām par Ministru kabineta noteikumos Nr.33 „Noteikumi par ūdens un augsnes aizsardzību no lauksaimnieciskās darbības izraisītā piesārņojuma ar nitrātiem” kultūraugiem noteikto maksimāli pieļaujamo minerālmēsliu slāpekļa normu pārskatīšanu.

6.4.Kopējā tirgus atbalsta instrumenti

Tirgus intervences pasākumi

Tirgus intervence ir TKO ietvaros paredzēta cenu atbalsta sistēma, ar mērķi stabilizēt tirgu gadījumos, kad produktu cenas ir būtiski samazinājušās vai ir notikusi pārprodukcija. Tā var tikt piemērota noteiktiem ES izcelsmes produktiem kā atbalsts par privāto uzglabāšanu vai kā iepirkums intervencē (6.8.tabula). Tirgus intervences pasākumus finansē no Eiropas Lauksaimniecības garantiju fonda (ELGF).

6.8.tabula

Tirgus intervences pasākumi un pasākumiem tiesīgie produkti

	Atbalsts privātajai uzglabāšanai	Iepirkums intervencē
Pasākumam tiesīgie produkti	Sviests, liellopu un teļa gaļa, cūkgaļa, aitas un kazas gaļa, cukurs, olīveļļa	Labība, rīsi, vājpiena pulveris, sviests, liellopu gaļa

Avots: ZM

2011.gadā Latvijā netika īstenots produktu iepirkums intervencē. Graudu iepirkuma intervencē periods ir no 1.novembra līdz 31.maijam un tie tiek iepirkti par likmi 101,31 EUR/t. ES un Latvijā 2011.gadā graudu cenas bija būtiski virs intervences cenas un tādēļ graudi iepirkumam intervencē netika piedāvāti, jo tos varēja realizēt tirgū par daudz augstāku cenu.

2011.gadā ES bija pieejams privātās uzglabāšanas atbalsts cūkgaļai un sviestam. Cūkgaļai uzglabāšanas atbalsta shēma tika iedarbināta, lai atvieglotu situāciju saistībā ar zemajām cūkgaļas iepirkuma cenām un relatīvi ļoti augstajām lopbarības izmaksām, savukārt uzglabāšanas atbalsta shēma sviestam tika iedarbināta, lai mazinātu sezonālo ražošanas svārstību ietekmi uz tirgus cenām. Tomēr Latvijas uzņēmumi šīs atbalsta shēmas neizmantoja.

Eksporta kompensācijas

Eksporta kompensācijas ir viens no TKO atbalsta instrumentiem, kura apgūšana sekmē eksportētāju konkurētspējas saglabāšanu trešo valstu tirgos, jo ar eksporta kompensācijām tiek kompensēta cenu atšķirība starp ES tirgu un trešo valstu tirgiem. Pasākumu finansē no ELGF. ES eksporta kompensācijas var tikt maksātas par sekojošu produktu eksportu uz trešajām valstīm:

- *lauksaimniecības produkti* - piens un piena produkti, cukurs, graudaugi (t.sk., milti, putraini, ciete), rīsi, olas, mājputnu gaļa, liellopi un to gaļa, cūkgaļa;
- *pārstrādātie lauksaimniecības produkti* (eksporta kompensācijas tiek maksātas par sekojošiem tajos iestrādātajiem lauksaimniecības produktiem – piena produkti, cukurs, graudaugi, rīsi un olas).

Tomēr 2011.gadā eksporta kompensācijas bija pieejamas tikai par olu, mājputnu gaļas, cūkgaļas, liellopu un to gaļas eksportu uz trešajām valstīm, kā arī par pārstrādātajos lauksaimniecības produktos iestrādātajām olām. Pārējiem produktiem (piens un piena produkti, cukurs, graudaugi, rīsi) eksporta kompensācijas bija noteiktas 0 apmērā.

2011.gadā Latvijā eksporta kompensācijas tika izmaksātas Ls 15 tūkst. apmērā par divām produktu grupām – olu pulveri un pārstrādātiem produktiem (6.9.tabula).

Eksporta kompensāciju izmaksas sadalījumā pa produktu sektoriem 2009.-2011.gadā

Sektors	Izmaksāts, LVL		
	2009	2010	2011
Cukurs	1 733,44	-	-
Piens un piena produkti	384 316,58	117 253,20	-
Olas	-	-	12 016,26
Pārstrādātie produkti	30 807,63	2 892,62	3 436,36

Avots: LAD

Latvijas eksportētāji 2011.gadā visvairāk ir pieteikušies eksporta kompensācijām par olu pulvera eksportu: 2011.gadā šīs kompensācijas bija izmaksātas Ls 12 tūkst. apmērā jeb 78 % no kopējām eksporta kompensāciju izmaksām Latvijā. Viss eksporta kompensāciju apjoms par olu pulveri tika maksāts par tā eksportu uz Baltkrieviju.

Uzņēmēji Latvijā saņēma eksporta kompensācijas arī par pārstrādātu produktu (par tajos iestrādātajām olām) eksportu: 2011. gadā šīs kompensācijas bija izmaksātas Ls 3,4 tūkst. apmērā jeb 22 % no kopējām eksporta kompensāciju izmaksām Latvijā. Galvenās eksporta mērķa valstis bija Krievija (84 % no eksporta kompensācijām par pārstrādātiem produktiem) un Izraēla (16 % no eksporta kompensācijām par pārstrādātiem produktiem).

Latvijas eksportētāji 2011.gadā neizmantoja eksporta kompensācijas par mājputnu gaļas, cūkgaļas, liellopu un to gaļas eksportu uz trešajām valstīm.

Pēc eksporta kompensāciju izmaksu apmēra var secināt, ka 78 % no 2011.gadā izmaksātajām eksporta kompensācijām ir bijušas par produktiem, kuru eksporta mērķa valsts bijusi Baltkrievija, 19 % – par produktiem, kas eksportēti uz Krieviju un 4 % - par produktiem, kas eksportēti uz Izraēlu.

Atbalsts augļu un dārzeņu ražotāju grupām un organizācijām

Latvijā 2011.gadā kopumā bija atzītas 3 ražotāju grupas – divas dārzeņu un viena augļu, līdz ar to apvienojušies ražotāju grupās ir gandrīz 30 profesionālie augļu un dārzeņu ražotāji. Ražotāju grupas mērķis ir pārejas perioda, kurš nav garāks par pieciem gadiem, laikā sasniegt ražotāju organizācijas atzīšanas kritērijus. Ražotāju grupas pamatdarbība ir saistīta ar biedru piedāvājuma koncentrāciju un produktu piedāvājumu tirgū.

Savukārt 2011.gada nogalē vēl divi augļu un ogu kooperatīvi izrādīja interesi par šo atbalsta shēmu, kas atzīšanu ieguva 2012.gada 1.ceturksnī. Līdz ar to var apgalvot, ka interese par šāda veida kooperēšanos formu Latvijas ražotājiem ir un pašreiz atzītās ražotāju grupas kalpo kā labs piemērs tam, kā apvienojoties var piesaistīt ES finansējumu ražošanas modernizācijai, kā arī nostiprināt savas pozīcijas ne tikai Latvijas, bet arī citu Eiropas Savienības dalībvalstu augļu un dārzeņu tirgos.

Augļu un dārzeņu ražotāju grupas saņem atbalstu administratīvo izdevumu segšanai (75 % ES finansējums un 25 % valsts budžeta līdzekļi), kura apmēru aprēķina pēc ražotāju grupas realizētās produkcijas vērtības, kā arī atbalstu investīciju veikšanai (ES finansējums 75 % un valsts budžeta līdzekļi 25 % no ieguldījumu attiecināmajām izmaksām). Šajā atbalsta shēmā augļu un dārzeņu ražotāju grupām kopumā ir izmaksāts atbalsts 4,8 milj.LVL apmērā.

2012.gada sākumā ražotāju organizācijas atzīšanu saņēma viena no dārzeņu ražotāju grupām. Ražotāju organizāciju mērķi ir nodrošināt, lai ražošanu plānotu un pielāgotu pieprasījumam (īpaši kvalitātes un kvantitātes ziņā), koncentrētu piedāvājumu un biedru saražoto produktu laišanu tirgū, kā arī optimizēt ražošanas izmaksas un stabilizēt ražotāju cenas.

Piena nozares reformu diskusijas ES līmenī

2010.gada 13.decembra Lauksaimniecības un zivsaimniecības Ministru Padomē EK prezentēja Padomes un Parlamenta regulas projektu attiecībā uz līgumattiecībām piena un piena produktu nozarē, kas bija kā loģisks turpinājums ES Augsta līmeņa ekspertu darba grupa piensaimniecības jautājumos (turpmāk – ALDG) darbam un piena nozares reformu priekšlikumiem 2009. un 2010.gadā. Diskusijas par regulas projektu Padomes darba grupās turpinājās 2011.gadā.

Regulas projekts paredzēja grozīt vienoto TKO regulu (Padomes 2007.gada 22.oktobra regulu Nr.1234/2007, ar ko izveido lauksaimniecības tirgu kopīgu organizāciju un paredz īpašus noteikumus dažiem lauksaimniecības produktiem), iekļaujot tajā specifiskas normas attiecībā uz piena un piena produktu nozari:

1) svaigpiena ražotāji varēs apvienoties atzītās ražotāju organizācijās, kuras savu biedru vārdā varēs risināt līgumslēgšanas sarunas ar piena savācējiem un pārstrādātājiem, tādējādi stiprinot savas pozīcijas līgumslēgšanas sarunās. Dalībvalstij būs pienākums atzīt šādas ražotāju organizācijas, ja tās izpilda noteiktās prasības, tai skaitā:

- ražotāju organizācijas līgumslēgšanas sarunās aptvertais piena daudzums nepārsniedz 3,5 % no ES kopējās piena ražošanas un 33 % no tās dalībvalsts piena ražošanas, kuras biedrus organizācija pārstāv un/vai 33 % no tās dalībvalsts piena ražošanas, ar kuras pārstrādātājiem/iepircējiem organizācija veic līgumslēgšanas sarunas savu biedru vārdā. Tomēr nacionālā konkurences uzraudzības iestāde varēs iejaukties līgumslēgšanas sarunās, tās aizliedzot vai pieprasot pārskatīt svaigpiena apjomu, ja tiks saskatīts konkurences apdraudējums.
- 2) svaigpiena ražotāji un pārstrādātāji un/vai mazumtirgotāji varēs apvienoties atzītās starpnozaru organizācijās, tādējādi izveidojot noslēgtu piegādes ķēdi un veicinot vienādu attieksmi un godīgu ienākumu pārdali visos iesaistītajos piegādes ķēdes posmos.
- 3) gan atzītām ražotāju organizācijām, gan atzītām starpnozaru organizācijām tiks piemērotas specifiskas atkāpes no ES vispārējiem konkurences nosacījumiem, lai tās varētu īstenot savus mērķus. Tomēr regulas projektā noteiktie ierobežojumi un tiesības attieksies tikai uz tām organizācijām, kuras saņēmušas dalībvalsts atzīšanu saskaņā ar regulas projekta nosacījumiem. Tas nozīmē, ka šīs normas neattieksies arī uz kooperatīvu (vai jebkādu citu ražotāju veidotu organizāciju), kamēr tas nebūs iesniedzis atzīšanas pieprasījumu un saņēmis atzīšanu.
- 4) dalībvalsts būs tiesīga savā teritorijā noteikt, vai un kuros svaigpiena piegādes posmos no ražotāja līdz pārstrādātājam par visām piena piegādēm, ir jābūt noslēgtam rakstiskam līgumam. Taču arī tad, ja dalībvalsts būs izvēlējusies šo iespēju, prasība par obligātu rakstiska līguma slēgšanu neattieksies uz gadījumiem, kad ražotājs pienu piegādā kooperatīvam, kura biedrs viņš ir. Šajā gadījumā kooperatīvam nav obligāti jābūt atzītai ražotāju organizācijai.

Programma „Skolas piens”

EK finansētās programmas „atbalsts piena produktu piegādei izglītojamiem” jeb tā sauktās „Skolas piena” programmas ietvaros izglītojamiem ir iespēja saņemt 200 vai 250 ml piena vai noteiktu piena produktu dienā par samazinātu cenu. Programma paredz arī iespēju dalībvalstij piešķirt papildus finansējumu no valsts budžeta, ļaujot produktu cenu vēl vairāk samazināt vai pat nodrošināt tos bez maksas.

2011.gads „Skolas piena” programmas ieviešanai Latvijā bija ļoti nozīmīgs, jo tika atjaunots valsts līdzfinansējums pasterizēta piena piegādei pirmskolas un 1.-4.klases izglītojamiem, tādējādi kopā ar ES atbalstu dodot iespēju šai mērķauditorijai atkal saņemt glāzi piena (līdz 250 ml) bez maksas katru mācību dienu (*budžeta ierobežojumu dēļ valsts līdzfinansējums netika piešķirts 2009. un 2010.gadā*). Valsts līdzfinansējuma piešķiršana ļāva salīdzinoši īsā laikā daudzkārt palielināt programmas apguves rādītājus, kas iepriekšējos 2 gados bija sarukuši gandrīz līdz minimumam, jo programmas ietvaros bija pieejams tikai ES atbalsts.

2011.gadā „Skolas piena” programmu Latvijā reglamentēja šādi ES un nacionālie normatīvie akti:

- t.s. „vienotā TKO regula” jeb Padomes regula Nr.1234/2007, ar ko izveido lauksaimniecības tirgu kopīgu organizāciju (turpmāk – regula Nr.1234/07);
- Komisijas Regula (EK) Nr.657/2008, ar ko nosaka sīki izstrādātus noteikumus par to, kā piemērot Padomes Regulu (EK) Nr.1234/2007 attiecībā uz Kopienas atbalstu piena un dažu piena produktu piegādē izglītības iestāžu skolēniem;
- Ministru kabineta 2011.gada 1.februāra noteikumi Nr.106 „Kārtība, kādā piešķir, administrē un uzrauga Eiropas Savienības atbalstu piena produktu piegādei, kuri paredzēti izglītojamiem vispārējās izglītības iestādēs”.

Joprojām 2011.gadā Latvijā programmas ietvaros atbalsts tika piešķirts par I un II kategorijas produktiem, t.i., pasterizētu pienu ar vai bez dažādām piedevām (šokolāde, augļu sula, aromatizētāji), raudzētiem piena produktiem ar vai bez minētajām piedevām, un dažādiem piena produktiem (t.sk. raudzētiem) ar augliem.

ES atbalsta likme I kategorijas produktiem ir 18,15 EUR/100 kg, un II kategorijas produktiem – 16,34 EUR/100 kg.

Latvijā atbalsta pretendents programmas ietvaros var būt piena produktu ražotājs, piena produktu izplatītājs, pati izglītības iestāde, kā arī pašvaldība, kuras teritorijā darbojas konkrētā izglītības iestāde.

Atbalsta pretendents saņem atbalstu, bet skolēni saņem „labumu” – produktu par pazeminātu cenu.

2011.gadā tika pieņemti grozījumi, lai atceltu ierobežojumu, ka valsts līdzfinansējuma ietvaros var piegādāt pienu tikai iepakojumā virs 250 ml, kā arī lai vienkāršotu produktu izlietojuma uzskaiti izglītības iestādēm. Tādējādi valsts līdzfinansējumu var saņemt par pasterizētu pienu bez piedevām, kas izglītības iestādei piegādāts jebkāda tilpuma iepakojumā (tas gan neatceļ prasību ievērot maksimālo 250 ml daudzumu vienam izglītojamam dienā), kā arī izglītības iestāde saņemtos un izlietos pienu produktus var uzskaitīt faktiskajās mērvienībās, bet pārrēķinu uz nepieciešamajām mērvienībām veic atbalsta pretendents.

Latvijā programmu administrē Lauku atbalsta dienests.

„Skolas piena” programmas realizācija 2009./2010. – 2011./2012. mācību gadā

Mācību gadi	2009./2010. (01.09.2009.- 31.08.2010.)	2010./2011. (01.09.2010.- 31.08.2011.)	2011./2012. (01.09.2010.- 28.05.2012.)
iesaistītas izglītības iestādes	37	446	555
iesaistīto izglītojamo skaits, tūkst.	6,3	49,1	59,6
Piegādātā piena daudzums, t	94	2802	3163
Pretendenti, kas iesaistās programmā	16	69	84
Izmaksāta summa (ES un valsts atbalsts), Ls	12,0*	231,2*	486,1*
ES atbalsts	12,0	72,9	139,6
Valsts atbalsts	0	158,3	346,5

Avots: LAD

* LAD veiktās atbalsta izmaksas attiecīgajā periodā

Pēdējos divos mācību gados pieejamais valsts līdzfinansējums ir būtiski jāvis palielināt programmas apguvi. Turklāt, 2010./2011.mācību gada augstie rādītāji ir sasniegti tikai otrajā semestrī, jo valsts līdzfinansējums bija pieejams tikai no 2011.gada 1.februāra.

Programma skolu apgādei ar augļiem un dārzeņiem „Skolas auglis”

2011./2012.mācību gads ir otrais mācību gads, kad Latvijā tika ieviesta EK programma skolu apgādei ar augļiem un dārzeņiem (turpmāk – „Skolas auglis”).

Tā kā Latvijas skolas un skolēnu vecāki izrādīja lielu interesi par šo programmu, un dalībai pirmajā gadā pieteicās vairāk skolu nekā sākotnēji tika paredzēts, Latvija lūdza Eiropas Komisiju palielināt Latvijai ES līdzfinansējuma summu 2011./2012.mācību gadam. Ņemot vērā EK lēmumu, Latvijas „Skolas augļa” programmas budžets 2011./2012.mācību gadam ir palielināts par 70 % (no 316 322 Ls līdz 537 107 Ls), tādējādi dodot iespēju bezmaksas augļus un dārzeņus saņemt ne tikai 1.-6.klašu skolēniem, kā tas bija 2010./2011.mācību gadā, bet arī skolēniem, kuri mācās 7. – 9.klasē.

Programmā 2011./2012.mācību gadā piedalījās 708 skolas (salīdzinot ar iepriekšējo mācību gadu, skolu skaits ir audzis par 32 %) un produktus tām nodrošināja 146 atbalsta pretendenti (+ 12 %).

Programmas ietvaros skolēni bez maksas saņēma 100 gramus svaigus augļus (ābolus, bumbierus, lieoļu dzērvenes), dārzeņu (kāpostus, kolrābjus, burkānus un kāļus) vai to asorti. Lai veicinātu iespēju skolēniem piedāvāt dažādotu augļu un dārzeņu klāstu, kā arī to, lai produkti bez papildus sagatavošanas uzreiz varētu tikt lietoti uzturā, „Skolas auglis” 2011./2012.mācību gadam ir noteiktas šādas atbalsta likmes par 100 gramu augļu un dārzeņu (turpmāk – produktu) porciju: par neiesaiņotiem produktiem - 0,10 Ls, par iesaiņotiem produktiem un neiesaiņotiem produktu asorti - 0,12 Ls, savukārt par iesaiņotiem produktu asorti - 0,13 Ls.

Papildus bezmaksas augļiem un dārzeņiem, skolēniem tika nodrošināti izglītojošie pasākumi, kuru mērķis ir veicināt zināšanas par veselīgu uzturu, kā arī augļu un dārzeņu veselīgo ietekmi uz veselību. Izglītojošos pasākumus nodrošinās skolas.

ES ārkārtas atbalsts dārzeņu nozarei

2011.gada maija beigās Vācijā tika konstatēti *E.coli* baktērijas izraisīti saslimšanas gadījumi. Sākotnēji par *E.coli* avotu uzskatīja Spānijas dārzeņus, vēlāk – kādā Vācijas fermā ražotas diedzētās sēklas, bet galu galā noskaidrojās, ka infekcijas avots ir pākšaugu sēklas, kas Vācijā ievestas no Ēģiptes laikā no 2009. līdz 2010.gadam.

Līdz ar pirmajām ziņām par infekcijas izplatīšanos ES strauji kritās pieprasījums pēc svaigiem dārzeņiem un dārzeņu ražotājiem radās grūtības realizēt savu produkciju. Krievija, lielākais ES dārzeņu eksporta tirgus, kā arī citas trešās valstis aizliedza ES dārzeņu importēšanu, tādējādi vēl pasliktinot jau tā lielo dārzeņu krīzi.

EK steidzami sagatavoja normatīvo aktu bāzi, lai grūtībās nonākušie ES dārzeņu ražotāji varētu saņemt ES ārkārtas atbalstu (kompensāciju), veicot tādus tirgus krīžu pasākumus, kā dārzeņu izņemšanu no tirgus, negatavu dārzeņu novākšanu vai ražas nenovākšanu.

ES dalībvalstu dārzeņu audzētājiem kompensācijās kopumā izmaksāja 227 miljoni eiro (159 miljoni latu) jeb par 17 miljoniem eiro (12 miljoniem latu) vairāk nekā sākotnēji tika plānots.

Visvairāk atbalstā kompensācijām saņēma Spānija, Polija un Itālija – attiecīgi gandrīz 71 miljonus eiro (50 miljonus latu), 46,4 miljonus eiro (32,6 miljonus latu) un 34,6 miljonus eiro (24,3 miljonus latu). Savukārt Latvijas dārzeņu audzētāji ES kompensācijās par baktērijas *E. Coli* izraisītās krīzes laikā veiktajiem pasākumiem saņēma 57 381 eiro (40 327 latus).

EK programma vistrūcīgākajām personām

EK programmas vistrūcīgākajām personām (turpmāk – programma) mērķis ir sniegt atbalstu vistrūcīgākajām personām, piegādājot tām intervencē iepirktus pārtikas produktus un to izstrādājumus, jānorāda, ka programmas ietvaros izsniegtā pārtika ir papildus palīdzība trūcīgajām personām un tās mērķis nav nodrošināt ar sabalansētu pārtiku trūcīgo personu mēneša garumā.

Programma tiek finansēta no ELGF līdzekļiem, savukārt pievienotās vērtības nodoklis tiek segts no nacionālā budžeta.

Pārtikas produktus trūcīgajām personām izsniedz nevalstiskās labdarības organizācijas. Iespēja saņemt pārtikas produktus 2011.gadā bija ģimenēm vai atsevišķi dzīvojošām personām, kuras ir noteiktas saskaņā ar normatīvajiem aktiem par ģimenes vai atsevišķi dzīvojošas personas atzīšanu par trūcīgu. Persona saņem pārtikas komplektu, uzrādot pašvaldības sociālā dienesta izsniegtu izziņu.

Programma darbojas saskaņā ar 2010.gada 14.septembra EK Regulu Nr. 807/2010, ar ko nosaka sīki izstrādātus noteikumus pārtikas piegādei no intervences krājumiem trūcīgākajām personām Savienībā un 2007.gada 22.oktobra Eiropas Padomes Regulu Nr.1234/2007, ar ko izveido lauksaimniecības tirgu kopīgu organizāciju un paredz īpašus noteikumus dažiem lauksaimniecības produktiem.

Latvijā programmas darbību regulē ZM izstrādāti MK 2009.gada 8.decembra noteikumi Nr.1415 „Kārtība, kādā tiek administrēti un uzraudzīti tirgus intervences pasākumi augkopības un lopkopības produktu tirgū, īstenojot EK programmu vistrūcīgākajām personām”.

Latvija EK programmā piedalās kopš 2006.gada.

6.11.tabula

Dati par EK programmas vistrūcīgākajām personām realizāciju 2009.–2011.gadā

Programmas realizēšanas gads	2009.	2010.	2011.
Izvēlēto komersantu skaits	1	2	1
Produkti	auzu pārslas; četrgraudu pārslas; makaroni; pankūku milti; vājpiena pulveris	ātri vārāmās auzu pārslas; četrgraudu pārslas; griķu pārslas; pankūku milti; vājpiena pulveris; piens 2 %	Miežu putrami; a/l kviešu milti; četrgraudu pārslas; auzu pārslas; vājpiena pulveris; piens 2 %
Izvēlēto labdarības organizāciju skaits	7	17	10
Izdales vietu skaits	260	445	429
Saņēmēju skaits	44 083	126 167	138 762
Izmantotais graudu daudzums, tonnās	Tonnās produkti netika piešķirti, tika piešķirts finansējums to iepirkšanai iekšējā tirgū	21 929 (Zviedrijas intervences krājumi) 1 022 (Igaunijas intervences krājumi)	27 670 (Igaunijas intervences krājumi)
Izmantotais vājpiena pulvera daudzums, tonnās		969 (Igaunijas intervences krājumi)	730 (Igaunijas intervences krājumi)
Izmantotais EK finansējums, Ls	1 027 698	3 598 064	4 725 280
Izmantotais nacionālā budžeta līdzfinansējums, Ls	208 848	126 171	940 577

Avots: ZM

Apkopotā informācija par programmas rezultatīvajiem rādītājiem 2009., 2010. un 2011.gadā liecina, ka ar katru gadu programmas īstenošana Latvijā noris aizvien sekmīgāk (6.11.tabula). 2010.gadā salīdzinājumā ar 2009.gadu programmas realizācijai tika izmantots gandrīz trīs reizes lielāks EK finansējums. Tāpat arī izdales vietu skaits 2010.gadā attiecībā pret 2009.gadu ir palielinājies par 71 %, kas līdz ar to radīja iespēju apkalpot par 75 % lielāku trūcīgo personu skaitu kā 2009.gadā.

Ar 2009.gadu programmā trūcīgajām personām tika uzsākta pārtikas komplektu izdāle, kuros tiek iekļauti dažādi graudu un piena grupas produkti.

Programmas īstenošanai 2011.gadā Latvijai EK piešķīra 22 993 t graudu no Latvijas intervences noliktavām, 27 670 t graudu no Igaunijas intervences noliktavām, 730 t vājpiena pulvera no Igaunijas intervences noliktavām. 2011.gadā 10 labdarības organizācijas izdalīja pārtikas produktus 429 piegāžu vietās, sniedzot atbalstu 138 762 vistrūcīgākajām personām.

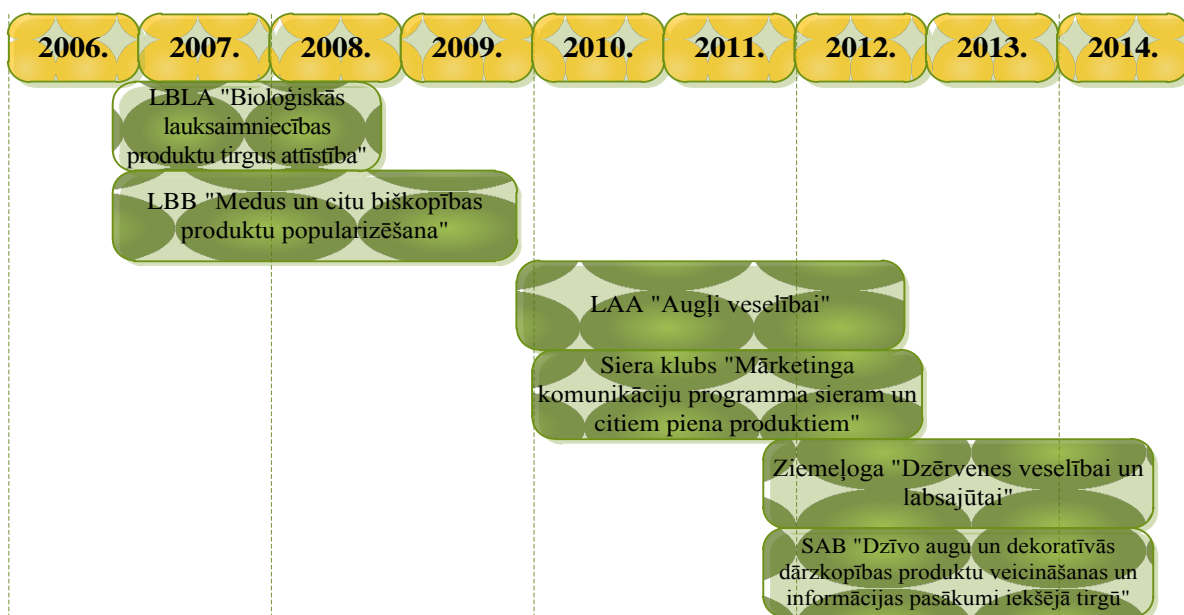
ES lauksaimniecības produktu veicināšana

ES lauksaimniecības produktu veicināšanas un informēšanas pasākumu sistēma ir iespēja profesionālajām lauksaimniecības un pārtikas nozaru vai starpnozaru organizācijām izstrādāt un realizēt līdz pat trīs gadus ilgas programmas noteiktu lauksaimniecības produktu popularizēšanai gan iekšējā ES tirgū, gan ārpus ES tirgus robežām, izmantojot ES un valsts līdzfinansējumu attiecīgi 50 % un 30 % apmērā.

Programmas var tikt izstrādātas par tēmām, kas saistītas ar pārtikas kvalitāti, drošību, marķēšanu u.tml., veicinot patērētāju izpratni par Eiropas pārtikas augsto kvalitātes līmeni. Vienlaicīgi pasākumiem ir jābūt vispārīgiem, nedrīkst uzsvērt konkrētus uzņēmumus, valsti, preču zīmes.

Programmu mērķis ir informēt patērētājus par attiecīgo produktu kvalitāti, veselību, daudzveidību un nozīmi ikdienas uzturā, tādējādi veicinot produktu patēriņu un ražošanu.

Laika periodā no 2005. līdz 2011.gadam Lauku atbalsta dienestā vērtēšanai iesniegtas 15 programmas, no kurām divas līdz šim ir realizētas. 2011.gadā savu darbību turpināja divas programmas un gada nogalē tika uzsākta vēl divu programmu realizācija (6.3.attēls).

Avots: ZM

6.3.attēls. Latvijā realizētās un esošās veicināšanas programmas (2006.-2014.)

2011.gadā savu darbību otrajā programmas realizācijas gadā turpināja divas Latvijas lauksaimniecības produktu veicināšanas un informēšanas programmas iekšējā tirgū:

1. Latvijas augļkopju asociācijas programma „Augļi veselībai”, realizējot šādus pasākumus:

- TV klipuzveide un pārraide;
- Radio klipuzveide un pārraide;
- Zemeņu un ābolu festivāla organizēšana;
- Informatīvie raksti un intervija drukātajos medijos, radio un interneta vidē;
- Preses relīzes latviešu un krievu valodā
- Konkursi un informatīvi materiāli pirmskolas vecuma bērniem, skolēniem un studentiem;
- Apaļā galda diskusija žurnālistiem;
- Semināru organizēšana deviņās Latvijas reģionu pilsētās;
- Diskusiju organizēšana ar žurnālistiem;
- Drukāto materiālu un atribūtu izgatavošana.

2. Biedrības „Siera klubs” programma „Mārketinga komunikāciju programma sieram un citiem piena produktiem”, realizējot šādus pasākumus:

- Piena un siera popularizēšana medijos – TV, radio un rakstītā prese;
- Izstrādāta izglītojoša filma jauniešiem „Piena deļa”;
- Piena un siera popularizēšana un degustācijas skolās, citās mācību iestādēs un lielveikalos;
- Izveidoti TV sižeti raidījumā „Māmiņu klubs”;
- Informatīvo un reklāmas materiālu izgatavošana un izplatīšana (recepšu bukleti);
- Semināru organizēšana viedokļu veidotājiem;
- Organizēti svētki „Piena produktu balle” Limbažos 23.07.2011.

2011.gadā EK apstiprināja divas jaunas Latvijas iesniegtās programmas, kuras tiek realizētas iekšējā tirgū (Latvijā):

1. Lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvās sabiedrības „Ziemeļoga” programma „Dzērvēnes veselībai un labsajūtai” (realizācijas periods 03.10.2011.–02.10.2014.);

2. Stādu audzētāju biedrības programma „Dzīvo augu dekoratīvās dārzkopības produktu veicināšanas un informācijas pasākumi iekšējā tirgū” (realizācijas periods 03.10.2011.–02.10.2014.).

Cukura nozares restrukturizācijas programma

Īstenojot Eiropas Savienības cukura rūpniecības restrukturizācijas politiku, kura Latvijā tika uzsākta 2006.gadā, sākot ar 2007./2008.tirdzniecības gadu Latvijai vairs netiek piešķirta cukura ražošanas kvota un ir pārtraukta cukurbiešu audzēšana cukura ražošanai.

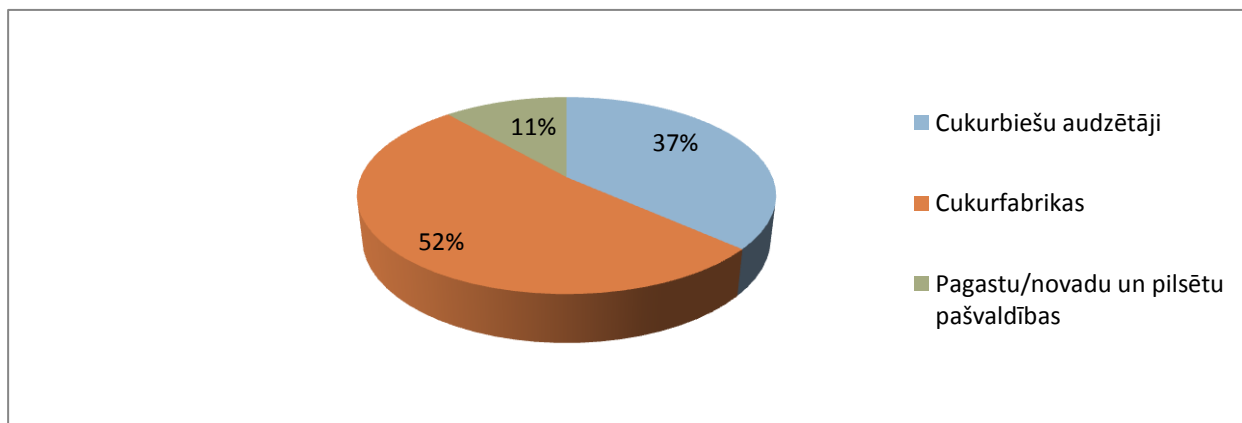
Restrukturizācijas plāna realizācija tika uzsākta 2007.gada martā. A/s „Liepājas cukurfabrika” restrukturizācija plānu pilnībā ir īstenojusi līdz 2008.gada 30.septembrim, savukārt A/s „Jelgavas cukurfabrika” cukura rūpniecības restrukturizācijas plānu īstenoja līdz 2009.gada 30.aprīlim.

Eiropas Savienības un valsts atbalsts

Latvijai paredzētais atbalsts no Eiropas Savienības restrukturizācijas fonda ir Ls 51,4 milj. un Ls 0,8 milj. ir valsts līdzfinansējums. Kopējais cukura nozares restrukturizācijas atbalsts ir Ls 52,2 milj., kas tika izmaksāts kā:

1. Restrukturizācijas atbalsts – Ls 41,1 milj.;
2. Dažādošanas atbalsts – Ls 11,1 milj.;

Uz Eiropas Savienības restrukturizācijas fonda finansējuma varēja pretendēt cukurfabrikas, cukurbiešu audzētāji un pilsētu/novadu pašvaldības. No visa Latvijai pieejamā finansējuma 52 % saņēma cukurfabrikas, 37 % cukurbiešu audzētāji un 11 % pagastu/novadu un pilsētu pašvaldības (6.4.attēls).

Avots: LAD

6.4.attēls. Eiropas Savienības restrukturizācijas fonda sadalījums

2008.gadā tika uzsākta cukura rūpniecības restrukturizācijas atbalsta apguve, apgūstot 49 % no kopējā pieejamā atbalsta apjoma. 2009.gadā tika apgūti 40 %, 2010. un 2011.gadā tika apgūti pa 5 % katru gadu no kopējā pieejamā atbalsta apjoma, savukārt 2012.gadā plānots apgūt atlikušo 1 % no kopējā pieejamā atbalsta apjoma.

Restrukturizācijas atbalsts

Restrukturizācijas atbalstu saņēma cukurfabrikas, kuras bija izstrādājušas restrukturizācijas plānu un saskaņā ar to izmaksāja atlaišanas kompensācijas darbiniekiem, veica ēku un iekārtu demontāžu un vides sakārtošanas darbus. Cukurfabrikām atbalstu izmaksāja 2008.gadā Ls 6,8 milj. un 2009.gadā Ls 20,3 milj. apmērā.

Cukurbiešu audzētāji visu restruktūzācijas atbalstu Ls 13,9 milj. apmērā saņēma 2008.gadā par radītiem zaudējumiem restruktūzācijas rezultātā. Papildus tam, cukurbiešu audzētāji 2008.gadā saņēma vēl Ls 5,1 milj. lielu dažādošanas atbalstu saimniecības pārorientācijai.

Dažādošanas atbalsts

Nemot vērā to, ka Latvija ir pilnībā izbeigusi cukura ražošanu un tai vairs netiek piešķirta cukura ražošanas kvota, valsts ir izstrādājusi cukura rūpniecības restruktūzācijas programmu, lai saņemtu dažādošanas atbalstu no restruktūzācijas fonda, kura mērķis ir veicināt un atbalstīt cukura rūpniecības restruktūzācijas skartajā reģionā to infrastruktūras objektu bojājumu un vides problēmu novēršanu, kuru rašanās tieši saistīta ar cukura rūpniecības darbību vai darbības pārtraukšanu, tādējādi veidojot pievilcīgu vidi cukura nozari aizstājošās saimnieciskās darbības attīstībai un sakārtojot vidi kopumā. Uz dažādošanas atbalstu saskaņā ar 2008.gada 14.jūlija Ministru kabineta noteikumiem Nr.556 „Kārtība, kādā piešķir, administrē un uzrauga valsts un Eiropas Savienības atbalstu cukura rūpniecības restruktūzācijas skartajam reģionam” varēja pretendēt pagastu un novadu pašvaldības, kuru teritorijā 2006.gadā ir audzētas cukurbietes pārstrādei cukurā ne mazāk kā viena hektāra platībā, kā arī pilsētas, kurās 2006.gadā cukurbietes tikušas pārstrādātas cukurā. Pieejamais dažādošanas atbalsts ir Ls 5,9 milj. apmērā, t.sk.:

1. no restruktūzācijas fonda – Ls 5,1 milj.;
2. Latvijas valsts līdzfinansējums – 0,8 milj.

Dažādošanas atbalsta apguve tika uzsākta 2009.gadā, kurā tika apgūti 6 %, 2010.gadā tika apgūti 41 %, 2011.gadā apgūti 43 % no kopējā dažādošanas atbalsta apjoma, savukārt 2012.gadā plāno apgūt atlikušos 10 %.

6.5.Lauku attīstības programma 2007.-2013.gadam

Pasākums „Atbalsts jauniekiem lauksaimniekiem”

2010.gada 10.decembrī Lauku attīstības programmas 2007.–2013.gadam (turpmāk – LAP) Uzraudzības komiteja (turpmāk – UK) vienojās par pasākuma “Atbalsts jauniekiem lauksaimniekiem” atjaunošanu Austrumlatgales, Dienvidlatgales un Ziemeļaustrumu Lauku atbalsta dienesta (turpmāk – LAD) reģionālajās lauksaimniecības pārvaldēs (turpmāk – RLP), novirzot šim mērķim daļu (aptuveni 3 miljoni latu) no minēto reģionu LAP pasākumā „Lauku saimniecību modernizācija” līdz šim neizmantotā finansējuma. Šāds lēmums tika pieņemts, pamatojoties uz pasākuma „Lauku saimniecību modernizācija” ieviešanas analīzi, no kuras secināms, ka vismazākā atbalsta pretendenta aktivitāte novērojama Latgales reģionā, tāpēc noteikta finansējuma daļa ir novirzāma citu pasākumu īstenošanai šādos reģionos. Ievērojot atbalsta saņēmēju aktivitāti pasākumā “Atbalsts jauniekiem lauksaimniekiem”, jāturpina atbalstīt gados jaunu cilvēku iesaistīšanos pastāvīgās lauksaimniecības darbībās, lai nodrošinātu arī darbaspēka atjaunošanas lauksaimniecības sektorā. Pasākums tika aktīvi uzsākts 2009.gadā, un izsludinātajā vienā pieteikuma kārtā tika iesniegti iesniegumi par 280 projektiem ar reģistrēto publisko finansējumu EUR 10 468 631 apmērā; no tiem tika apstiprināts 231 projekts ar publisko finansējumu EUR 8 537 700 apmērā, kas veido 81 % no pasākumā pieejamā publiskā finansējuma.

Tomēr, ievērojot LAP ieviešanas vidus termiņa ziņojumā ietvertās atziņas un secinājumus par pasākuma “Atbalsts jauniekiem lauksaimniekiem” ieviešanas gaitu 2009.gadā, bija nepieciešams precizēt Ministru kabineta noteikumus (turpmāk - noteikumi).

Iepriekšējie noteikumi Nr.938 noteica, ka pasākuma ieviešanas teritorija ir visa Latvijas teritorija, izņemot republikas pilsētas un novadu teritoriālās vienības – pilsētas, kurās iedzīvotāju skaits ir lielāks par 5000. Tā kā pasākumu plānojam īstenot tikai Latgalē, noteikumu projektā bija jāparedz, ka pasākuma īstenošanas vieta ir LAD Ziemeļaustrumu, Austrumlatgales un Dienvidlatgales RLP teritorija, izņemot republikas pilsētas un novadu teritoriālās vienības – pilsētas, kurās ir vairāk nekā 5000 iedzīvotāju. Šis regulējums neietekmēja atbilstoši noteikumiem Nr.938 apstiprinātos projektus un atbalsta saņēmējus, jo minētajos noteikumos paredzēts, ka pasākuma īstenošanas vieta ir visa Latvijas lauku teritorija. Esošajiem atbalsta saņēmējiem pasākuma īstenošanas vieta palika nemainīga, un uz viņiem neattiecas noteikumu projektā noteiktie ierobežojumi par pasākuma īstenošanas vietu. Pasākumā līdz šim ir bijusi tikai viena projektu iesniegumu pieņemšanas kārtā.

Lai nodrošinātu veiksmīgu katra atsevišķa projekta un arī visa pasākuma mērķa sasniegšanu, jāizstrādā kvalitatīvs projekta iesniegums, kas paredz ekonomiski pamatotu saimniecības attīstību un biznesa plānu, kā arī turpmāko saimniecības attīstības plānu. Jauniekiem lauksaimniekiem bieži nav nepieciešamo zināšanu un iemaņu, lai sagatavotu kompetentu un kvalitatīvu attīstības plānu, kā arī nodrošinātu veiksmīgu šī plāna īstenošanu. Projekta iesnieguma sagatavošanā un visā projekta īstenošanas periodā atbalsta pretendenti/saņēmējiem ir jāizmanto no LAP Tehniskās palīdzības aktivitātes apmaksāta konsultanta pakalpojumi, ko sniedz konsultāciju sabiedrība, kura nodrošina Valsts lauku tīkla darbību, lai sagatavotu vai saskaņotu un pārbaudītu projekta iesniegumu, saistību periodā uzraudzītu attīstības plāna ieviešanas gaitu, kā arī saskaņotu nepieciešamos

grozījumus saimniecības attīstības plānā. Pirms projekta sagatavošanas pretendents ar konsultantu noslēdz līgumu, paredzot konsultanta atbildību par projekta atbilstību saimniecības attīstības plānam, – tas garantēs konsultanta ieinteresētību kvalitatīvi pildīt savus pienākumus pret atbalsta saņēmēju. Viens no saimniecībā ieguldāmo līdzekļu veidiem ir arī vaislas lauksaimniecības dzīvnieku iegāde, kas nebija atbalstīta 1.kārtā. Ja atbalsta pretendents dibina jaunu saimniecību, maksimālais saimniecības gada apgrozījums, iesniedzot projekta iesniegumu, ir 20 000 Ls, ja pārņem saimniecību – 50 000 Ls.

Pasākuma „Atbalsts jaunaunajiem lauksaimniekiem” ietvaros 2011.gadā tika izsludināta viena projektu iesniegumu pieņemšanas kārtā. Atbalsta pretendentu kopējais publiskais finansējums bija 4 596 798 Ls.

Faktiski pretendenti iesniedza 242 projektus ar pieteikto publisko finansējumu 6 308 775 Ls, kas par 137 % pārsniedz pasākumā pieejamo finansējumu. Var secināt, ka ir liela interese par šo pasākumu. Jāturpina atbalstīt gados jaunu cilvēku iesaistīšanos pastāvīgās lauksaimniecības darbībās, lai nodrošinātu arī darbaspēka atjaunošanos lauksaimniecības sektorā. LAD notiek projektu vērtēšana. Iesniegto projektu īstenošanas beigu datums ir divi gadi no LAD lēmuma pieņemšanas par projekta iesnieguma apstiprināšanas.

Atbalsta pasākums „LEADER pieejas īstenošana”

2011.gadā turpinājās LAP 4.ass „LEADER pieejas īstenošana” atbalsta pasākumu ieviešana ar mērķi, izmantojot LEADER pieejas metodi, veicināt lauku iedzīvotāju iesaistīšanos vietējo problēmu risināšanā, uzlabot uz vietējām vajadzībām balstītus pārvaldības mehānismus vietējā līmenī un sniegt atbalstu vietējām attīstības iniciatīvām, kas ir saskaņotas ar LAP un iekļautas vietējo rīcības grupu izstrādātajās vietējās attīstības stratēģijās.

40 vietējo rīcības grupu darbības teritorijās notika vietējo attīstības stratēģiju īstenošana atklātu projektu iesniegumu konkursu veidā. Atklātu projektu iesniegumu konkursu organizēšanu un projektu iesniegumu pieņemšanu nodrošina vietējā rīcības grupa, kas veic arī projektu atbilstības izvērtējumu vietējai attīstības stratēģijai. Projekti, kas atbilst vietējai attīstības stratēģijai, tālāk tiek vērtēti Lauku atbalsta dienestā.

Kopumā 2011.gadā apstiprināti 737 vietējām attīstības stratēģijām atbilstoši projektu iesniegumi ar kopējo sabiedrisko finansējumu 4,7milj.Ls un realizēti pilnībā vai daļēji 501 projekts ar kopējo sabiedrisko finansējumu 1,3 milj.Ls. Projektu iesniedzēju aktivitāte ir ļoti augsta, jo ar LEADER pieeju īstenotie pasākumi dod iespēju īstenot vietējiem iedzīvotājiem nepieciešamas un aktuālas iniciatīvas ar lielu atbalsta intensitāti, īpaši sabiedriskajām organizācijām (NVO), kā arī informācija par pirmajās projektu pieņemšanās kārtās atbalstītajiem un īstenotajiem projektiem ir veicinājusi arī citus saaktivizēties un iesniegt savu projekta iesniegumu atbalsta saņemšanai.

Tāpat kā iepriekšējos gados vislielākā interese izrādīta aktivitātē, kurā atbalstu var saņemt sabiedrisko aktivitāšu (tajā skaitā apmācību un interešu klubu, kultūras, vides aizsardzības, sporta un cita brīvā laika pavadīšanas aktivitāšu) dažādošanai vietējiem iedzīvotājiem. Vietējiem iedzīvotājiem svarīga un nepieciešama bijusi arī aktivitāte, kurā atbalstu piešķir pakalpojumu pieejamības nodrošināšanai – jaunu pakalpojumu izveidei un esošo kvalitātes uzlabošanai un sasniedzamības nodrošināšanai.

Lai nodrošinātu kvalitatīvu vietējās attīstības stratēģijas īstenošanu, 2011.gadā 39 vietējās rīcības grupas turpināja saņemt atbalstu pasākuma „Vietējās rīcības grupas darbības nodrošināšana, prasmju apguve un teritorijas aktivizēšana” aktivitāšu īstenošanai.

2011.gada beigās tika uzsākta pasākuma „Starpvalstīnālā un starpvalstu sadarbība” īstenošana, dodot iespēju Latvijas vietējām rīcības grupām veidot sadarbību ar citu Eiropas Savienības dalībvalstu vietējām rīcības grupām un trešo pasaules valstu līdzīgām organizācijām ar mērķi sekmēt kvalitatīvu pieredzes nodošanu un iegūšanu vietējiem iedzīvotājiem aktuālu problēmu risināšanā, kā arī jaunu un inovatīvu sadarbības projektu īstenošanu. Tika iesniegti 2 starpvalstu sadarbības projektu iesniegumi un 6 iesniegumi sadarbības līguma noslēgšanai.

6.6.Valsts lauku tīkls

Atbilstoši 2005.gada 20.septembra Komisijas Regulas (EK) Nr.1698/2005 68.pantam Ministru kabineta 2009.gada noteikumu Nr.573 14.punktā paredzēts, ka VLT sekretariāta pienākumus pilda LLKC, ar kuru ZM ik gadu slēdz līgumus. Ar tiem LLKC uzņemas saistības pildīt VLT sekretariāta funkcijas un īstenot VLT darba plāna aktivitātes.

VLT mērķis ir sekmēt lauku attīstībā iesaistītu organizāciju un pārvaldes iestāžu aktīvu līdzdalību LAP, līdzdarbojoties programmas ieviešanā, tādējādi veidojot vidi koordinētām darbībām lauku attīstības politikas īstenošanā un nākotnes plānošanā. LAP ieviešanai nepieciešams sniegt iespējami vairāk informācijas un nodrošināt pieredzes apmaiņu, lai cilvēki zinātu, kādā veidā labāk izmantot pieejamos līdzekļus¹.

¹ Valsts lauku tīkls: <http://www.laukutikls.lv/>

2011.gadā VLT Sekretariāta darbības ietvaros:

- VLT mājas lapā www.laukutikls.lv ievietoti 884 jauni raksti, 1417 notikumi, tehniski uzlabota mājas lapas piedāvāto pakalpojumu darbība, nozaru un apakšnodeļu skatījums, paplašinātas un pilnveidotas informatīvās nozaru sadaļas, izveidots atsevišķs aktivitāšu kalendārs vietējām rīcības grupām u.c.;
- Lai nodrošinātu sekmīgu VLT Rīcības programmas darba plāna aktivitāšu īstenošanu, katrai aktivitātei izstrādātas vadlīnijas;
- notikušas 2 elektroniskās VLT Sadarbības padomes sanāksmes – Sadarbības padomes locekļi lēmuši par mācību un pieredzes apmaiņas braucienu Latvijā un Eiropas valstīs aktivitātes īstenošanas vadlīnijām;
- veikta aptauja par Kopējās lauksaimniecības politikas nākotni pēc 2013.gada;
- sagatavota informācija Eiropas Tīklam Lauku attīstībai (EN RD) – veikta aptauja, lai noskaidrotu jauniešu attieksmi pret laukiem un to attīstību ar mērķi gūt ieskatu galvenajās problēmās un priekšrocībās attiecībā uz jaunu cilvēku aktivizēšanu un iesaistīšanu lauku uzņēmējdarbībā un sabiedriskajā dzīvē. Aptaujā piedalījās skolu pēdējo klašu skolēni un 1.kursa augstskolu studenti;
- dalība EN RD pasākumā „Video par jauno lauksaimnieku” ar sagatavoto videomateriālu;
- Pēc EN RD Kontaktpunkta lūguma sagatavota un iesniegta publikācija EN RD veidotam žurnālam par Valsts lauku tīkla pasākumu „Atbalsts lauku jauniešiem uzņēmējdarbības veicināšanai”, papildus sniegta informācija par VLT komunikācijas instrumentiem un priekšlikumiem EN RD žurnāla uzlabošanai;
- Noorganizēta darba grupa par Lietuvas piena nozares kooperatīvu pieredzi un sadarbību starp Latvijas un Lietuvas piena ražotājiem;
- Līdzdalība Pārtikas kvalitātes shēmu atpazīstamības veicināšanā – aktivitātes ietvaros apkopota un VLT mājas lapā publicēta 12 saimniecību dalības pieredze Pārtikas kvalitātes shēmās;
- Labas prakses projektu piemēru, kas īstenoti LAP ietvaros, apkopošana un izplatīšana.
- Līdzdalība tematiskās darba grupas „Īsās pārtikas ķēdes” izveidē un darbības nodrošināšanā;
- Izveidota tematiskā darba grupa „Kooperācijas veicināšana lauksaimniecībā”;
- Noorganizēti 7 semināri-diskusijas „Pārtikas mājražošana Latvijas laukos” visā Latvijas teritorijā (303 dalībnieki);
- Noorganizēts seminārs-diskusija „Komandas stiprināšana jēgpilnu stratēģiju plānošanai un ieviešanai” (18 dalībnieki);
- Noorganizēts seminārs-diskusija „Lauku uzņēmējdarbības veicināšana Latgales reģionā” (36 dalībnieki);
- Noorganizēta diskusija „LEADER iniciatīva plānošanas periodā no 2014.-2020.gadam” (36 dalībnieki);
- Noorganizēta tikšanās ar Ungārijas un Somijas delegācijām, iepazīšanās ar LAP un LAP ietvaros īstenotiem projektiem;
- Noorganizēts pieredzes apmaiņas brauciens mājražotājiem (48 dalībnieki);
- VLT pārstāvji piedalījušies dažādos starptautiskos Lauku tīklu un tā darbību veicinošos pasākumos gan Latvijā, gan citās ES dalībvalstīs.

VLT Rīcības programmas 2009.-2013.gadam darba plāna 2011.gadam ietvaros īstenotas šādas aktivitātes:

- 400 saimniecībām sniegts konsultatīvs atbalsts saimniecības darbības jomas maiņas procesā (pārsvārā pusnaturālajām saimniecībām), nodrošināta projektu uzraudzīšana;
- Noorganizēti 418 semināri (11 859 dalībnieki). Vislielākā interese no semināru apmeklētājiem bijusi par tēmām „Eiropas Savienības un valsts likumdošanas izmaiņas, kas attiecas uz lauku saimniecībām”, „Par labu un pārņemamu praksi lauksaimniecībā, mežsaimniecībā, tūrismā, uzņēmumu radīšanā”, „Par vietējo iedzīvotāju aktivizēšanu” un „Lauku attīstības programmas aktualitātes un pasākumi”;
- Noorganizētas 143 mācību grupas (3303 klausītāju). Pieprasītākās tēmas saistītas ar mežsaimniecību, lauksaimniecības produkciju ražojošo saimniecību konkurētspējas palielināšanu, netradicionālo augu vai dzīvnieku audzēšanu, vadības menedžmentu, kā arī par dzīvnieku pārraudzības jautājumiem. Lai pilnveidotu praktiskās iemaņas, liela daļa mācību tika rīkotas zemnieku saimniecībās un lauksaimniecības uzņēmumos;
- Noorganizētas 32 apmācības LLKC speciālistiem par lauksaimniecības un lauku attīstības aktualitātēm. Noorganizēti 233 informatīvi semināri LLKC speciālistiem par lauksaimniecības un lauku attīstības aktualitātēm.
- Sagatavotas ziņu lapas par aktualitātēm lauku attīstības jomā, labas un pārņemamas prakses piemēriem, speciālistu ieteikumiem – 12 izdevumi, 67 200 eksemplāri. Ziņu lapa tiek izplatīta visā Latvijā un bez maksas ir lasāma VLT mājas lapā www.laukutikls.lv/lauku_lapa, kā arī elektroniski saņemt e-pastā;
- Sagatavotas ziņu lapas par aktualitātēm mežsaimniecībā, labas un pārņemamas prakses piemēriem, speciālistu ieteikumiem un citiem aktuāliem mežsaimniecības jautājumiem – 4 izdevumi (vasaras, pavasara,

rudens, ziemas), 4 pielikumi, 48 000 eksemplāri. Izdevums izplatīts meža īpašniekiem semināros, apmācībās un citos VLT pasākumos visā Latvijā. Drukātā formātā izdevums pieejams LLKC nodaļās, mežniecībās un novadu bibliotēkās, Valsts meža dienestā un bez maksas lasāms VLT mājas lapā www.laukutikls.lv/ciekurs un Meža konsultāciju pakalpojumu centra mājaslapā www.mkpc.llkc.lv sadaļā „Čiekurs”;

- Notikuši 38 pieredzes apmaiņas braucieni Latvijā, kuros piedalījušies 1490 dalībnieki. Lielāka interese bijusi par tēmām lauku ekonomikas dažādošana, lauku tūrisma pakalpojumu veidošana, netradicionālās lauksaimniecības attīstība, jauno lauksaimnieku attīstības iespējas, alternatīvie enerģijas avoti u.c.;
- Notikuši 6 pieredzes apmaiņas braucieni uz ES dalībvalstīm, kuros piedalījušies 148 dalībnieki. Aktuālākās tēmas par kooperāciju augļu un dārzeņu nozarē, mežu kopšanu un atjaunošanu, kā arī jauno tehnoloģiju apguvi, bioloģisko produktu ražošanu un pārstrādi, netradicionālo kultūraugu audzēšanu un lauksaimniecību, dārzeņu un piena produktu kooperatīviem un to darbību, LEADER pasākumu ieviešanu un projektu īstenošanu u.c.;
- Nodrošinātas apmācības un konsultācijas lauku jauniešiem uzņēmējdarbības veicināšanai 4 pilotprojekta teritorijās 18 - 35 gadu vecu jauniešu aktivizēšanai un iesaistīšanai lauku uzņēmējdarbībā un sabiedriskajā dzīvē. Apmācībās piedalījušies 70 jaunieši. Mācību ietvaros ar radošām metodēm, diskusijām, darbu grupās un individuāli jauniešiem bija jāizdomā ideja, ko viņi vēlētos darīt laukos, lai viņiem būtu vēlēšanās palikt tur dzīvot, iesaistīties lauku sabiedriskajā dzīvē. Idejas varēja būt saistītas gan ar lauksaimniecības uzņēmumu dibināšanu, gan dažādu sabiedrisko aktivitāšu veicināšanu. Nākamajā posmā jauniešiem bija iespēja saņemt speciālistu (ekonomistu, grāmatvežu) konsultācijas, lai savas idejas pārvērstu projektos un biznesa plānos un projektu sagatavotu līdz stadijai, kad tas ir gatavs iesniegšanai Lauku atbalsta dienestā vai kādai no bankām kredīta pieprasījumam;
- Veikta 6 (izvēlētas nejaušas izlozes rezultātā) darbojošos vietējo rīcības grupu stratēģiju ieviešanas analīze, apkopotu secinājumi un rekomendācijas, aktualizēta rokasgrāmata LEADER projektu izstrādātājiem;
- Nodrošināta 125 novadu lauku attīstības speciālistu darbība. Speciālistu galvenie darba uzdevumi saistīti ar sabiedrības informēšanu, konsultēšanu par valsts un ES atbalstu lauksaimniecībai un lauku attīstībai, LEADER pieeju utt.). 1.ceturksnī lauku attīstības speciālisti iesaistījās iedzīvotāju aptaujā par Kopējās lauksaimniecības nākotni pēc 2013.gada. Lielākā daļa konsultāciju sniegtas tieši par ES atbalsta veidiem lauksaimniecībā un lauku attīstībā. Speciālisti aktīvi iesaistījies VLT pasākumu organizēšanā un sabiedrības informēšanā par tiem, tāpat aktīvi iesaistījies notikumu apzināšanā un rakstu sagatavošanā, VLT mājas lapas informācijas papildināšanā un informācijas aktualizēšanā;
- Uzturētas un atjaunotas 3 tālmācības (e-apmācības) programmas, kas publicētas VLT mājas lapā:
 1. Uzņēmējdarbības uzsākšana un attīstīšana – uzņēmējdarbības formas, biznesa plāna izstrādes pamati, atbalsta pasākumi, nodokļi un to atlaides;
 2. LEADER - kas ir LEADER, iespējas, projektu sagatavošana, labākā pieredze;
 3. Lauksaimniecības pamati – iespēja apgūt visu programmu vai kādu tās daļu – lopkopība, augkopība, ekonomika, darba aizsardzība.
- Aktivitātes ietvaros veikta tālmācības sistēmas uzturēšana un pilnveide; kursu materiālu izveide un informācijas aktualizēšana; komunikācijas nodrošināšana ar kursu dalībniekiem;
- Nodrošināta mācību prakšu saimniecību tīkla uzturēšana, nodrošinātas prakses vietas 233 praktikantiem. Pasākuma ietvaros nodrošināta mācību prakšu saimniecību uzskaitē, kvalitātes kontrole, veiksmīgu tehnoloģiju ieviešanas piemēru popularizēšana. Papildinātas prakses vietu reģistra ziņas, izglītības iestādēm un praktikantiem sniegta informācija par prakses vietām, kā arī prakses vietu pretendenti un vadītāji informēti par praktikantu uzņemšanas iespējām;
- Ierīkoti 6 demonstrējumi ar mērķi sekmēt lauksaimniecības un mežsaimniecības zinātnes un ražošanas sasaisti, t.i., ar praktiskiem piemēriem parādīt zinātnieku iegūto atziņu ieviešanas praksē, kā arī labas ražošanas prakses tālāku popularizēšanu, ieviest praksē progresīvas saimniekošanas tehnoloģijas un veicināt saimnieku izglītošanos. Noorganizētas 8 lauku dienas, kuras apmeklējuši 235 dalībnieki. Informācija par demonstrējumiem un iegūtie rezultāti publicēti žurnālā „Saimnieks” un izdevumā „Lauku lapa”, kā arī par lauku dienām un rezultātiem informācija publicēta LLKC mājaslapā;
- Izveidotas 8 lauksaimniecības nozaru interešu grupas, kurās piedalījušās 44 saimniecības. 4 interešu grupas tika izveidotas augkopībā (22 saimniecības (17 konvencionālā, 5 – bioloģiskā tipa zemnieku saimniecības)) un 4 interešu grupas piena lopkopībā (22 saimniecības). Izveidotas 11 meža īpašnieku interešu grupas (8 par meža īpašnieku kooperāciju, 3 par medību tēmu) un sagatavots un izdots 1 informatīvs materiāls;
- 20 nozaru organizācijas veikušas 18 nozaru (zirgkopības un kazkopības nozari pārstāv 2 nacionālās organizācijas) izpēti un sagatavoti ziņojumi, kas atspoguļo nozaru pašreizējo stāvokli, datus par nozares situāciju un tās analīzi, definētas nozares problēmas un ieteikumi problēmu risināšanai. Nozaru ekspertu

ziņojumi ir sagatavoti par dārzenkopības, kartupeļu, augļkopības, graudaugu, gaļas liellopu, piena liellopu, piena pārstrādes, cūkkopības, aītkopības, kazkopības, zirgkopības, truškopības, biškopības, bioloģiskās lauksaimniecības, zvērkopības, savvaļas dzīvnieku un dārzkopības nozari un jaunajiem lauksaimniekiem. Sagatavotie ziņojumi publicēti VLT mājās lapā un tiek izmantoti, gatavojot un pārstāvot Latvijas lauksaimnieku pozīcijas Latvijas un Eiropas mērogā. Notikušas 64 reģionālās diskusijas un aktīva dalība ES mēroga darba grupās;

- Noorganizēta 1 starptautiska konference „Lauku attīstības pasākumu efektivitāte” (92 dalībnieki), kuras laikā tika pārrunāti priekšnosacījumi veiksmīgai komunikācijai un sadarbībai laukos, lauku attīstības pasākumu veicināšanas pieredze un metodoloģija, kā arī lauku attīstības konsultantu nacionālās un starptautiskās sadarbības projekti;
- Izstrādāti ziņojuma par Lauku telpas ilgtermiņa attīstību scenāriju - par lauku telpas attīstības procesiem pēdējās desmitgades laikā un iespējamiem principiāliem lauku attīstības scenārijiem ar saistītajiem politikas pasākumiem.
- Noorganizētas 4 reģionālas konferences par lauku attīstības politikas aktualitātēm (874 dalībnieki);
- Noorganizēts lauksaimniecības un lauku attīstības projektu konkurss, veikta labāko projektu atlase un laureātu godināšana dažādās kategorijās („Gada lauku attīstības projekts lauksaimniecībā”, „Ģimene lauku sētā”, „Piena ražošana”, „Gaļas ražošana”, „Augkopība”, „Lauksaimniecības kooperatīvs”);
- Nodrošināta līdzdalība 4 tematisko konferenču organizēšanā par Kopējās lauksaimniecība politikas veidošanu, integrēto augu aizsardzību u.c.;
- Uzturēti 2 interneta rīki par:
 - 1) ES atbalsta pieejamības noteikšanu konkrētai lauku saimniecībai un
 - 2) ekonomiski pamatotas investīcijas veikšanas noteikšanai:
 - internetā pieejams algoritms ar soļiem, kuru izmantojot jebkurš potenciāls atbalsta saņēmējs varētu iegūt informāciju, kas un kādā kārtībā jādara, lai varētu pieteikties un saņemt atbalstu,
 - internetā pieejama aprēķina forma, kas palīdz lauksaimnieciskās produkcijas ražotājiem noteikt savai saimniecībai nepieciešamo un piemēroto investīciju apjomu, kas ļauj izvēlēties tehniku ar saimniecības vajadzībām atbilstošu darba ražīgumu;
- Izveidota aprēķina forma racionāla piena lopkopības ražošanas modeļa izvēlei, kas izvietota internetā – izstrādātas internetā pieejamas aprēķina formas, kas ļauj piena lopkopības saimniecībām izvēlēties visoptimālāko ražošanas modeli pie dažādiem ganāmpulka lielumiem;
- Izstrādāti modeļi augsnes piesārņojuma ar nitrātiem novēršanai integrētā saimniekošanas sistēmā – izveidota internetā pieejama saimniecības barības elementu bilance integrētai audzēšanai, pamatojoties uz Nitrātu direktīvas prasībām, labas lauksaimniecības prakses nosacījumiem un likumdošanu;
- Izstrādāts interneta rīks par ekonomiski pamatotu meža apsaimniekošanas plānošanu, t.sk., par ES un valsts atbalsta pieejamību meža apsaimniekošanā – izstrādāts internetā pieejams algoritms, kuru iespējams izmantot mazam un vidējam meža īpašniekam, lai plānotu meža apsaimniekošanas darbības. Ievadot meža īpašuma datus, iespējams iegūt informāciju par ES un valsts atbalsta pieejamību meža apsaimniekošanā.

7. ĀRĒJĀS TIRDZNICĪBAS POLITIKA

7.1. Starptautiskās tirdzniecības līgumi

Atbilstoši Līguma par Eiropas Savienības darbību 207.pantam ES tiek īstenota kopējā tirdzniecības politika, kurā sarunu vešana ar trešajām valstīm un starptautiskajām organizācijām ir EK ekskluzīvā kompetence.

Eiropas Komisijas Tirdzniecības ģenerāldirektorāts ir atbildīgā ES institūcija par kopējās tirdzniecības politikas īstenošanu, tomēr pirms jebkuru ar ES kopējās tirdzniecības politiku saistīto jautājumu izskatīšanas un sarunu vešanas ar trešajām valstīm vai starptautiskajām organizācijām, EK konsultējas ar dalībvalstīm un ES kopējais viedoklis tiek formulēts ES Padomes Tirdzniecības politikas komitejas ietvaros.

ES (tostarp Latvijas) tirdzniecības attiecības ar citām valstīm un valstu grupām ir balstītas uz:

- 1) daudzpusējiem līgumiem, kas noslēgti Pasaules Tirdzniecības organizācijas (PTO) ietvaros,
- 2) divpusējiem tirdzniecības un ekonomiskās sadarbības līgumiem,
- 3) vienpusēji ES piemērojamiem tirdzniecības pasākumiem.

Daudzpusējā tirdzniecības politika

Daudzpusējā starptautiskā tirdzniecības politika tiek veidota PTO ietvaros, un kopš tās izveidošanas 1994.gadā PTO dalībvalstis nepārtraukti turpina darbu pie starptautiskās tirdzniecības liberalizēšanas un ar to saistīto jautājumu reformēšanas.

Vēl joprojām turpinās 2001.gadā sāktais sarunas Dohas attīstības programmas (DDA) ietvaros, lai panāktu politiku reformu kopumā divdesmit sarunu jomās. Reformas process skar arī 1995.gada 1.janvārī spēkā stājušos PTO Lauksaimniecības līgumu, kas radīja ietvaru ilgstošām lauksaimniecības tirdzniecības un iekšējās politikas reformām, kā arī stiprināja lauksaimniecības preču tirdzniecību regulējošos nosacījumus, sekmējot uz tirgu orientētu un prognozējamu tirdzniecību, kurā ir samazināta arī tirgu kropļojošo iekšējo atbalstu ietekme.

2008.gadā PTO DDA sarunas bija tuvu noslēgumam, jo gandrīz jau tika panākta vienošanās par lauksaimniecības politiku reformu piedāvājumu, kā arī par rūpniecības (ne-lauksaimniecības) preču tirgus pieejas piedāvājumu, tomēr neilgi pirms gala vienošanās dažas ietekmīgākās valstis nespēja pārvarēt viedokļu pretrunas un sarunas tika pārtrauktas.

Neskatoties uz to, ka politiski visas PTO dalībvalstis joprojām atbalsta sarunu turpināšanu, tomēr kopš 2008.gada nav noticis nozīmīgs progress, tai skaitā, arī attiecībā uz Lauksaimniecības politiku reformu (Tirgus piekļuve, Iekšējais atbalsts un Eksporta konkurence), kas ļautu cerēt uz drīzu sarunu noslēgšanu. Diskusijas ar zināmiem rezultātiem ir veiktas par jautājumiem saistībā ar vismazāk attīstītajām valstīm (Īpašais un atšķirīgais režīms) un Tirdzniecības veicināšanu.

2011.gadā līdzīgi kā iepriekšējos gados tika veikti centieni pārvarēt viedokļu dažādību un meklēti jauni risinājumi sarunu virzīšanai PTO valstu vidū, taču jau 2011.gada pavasarī bija skaidri redzams, ka, joprojām PTO dalībvalstu starpā pastāvošo ievērojamo viedokļu atšķirību dēļ, vienprātība par pilnas DDA paketes panākšanu līdz 2011.gada beigām nav iespējama.

Kā viens no nozīmīgākajiem notikumiem 2011.gadā bija sarunu pabeigšana un lēmuma pieņemšana par Krievijas iestāšanos PTO. 2011.gada 16.decembrī Ženēvā (Šveice) notiekošajā PTO 8. Ministru konferencē tiek pieņemts gala lēmums par Krievijas uzņemšanu PTO. Līdz ar Krieviju PTO tiks uzņemtas arī Melnkalne, Samoa un Vanuatu. Krievija par pilntiesīgu organizācijas dalībvalsti kļūs pēc tās PTO saistību ratifikācijas, kas varētu notikt 2012.gada vasarā.

Krievijas dalība starptautiskajā tirdzniecības organizācijā, kuras ietvaros tai vajadzēs ievērot daudzpusējos tirdzniecības nosacījumus, tai skaitā sanitāros un fitosanitāros pasākumus, tirdzniecības tarifus un ne-tarifu barjeras, sekmēs Krievijas un pārējo PTO dalībvalstu, tai skaitā, Latvijas savstarpējās tirdzniecības izaugsmi. Krievija kā pilntiesīga PTO dalībvalsts nevarēs ieviest tādus tirdzniecības ierobežojumus, kas ir pretrunā ar tās uzņemtajām saistībām PTO.

Turklāt Krievija samazinās ievadomitas nodokļus plašam produktu klāstam un tās saistību grafikā noteiktie vidējie ievadomitas nodokļi lauksaimniecības produktiem pēc to pilnīgas ieviešanas būs 10,8 % pašreizējo 13,2 % vietā. Līdztekus ievadomitas nodokļu samazinājumam, Krievija ir apņēmusies samazināt tās lauksaimniecības subsīdijas (no 9 miljardiem ASV dolāru 2012.gadā uz 4,4 miljardiem ASV dolāru 2018.gadā), piekritusi savās saistībās eksporta subsīdijas noteikt 0 apmērā, atcēlusi prasību par importa licenci alkoholiskajiem dzērieniem, kā arī noteikusi saistības attiecībā uz eksporta nodevām vairāk nekā 700 produktiem (t.sk., zivīm un kokiem).

Papildus iepriekšminētajam, pozitīvu ietekmi uz tālāku Latvijas produkcijas eksporta uz Krieviju attīstību sekmēs apstākļi, ka Krievija tirdzniecības tehniskās barjeras un sanitāros un fitosanitāros pasākumus piemēros

saskaņā ar PTO normām un veiks pakāpenisku šo prasību saskaņošanu ar starptautiskiem standartiem pārtikas, dzīvnieku un augu veselības jomā.

Divpusējā tirdzniecības politika

ES lielu uzmanību pievērš divpusējo attiecību stiprināšanai ar nozīmīgiem tirdzniecības partneriem, tostarp, risinot sarunas par jaunās paaudzes padziļināto un visaptverošo brīvās tirdzniecības līgumu noslēgšanu, un citiem ārējās tirdzniecības politikas aspektiem.

2011.gadā ES veica sarunas par preferenciālās tirdzniecības līgumiem ar 74 pasaules valstīm (no kurām 58 valstis ir Āfrikas, Karību un Klusā okeāna reģionu valstis) un tuvākajā nākotnē tiek plānots uzsākt sarunas ar vēl 12 trešajām valstīm (7.1.tabula).

7.1.tabula

ES notiekošās un plānotās sarunas par tirdzniecības līgumiem	
Notiekošās ES sarunas par preferenciālās tirdzniecības līgumiem:	Plānotās ES sarunas par preferenciālās tirdzniecības līgumiem:
Kanāda	Japāna
Indija	Armēnija
Singapūra	Azerbaidžāna
Malaizija	Gruzija
Ukraina	Indonēzija
Brazīlija	Filipīnas
Argentīna	Taizeme
Urugvaja	Vjetnama
Paragvaja	Ekvadora
Saūda Arābija	Bolīvija
Kuveita	Moldova
Katara	Bruneja
Apvienotie Arābu Emirāti	
Omāna	
Bahreina	
Lībija	
Āfrikas, Karību un Klusā okeāna reģiona valstis ²	

Avots: ZM

2011.gadā veiksmīgi tika risinātas sarunas par tirdzniecības liberalizāciju ar vairākām pasaules valstīm. Kā ievērojamākais sasniegums 2011.gadā ir diskusiju par ES - Ukrainas un ES - Kanādas brīvās tirdzniecības līgumiem ievirzīšana sarunu nobeiguma fāzē. ES sarunas ar Ukrainu par Padziļinātu un visaptverošu brīvās tirdzniecības līgumu, kas būs daļa no nākotnes ES – Ukrainas Asociācijas līguma, tika uzsāktas uzreiz pēc Ukrainas iestāšanās PTO 2008.gadā. Kopumā kopš 2008.gada noritēja astoņpadsmit sarunu raundi, kuru ietvaros tika veiktas diskusijas par plašu jautājumu loku, piemēram, tirdzniecības liberalizācija, pakalpojumi, intelektuālā īpašuma tiesības, valsts iepirkumi, ar enerģiju saistītie jautājumi, konkurence. Tiek prognozēts, ka 2012.gada laikā kļūs skaidrs par ES un Ukrainas Padziļinātā un visaptverošā brīvās tirdzniecības līguma noslēgšanu.

Sarunas starp ES un Kanādu par Visaptveroša ekonomikas un tirdzniecības līguma noslēgšanu tika uzsāktas 2009.gadā un kopš tā laika ir notikuši deviņi sarunu raundi. 2011.gadā kopumā tika panākts labs progress sarunās un tika rasti risinājumi jautājumiem, par kuriem līdz šim puses nespēja vienoties, piemēram, par pieeju pakalpojumu tirgus liberalizācijā, kura atrisināšana bija būtisks nosacījums, lai sarunas virzītos tālāk. Tiek prognozēts, ka līgums starp ES un Kanādu varētu tikt noslēgts 2012.gadā.

Attiecībā uz jau 2010.gadā parakstīto ES un Marokas Brīvās tirdzniecības līgumu, kas ietver tirdzniecības ar lauksaimniecības, pārstrādāto lauksaimniecības un zivsaimniecības produktu turpmāko liberalizāciju, tiek gaidīta Eiropas Parlamenta piekrišana un tiek prognozēts, ka līgums spēkā stāsies 2012.gada vasarā. Turklāt, 2011.gada nogalē Eiropas Komisijai tika dotas tiesības uzsākt sarunas ar vairākām Vidusjūras reģiona valstīm - Ēģipti,

² Botsvāna, Kamerūna, Ziloņkaula krasts, Fidži, Kuka salas, Kiribati, Lesoto, Svazilenda, Madagaskara, Maurīcija, Mozambika, Māršala salas, Mikronēzija, Nauru, Samoa, Zālamana salas, Austrumtimora, Tonga, Tuvalu, Vanuatu, Angola, Namībija, Komoru salas, Džibutija, Eritreja, Etiopija, Malāvija, Sudāna, Zambija, Burundi, Kenija, Ruanda, Uganda, Tanzānija, C-Āfrikas republika, Čada, Kongo, Kongo Demogrāfiskā Republika, Ekvatoriālā Gvineja, Gabona, Santome un Prinsipi, Benina, Burkinafaso, Kaboverde, Gambija, Gana, Gvineja, Gvineja-Bisava, Libērija, Mali, Maurītānija, Nigēra, Nigērija, Senegāla, Sjerraleone, Togo, Zambija, Zimbabve.

Jordāniju, Tunisiju un arī Maroku par padziļinātas un visaptverošas brīvās tirdzniecības telpas izveidi, kas aptver daudz plašākas jomas nekā brīvās tirdzniecības līgumi. Sarunās papildus citiem jautājumiem tiks skatīti arī jautājumi par tirdzniecības tehniskajām barjerām, sanitārajām un fitosanitārajām normām, kā arī tarifu samazināšanu. Izpētes sarunas tiks uzsāktas 2012.gada pavasarī.

2011.gadā tika turpinātas 2010.gadā atsāktās ES-Merkosūras valstu (Argentīna, Brazīlija, Paragvaja un Urugvaja) sarunas par Visaptverošu brīvās tirdzniecības līgumu, kura mērķis ir ne tikai liberalizēt savstarpējo tirdzniecību, bet arī regulēt attiecības citās sadarbības jomās, piemēram, valsts iepirkumi, tirdzniecības tehniskās barjeras, intelektuālā īpašuma tiesības, tirdzniecības veicināšana u.c. Kopumā 2011.gadā notika trīs sarunu kārtas, kuru ietvaros abas puses atkārtoti ir apstiprinājušas savu apņemšanos noslēgt visaptverošu, līdzsvarotu un ambiciozu līgumu. Sarunas tehniskā līmenī noritēja par vairākiem sarunu blokiem – politiskie, sadarbības un tirdzniecības jautājumi. Kopumā notikušajās sarunās tika panākts zināms progress, tomēr 2011.gadā tirgus pieejas piedāvājumus puses neapsprieda, jo tiek gaidīti atjaunoti pušu tirgus pieejas piedāvājumi, kas, domājams, varētu tikt izplatīti 2012.gada vasarā.

Intensīvs darbs, kas noritēja divu sarunu raundu un vairāku ekspertu tikšanās ietvaros, 2011.gada laikā notika attiecībā uz ES un Indijas Brīvās tirdzniecības telpas izveidi. Neskatoties uz to, 2011.gadā par vairākiem būtiskiem sarunu aspektiem netika panākts vēlā ņemams progress, par kuru abas puses varētu vienoties. Piemēram, attiecībā uz produktu tirgus piekļuves nosacījumiem, pakalpojumu un valsts iepirkumu sadaļām no abām pusēs tiek sagaidīti uzlaboti un ambiciozāki piedāvājumi. Darbs dažāda līmeņa sanāksmēs tiks turpināts 2012.gadā.

Sarunas par Brīvās tirdzniecības līguma noslēgšanu ar Dienvidaustrumāzijas valstu asociācijas (ASEAN) valstīm kā vienotu reģionu par kopēju Brīvās tirdzniecības nolīguma slēgšanu neīstenojās un EK nolēma uzsākt sarunas ar atsevišķām ASEAN dalībvalstīm, kur pirmā no tām bija Singapūra. 2011.gadā notika vairāki sarunu raundi starp ES un Singapūru un sarunas progresēja tik tālu, ka vienošanās ir panākta par vairākām nākotnes līguma sadaļām. Tomēr ir vairāki atvērtie jautājumi, piemēram, ģeogrāfiskās norādes, ne-tarifu barjeras un izcelsmes noteikumi u.c., par kuriem diskusijas turpināsies 2012.gadā. Vjetnama, kas ir vēl viena no Dienvidaustrumāzijas asociācijas valstīm, ir nolēmusi sekot Singapūras piemēram un ir devusi politiskus signālus, ka tā ir gatava uzsākt brīvās tirdzniecības līguma noslēgšanas sarunas ar ES.

Islande, kas ietilpst Eiropas Brīvās tirdzniecības asociācijā, 2011.gadā turpināja sarunas par iestāšanos ES. Tika pētītas iespējas atvērt sarunas lauksaimniecības un lauku attīstības sadaļā. Tomēr puses vienojās, ka vēl papildus jāveic sagatavošanās darbi, kas tiks turpināti 2012.gadā, lai varētu uzsākt detalizētas sarunas šajā jomā.

2011.gadā ES turpināja izpētes sarunas ar Azerbaidžānu, Armēniju un Gruziju par Asociācijas līgumiem, kas ietvers arī brīvās tirdzniecības izveidi. Sarunas par brīvās tirdzniecības līgumiem vēl netika uzsāktas, bet notika sagatavošanās posms, kura laikā Azerbaidžānai, Armēnijai un Gruzijai ir jāīsteno EK noteiktais rekomendācijas. Papildus sarunas par brīvās tirdzniecības līgumu ar Azerbaidžānu varēs tikt uzsāktas tikai pēc tās iestāšanās Pasaules Tirdzniecības organizācijā, kas ir viens no ES pamata noteikumiem divpusējo līgumu noslēgšanas gadījumā.

Bez tam 2011.gadā tika veikts nepieciešamais sagatavošanās darbs, lai jau 2012.gada sākumā varētu tikt uzsāktas arī sarunas par Brīvās tirdzniecības līgumu ar Moldovu.

Vienpusējie ES tirdzniecības pasākumi

Vienpusējie ES piemērotie tirdzniecības pasākumi tiek īstenoti izmantojot vispārējo preferenču sistēmu (turpmāk - VPS), kas paredz tirdzniecības ar ES atvieglojumus 176 jaunattīstības valstīm un teritorijām, neprasot līdzvērtīgu tirdzniecības atvieglojumu piemērošanu ES produktu eksportam uz attiecīgajām valstīm. VPS ir viens no galvenajiem ES instrumentiem, lai samazinātu nabadzību un veicinātu ilgtspējīgu attīstību jaunattīstības valstīs, palīdzot tām pēc iespējas ātrāk iekļauties globālajā tirgū un gūt ieņēmumus starptautiskajā tirdzniecībā.

Vispārējo preferenču sistēmas ietvaros ES paredz trīs priekšrocību režīmus - vispārējais VPS režīms, īpašais veicināšanas režīms ilgtspējīgai attīstībai un labai pārvaldībai (turpmāk - VPS+) un īpašais režīms vismazāk attīstītajām valstīm ("Everything But Arms" – EBA).

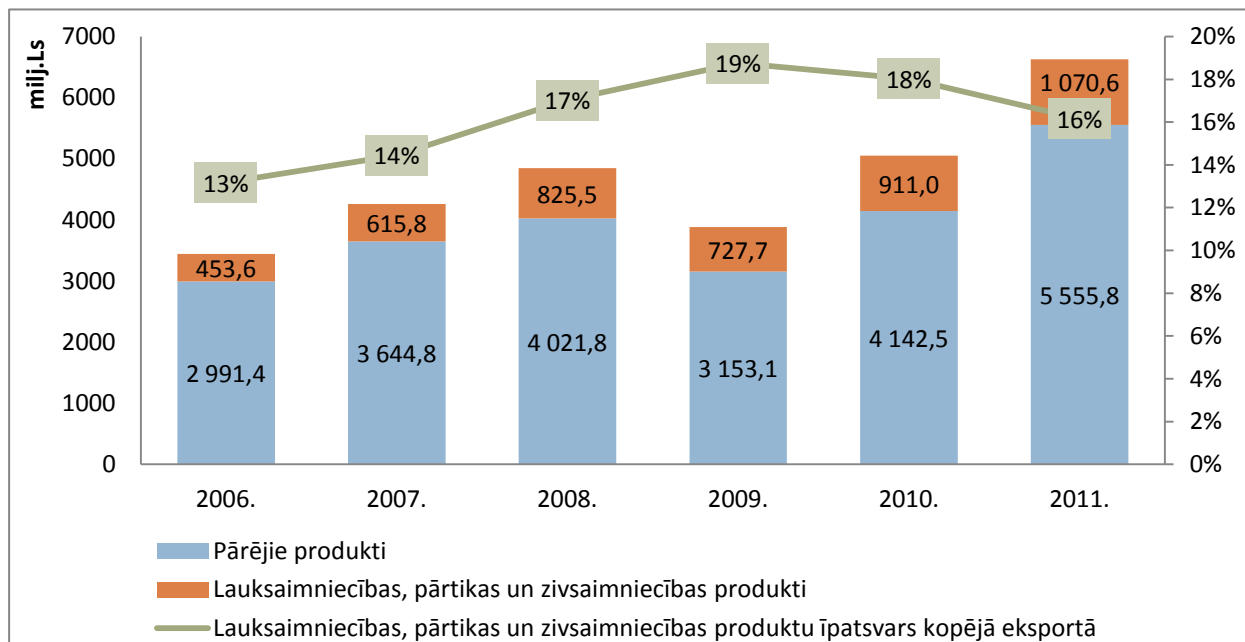
2011.gadā turpinājās 2010.gadā aizsākās diskusijas un darbs pie VPS sistēmas piemērošanas pēc 2013.gada. Būtiskākās izmaiņas skars nosacījumus, kas noteiks attīstības valstu iespējas kvalificēties VPS, kā arī tiks pārskatīts produktu un preču saraksts, uz kuru attiecinās VPS.

7.2.Ārējās tirdzniecības analīze

2011.gadā turpināja pieaugt lauksaimniecības un pārtikas produktu eksports vērtības izteiksmē un lauksaimniecības un pārtikas produkti bija nozīmīgākā Latvijas eksporta nozare (Ls 1070 milj. jeb 16,1 % no Latvijas

kopējā eksporta vērtības), pavisam nedaudz apsteidzot koksnes un tās izstrādājumu eksportu (Ls 1037 milj. jeb 15,7 %).

2011.gadā lauksaimniecības un pārtikas produktu eksports salīdzinājumā ar 2010.gadu palielinājās par Ls 159 milj. jeb par 17,5 %. Eksporta apjoms vērtības izteiksmē bija augstākais rādītājs pēdējo piecu gadu laikā (par 47,1 % vairāk nekā 2009.gadā, par 29,6 % vairāk nekā 2008.gadā, par 73,8 % vairāk nekā 2007.gadā un par 136 % vairāk nekā 2006.gadā) (7.1.attēls).

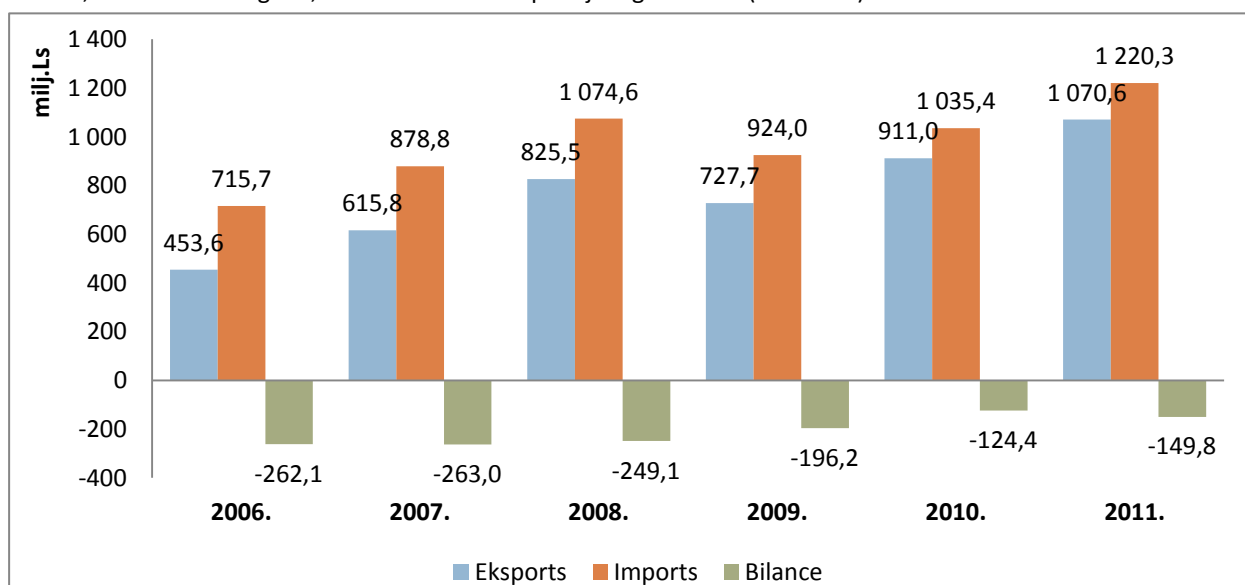

Avots: ZM pēc Eurostat datiem

7.1.attēls. Latvijas lauksaimniecības, pārtikas un zivsaimniecības produktu īpatsvars kopējā Latvijas eksportā, milj.Ls

2011.gadā nedaudz straujāk palielinājās lauksaimniecības un pārtikas produktu imports nekā to eksports. Eksports vērtības izteiksmē salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu pieauga par 17,5 %, savukārt imports – par 17,6 % (jeb par Ls 184,9 milj.).

Straujāks lauksaimniecības un pārtikas produktu importa pieaugums ir negatīvi ietekmējis Latvijas lauksaimniecības un pārtikas produktu ārējās tirdzniecības bilanci, kas, salīdzinot ar 2010.gadu, ir palielinājusies par Ls 25,4 milj. jeb pieaugums procentuālā izteiksmē par 20 %. Tajā pašā laikā jāatzīmē, ka tirdzniecības bilances deficīts, atskaitot 2010.gadu, aizvien ir zemāks pēdējo 6 gadu laikā (7.2.attēls).

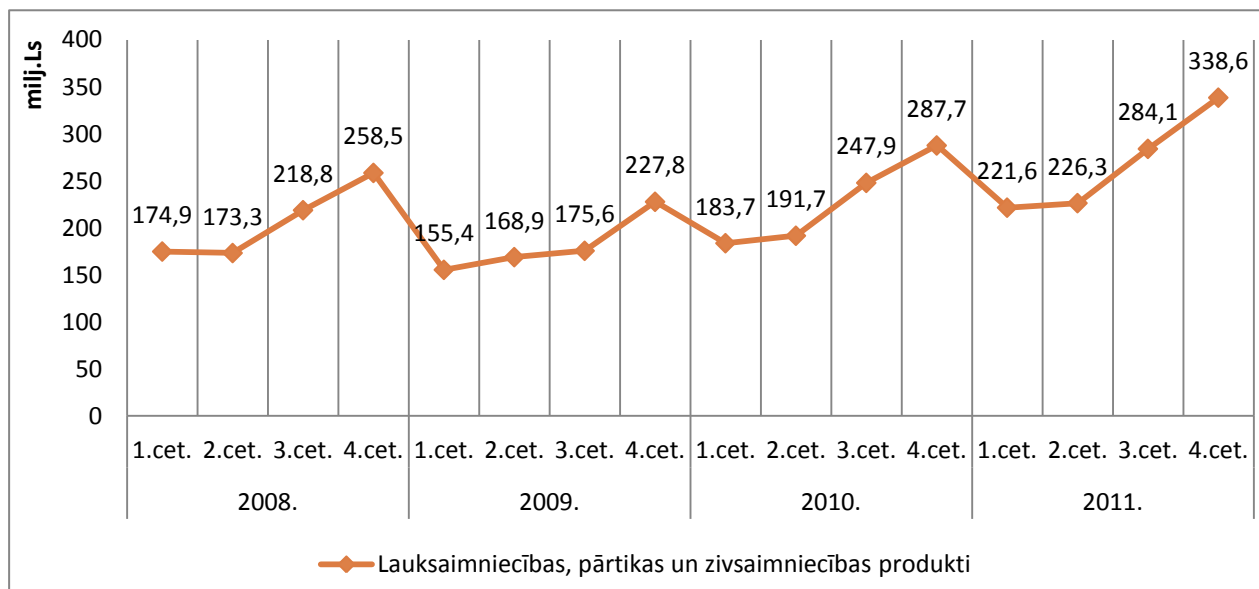
Avots: ZM pēc Eurostat datiem

7.2.attēls. Latvijas lauksaimniecības, pārtikas un zivsaimniecības produktu ārējās tirdzniecības bilance, milj.Ls

Latvijas lauksaimniecības, pārtikas un zivsaimniecības produktu eksports

Ievērojot sezonālo lauksaimniecības un pārtikas produktu eksporta tendenci, lauksaimniecības un pārtikas produktu eksports samazinājās 2011.gada 1.ceturksnī salīdzinājumā ar 2010.gada 4.ceturksni, pēc kura turpmākajos 2011.gada ceturkšņos sekoja būtisks eksporta pieaugums.

2011.gada 4.ceturksnī salīdzinājumā ar 1.ceturksni eksports pieauga būtiski - par Ls 116,9 milj. jeb pieaugums procentuālā izteiksmē par 65 % un 2011.gada 4.ceturksnī lauksaimniecības un pārtikas produktu eksports sasniedza pēdējo četru gadu augstāko apjomu vērtības izteiksmē (Ls 338,6 milj.) (7.3.attēls).

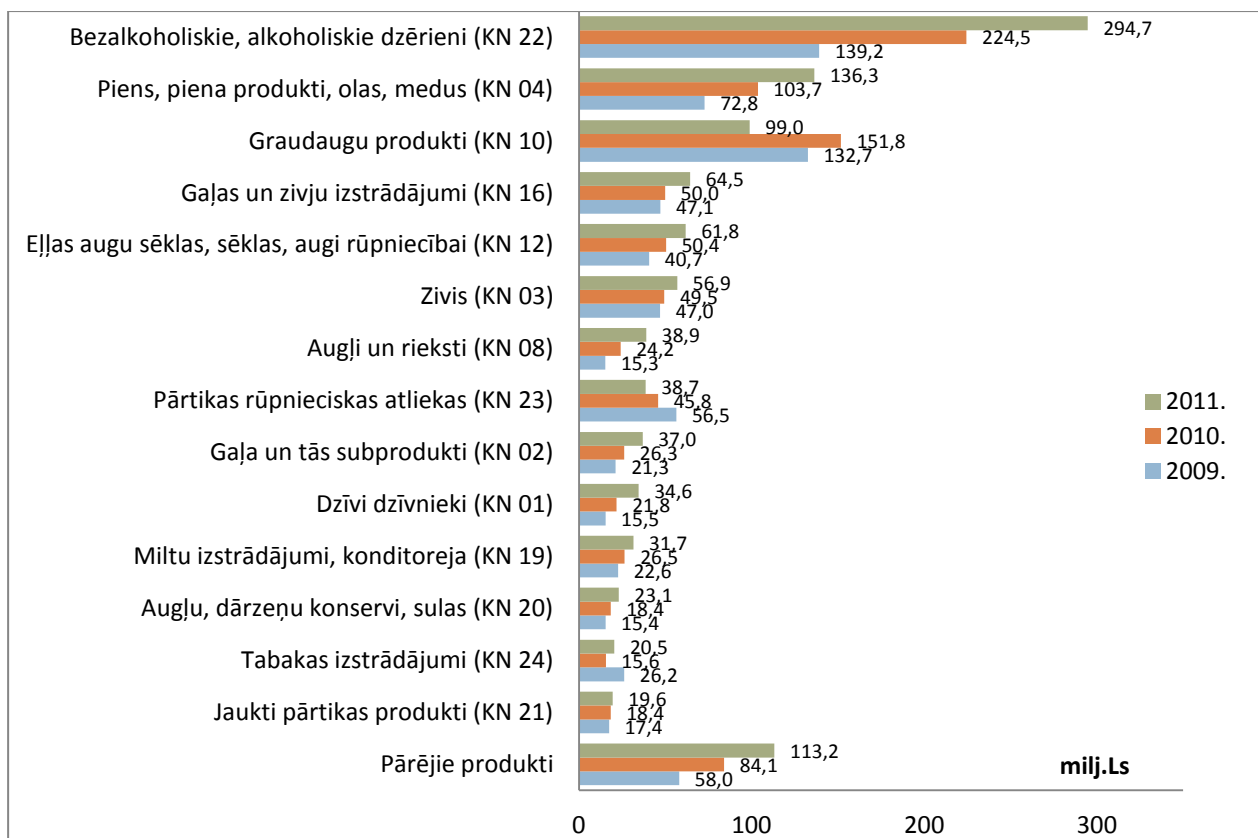
Avots: ZM pēc Eurostat datiem

7.3.attēls. Latvijas lauksaimniecības, pārtikas un zivsaimniecības produktu eksports pa ceturkšņiem, milj. Ls

2011.gadā tradicionāli trīs nozīmīgākie Latvijas eksporta produkti bija bezalkoholiskie un alkoholiskie dzērieni, piena produkti un graudaugi. Pirmo divu produktu eksports 2011.gadā pieauga, attiecīgi par Ls 70 milj. jeb pieaugums procentuālā izteiksmē par 31 % un par Ls 32 milj. jeb pieaugums procentuālā izteiksmē par 31 %. Savukārt graudaugu eksports samazinājās par Ls 52 milj. jeb samazinājums procentuālā izteiksmē par 34 % (7.4.attēls).

Papildus trīs nozīmīgāko produktu eksporta pieaugumam, eksports vērtības izteiksmē pieauga arī visām pārējām nozīmīgākajām produktu grupām, izņemums ir pārtikas rūpniecības atliekas, kuru eksports samazinājās par Ls 7 milj. jeb samazinājums procentuālā izteiksmē par 15 %.

2011.gadā jāizceļ augļu un riekstu eksports, kur eksporta vērtība pieauga par 60 %, sasniedzot Ls 38,9 milj. un dzīvu dzīvnieku eksports, kur eksporta vērtība pieauga par 58 %, sasniedzot Ls 34,6 milj.

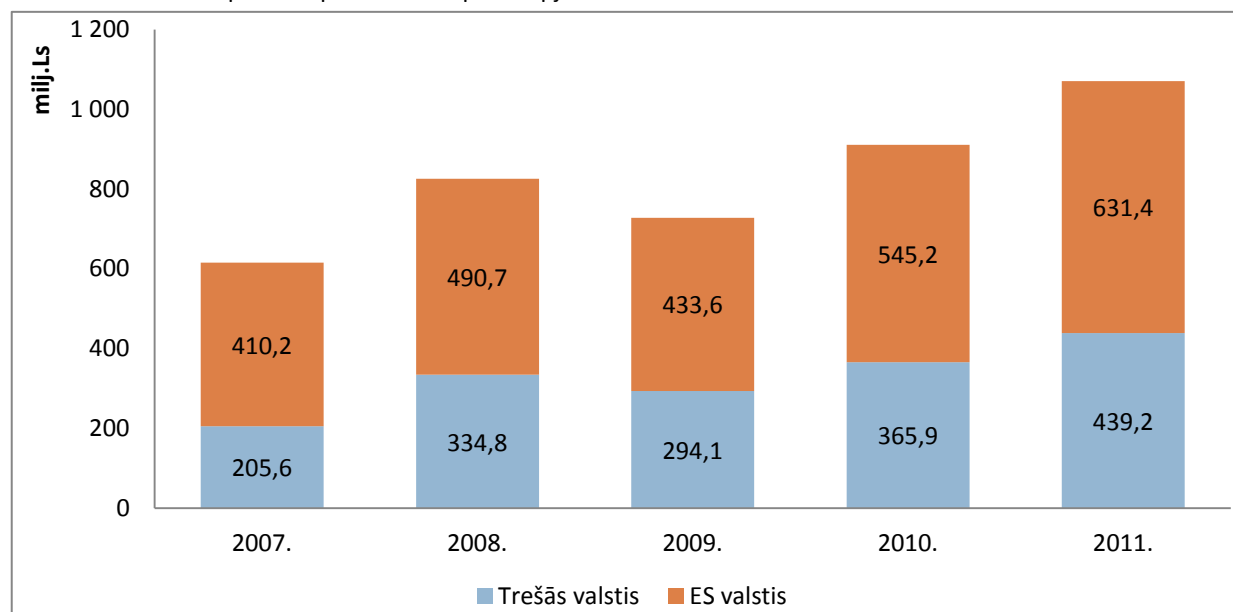

Avots: ZM pēc Eurostat datiem

7.4.attēls. Svarīgāko Latvijas lauksaimniecības, pārtikas un zivsaimniecības produktu eksports, milj.Ls

Lauksaimniecības un pārtikas produktu eksports vērtības izteiksmē pieauga gan uz ES valstīm, gan uz trešajam valstīm. Nedaudz lielāks pieaugums salīdzinājumā ar 2010.gadu bija Latvijas lauksaimniecības un pārtikas produktu eksportam uz trešajām valstīm – par 20 %, savukārt uz ES valstīm - par 15,8 % (7.5.attēls).

Lielākā daļa Latvijas lauksaimniecības un pārtikas produktu tiek realizēti ES iekšējā tirgū – 59 % no kopējā lauksaimniecības un pārtikas produktu eksporta apjoma.

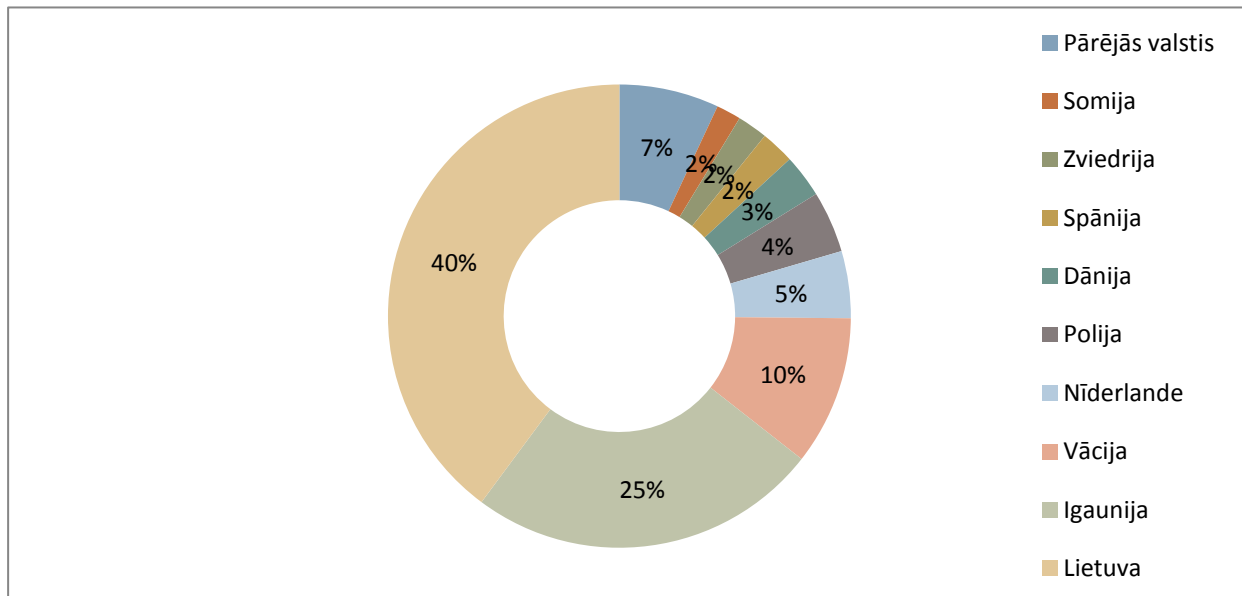

Avots: ZM pēc Eurostat datiem

7.5.attēls. Latvijas lauksaimniecības, pārtikas un zivsaimniecības produktu eksports pa valstu grupām, milj.Ls

Latvija lauksaimniecības un pārtikas produktus eksportē uz visām ES dalībvalstīm, tomēr nozīmīgākās Latvijas eksporta galamērķa valstis no ES valstīm ir Lietuva, Igaunija un Vācija, uz kurām Latvija eksportē 75 % no kopējā lauksaimniecības un pārtikas produktu eksporta apjoma uz ES valstīm (7.6.attēls).

2011.gadā salīdzinājumā ar 2010.gadu, ir pieaudzis Lietuvas īpatsvars (no 35% 2010.gadā uz 40 % 2011.gadā) un Igaunijas īpatsvars (no 21% 2010.gadā uz 25 % 2011.gadā) Latvijas lauksaimniecības un pārtikas produktu eksporta struktūrā uz ES valstīm.

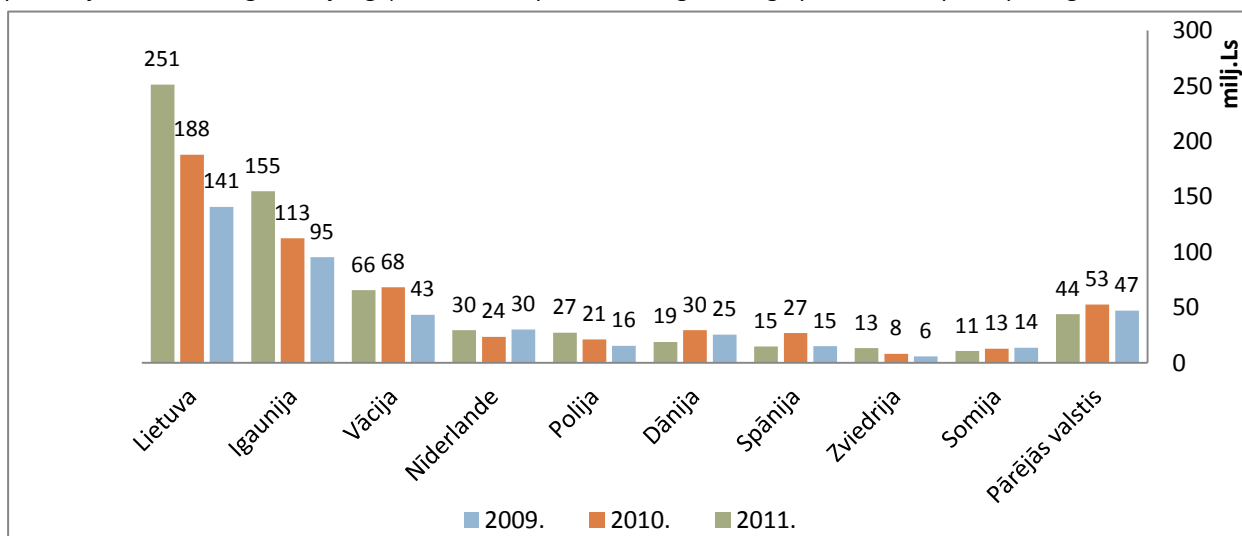

Avots: ZM pēc Eurostat datiem

7.6.attēls. Latvijas lauksaimniecības, pārtikas un zivsaimniecības produktu eksports uz ES valstīm 2011.gadā, %

2011.gadā Latvijas lauksaimniecības un pārtikas produktu eksports vērtības izteiksmē pieauga uz lielāko daļu no visām nozīmīgākajām Latvijas eksporta galamērķa valstīm ES valstu starpā, tai skaitā uz Lietuvu (par Ls 63 milj. jeb pieaugums procentuālā izteiksmē par 33,6 %), Igauniju (par Ls 42 milj. jeb pieaugums procentuālā izteiksmē par 37,5 %), Nīderlandi (par Ls 5,9 milj. jeb pieaugums procentuālā izteiksmē par 25 %) un Poliju (par Ls 5,9 milj. jeb pieaugums procentuālā izteiksmē par 28 %). Savukārt uz Vāciju, Dāniju un Spāniju eksporta vērtība samazinājās attiecīgi par Ls 2 milj. jeb samazinājums procentuālā izteiksmē par 3,6 %, par Ls 10,7 milj. jeb samazinājums procentuālā izteiksmē par 36 % un par Ls 12,1 milj. jeb samazinājums procentuālā izteiksmē par 41 %). (7.7.attēls).

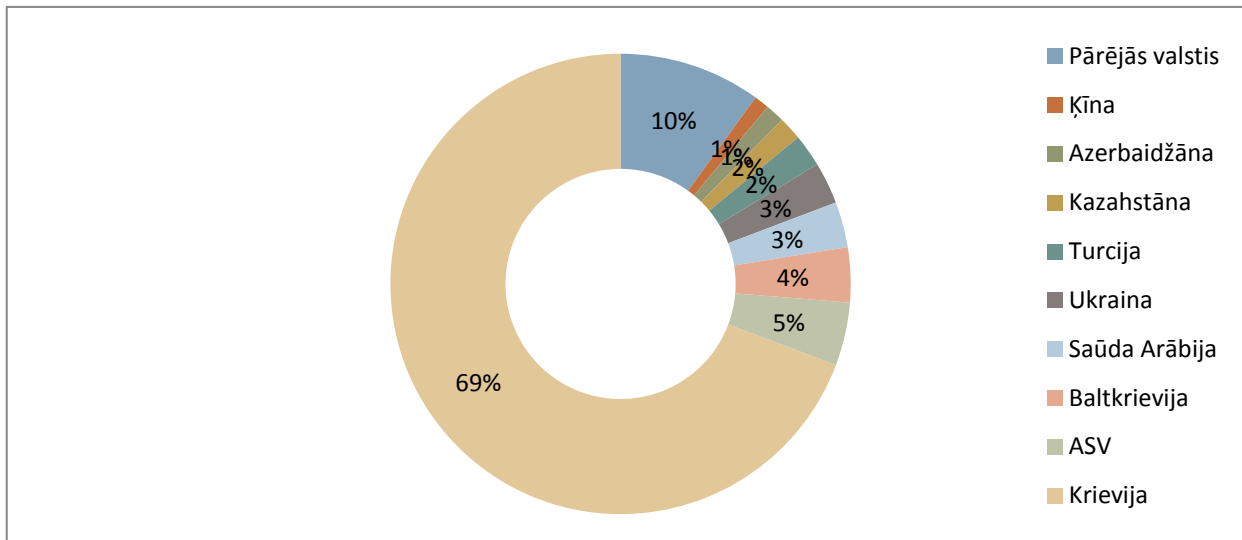
Visbūtiskāk 2011.gadā Latvijas eksports palielinājās uz Zviedriju - tas pieauga par 62,6 % jeb Ls 5 milj., kas pamatojams ar nozīmīgu Latvijas gaļas un tās subproduktu un graudaugu produktu eksporta pieaugumu.

Avots: ZM pēc Eurostat datiem

7.7.attēls. Latvijas lauksaimniecības, pārtikas un zivsaimniecības produktu eksports uz ES valstīm, milj.Ls

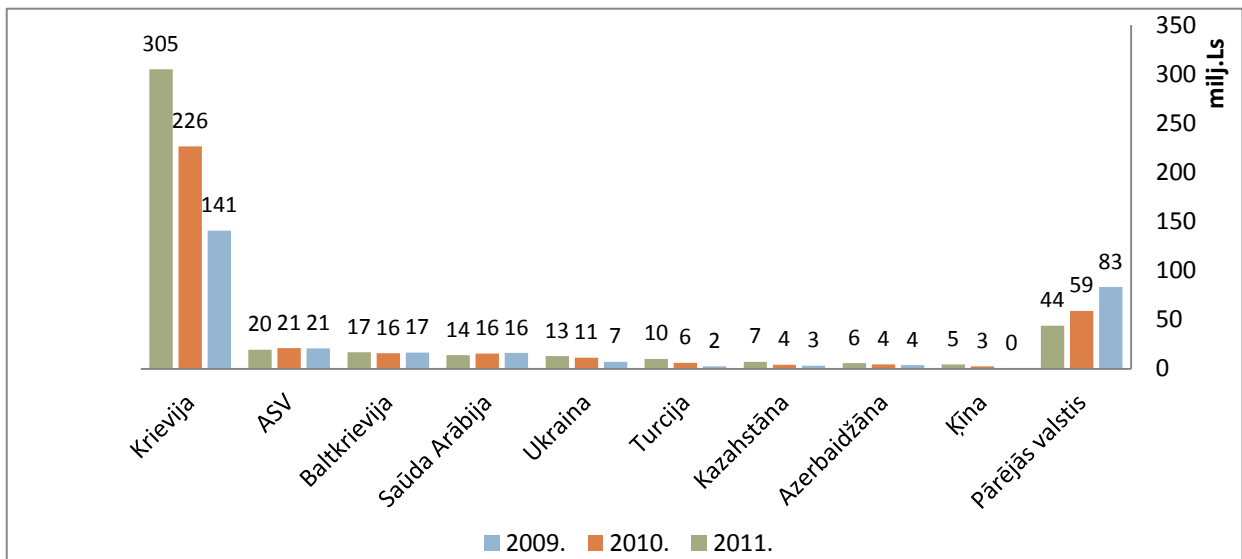
2011.gadā Latvija kopumā eksportēja lauksaimniecības un pārtikas produktus uz 129 trešajām valstīm. To skaits, salīdzinājumā ar 2010.gadu, ir pieaudzis par 22 % (no 105 trešajām valstīm 2010.gadā). Jāatzīmē gan, ka Latvijai nozīmīgs eksports ir tikai uz 7 trešajām valstīm. Individuālais eksports uz katru no pārējām 122 trešajām valstīm veidoja nelielus apjomus, t.i., eksporta apjoms veidoja 1 % vai zem 1 % no kopējā Latvijas lauksaimniecības un pārtikas produktu eksporta apjoma uz trešajām valstīm.

Avots: ZM pēc Eurostat datiem

7.8.attēls. Latvijas lauksaimniecības, pārtikas un zivsaimniecības produktu eksports uz trešajām valstīm 2011.gadā, %

Starp trešo valstu tirgiem Krievija tradicionāli ir nozīmīgākā Latvijas galamērķa valsts, 2011.gadā veidojot lielāko daļu (69 %) no visa Latvijas lauksaimniecības un pārtikas produktu eksporta uz trešajām valstīm (7.8.attēls). Salīdzinājumā ar 2010.gadu, Latvijas eksporta uz Krieviju īpatsvars eksporta kopējā struktūrā ir pieaudzis (no 62 % 2010.gadā uz 69 % 2011.gadā).

Avots: ZM pēc Eurostat datiem

7.9.attēls. Latvijas lauksaimniecības, pārtikas un zivsaimniecības produktu eksports uz trešajām valstīm, milj.Ls

Lauksaimniecības produktu eksports pieauga gandrīz uz visām Latvijas nozīmīgākajām galamērķa valstīm trešo valstu starpā. Visbūtiskāk vērtības izteiksmē pieauga lauksaimniecības un pārtikas produktu eksports uz Krieviju - par Ls 78 milj. jeb pieaugums procentuālā izteiksmē par 34 % (7.9.attēls). Būtiski 2011.gadā pieauga Latvijas eksports arī uz tādām valstīm kā Ķīna (eksporta vērtības pieaugums par Ls 2,1 milj. jeb pieaugums procentuālā izteiksmē par 84,9 %; pārsvarā mellenes), Kazahstāna (eksporta vērtības pieaugums par Ls 2,9 milj. jeb pieaugums procentuālā izteiksmē par 68,9 %; pārsvarā stiprie alkoholiskie dzērieni un zivju konservi) un Turcija

(eksporta vērtības pieaugums par Ls 3,9 milj. jeb pieaugums procentuālā izteiksmē par 63,9 %; pārsvarā kvieši un dzīvi dzīvnieki).

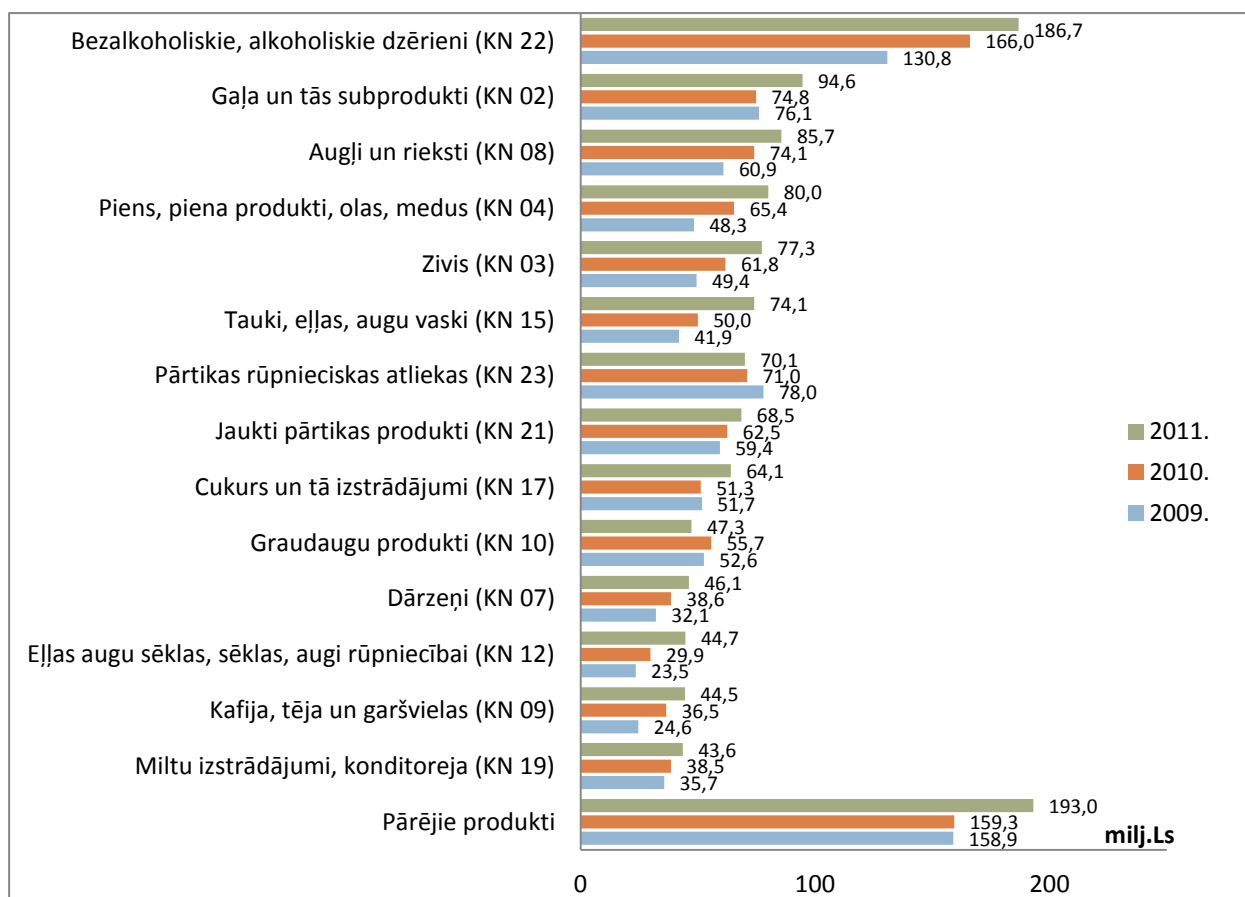
Starp nozīmīgākajām galamērķa valstīm trešo valstu starpā lauksaimniecības un pārtikas produktu eksports samazinājās uz ASV (par Ls 1,7 milj. jeb samazinājums procentuālā izteiksmē par 8 %) un Saūda Arābiju (par Ls 1,6 milj. jeb samazinājums procentuālā izteiksmē par 10 %).

Latvijas lauksaimniecības, pārtikas un zivsaimniecības produktu imports

2011.gadā Latvijas lauksaimniecības un pārtikas produktu imports salīdzinājumā ar 2010.gadu pieauga par Ls 184 milj. jeb par 17,6 %. Aplūkojot produktu importa struktūru, redzams, ka importa palielinājums ir novērojams visās produktu grupās, izņemot pārtikas rūpniecības atliekām un graudaugu produktiem (7.10.attēls).

Vislielākais importa palielinājums procentuālā izteiksmē salīdzinājumā ar 2010. gadu bijis šādiem produktiem:

- 1) eļļas augu sēklām un augļiem – par 49 % jeb Ls 14 milj.;
- 2) taukiem un eļļām – par 48 % jeb Ls 24 milj.;
- 3) gaļai un tās subproduktiem – par 26 % jeb Ls 19,8 milj.;
- 4) zivīm un vēžveidīgajiem – par 25 % jeb Ls 15,5 milj.;
- 5) cukuram un tā izstrādājumiem – par 25 % jeb Ls 12,7 milj.;
- 6) piena produktiem, olām un medum – par 14,5 % jeb Ls 22 milj.;
- 7) kafijai, tējai un garšvielām – par 23 % jeb Ls 8 milj.

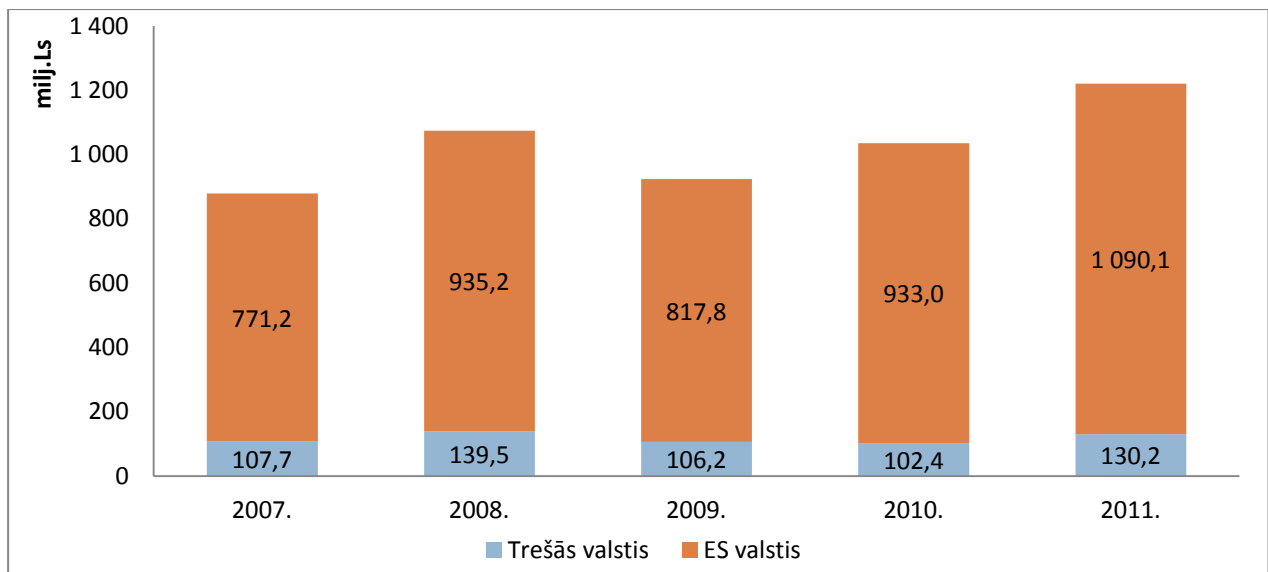

Avots: ZM pēc Eurostat datiem

7.10.attēls. Latvijas lauksaimniecības, pārtikas un zivsaimniecības produktu imports, milj.Ls

Lauksaimniecības un pārtikas produktu imports palielinājies gan no trešajām valstīm, gan no ES valstīm, līdz ar to importa struktūra palikusi praktiski nemainīga – lauksaimniecības produktu imports no ES valstīm ir 89 % (7.11.attēls).

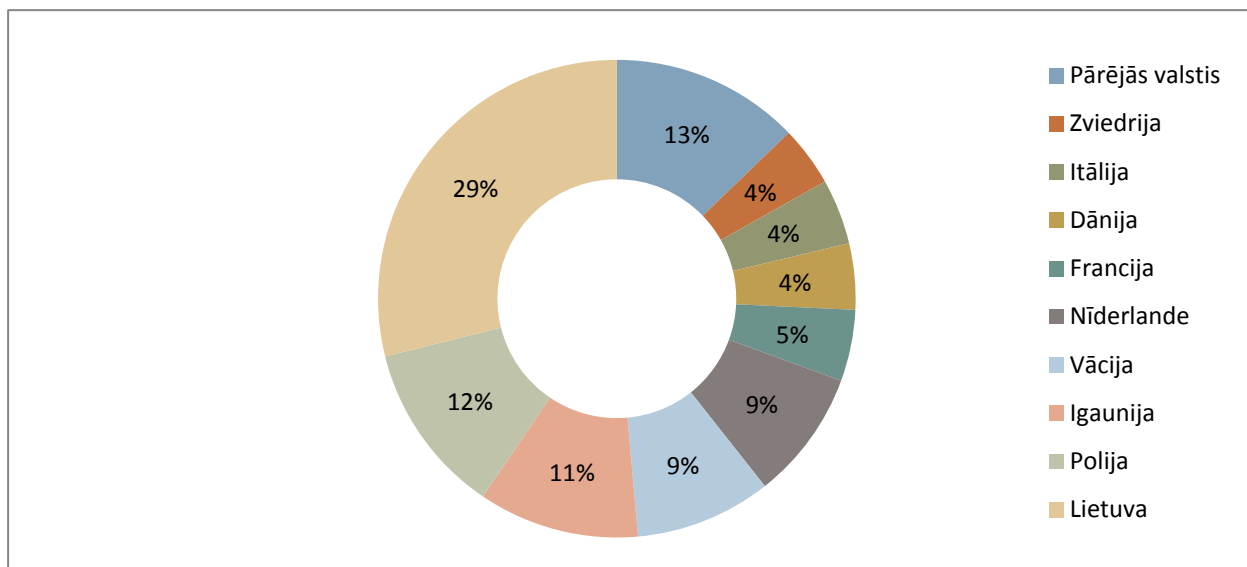
2011.gadā, salīdzinājumā ar 2010.gadu, lauksaimniecības un pārtikas produktu imports no trešajām valstīm pieauga par 27 %, savukārt no ES valstīm palielinājās par 16,8 %.

Avots: ZM pēc Eurostat datiem

7.11.attēls. Latvijas lauksaimniecības, pārtikas un zivsaimniecības produktu imports pa valstu grupām, milj.Ls

2011.gadā Latvija lauksaimniecības un pārtikas produktus importēja no visām ES dalībvalstīm un nozīmīgākās starp ES valstīm bija tuvākās kaimiņvalstis – Lietuva, Polija, Igaunija un Vācija, no kurām Latvija importē 61 % no kopējā lauksaimniecības un pārtikas produktu importa apjoma no ES valstīm (7.12.attēls).

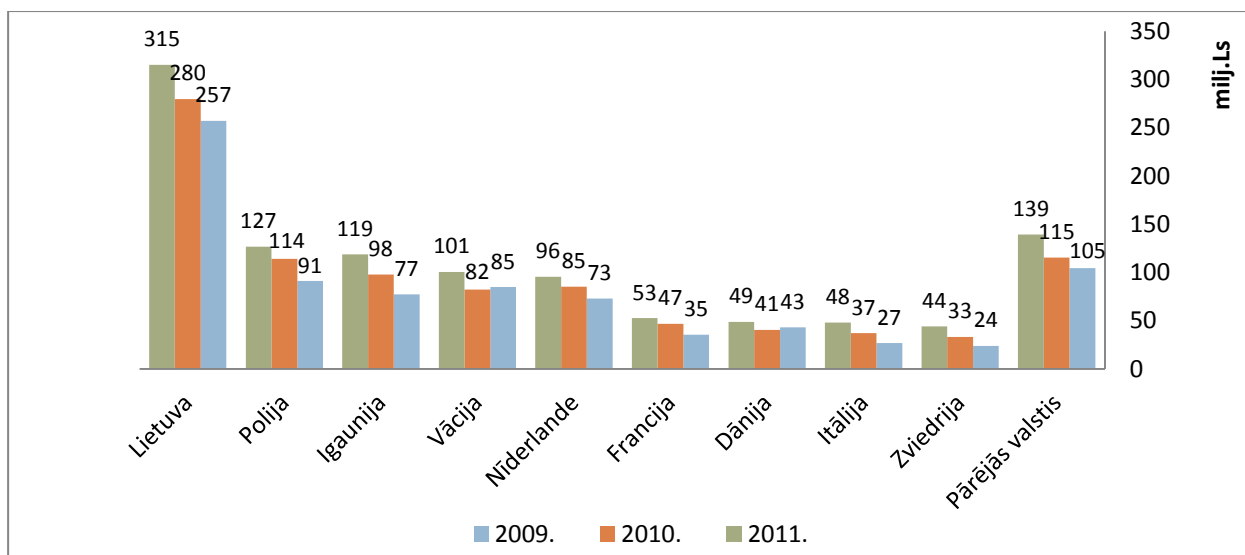

Avots: ZM pēc Eurostat datiem

7.12.attēls. Latvijas lauksaimniecības, pārtikas un zivsaimniecības produktu imports no ES valstīm 2011.gadā, %

2011.gadā imports vērtības izteiksmē palielinājies gandrīz no visām ES valstīm, tai skaitā, no Vācijas (par Ls 18 milj. jeb pieaugums procentuālā izteiksmē par 22 %), Polijas (par Ls 12,7 milj. jeb pieaugums procentuālā izteiksmē par 11 %) un Igaunijas (par Ls 20,6 milj. jeb pieaugums procentuālā izteiksmē par 21 %) (7.13.attēls). Importa apjoms no Lietuvas ir palielinājies salīdzinoši mazāk - par Ls 35 milj. jeb pieaugums procentuālā izteiksmē par 12,6 %, kā rezultātā ir nedaudz samazinājies Lietuvas īpatsvars (no 30 % 2010.gadā uz 29 % 2011.gadā) Latvijas lauksaimniecības un pārtikas produktu importa struktūrā no ES valstīm.

Visbūtiskāk imports 2011.gadā palielinājās no Zviedrijas (par Ls 10,7 milj. jeb pieaugums procentuālā izteiksmē par 32 %; galvenokārt zivis) un Itālijas (par Ls 11 milj. jeb pieaugums procentuālā izteiksmē par 30 %; galvenokārt alkoholiskie un bezalkoholiskie dzērieni, augļi un rieksti).

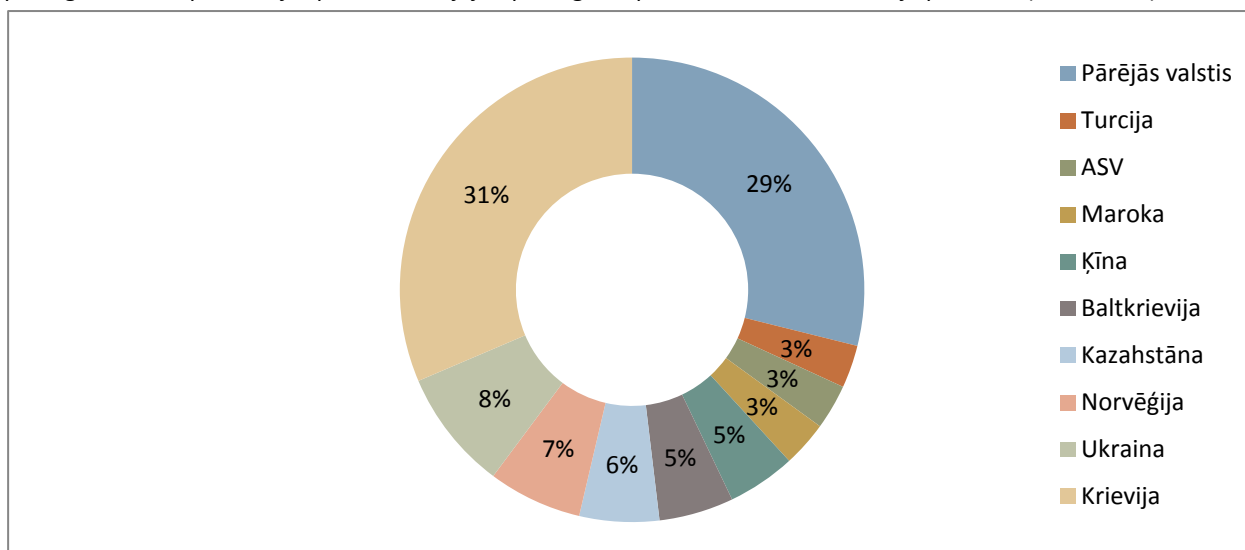

Avots: ZM pēc Eurostat datiem

7.13.attēls. Latvijas lauksaimniecības, pārtikas un zivsaimniecības produktu imports no ES valstīm, milj.Ls

2011.gadā Latvija lauksaimniecības un pārtikas produktus importēja no 88 trešajām valstīm, bet nozīmīgā apjomā – tikai no 14. Pārējo 74 valstu individuālais imports vērtības izteiksmē veidoja apjomu, kas ir mazāks par Ls 2 milj. (importa vērtība kopējā Latvijas lauksaimniecības un pārtikas produktu importā no trešajām valstīm veidoja apjomu, kas ir mazāka par 2 %).

Tāpat kā eksportā, arī importā Krievija no trešajām valstīm ir līdera pozīcijā starp Latvijas nozīmīgākajiem lauksaimniecības un pārtikas produktu tirdzniecības partneriem. 2011.gadā 31 % no visiem lauksaimniecības un pārtikas produktiem tika importēti no Krievijas. Jāatzīmē, ka imports no Krievijas 2011.gadā piedzīvoja strauju pieaugumu – tas palielinājās par Ls 15 milj. jeb pieaugums procentuālā izteiksmē bija par 60 % (7.14.attēls).

Avots: ZM pēc Eurostat datiem

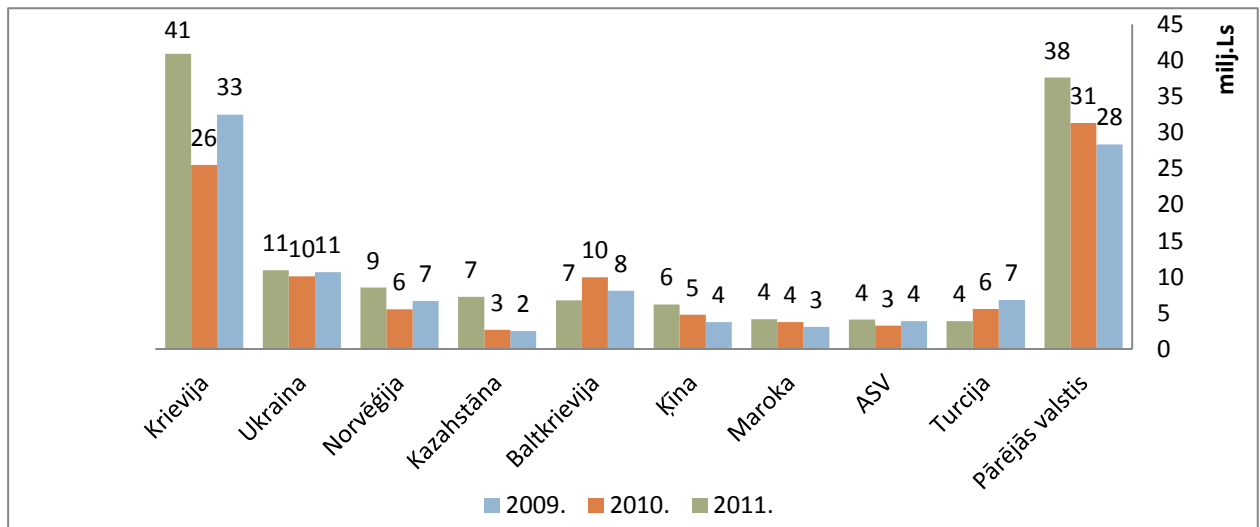
7.14.attēls. Latvijas lauksaimniecības, pārtikas un zivsaimniecības produktu imports no trešajām valstīm 2011.gadā, %

Lauksaimniecības un pārtikas produktu imports palielinājās ne tikai no Krievijas, bet arī, piemēram, no Kazahstānas - par Ls 4,6 milj. jeb pieaugums procentuālā izteiksmē par 171 %, Norvēģijas - par Ls 3 milj. jeb pieaugums procentuālā izteiksmē par 54 % un Ķīnas – par Ls 1,4 milj. jeb pieaugums procentuālā izteiksmē par 30 % (7.15.attēls).

2011.gadā Latvija no Krievijas būtiski palielināja tādu produktu kā dzīvnieku vai augu tauku un eļļu, bezalkoholisko un alkoholisko dzērienu, kā arī graudu importu.

Kaut arī 2011.gadā bija vērojams vispārējs importa palielinājums no trešajām valstīm, tomēr no atsevišķām trešajām valstīm lauksaimniecības un pārtikas produktu imports samazinājās, piemēram, no Baltkrievijas – par Ls 3

milj. jeb samazinājums procentuālā izteiksmē par 32 % un Turcijas - par Ls 1,6 milj. jeb samazinājums procentuālā izteiksmē par 30 %.

Avots: ZM pēc Eurostat datiem

7.15.attēls. Latvijas lauksaimniecības, pārtikas un zivsaimniecības produktu imports no trešajām valstīm, milj.Ls

8. IZGLĪTĪBA UN ZINĀTNE

Zemkopības ministrijas padotībā esošā Latvijas Lauksaimniecības universitāte nodrošina augstāko akadēmisko un profesionālo izglītību šādās jomās: lauksaimniecība, veterinārmedicīna, pārtikas tehnoloģijas, inženierzinātnes, meža zinātnes, lauku sociāli ekonomiskā attīstība, informācijas tehnoloģijas un vides apsaimniekošana.

LLU ir trešā lielākā universitāte aiz Latvijas Universitātes un Rīgas Tehniskās universitātes.

LLU 2011.gadā nodrošinātās izglītības pakāpju studiju programmas apkopotas 8.1.tabulā.

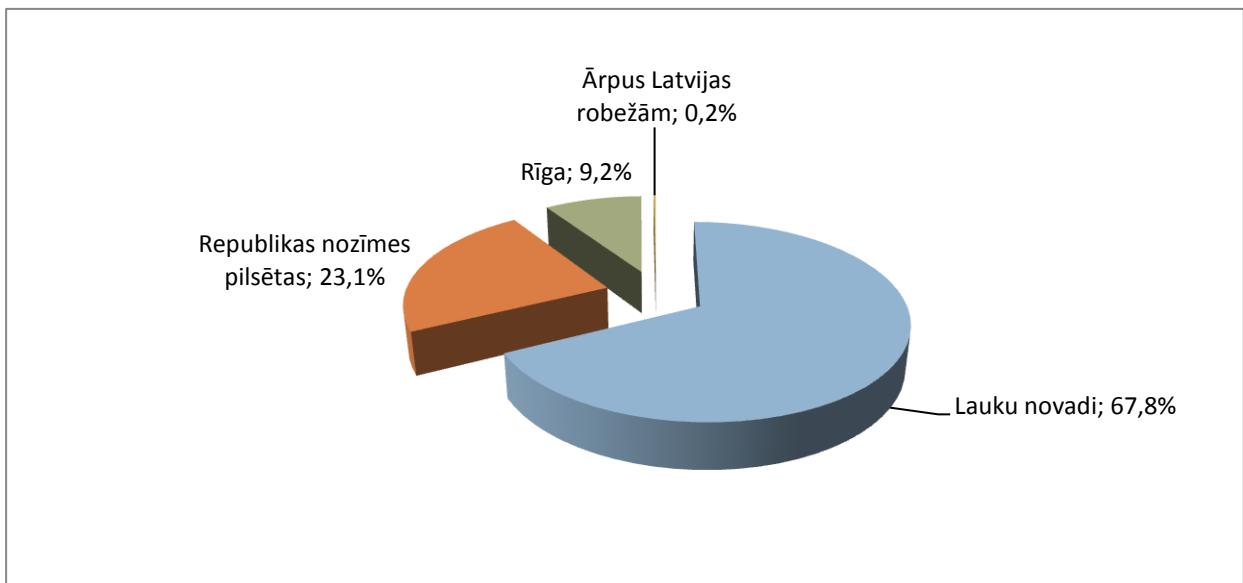
8.1.tabula

Studiju programmu skaits (kopsavilkums)

Akadēmiskās izglītības bakalaura studiju programmas	10
2.līmeņa profesionālās augstākās izglītības un profesionālās augstākās izglītības bakalaura studiju programmas	20
1.līmeņa profesionālās augstākās izglītības studiju programmas	9
Akadēmiskās izglītības maģistra studiju programmas	17
Profesionālās augstākās izglītības maģistra studiju programmas	8
2.līmeņa profesionālās augstākās izglītības studiju programmas (ar iepriekš iegūtu augstāko izglītību)	1
Doktora studiju programmas	13
Kopā:	78

Avots: LLU

LLU studē galvenokārt Latvijas reģionu pārstāvji (8.1.attēls).

Avots: LLU

8.1.attēls. LLU studentu struktūra pēc dzīvesvietas

Kopējais LLU studējošo skaits turpināja samazināties un tas skaidrojams ar:

1. valsts finansēto studiju vietu samazinājumu pamatstudijās un maģistrantūrā;
2. nepilna laika studējošo pamatstudijās un maģistrantūrā maksātspējas kraso kritumu.

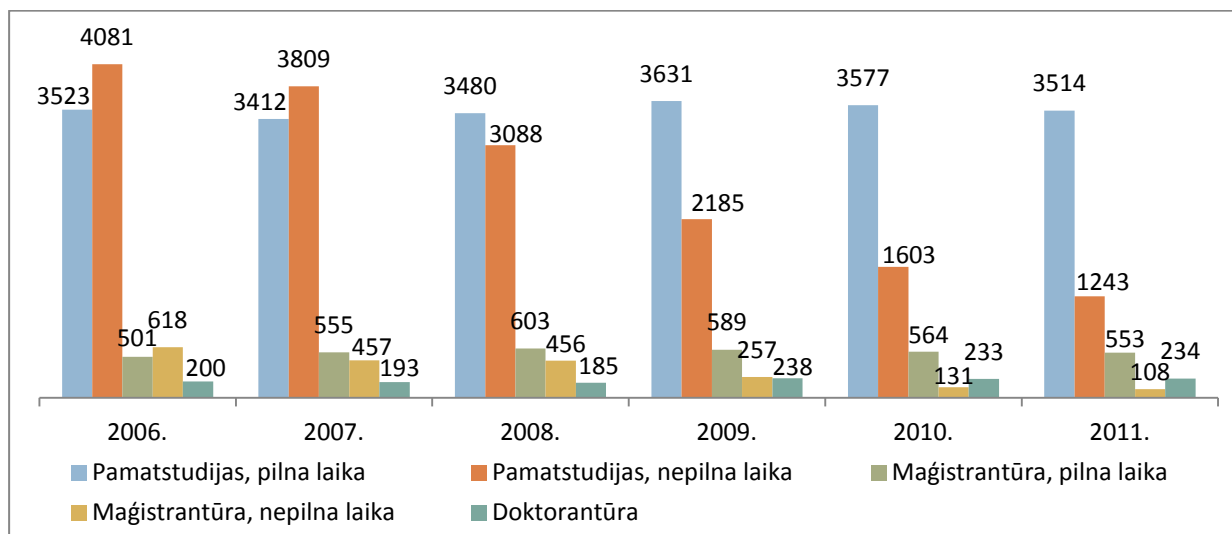
8.2.tabula

Studiju programmu skaits (kopsavilkums)

	Studentu skaita dinamika pa gadiem				
	Pamatstudijas, pilna laika	Pamatstudijas, nepilna laika	Maģistrantūra, pilna laika	Maģistrantūra, nepilna laika	Doktorantūra
2006.	3523	4081	501	618	200
2007.	3412	3809	555	457	193
2008.	3480	3088	603	456	185
2009.	3631	2185	589	257	238

2010.	3577	1603	564	131	233
2011.	3514	1243	553	108	234

Avots: LLU

Avots: LLU

8.2.attēls. LLU studējošo skaita dinamika 2006.-2011.gadā

Absolventu skaits 2010./2011. studiju gadā kopā - **1259 absolventi.**

pamatstudijās - 1023 absolventi,	maģistra studijās - 236 absolventi
t.sk. pilna laika pamatstudijās - 616 absolventi	t.sk. pilna laika studijās - 185 absolventi,
nepilna laika pamatstudijās - 407 absolventi,	nepilna laika studijās - 51 absolventi.

Informāciju par Zemkopības ministrijas 2011.gadā finansētajiem pētījumiem skatīt <http://petijumi.mk.gov.lv/ui/>